

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZMART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ZORUNLU GÖÇÜN MEKÂNDAKİ TOPLUMSAL VE
EKONOMİK ETKİLERİ:
BAĞCILAR İLÇESİNDEKİ SURİYELİLER ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
CANAN KÜLEK**

**Tez Danışmanı
PROF. DR. SELVER ÖZÖZEN KAHRAMAN**

Çanakkale-2018

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

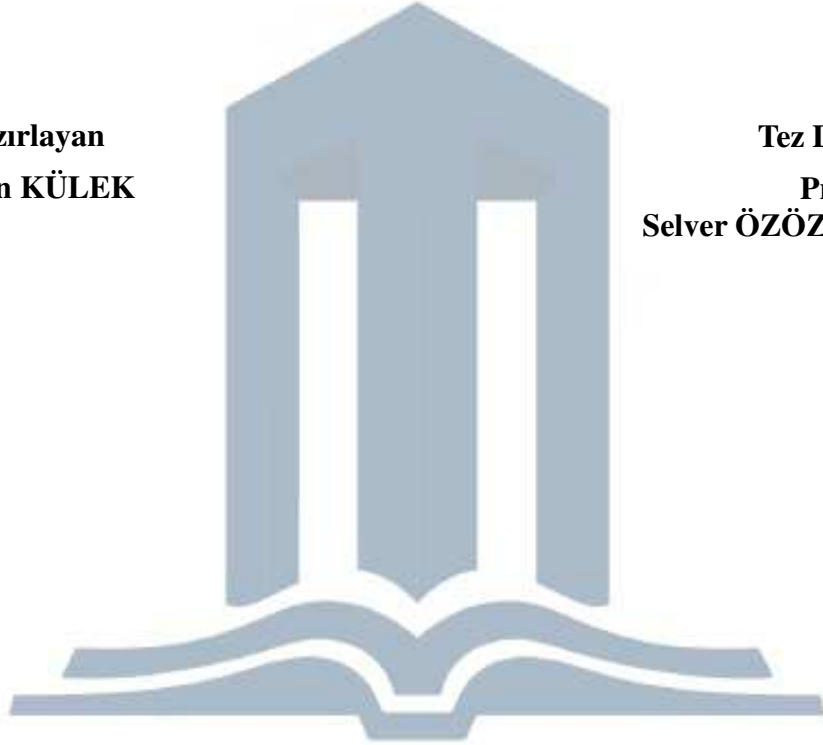
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

**ZORUNLU GÖÇÜN MEKÂNDAKİ TOPLUMSAL VE EKONOMİK ETKİLERİ:
BAĞCILAR İLÇESİNDEKİ SURİYELİLER ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Canan KÜLEK**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr.
Selver ÖZÖZEN KAHRAMAN**

Çanakkale-2018

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Zorunlu Göçün Mekândaki Toplumsal ve Ekonomik Etkileri: Bağcılar İlçesindeki Suriyeliler Örneği**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, özgünlüğünü ve bir başka mecraya sunulmadığını, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu ve yararlandığım kaynak ve verilerde hiçbir çarpıtma yapmadığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

03/08/2018

Canan KÜLEK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Canan Külek'e ait Zorunlu Göçün Mekandaki Toplumsal ve Ekonomik Etkileri: Bağcılar İlçesindeki Suriyeliler Örneği adlı çalışma, jürimiz tarafından Coğrafya Anabilim Dalı YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üyeler

İmza

Doç. Dr.
Mustafa YAKAR

Prof. Dr.
Selver ÖZÖZEN KAHRAMAN
(Danışman)

Prof. Dr.
Şeref ULUOCAK

Tez No : 10213238
Tez Savunma Tarihi : 04.03.2018

ONAY

Doç. Dr. Şerif KORKMAZ
Enstitü Müdürü

12.10./2018

ÖZET

ZORUNLU GÖÇÜN MEKÂNDAKİ TOPLUMSAL VE EKONOMİK ETKİLERİ: BAĞCILAR İLÇESİNDEKİ SURİYELİLER ÖRNEĞİ

Bağcılar İstanbul'un Avrupa yakasında bulunan, geçmişi itibariyle göçmenler tarafından kurulmuş bir ilçedir. İstanbul'un merkezine yakın olmakla birlikte çevre özellikleri taşıması ancak çevre ile merkez arasında kalması dolayısıyla göçmenler tarafından sıkça tercih edilen bir ilçe olmuştur. 2011'de başlayan Suriye iç savaşının patlak vermesi sonucu Türkiye'ye göç eden birçok Suriyeli İstanbul içerisinde Bağcılar ilçesinin konumsal ve ekonomik avantajlarından faydalanmak için bu ilçeye yerleşmişlerdir. 2017 sonu itibariyle 748,483 nüfuslu Bağcılar ilçesine GİGM verilerine göre Temmuz 2015'te 25,406, Aralık 2016'da 37,643, 26 Nisan 2018'e kadar da 49,289 Suriyeli göç etmiş ve etmeye devam etmektedir.

Bu çalışmada Bağcılar ilçesindeki Suriyelilerin ilçeye geliş sebepleri, ilçeye olan toplumsal, demografik, mekânsal ve ekonomik etkileri çalışılmıştır. Resmi kurumlardan elde edilen verilerden yararlanılmış ve Suriyelilerle yüz yüze görüşmeler yapılmış, anket ve mülakat formu uygulanmıştır. Rastgele ve kartopu örneklem yönteminden yararlanılarak hazırlanan çalışmanın bulguları SPSS 15 paket programı kullanılarak analiz edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre Suriyelilerin Bağcılar ilçesini öncelikli olarak sosyal ağlarından dolayı tercih ettikleri, yaşamın diğer ilçelere göre daha ucuz ve iş imkânlarının çok olmasından dolayı ilçede yaşamaya devam ettikleri elde edilmiştir. Dil bilmemelerinden dolayı yerli halkla iş ve alışveriş dışında herhangi bir ilişki içerisinde olmamaları kimi zaman çatışmalara kimi zaman da kutuplaşmalara neden olsa da genel olarak Suriyelilerin yerlilerden memnun oldukları, yerlilerin de Suriyelilerden yana sorunlarının olmadığı öğrenilmiştir. İlçeyi birçok yönden etkileyen ve ilçeden etkilenen Suriyelilerin kalıcılık eğilimlerinin de düşük olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu Göç, Suriyeliler, Bağcılar İlçesi

ABSTRACT

THE SOCIAL AND ECONOMIC IMPACTS OF FORCED MIGRATION ON SPACE: CASE OF SYRIANS IN BAGCILAR DISTRICT

Bagcilar, which is located on the European side of Istanbul, is district by migrants in its history. It has been the frequently preferred district by migrants because of being close to the center of Istanbul and having the features of periphery but having the features of both the center-periphery. Lots of Syrians are settled to Bagcilar to take the locational and economic advantages of the district as a result of the erupting of the Syrian civil war that started in 2011. According to the data of DGMM, 25,406 Syrians in July 2015, 37,643 Syrians in December 2016, 49,289 Syrians as of 26th April 2018 migrated and continues to migrate to Bagcilar with a population of 748,483 by the end of the 2017.

It has been studied the social, demographic, spatial and economic effects to the district and reasons for coming of Syrians to Turkey in this study. It was benefited from data obtained from the official institutions and had a face-to-face interviews, implemented the survey and interview forms. It was studied to analysis the findings of the study that was prepared by benefiting from the random sampling method and snowball sampling method by using SPSS 15 program.

According to findings obtained from the study, it was gained that Syrians preferred firstly the Bagcilar district because of their social networks, and continues to live in district due to being cheaper of life in Bagcilar in contrast to the other districts of Istanbul, having a lot of job opportunities. It was learned that Syrians are pleased with residents, and residents don't have problems with Syrians although it causes sometimes conflicts and polarization between Syrians who are not in contact with residents except business and shopping due to the fact that Syrians don't know Turkish and residents. It was observed that Syrians who affected the district in terms of many ways and are affected from district had the low tendency of their persistence.

Keywords: Forced Migration, Syrians, Bagcilar District

ÖN SÖZ

Başlangıçta misafir olarak görülen Suriyelilerin yıllar geçtikçe Türkiye’deki artan sayıları Suriyelileri misafir olmaktan çıkarmıştır. Türkiye’ye geldikleri 29 Nisan 2011 tarihinden beri Türkiye’nin birçok şehrine yayılan Suriyeliler zamanla iç göç hareketlerine dinamiklik kazandırmış ve tüm şehirlere dağılmışlardır. Özellikle büyük şehirlere göç eden Suriyelilerin etkileri de artmaya başlamış ve zaten nüfusu yoğun olan bu şehirler için yük katlanmıştır.

Suriyelilerin etkileriyle ilgili literatürde birçok çalışma bulunmakla birlikte İstanbul gibi metropoliten bir şehrin içerisinde 39 ilçeye dağılan ve farklı seviyelerde etkilenen bu ilçelerdeki Suriyelilerin etkileri ile ilgili çalışmalar da yetersiz kalmıştır. Özellikle Bağcılar ilçesi gibi nüfusun yoğun olduğu bir ilçe için etkileri de yoğun olan bu göçle ilgili literatürde çalışmaya rastlanmamıştır. En fazla Suriyeli barındıran İstanbul ilçelerinde başlarda yer alan Bağcılar ilçesine Suriyelilerin etkileri ile ilgili yapılan bu çalışmanın literatüre katkılarının olacağı ve literatürdeki bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Çalışma ile Bağcılar ilçesindeki Suriyelilerin göç etme sürecinde izledikleri güzergâh, Türkiye’yi, İstanbul’u ve Bağcılar’ı tercih sebepleri, demografik özellikleri, ilçedeki yaşam şartları yüz yüze uygulanan anket ve mülakat formları sonucu elde edilerek analize tabi tutulmuştur.

Çalışmamı hazırladığım süreçte yardımları, önerileri ve tavsiyeleri ile bana yol gösteren, beni yönlendiren danışmanım Sn. Prof. Dr. Selver ÖZÖZEN KAHRAMAN hocama teşekkürü borç bilir, saygılarımı sunarım.

Anket ve mülakatlarım için benden yardımlarını esirgemeyen ve bana yoldaşlık eden Sabire EKMEKÇİ’ye, uygulama aşamasında Suriyelilerle iletişim kurmamda bana gönüllü olarak tercümanlık yapan, beni Suriyelilerin evlerine götürüp onlarla ve yaşamlarıyla tanışmamı sağlayan Enes BAYLUĞ’a, yine Suriyeli müşterileri ile iletişim kurmamı sağlayan ve beni onlarla tanıştıran İsa İNAL’a, Mustafa ve Hatun ACA ailesine çok teşekkür ederim. Çalışmamın haritalarını hazırlamamda bana tavsiyeleriyle yön veren arkadaşlarım Fikriye GÜL ve Derya ÇAKARÖZ’a ayrıca teşekkür ederim. Ayrıca bana her zaman güvenen ve inanan, manevi yardımlarını eksik etmeyen Aileme de teşekkürü borç bilirim.

Canan KÜLEK

Çanakkale, 2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR	VII
TABLolar	VII
ŞEKİLLER	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM SURIYE KRİZİNİN YANSIMALARI

1.1. Türkiye'ye Uluslararası Kitlemel Göç Hareketleri.....	26
1.2. Suriye Krizi ve Dünya'daki Yansımaları.....	27
1.3. Suriye Krizinin Türkiye'ye Yansımaları.....	31
1.4. Türkiye'nin Sığınmacı ve Mülteci Konusundaki Yasal Düzenlemeleri.....	38
1.5. Suriyelilerin Hukuki Durumu.....	44
1.6. Türkiye'deki Suriyelilerin Eğitim Durumlarının Değerlendirilmesi.....	45
1.7. Çalışma Hakları & Sağlık Hizmetlerine Erişim.....	49
1.8. Suriyelilerin Türkiye'ye Etkileri.....	53
1.9. Suriyelilerin İstanbul İlindeki Demografik Dağılımları ve Etkileri.....	55
1.10 Suriyelilerin Bağcılar İlçesi Üzerindeki Etkileri.....	63

İKİNCİ BÖLÜM BULGULAR

Suriyeli Anket ve Mülakatı.....	70
2.1. Demografik Özellikler.....	71
2.1.1. Yaş Ve Cinsiyet Özellikleri.....	71
2.1.2. Eğitim Özellikleri	71
2.1.3. Medeni Durumları.....	72
2.1.4. Etnik Köken Dağılımları.....	73
2.1.5. Çocuk Sayıları Ve Yaşları	73
2.1.6. Suriye'deki Ve Türkiye'deki Meslekleri.....	75
2.2. Göç Güzergahları	77

2.2.1. Suriye’de İken Yaşanılan İl Ve Türü.....	77
2.2.2. Göç Güzergâhları	78
2.2.3. Türkiye’de, İstanbul’da Ve Bağcılar’da Geçirilen Süre	79
2.2.4. Türkiye, İstanbul Ve Bağcılar’ı Tercih Etme Sebepleri.....	82
2.3. Konut Nitelikleri.....	84
2.3.1. Kira Fiyatları, Evi Kullanan Kişi Sayısı, Ev Oda Ve Kat Sayısı, Bina Kat Sayısı, Ev Isınma Şekli, Ev Aracısı.....	84
2.3.2. Ev Sahiplerinin Suriyeli Kiracılarına Karşı Tutum Ve Davranışları Ve Ev Bulma Sürecinde Yaşanan Sorunlar	87
2.4. Ekonomik Hayat.....	87
2.4.1. Suriyeli Ailenin Aylık Geliri, Ailede Çalışan Sayısı, Meslekleri Ve Maaşları.....	87
2.4.2. Suriyeli Çalışan/İşveren Sayıları.....	89
2.4.2.1. Suriyeli İşverenler ve İşçileri.....	90
2.4.2.2. Suriyeli Çalışan Maaşlarının Yerli Çalışan Maaşları İle Kıyaslanması.....	90
2.4.2.3. Suriyeli Çalışanların Sigorta Durumları.....	90
2.5. Suriyelilerin Yerlilerle İlişkileri.....	90
2.6. Suriyelilerin Türkiye’deki Kurumlarla İlişkileri.....	92
2.6.1. Suriyelilerin Maddi Yardım Alma Durumları.....	92
2.6.2. Suriyelilerin Sağlık Hizmetlerine Erişimi.....	93
2.6.3. Suriyelilerin Okula Giden Çocuk Sayıları Ve Çocukların Öğrenim Gördükleri Kurumların Türleri.....	94
2.6.4. Vatandaşlık Başvurusunda Bulunma.....	94
2.7. Suriyelilerin Ülkeleriyle Bağlantısı ve Türkiye’deki Gelecekleri.....	95
2.7.1. Suriyelilerin Yanında Olmayan Yakınları Ve Onlarla Görüşme Durumları.....	95
2.7.2. Suriye Savaşında Yakın/Lar/İni Kaybedenlerin Sayıları.....	96
2.7.3. Suriye’ye Dönme Durumları.....	96
2.7.4. Türkiye’de Kalıcılıkları.....	97
Yerli Halk Anket ve Mülakatı.....	98
2.1 Demografik Özellikler.....	98
2.2 Suriyeliler İle İlgili Görüşler.....	101
Bağcılar’daki Emlakçı Mülakatı.....	107
Bağcılar Mahalle Muhtarları Mülakatı.....	109
SONUÇ VE ÖNERİLER	112

KAYNAKÇA	118
EKLER	127
EK 1. SURİYELİLER ANKET VE MÜLAKAT FORMU	127
EK 2. YERLİ HALK ANKET VE MÜLAKAT FORMU	129
EK 3. BİLİRKİŞİ MÜLAKAT FORMU (EMLAKÇILAR).....	130
EK 4. MUHTARLAR İÇİN BİLİRKİŞİ MÜLAKAT FORMU.....	131
EK 5. AÇIKLAMALAR.....	132
EK 6. FOTOĞRAFLAR.....	133
ÖZGEÇMİŞ	139

KISALTMALAR

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM (UN)	: Birleşmiş Milletler (United Nations)
BMMYK (UNHCR)	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees)
BSYDV	: Bağcılar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
GBM	: Geçici Barınma Merkezi
GEM	: Geçici Eğitim Merkezi
GİGM (DGMM)	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (Directorate General of Migration Management)
GSM	: Göçmen Sağlığı Merkezi
IDMC	: Yerinden Edilme İzleme Merkezi (Internal Displacement Monitoring Centre)
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü (International Organization of Migration)
İSO	: İstanbul Sanayi Odası
İTKİB	: İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri
Sn.	: Sayın
STK (NGO)	: Sivil Toplum Kuruluşu (Non-governmental Organization)
SUY	: Sosyal Uyum Yardımı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TL	: Türk Lirası
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund)
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa
Tablo 1	2014-2018 Yılları Arasında Suriyelilerin Üçüncü Ülkelere Yerleştirilmesi	37
Tablo 1.2	Yıllara Göre İstanbul'un Suriyelileri.....	56
Tablo 2.1	Suriyeli Katılımcıların İstanbul Öncesinde Yaşadıkları Şehirler	81
Tablo 2.2	Suriyeli Katılımcıların Bağcılar Öncesinde Yaşadıkları İstanbul İlçeleri	82
Tablo 2.3	Suriyeli Katılımcıların Mesleklerine Göre Aldıkları Maaşları.....	89
Tablo 2.4	Suriyeli Katılımcıların Yerlilerle Yaşadığı Sorun Konuları.....	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa
Şekil 1	Çalışma Alanı Lokasyon Haritası.....	9
Şekil 1.1	Cumhuriyet Sonrası Türkiye'ye Yönelik Kitlesel Göçler.....	26
Şekil 1.2	Suriye'ye Komşu Ülkelerdeki Suriyelilerin Yıllara Göre Dağılımı.	28
Şekil 1.3	Suriyelilerin Ülkelere Dağılımı (24.05.2018).....	28
Şekil 1.4	Suriyelilerin Ülke Nüfuslarına Oranları (24.05.2018).....	29
Şekil 1.5	Suriyelilerin Ülkelerdeki Kamp İçindeki ve Dışındaki Dağılımı(24.05.2018)	30
Şekil 1.6	Suriyelilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (24.05.2018).....	30
Şekil 1.7	Türkiye'deki Suriyelilerin Yıllara Göre Sayıları.....	31
Şekil 1.8	Türkiye'deki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı (24.05.2018).....	32
Şekil 1.9	Türkiye'deki Kamplar ve Suriyeli Nüfusları (24.05.2018).....	33
Şekil 1.10	Türkiye'deki Suriyelilerin Barınma Merkezi ve Dışındaki Dağılımı (24.05.2018).....	33
Şekil 1.11	Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı (24.05.2018).....	34
Şekil 1.12	Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Yoğunluğu (24.05.2018).....	34
Şekil 1.13	Suriyelilerin İl Nüfuslarına Oranları (24.05.2018).....	36
Şekil 1.14	Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İldeki Dağılımı (24.05.2018).....	36
Şekil 1.15	Ülkemizden Çıkış Yapan Suriyelilere İlişkin İstatistiki Bilgiler (24.05.2018)	37
Şekil 1.16	Türkiye'nin Suriyelilere Sunduğu Eğitim Hizmetleri.....	47
Şekil 1.17	Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Okullaşma Düzeyi.....	47
Şekil 1.18	Türkiye Üniversitelerinde Yıllara Göre Kayıtlı Suriyeli Öğrenci Sayıları.....	48
Şekil 1.19	2016'da Çalışma İzni Verilenler İçerisinde Suriyelilerin Payı.....	51
Şekil 1.20	Çalışma İzni Alan Suriyelilerin Yıllara ve Cinsiyete Göre Dağılımları.....	51

Şekil 1.21	İstanbul Nüfusu ve İstanbul'daki Suriyeli Nüfusu (31.12.2017).....	56
Şekil 1.22	İstanbul'daki Suriyelilerin Cinsiyet Dağılımları (08.02.2018).....	57
Şekil 1.23	İstanbul'daki Suriyeli Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (08.02.2018)	57
Şekil 1.24	İstanbul İlçelerinde Yaşayan Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Sayıları.....	59
Şekil 1.25	İstanbul İlçelerindeki Suriyeli Sayıları (26.04.2018).....	60
Şekil 1.26	İstanbul İlçelerindeki Suriyelilerin Yoğunluğu (26.04.2018).....	60
Şekil 1.27	İlçelerdeki Suriyeli Nüfusun İlçe Nüfusuna Oranları (26.04.2018).....	61
Şekil 1.28	Bağcılar İlçesinde Nüfusun Gelişimi (2000-2017).....	63
Şekil 1.29	Yıllara Göre Bağcılar'daki Suriyeli Sayıları ve İlçe Nüfusuna Oranları.....	64
Şekil 1.30	Bağcılar'daki Suriyelilerin Cinsiyet Dağılımı (08.02.2018).....	65
Şekil 1.31	Bağcılar'daki Suriyelilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (08.02.2018).....	65
Şekil 1.32	Bağcılar İlçe Mahallelerinde BSYDV'de Kayıtlı Suriyeli Sayıları (28.02.2018).....	66
Şekil 1.33	Eğitim Kademelerine Göre Bağcılar Okullarında Kayıtlı Suriyeli Sayıları (Nisan 2018).....	67
Şekil 1.34	Sınıf Seviyelerine Göre Okula Kayıtlı Suriyeli Öğrenciler (Nisan 2018).....	67
Şekil 1.35	Mardin ve Şanlıurfa Doğumluların Yıllara Göre İlçedeki Nüfusları.....	69
Şekil 2.1	Bağcılar İlçesinde Anket ve Mülakat Uygulananlar.....	70
Şekil 2.2	Suriyeli Katılımcıların Cinsiyet ve Yaş Dağılımları.....	71
Şekil 2.3	Suriyeli Katılımcıların Eğitim Durumları.....	72
Şekil 2.4	Suriyeli Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Medeni Durumları.....	72
Şekil 2.5	Suriyeli Katılımcıların Etnik Dağılımları.....	73
Şekil 2.6	Suriyeli Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Çocuk Sayıları.....	74
Şekil 2.7	Suriyeli Katılımcıların Çocuklarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımları.....	74

Şekil 2.8	Suriyeli Katılımcıların Suriye’deki Mesleğini Türkiye’de Devam Ettirme Durumları.....	75
Şekil 2.9	Suriyeli Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Türkiye’deki ve Suriye’deki Mesleklerinin Karşılaştırılması.....	76
Şekil 2.10	Suriyeli Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Türkiye’deki Meslekleri...	76
Şekil 2.11	Suriyeli Katılımcıların Suriye’deyken Yaşadıkları Şehirlerin Dağılımı ve Türkiye ile Suriye Arasındaki Sınır Kapıları.....	77
Şekil 2.12	Suriyeli Katılımcıların Geldikleri Şehirlerin Türüne Göre Dağılımları.....	78
Şekil 2.13	Suriyeli Katılımcıların Türkiye’ye Giriş Yaptıkları Şehirler.....	78
Şekil 2.14	Suriyeli Katılımcıların Kampa Kalma Durumları ve Kampta Kalma Süreleri.	79
Şekil 2.15	Suriyeli Katılımcıların Türkiye, İstanbul ve Bağcılar’da Geçirdikleri Süre...	80
Şekil 2.16	Suriyeli Katılımcıların İstanbul’a Geliş Durumları.....	80
Şekil 2.17	Suriyeli Katılımcıların Bağcılar İlçesine Geliş Durumları.....	81
Şekil 2.18	Suriyeli Katılımcıların Türkiye’yi Tercih Etme Sebepleri.....	83
Şekil 2.19	Suriyeli Katılımcıların İstanbul ve Bağcılar’ı Tercih Etme Sebepleri.....	84
Şekil 2.20	Suriyeli Katılımcıların Ev Büyüklüklerine Göre Ev Kiraları.....	85
Şekil 2.21	Suriyeli Katılımcıların Ev Büyüklüklerine Göre Evde Yaşayan Kişi Sayısı...	85
Şekil 2.22	Suriyeli Katılımcıların Ev Kat Sayısına Göre Bina Kat Sayıları.....	86
Şekil 2.23	Suriyeli Katılımcıların Ev Aracıları ve Ev Isınma Türleri.....	86
Şekil 2.24	Suriyeli Katılımcıların Hane Büyüklüğüne Göre Toplam Aylık Gelirleri.....	88
Şekil 2.25	Suriyeli Katılımcıların Hane Büyüklüğüne Göre Bir Evde Çalışan Sayıları...	88
Şekil 2.26	Suriyeli Katılımcıların İşveren/Çalışan Olma Durumları.....	89
Şekil 2.27	Suriyeli Katılımcıların Yerli Çalışanlarla Aynı Maaşı Alma Durumları.....	90
Şekil 2.28	Suriyeli Katılımcıların Yerlilerle Sorun Yaşama Durumları.....	91
Şekil 2.29	Suriyeli Katılımcıların Yardım Alma Durumları.....	93

Şekil 2.30	Suriyeli Katılımcıların Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Durumları.....	93
Şekil 2.31	Suriyeli Katılımcıların Çocuklarının Okula Gitme Durumları.....	94
Şekil 2.32	Suriyeli Katılımcıların Vatandaşlık Başvurusunda Bulunma Durumları.....	95
Şekil 2.33	Suriyeli Katılımcıların Suriye’deki Yakınlarıyla Görüşme Durumları.....	96
Şekil 2.34	Suriyeli Katılımcıların Suriye’deki Savaşta Yakınlarını Kaybetme Durumları.....	96
Şekil 2.35	Suriyeli Katılımcıların Suriye’ye Dönme Durumları.....	97
Şekil 2.36	Suriyeli Katılımcıların Savaş Bitene Kadar Türkiye’de Kalma Durumları....	97
Şekil 2.37	Yerli Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	98
Şekil 2.38	Yerli Katılımcıların Memleketlerine ve Mesleklerine Göre Dağılımları.....	99
Şekil 2.39	Yerli Katılımcıların Bağcılar’da Geçirdikleri Süre.....	100
Şekil 2.40	(A)Yerli Katılımcıların Ev Sahibi/Kiracı Olma Durumları, (B)Kiracıların Kira Bedelleri ve (C)Ev Sahibi olanların Kiracısı Olma Durumu.....	101
Şekil 2.41	Katılımcıların Suriyeli Komşusu Olma Durumu.....	102
Şekil 2.42	Yerli Katılımcılara Göre Yaşanan Değişimler.....	102
Şekil 2.43	Yerli Katılımcıların Çalışma Durumu ve Yerli/Suriyeli Çalışanların Aynı Maaşı Alma Durumları.....	103
Şekil 2.44	Yerli Katılımcıların Suriyeli Çalışanlarla İlgili Görüşleri.....	104
Şekil 2.45	Yerli Katılımcıların Suriyelilerle Sorun Yaşama Durumları.....	105
Şekil 2.46	Yerli Katılımcıların Suriyelilerin Sağlık Hizmetlerinden Yararlanmalarıyla İlgili Görüşleri.....	105

GİRİŞ

Günümüzde dünya ülkelerini ve toplumlarını uluslararası göç kanalı ile etkileyen olayların başında Suriye krizi ve bunun sonucunda ortaya çıkan dev göç dalgası gelmektedir. Dünya tarihinde ülkeleri ve toplumları etkileyen birçok göç olayı yaşanmıştır. Bunlar arasında ülkelerin politik, ekonomik ve toplumsal yapılarını bozan ve büyük göç hareketleri yaşanmasına sebep olan 1 ve 2. Dünya Savaşı gelmektedir. Ancak savaş döneminde yaşanan göç hareketlerinden sayısal olarak daha büyük ölçüde kitlesel göçe sebep olan Suriye iç savaşında dünya tarihinde Suriyelilerin yaşadığı kadar büyük bir göç dalgası yaşanmamıştır. 15 Mart 2011 tarihinde Suriye'nin Dera şehrinde başlayan hareket zamanla iç savaşa dönüşmüştür. 2011 yılında nüfusu 20.863.933 ¹ olan Suriye'de iç savaşın da başlamasıyla milyonlarca Suriyeli başta komşu ülkeler olmak üzere Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Avrupa gibi daha uzak ülkelere göç etmişlerdir. 2011'den beri bir insanlık krizi halini alan bu dev dalga etkisini hız kesmeden büyüterek devam ettirmektedir. Dünyaya yayılan Suriyeli krizinden en çok etkilenen ülkelerin başında ise Türkiye gelmektedir.

Türkiye, tarihi göz önüne alındığında göç açısından oldukça dinamik bir ülke konumundadır. Türkiye, içerisinde karmaşık bir göç sistemi barındırmaktadır. Göç veren bir kaynak ülke olduğu gibi göç alan hedef ülke olma özelliği göstermektedir. Aynı zamanda coğrafi konumunun da etkisiyle farklı ülke ve bölgelerden başka diğer ülke ve bölgelere geçiş yolu olarak göçmenler tarafından transit geçişlerde tercih edilmektedir. Türkiye, dünyada göç veren ülke olarak bilinse de, son yıllarda ülkeye yönelen büyük göç dalgaları ile hem "göç alan" ülke hem de "geçiş" ülkesi olma konumuna geçmiştir (İçduygu vd., 2014: 14). Bununla birlikte Cumhuriyet öncesi ve sonrası büyük göç dalgalarına sahne olan Türkiye'ye Cumhuriyet sonrası yapılan kitlesel göçler arasında Balkan göçleri önemli bir yer tutmaktadır. Bunun dışında yaşanan kitlesel aynı zamanda düzensiz göçlerde ise Rusya'nın Afganistan'ı işgali, İran'ın rejim değişikliği ve Ortadoğu'daki savaşlar etkili olmuştur. Son olarak da bugün tüm dünyayı etkileyen Suriye iç savaşı sonucu ülkelerinden kaçmak zorunda kalan Suriyelilerin kitleler halinde Türkiye'ye gelmesiyle Türkiye en fazla Suriyeli barındıran ülke konumuna gelmiştir.

¹ <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&type=metadata&series=SP.POP.TOTL> Erişim Tarihi: 26.05.2018

Başlangıçta Türkiye'ye giriş yapan Suriyelileri misafir olarak isimlendiren ve Suriye'deki iç savaşın kısa zamanda sona ereceğini düşünen Türkiye, Suriyelilere misafir olarak davranmış ve onlara açık kapı politikası uygulamıştır. Bu durumdan dolayı ülkeye giriş yapan Suriyelilerin kayıt altına alınmaması ve ülke içerisinde serbestçe dolaşmaları da çeşitli problemlere sebep olmuştur (Erdoğan, 2015: 32). Ancak beklenilenin tersine savaşın uzaması ve Suriyeli sayısındaki ciddi artış misafirliğin daha da uzayacağını göstermiş ve Türkiye'nin konu ile ilgili yasal düzenlemeler yapmasını zorunlu kılmıştır. Bu kapsamda 2013 yılında yürürlüğe sokulup Resmi Gazete'de yayınlanan 6458 sayılı Yabancılar Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)² bu konuda atılmış ilk adım olma özelliğini taşımaktadır. Yine bu kanun kapsamında 2013 yılı içerisinde İç İşleri Bakanlığına bağlı bir birim olarak kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) hem Suriyeliler konusunda hem de ülkede yaşanan tüm uluslararası göçler konusunda yetkili birim haline gelmiştir.

Türkiye'nin de taraf olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesine ve 1967 Ek Protokolüne göre tanımlanan mülteci ve sığınmacı kavramları Türkiye tarafından coğrafi çekince ile imzalanmış ve Türkiye sadece Avrupa'dan gelen göçmenlere mülteci statüsü hakkı tanımıştır. 29 Nisan 2011 tarihinde Suriyelilerin kitlesel akın gerçekleştirmesi sonucu güncellenen son veriler ile Mayıs 2018'de sayıları 3,589,384 (GİGM, 2017) kişiye ulaşan Suriyeliler mülteci olarak tanımlanmadıklarından dolayı farklı isimlerle statü verilmeye çalışılmıştır. Başlangıçta misafir olarak tanımlanan Suriyeliler daha sonraları şartlı mülteci veya geçici koruma altındakiler olarak tanımlanınca Türkiye'de bir kavram karmaşası yaşanmış ve durum yayınlara, medyaya ve hatta politik dile yansımıştır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) verilerine göre Suriye'ye komşu ülkelere göç eden Suriyeli sayısı 2011 yılında yaklaşık 8000 iken 2018 Mayıs itibarıyla 5,654,581³ kişiye ulaşmıştır. Yerinden Edilme İzleme Merkezi (IDMC) ise Suriye'de 31 Aralık 2017 itibarıyla yerinden edilenlerin sayısını 6,784,000⁴ olarak açıklamıştır. Verilen sayılar göçün bir diğer deyişle bu insani krizin boyutlarını gözler önüne sermektedir. Bununla birlikte görülmektedir ki bu kriz sadece Suriye rejimini ve Suriyelileri etkilemekle kalmayıp diğer ülkelerin de kaderlerini tayin etmektedir.

² <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-11.htm> Erişim Tarihi: 26.05.2018

³ <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> Erişim Tarihi: 26.05.2018

⁴ <http://www.internal-displacement.org/countries/syria> Erişim Tarihi: 26.05.2018

Suriyeli krizinden en fazla etkilenen ülkelerin başında gelen Türkiye barındırdığı milyonlarca Suriyeliye kapılarını açarken artan sayılarının etkisini her geçen gün daha çok hissetmektedir. Bu çalışma ile de Suriyelilerin bu süreçte etkiledikleri çeşitli alanlardaki değişimler ele alınmıştır. Bu kapsamda en fazla Suriyeli barındıran Türkiye şehirlerinden İstanbul içerisinde yine en fazla Suriyeli barındıran ilçelerinden biri olan Bağcılar ilçesi örneklem alınmıştır. Örneklem alan olarak seçilen İstanbul ilinin Bağcılar ilçesinde Suriyelilerin ilçeyi tercih sebeplerini, ilçeye toplumsal, demografik, mekânsal ve ekonomik etkilerini incelemek amaçlanmaktadır.

Araştırma Konusu İle İlgili Daha Önce Yapılmış Çalışmalar

Suriye krizinin ve iç savaşının güncel bir konu olması ve başlangıç tarihi itibarıyla de yakın bir zamanda gerçekleşmiş olması sebebiyle konu ile ilgili güncel çalışmaların fazlalığı göze çarpmaktadır. 15 Mart 2011 tarihinde başlayan iç savaşla birlikte dünyanın birçok ülkesi ve özellikle Suriye'ye komşu ülkelere başlayan göçler ile birçok komşu ülke bu dev göç dalgasından etkilenmiş ve bu da 2011 yılı itibarıyla literatürde çalışmalara konu olmuştur. Konu ile ilgili birçok rapor, makale, bildiri, kitap ve tezler yazılmış, durum ortaya konulmaya, sorunların tespit edilmesine ve bu sorunlara çözüm bulunmasına çalışılmıştır.

Literatürde Suriye krizi sonrası meydana gelen göç dalgasından etkilenen ülkelerde bu göç dalgasının göç alan ülkeye olan etkileriyle birlikte hem yerel halkın hem de göçmenlerin birbirleri ile ilgili algıları incelenmiştir. Bu göç dalgasından en çok etkilenen ülkelere olan Lübnan ve Ürdün'de Suriyelilerin etkilerinin anlatıldığı çalışmalar (Christophersen vd., 2013; Stave ve Hillesund, 2015) ile Suriyeli mülteci krizine Avrupa ülkelerinin verdiği tepkilerin incelendiği (Ostrand, 2015) çalışmalar bulunmaktadır. Bununla birlikte Suriye'ye komşu ülkelerdeki Suriyeli mültecilerin eğitim durumlarının incelendiği (Beste, 2015; Shuayb vd., 2014; Watkins ve Zyck, 2014) çalışmaların yanında. Suriyelilerin göç ettikleri ülkelerdeki entegrasyonları ile ilgili (PRDU, 2012; Popescu, 2016; Koroutchev, 2016) çalışmalar ile Suriyeli göçünün hukuksal boyutu ve göçmenlerin yasal statüleri ile ilgili de (Ayoub ve Khallaf, 2014; Achilli, 2015) çalışmalar bulunmaktadır. Göç ettikleri ülkelerdeki yaşamlarıyla ilgili (Vliet ve Hourani, 2011; Aziz vd., 2014; Taleb vd., 2015) çalışmalar da diğer çalışmaları oluşturmaktadırlar. Yine Suriyeli çocukların eğitimleri ve yaşam şartları ile ilgili UNICEF raporları mevcutken BMMYK'nın web sayfasında da Suriyeli mültecilere ait istatistikler tutulmaktadır.

Suriye krizinden kaynaklı yaşanan göç dalgalarından en çok etkilenen ülke konumunda olan Türkiye’de de konuyla ilgili birçok yayın bulunmaktadır. Bunlar arasında Suriyelilerin Türkiye’ye ve şehirlerine olan toplumsal, ekonomik veya mekânsal etkilerinin incelendiği çalışmalar (Lordoğlu ve Aslan, 2016; Harunoğulları ve Cengiz, 2014; Cengiz, 2015; Tunç, 2015; Şensoy, 2016; Taşçı, 2013; Kaypak ve Bimay, 2016; Ağır ve Sezik, 2015; Koç vd., 2015; Harunoğulları, 2016; Akgündüz vd., 2015; Turgut, 2015; Reçber ve Ayhan, 2013) olduğu gibi Türk toplumu ile entegrasyonu ve yerel halk ile Suriyelilerin algıları üzerine yapılmış çalışmalar (Deniz vd., 2014; Deniz vd., 2016; Tolay, 2013; Gümüş ve Eroğlu, 2015; Memiş, 2015; Kaya, 2015; Biner ve Soykan, 2016, Erdoğan ve Ünver, 2015; Ünal, 2014) da mevcuttur. Bununla birlikte Suriyelilerin Türkiye’deki yasal statüleri (Uzun, 2015; Kirişçi ve Ferris, 2015; Poyraz, 2012; Akgül vd., 2015; Deniz, 2013; İçduygu, 2015; Tolay, 2014) ve sağlık sektöründeki etkileri (Önen vd., 2014; Demirbaş ve Bekaroğlu, 2013) ile Suriyeli çocukların eğitim durumları (Emin, 2016; Seydi, 2013; Harunoğulları, 2016) ile ilgili de çalışmalar bulunmaktadır. Suriye krizinin Türkiye’deki etkileriyle ilgili en kapsamlı çalışmaları yapan M. Murat Erdoğan’ın (2015) bu konuda “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum” adlı kitabı ile sınıra yakın şehirlerde yaşayan Suriyelilerin ve yerel halkın görüşleri alınmış ve uyum süreçleri incelenmeye çalışılmıştır.

Türkiye ile ilgili yapılmış Suriyeliler ile ilgili lisansüstü tezler 2013 itibariyle kaleme alınmış ve toplamda 87 çalışma yapılmıştır. Bunlar arasında yayınlanmış olup araştırma konusu ile ilintili olan 22 çalışma bulunmaktadır. Bunlardan 7 tanesi (Ataş, 2017; Eraydın, 2017; Assida, 2016; Karayel, 2016; Karadeniz, 2016; Ercoşkun, 2015; Özkarslı, 2014) Suriyelilerin toplumsal, ekonomik veya mekânsal etkileri üzerineyken 9 tanesi (Kariman, 2015; Yiğit, 2015; Kaya, 2016; Düzkaya, 2016; Aktaş, 2016; Döner, 2016; Apak, 2014; Erdem, 2017; Özen, 2016) ise Suriyelilerin entegrasyonu ile algı çalışmaları ve 3 tanesi (Keskin, 2014; Akalın, 2016; Kultas, 2017) de Suriyeli çocukların eğitim sorunları ve 3 tanesi de (Demircioğlu, 2016; Gençler, 2016; Dürgen, 2015) politikalar üzerinedir.

Doğan ve Karakuyu (2016) Bağcılar gibi Suriyelilerin en çok tercih ettiği İstanbul ilçelerinden biri olan Beyoğlu ilçesinde yapmış oldukları çalışmada ilçede yaşayan Suriyelilerin ilçeye olan toplumsal ve ekonomik etkilerini ortaya koymuştur. Çalışmamızla da örtüşen bu çalışmada 243 Suriyeliye yüz yüze anket uygulanmıştır. Yaş sınırının olmadığı bu uygulamada anketlerin %15’ini sadece 20 yaş altı grup oluşturmuştur. Yine bu çalışmada etnik köken üzerinden yapılan kıyaslamalar ile yaşam koşulları, ekonomik durumları ve

çalışma biçimleri ile Türkiye’deki memnuniyetleri ölçülmeye çalışılmıştır. Bu durumların etnik kökene göre değiştiği belirlenmiştir. Ancak çalışmamızda ise, daha çok bu ölçütler yerel halkın durumları ile kıyaslanarak ölçülmüş ve Suriyelilerin gelmesiyle gözlemlenen değişiklikler ele alınmıştır. Bununla birlikte “kayıp kuşak” (UNICEF, 2013) olup olmadığı Suriyeli çocukların eğitim bilgileri de alınarak elde edilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda Türkiye’de kalıcı olup olmayacakları da araştırılmıştır.

Assida’nın (2016) yapmış olduğu tez çalışmasında ise Samsun’da zorunlu göçlerin yerel topluma sosyal, ekonomik ve coğrafi etkileri Suriyeli ve Iraklı göçmenler üzerinden analiz edilmiştir. Yine çalışmamızda da olduğu gibi anket uygulanmış ve yüz yüze gerçekleştirilmiştir. 120 göçmen üzerinde uygulanan anketler ile göçmenlerin konut, çalışma ve iş durumlarına, eğitim durumlarına dair bilgiler elde edilmiştir. Sonucunda ise zorunlu göçlerin yerel halkı olduğu kadar zorunlu göçmenleri de etkilediğini, göçmenlerin en çok konut durumlarının, eğitim süreçlerinin, sağlık ve çalışma durumlarının, ekonomik düzeylerinin ve gelir seviyelerinin bu göçlerden olumsuz etkilendiğini, yerel halkın açısından ise kira fiyatlarının yükselmesinin, konut yapımının artmasının ev sahipleri için olumlu etkilere sahipken yerel kiracılar için olumsuz etkileri olduğunu, göçmenlerin gelmesiyle yerel halkın iş imkânlarının azaldığını, sağlık hizmetlerinden yararlanamadıklarını düşünmesine yol açtığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Harunoğulları (2016) ve Cengiz (2015) ise, neredeyse nüfusu kadar Suriyeli bulunan Kilis şehrinde Suriyelilerin mekânsal etkilerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bunun için de Cengiz, 30 Suriyeli ile derinlemesine görüşme tekniği ile mülakat yaparken Harunoğulları ise, 140 Suriyeliye anket uygulamıştır. Çalışma sonucunda Cengiz, Suriyelilerin Kilis’e ilk geldiği zamanlarda yerel halkın Suriyelilere karşı tutumlarının olumlu olduğunu ancak zamanla sayıları il nüfusuna yaklaşan Suriyelilere karşı olumlu düşüncelerinin olumsuza döndüğü sonucuna varırken; Harunoğulları da, Kilis’te demografik kaygılar başta olmak üzere iş ve gelir kaygılarının, güvenlik kaygılarının da oluştuğunu ortaya koymuştur.

Dermaux (2015), dört temel üzerine Suriyelilerin İstanbul’a entegrasyonunu ölçmeye çalışmıştır: Konut durumu, çalışma durumları, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim. 90 Suriyeli ile derinlemesine yapılan görüşmeler sonucunda Suriyelilerin İstanbul’a gelirken sosyal ağlarını kullandıklarını, ev ve iş bulmada bu ağlardan yararlandıklarını, evini ve işini kuran Suriyelilerin yeni insanlarla tanışmaları ile uyum süreçlerinin hızlandığını ve

İstanbul’da ağırları olan göçmenlerin İstanbul’a daha çabuk uyum sağladıklarını tespit etmiştir.

Atasoy ve Demir’in (2015) çalışmalarında sınıra yakın olan ilçelerden Hatay’ın Kırıkhan ilçesinde Suriyelilerin ilçeye olan sosyal, ekonomik ve kültürel etkileri incelenmiştir. Hane anketi uygulanmıştır. Çalışma ile Suriyelilerin büyük çoğunluğunun sınıra yakın olmasından ve akrabalık ilişkilerinin bulunmasından dolayı Kırıkhan’ı tercih ettikleri ve böylece Kırıkhan’ın tercih edilmesinde mesafenin rolü ile kültürel özelliklerin en çok etkili olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte yerel halkın Suriyelilere bakışının olumlu olduğu, sayıları oldukça fazla olan Suriyelilerin altyapısı tamamlanmayan Kırıkhan ilçesinde ulaşım problemlerinin artmasına, hastanelerde yığılma olmasına ve ilçede güvenlik sorunlarının artmasına sebep olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Suriye krizi sonrası Türkiye’ye de yönelen bu göçler ile ilgili birçok rapor da yazılmıştır. Bunlar arasında Ocak 2017’de M. Murat Erdoğan başkanlığında hazırlanan “Kopuştan Uyuma Kent Mültecileri: Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği” adlı çalışma en kapsamlı raporlardan biridir. Bu çalışma Türkiye’deki Suriyelilerle ilgili yasal düzenlemeleri, Türkiye’deki ve İstanbul’daki Suriyelilerin nüfusları ile sosyo-demografik özellikleri ve İstanbul ilçe belediyelerinin yönetim sürecinde neler yaptıkları ile ilgili kapsamlı bilgiler içermektedir.

Suriyelilerin İstanbul ilçeleri üzerindeki etkileriyle ilgili olarak bazı ilçeler için çalışmalar yapılmıştır. Bu ilçelerin başında Suriyeli nüfusun yoğun olduğu Zeytinburnu ilçesi (Mücaz vd., 2015; Danış, 2016) ile Suriyeli nüfusun ilçe nüfusu içerisindeki oranının yüksek olduğu Fatih ilçesi (Yılmaz, 2013; STK, 2013), yine Suriyeli nüfusun yoğun olduğu Beyoğlu ilçesi (Doğan ve Karakuyu, 2016) ve Sultanbeyli ilçesi (Süleymanov ve Sönmez, 2017) gelmektedir. Araştırma alanı olan Bağcılar ilçesiyle ilgili birebir çalışma olmamakla birlikte Bağcılar’ı da kapsayan çalışmalar yapılmıştır. Bunlar arasında “Türkiye’de Sığınmacı Çocuk Olmak” (STK, 2016) başlığı altında seçilen ilçelerden biri olan Bağcılar ilçesinin Yüzyıl mahallesinde yaşayan Suriyeli çocukların durumları rapor edilirken, Erol ve diğerlerinin (2017) çalışmasında da yine Bağcılar ilçesi alınan örneklemelerden birini oluşturmaktadır. Burada tekstil sektöründe çalışan Suriyeli işçilerle görüşülmüştür. Yine benzer şekilde Danış’ın (2016) çalışmasında konfeksiyon sektöründe işletmeci olan ve Suriyeli işçi çalıştıran işletmeciler örneklem alınmış ve Suriyeli işgücü ile ilgili bilgiler edinilmiştir. Kaya ve Kırac (2016)’ın birlikte hazırladığı raporda da Bağcılar ilçesi İstanbul

ilçeleri arasında seçilmiş 6 ilçeden biridir. Bu çalışmada Bağcılar ilçesinde yaşayan Suriyelilerden 22 hane halkı ile anket yapılarak durumlarına ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Literatürde Bağcılar özelinde Suriyeliler ve Bağcılar ilçesinde olan etkileri ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma ile literatürdeki bu boşluk kapatılmaya çalışılmıştır. İstanbul'un en kalabalık ve yoğun ilçelerinden biri olan Bağcılar ilçesinde en fazla Suriyeli barındıran ilçelerden biri olma özelliğinden dolayı ilçede gözlenen mekânsal, ekonomik ve toplumsal değişimler ele alınacaktır.

Araştırma Alanı

Araştırma alanı 41° 2' 44.3292" Kuzey ve 28° 49' 28.9992" Doğu koordinatlarında yer alan Bağcılar ilçesini kapsamaktadır. Şekil 1'de görüldüğü gibi, Bağcılar ilçesi İstanbul ilinin Avrupa yakasında yer almaktadır. Çevresindeki komşu ilçeler ise Başakşehir, Esenler, Güngören, Bahçelievler ve Küçükçekmece ilçeleridir. İlçe statüsüne kavuşmadan önce İstanbul'un ulaşılması güç, çevresinde başta sanayi olmak üzere herhangi bir sanayi kuruluşunun olmadığı Bağcılar (Tümerterkin, 1997: 278), Bakırköy ilçesine bağlı köylerden biri iken 1992'de Bakırköy'den ayrılmıştır. 1992'de ilçe statüsüne kavuşmasıyla belediye olan Bağcılar ilçesi günümüzde (2017) 39 ilçe arasında İstanbul'un nüfus bakımından en kalabalık üçüncü ilçesi⁵ olurken yüzölçümü bakımından 22 km² ile en küçük 10. ilçesidir. Bağcılar'da kilometrekareye düşen insan sayısı 34.160'tır. Buradan da ilçenin ne kadar yoğun nüfuslu bir ilçe olduğu anlaşılmaktadır. Yine 2017 verilerine göre 748,483 kişiden oluşan nüfusu ile Bağcılar ilçesinin 15,029,231 kişilik İstanbul nüfusundan aldığı pay % 5'tir (TÜİK, 2017).

Bağcılar ilçesi idari yapısı itibarıyla 22 mahalleden oluşmaktadır. 2017 TÜİK verilerine göre nüfus bakımından en kalabalık mahallesi 55,446 kişi ile Demirkapı Mahallesi olurken en düşük nüfuslu mahallesi ise 15,683 kişi ile Bağlar Mahallesidir. Yüzölçümü açısından ise en geniş mahallesi Mahmutbey olurken, en küçük mahallesi Yenigün'dür.

İlçenin TEM otoyolu ve Basın Ekspres yolu gibi önemli bağlantı yolları üzerinde ve önemli basın kuruluşlarının ilçe sınırları içerisinde yer alması da ilçeye ayrı bir önem katmaktadır.

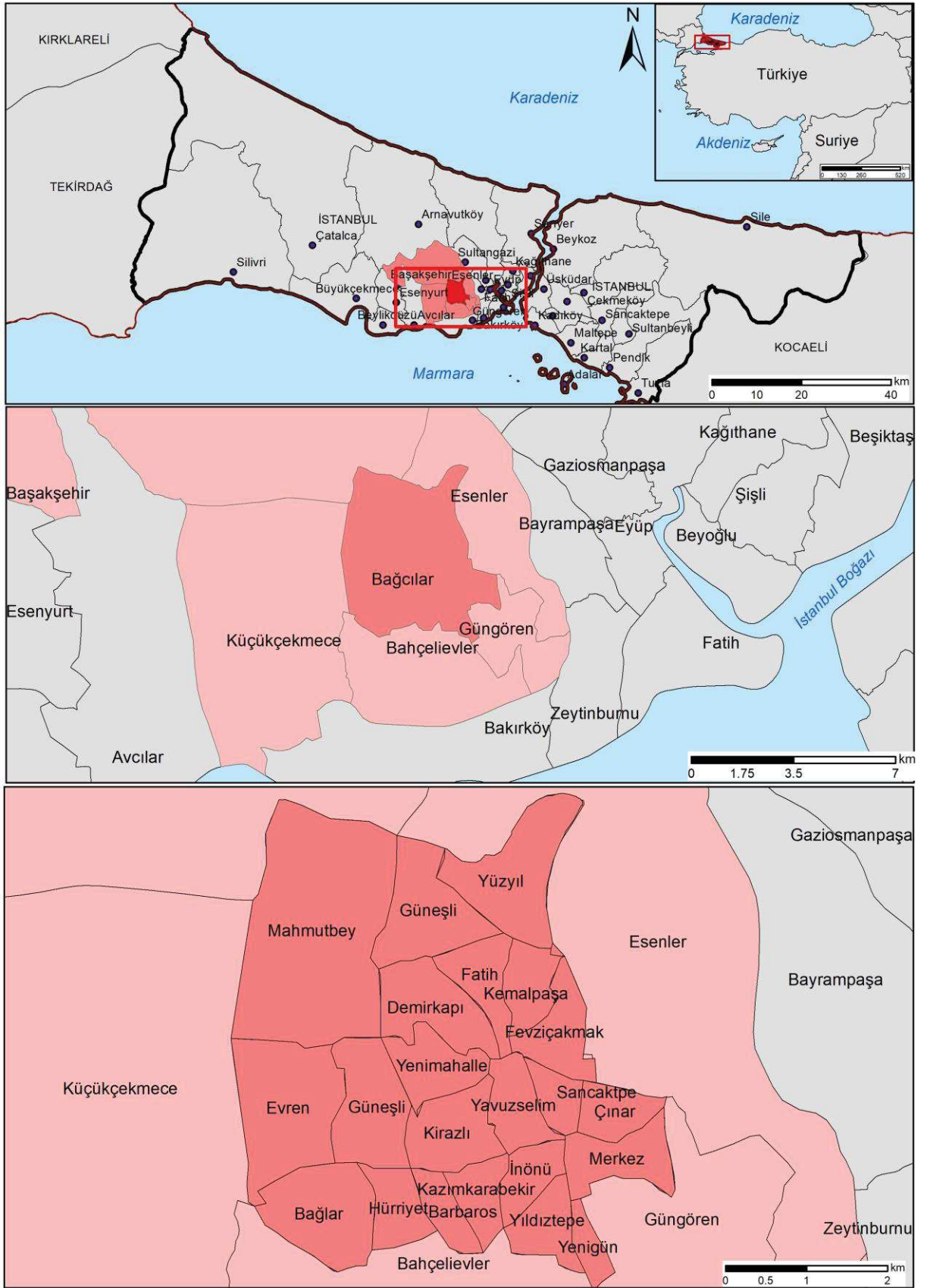
⁵ (1)Esenyurt: 846.492, (2)Küçükçekmece: 770.393

Bağcılar ilçesi sosyo-ekonomik olarak incelendiğinde TÜİK 2017 verilerine göre ilçenin %75'ini ilköğretim ve lise mezunları oluştururken %17'sini okur-yazar olmayan ya da okur-yazar olup okula hiç gitmemiş kişiler oluşturmaktadır. %8'i ise üniversite ve üstü eğitim almış kişilerdir. Çoğunluğunun işçi olduğu ilçede ekonomik düzey ise ilçe genelinde alt-orta düzeydir. Mahallelere göre bakıldığında ise sadece ilçenin 6 mahallesi (Mahmutbey, Bağlar, Hürriyet, Güneşli, Sancaktepe, Merkez) orta-üst düzeyde yer almaktadır (MapAktif, 2017; Endeksa, 2017). Tekstil sektörünün yaygın olduğu ilçe aynı zamanda İstanbul'da Sanayinin yoğunlaştığı ilk 5 ilçe⁶ arasında yer almaktadır (Temurçin, 2012: 109).

⁶ Sırasıyla Büyükçekmece, Küçükçekmece, Şişli, Güngören ve Bağcılar.

Şekil 1 Çalışma Alanı Lokasyon Haritası

Araştırma Problemi

Bu çalışma ile İstanbul'un tüm ilçelerindeki Suriyelilerin dağılışına bakılarak Bağcılar ilçesinde Suriyelilerin ilçedeki kümelenme alanları, mekânı nasıl etkiledikleri aşağıdaki sorulara aranan yanıtlar ile cevaplandırılacaktır:

İstanbul'un tüm ilçelerinde ne kadar Suriyeli yaşamaktadır?

İstanbul'da yaşayan Suriyelilerin demografik özellikleri nelerdir?

Türkiye'deki ve Bağcılar'daki Suriyeli çocuklar eğitim sistemine entegre olmuş mudur? Suriyeli çocuklar içerisinde çocuk işçiliği yaygın mıdır?

İstanbul'un Bağcılar ilçesinde ne kadar Suriyeli yaşamaktadır?

Bağcılar'da yaşayan Suriyelilerin Türkiye'yi, İstanbul'u ve Bağcılar'ı tercih etme sebepleri nelerdir?

Bağcılar'ı tercih eden Suriyeliler Türkiye'ye hangi yollardan giriş yapmışlardır ve kampta kalmışlar mıdır?

Bağcılar'da yaşayan Suriyelilerin göç rotasyonları/güzergâhları nasıldır?

Bağcılar'daki Suriyelilerin demografik özellikleri nelerdir?

Bağcılar'daki Suriyelilerin sosyo-ekonomik özellikleri nelerdir?

Bağcılar'da Suriyelilerin gelmesinden sonra ne gibi değişiklikler yaşanmıştır?

Bağcılar'daki Suriyeliler mekânı nasıl değiştirmişler ve mekândan nasıl etkilenmişlerdir?

Bağcılar'daki Suriyeliler ve yerel halk arasında “ayrışmadan” söz edilebilir mi?

Bağcılar'daki Suriyeliler “kalıcı” mıdır, “geçici” midir?

Bağcılar'da yaşayan Suriyelilerin özellikleri İstanbul'daki Suriyeli profili ile kıyaslandığında ne gibi benzerlikler ya da farklılıklar göze çarpmaktadır?

Mekânsal kümelenme var mıdır?

Bağcılar'daki Suriyelilerin mağduriyetleri var mıdır?

Bağcılar'daki Suriyelilerin yasal statüsü nedir?

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Çalışma alanı olan Bağcılar ilçesi çoğunlukla Karadeniz ve ardından Doğu Anadolu'dan gelen göçmenler tarafından kurulan bir ilçedir. 1992'de kurulmasından bu yana İstanbul'un imkânlarından yararlanma isteği, ilçenin İstanbul'un merkezine göre daha uygun fiyatlara sahip olması ve merkeze olan yakınlığı, ilçede sanayi faaliyetlerinin etkin olması ve sanayi faaliyetlerinin yerleşim yerlerine yakın yerlerde konumlandırılmasından dolayı iş imkânlarının fazla olması sebebiyle göçmenler tarafından tercih edilen ilçelerden olmuştur.

Suriye iç savaşının baş göstermesiyle başlayan kitlesel göç hareketlerinden payını alan Bağcılar ilçesi bugün İstanbul'da en fazla Suriyelinin yaşadığı ilçelerden biri olmuştur. Bu çalışma ile de Suriyelilerin Bağcılar ilçesini tercih sebepleri, ilçeye toplumsal, demografik, mekânsal ve ekonomik etkilerini incelemek amaçlanmaktadır.

Suriye iç savaşının başlamasından bugüne kapılarını Suriyelilere açan Türkiye bugün 3,593,864⁷ Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. Suriyelilerin ülkeye gelmelerinden itibaren göçmenlerin Türkiye için birçok toplumsal, ekonomik, mekânsal ve politik etkileri olmuştur.

Suriyelilerin toplumsal, ekonomik ve mekânsal etkileri yapılan çalışmalarda ayrı ayrı ele alınmakla birlikte İstanbul gibi metropoliten bir şehirde özellikle kayıt dışı göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı birkaç ilçede bu etkiler ele alınmıştır. Bu çalışmada ise, hem tüm etkiler birlikte ele alınacak hem de daha önce çalışma yapılmamış bir alan olan ve İstanbul'un en kalabalık üçüncü ilçesi olan Bağcılar'da bu etkilerin boyutları incelenecektir. Çalışmanın diğer çalışmalardan farkı ise İstanbul gibi metropoliten bir il içerisinde nüfusu büyükşehir olma nüfusuna yakın Bağcılar ilçesinde önemli bir orana sahip olan Suriyeli göçmenlerin etkilerinin incelenmiş olmasıdır. Literatürde bu alanda yapılmış çalışma bulunmaması dolayısıyla da akademik boşluğa katkı yapması düşünülmektedir.

İlçede kayıtsız yaşayan Suriyelilerin olması, eğitim sistemine dahil edilememiş çocukların olması ve bu çocukların ucuz işçi olarak tekstilde ve diğer sektörlerde çalıştırılması, Suriyelilerin sigortasız çalıştırılması ile emeğin sömürülmesi ve istismar edilmesi, dil engelinden dolayı yerel halk ile etkileşime geçemeyen ve bu yüzden topluma entegre olamayan Suriyelilerin istismara açık halde bırakılması sebeplerinden dolayı bu çalışma birçok kurumu ilgilendirmektedir. Çalışma kapsamında elde edilen veriler başta BMMYK ve UNICEF gibi uluslararası kuruluşlara ve ardından GİGM, AFAD ve Kızılay

⁷ GİGM, http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik Erişim Tarihi: 26.05.2018

gibi resmi kurumlara, STK'lara ve ilgi alanı içerisinde olan Bağcılar Belediyesi ve Bağcılar Kaymakamlığı'na bağlı Bağcılar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na (BSYDV) ışık tutacak olması açısından da önemlidir. Ayrıca konuyla veya araştırma alanıyla ilgilenen araştırmacılara da bir kaynak oluşturacağından önem taşımaktadır.

Veri ve Yöntem

Veri

Tez kapsamında dört tür veri toplanmıştır:

1.grup veriler: Çeşitli resmi kurumlardan elde edilen istatistiksel veriler:

İstanbul ili ve Bağcılar ilçesi ile ilgili;

- Nüfusa ait veriler TÜİK'te Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi(ADNKS) ile Genel Nüfus Sayımlarından,
- Bağcılar ilçesinin sosyo-ekonomik yapısına ilişkin veriler yine TÜİK'ten
- Bağcılar ilçesi ile ilgili yapılan çalışmalar için YÖK Tez Merkezinden ve çeşitli veri tabanlarından istatistiki bilgiler elde edilmiştir.
- Suriyelilere ev sahipliği yapan ülkeler, Türkiye, İstanbul ve Bağcılar'daki Suriyelilere ilişkin bilgiler;
- Suriye'ye komşu ülkelerdeki ve diğer ülkelerdeki Suriyelilere ilişkin veriler BMMYK'dan
- Suriye ve diğer ülke nüfuslarına ilişkin nüfus verileri Dünya Bankası'ndan
- Dünyadaki ve Türkiye'deki Suriyeli çocukların verileri ise UNICEF'ten
- Türkiye'deki Suriyelilere ait nüfus verileri ve sosyo-ekonomik veriler GİGM'den, kamplarda yaşayan Suriyelilere ait veriler ve kamp sayıları ise AFAD'dan
- İstanbul'daki Suriyelilerin nüfusları için yine GİGM'den
- Bağcılar'daki Suriyelilerin nüfus verileri ve sosyo-ekonomik verileri için ise Bağcılar Kaymakamlığı ilgili birimlerden olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından (BSYDV) ve çeşitli veri tabanlarından
- Türkiye, İstanbul ve Bağcılar'daki Suriyelilere ilişkin çalışmalar için de YÖK Tez Merkezinden, çeşitli ulusal ve uluslararası dergilerden ve veri tabanlarından yararlanılmıştır.

2.ve 3.grup veriler: Bağcılar ilçesinde yaşayan Suriyelilere ilişkin verileri elde etmek için Bağcılar'da yaşayan 18 yaş ve üstü Suriyeliler, yerel halk, emlakçılar ve

muhtarlarla mülakat yapılmıştır. Aynı zamanda Suriyelilere ve yerel halka anket uygulanmıştır.

- Anket ve mülakat uygulaması İstanbul ilinin Bağcılar ilçesinde gerçekleşmiştir. İlçede kayıtsız Suriyelilerin fazla olması ve ne kadar Suriyeli yaşadığına dair net bilgilerin olmaması sebebiyle örneklem sayısında ana kitle bilinmiyor formülü⁸ uygulanmıştır.

Görülüş sıklığını ifade eden p değeri %90 ve görülmeme sıklığını ifade eden q değeri de %10 alınmıştır. Böylece örneklem sayımız 100 kişi olarak belirlenmiştir.

$$n = (1.96)^2 * (0.90 * 0.10) / (0.07)^2 = 99,98$$

- Bağcılar geneli yapılan hesaplama ile %7 hata oranı ve %93 güvenilirlik düzeyinde en az 100 anket uygulanması gerektiği görülmüştür.
- Alan araştırması kapsamında anket ve mülakat çalışmaları Eylül-Kasım 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu tarihler arasında 52'si kadın, 50'si erkek toplam 102 Suriyeli ile görüşülmüştür. Yaş aralığı olarak 18 yaş alt sınır olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte Suriyelilere ait 8 ev, 2 dükkân, 1'i uluslararası okul olmak üzere toplamda 3 okul ve Suriyelilere yönelik hizmetler sunan Kızılay Toplum Merkezi ziyaret edilmiş ve yerinde gözlem yapılmıştır.
- **Anket:** Çalışmanın temel veri kaynağını anket formu oluşturmaktadır. Bu form ile Bağcılar'a göç eden Suriyelilerin demografik ve sosyo-ekonomik verileri, daha önce nerede yaşadıkları, barınma durumlarına ilişkin bilgiler elde etmek amaçlanmıştır.
- Suriyelilere yönelik hazırlanan ve 43 sorudan oluşan anket formu 7 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm Suriyelilerin demografik verileri, ikinci bölüm göç rotasyonları ve varış yerleri olan İstanbul Bağcılar ilçesini tercih etme sebepleri, üçüncü bölüm konut nitelikleri, dördüncü bölüm ekonomik durumları ve çalışma koşullarını içermektedir. Beşinci bölüm yerel halkla olan ilişkileri üzerinden yerel halkla olan uyum durumları, altıncı bölüm Türkiye'deki kurumlarla ilişkileri ve son bölüm Suriye'deki

⁸ Örneklem sayısında ana kitle bilinmiyor formülü: $n = t^2 pq / d^2$

n: Hedef kitledeki birey sayısı

p: İncelenen olayın gerçekleşme olasılığı

q: İncelenen olayın gerçekleşmeme olasılığı

t: Belli bir anlamlılık düzeyinde t tablosundan bulunan teorik değer

d: Olayın gerçekleşme olasılığına göre kabul edilen +/- örnekleme hatası

savaşla ilgili durumları ve Türkiye’de kalıcı olup olmadıkları ile ilgili sorulardan oluşmaktadır.

- Yerel halka ait demografik ve sosyo-ekonomik verilerin elde edildiği 8 anket sorusu 18 yaş ve üstü 50 yerel katılımcıya sorulmuştur.

- **Mülakatlar:** Suriyelilere yönelik mülakat formunda 9 adet soru bulunmaktadır. Bu sorular Suriyelilerin Türkiye’yi, İstanbul’u, Bağcılar’ı tercih etme sebeplerini, ev sahipleri ile ilgili görüşlerini, yerel halkla uyum süreçlerini ve çalışanların işverenleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini içermektedir.

✚ Yerel halkın Suriyelilere yönelik görüş ve düşüncelerini alabilmek için 19 sorudan oluşan mülakat formu 18 yaş ve üstü 50 yerel katılımcıya uygulanmıştır. Mülakatlar yüz yüze görüşme tekniği ile Suriyelilerle iletişim halinde olan kişilerle gerçekleştirilmiştir. Yerel halka uygulanan mülakat formu iki bölümden oluşmaktadır: birinci bölümde yerli katılımcıya ait demografik veriler, ikinci bölümde ise yerlilerin Suriyelilerle ilgili görüş ve düşünceleri yer almaktadır. Örneklem seçiminde rastgele ve kartopu örneklem yöntemlerinin kullanıldığı çalışmada katılımcılara birey anketi uygulanmıştır.

✚ Suriyelilere ilişkin veriler elde etmek amacıyla 10 Bağcılar mahalle muhtarına da mülakat formu uygulanmıştır. 29 sorudan oluşan mülakat formu iki tür soru grubundan oluşmaktadır. Birinci grupta Suriyelilerle ilgili bilgiler sorulurken ikinci grupta ise Evet/Hayır/Bilmiyorum cevaplarına dayanan sorular sorulmaktadır.

✚ Bilirkişi (emlakçı) mülakatında emlakçılara Suriyelilerin Bağcılar’a gelmeden önce ve sonra Bağcılar’da ev piyasasında ne gibi değişiklikler olduğu ve Suriyeli müşterileriyle ilgili görüş ve düşüncelerine yer veren sorular sorulmuştur. Yine emlakçıların yerli müşterilerinin de Suriyelilerle ilgili kendilerine yansıttığı görüş ve düşünceler de sorulan sorular arasındadır. 8 sorudan oluşan mülakat formu rastgele seçilen 10 emlakçıya uygulanmıştır. Emlakçı seçiminde belirleyici olan tek faktör yerli emlakçının Suriyeli müşterisinin olmasıdır.

4. grup veriler: Gözlem yoluyla elde edilen verilerden oluşmaktadır.

Yöntem

TÜİK’ten elde edilen Bağcılar ilçesinde yaşayan yerel halka ait demografik ve sosyo-ekonomik veriler, GİGM ve Bağcılar Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’ndan alınan verilerle 2011-2018 tarihleri arasında Türkiye, İstanbul ve Bağcılar’daki

Suriyelilere ait demografik ve sosyo-ekonomik veriler kullanılarak tablo, grafik ve şekiller oluşturulmuştur. Saha çalışmasının yapıldığı mekân olan Bağcılar'da yine Suriyelilerin gelir durumu, konut kira/satın alma fiyatları ile ilgili sahadan veriler toplanılarak tablo ve şekillerle gösterilmiştir.

Anket verilerinin analizi SPSS 18 istatistik programı ile gerçekleştirilmiştir. Programa girilen veriler sonucunda elde edilen bulgular için betimsel istatistikler, frekans tabloları, yüzde grafikleri, faktörler arasındaki ilişki analizi için çapraz tablolar kullanılmıştır.

Araştırma sahası ile ilgili Türkiye'deki illerde ve kamplarda yaşayan Suriyeli sayılarının, İstanbul ilçelerinde kayıtlı Suriyeli nüfuslarının ve yoğunluklarının gösterilmesinde hazırlanan haritalarda ARCGIS 10.3 programı kullanılmıştır.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışmanın alanı İstanbul ili Bağcılar ilçesini kapsamaktadır. Eylül, Ekim ve Kasım 2017 tarihlerinde yapılan saha çalışmaları ile Bağcılar ilçesinde Suriyelilerin ekonomik, demografik, mekânsal ve toplumsal etkilerini irdelemek amaçlanmaktadır.

Saha çalışması iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Saha çalışmasının ilk aşamasında araştırmacı ile Suriyeliler arasında ortak bir dil bulunamamasından dolayı sadece Türkçe bilen Suriyelilerle görüşülmüştür Tercüman da bulunamadığından anket ve mülakatların uygulanması çok yavaş ilerlemiştir. Türkçe bilen Suriyeliler içerisinde de daha önce yaşadıkları tecrübelerden dolayı saha çalışmasının yapılmasına çekinceli davrananlar ve çalışmaya katılmayanlar olmuştur. Bu yüzden ilk aşamada ulaşılan Suriyeli sayısı da oldukça azdır. Saha çalışmasının ikinci aşamasında ise örneklem temsiliğini artırmak için Arapça, Kürtçe ve Türkçe bilen iki gönüllü tercüman⁹ aracılığıyla çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada tercümanların bu üç dile hâkim olması ve Suriyelilerle ticari ilişkilerinden dolayı Suriyeliler için güvenilir bir referans olmaları ile saha çalışmasının uygulanması hız kazanmıştır. Böylece farklı özelliklere sahip daha fazla Suriyeli ile irtibat kurulmuştur. Ancak tercümanla çeviri yapıldığından kişiler ile anket ve mülakat yapma süresi uzamıştır. Bununla birlikte Suriyelilerin çoğunluğunun tekstilde çalışıyor olması dolayısıyla Suriyelilerle ya 1 saatlik öğlen aralarında ya da iş çıkışları olan 19.30'dan sonra görüşülebilmektedir. Ayrıca Bağcılar'da yaşayan Suriyeli nüfus içerisinde çocuk nüfusun

⁹ Suriyelilerin alışveriş yaptığı Arap kökenli Mardinli bir market sahibi ile aslen Mardinli olup Şanlıurfa doğumlu olan bir tekstil sahibi

oransal çokluğu anket ve mülakat yapılacak 18 yaş ve üstü katılımcı bulmada ayrı bir engel oluşturmıştır.

Yerel halkla yapılan anket ve mülakatlarda Suriyelilerle iletişim halinde olan kişilere ulaşmakta sorun yaşanmıştır. Bunda da Suriyelilerle yerlilerin dil engelinden dolayı etkileşim halinde olmamaları etkili olurken yerlilerin ve Suriyelilerin ayrışmalarına sebep olmuştur. Kültürel farklılıklar da iki grup arasında kutuplaşmalara ve önyargıların artmasına neden olmuştur. Bu sebeple anket ve mülakat uygulanacak kişi seçiminde yerlilerin Suriyelilerle iletişim halinde olup olmadıkları öncelikle tercih edilen faktör olmuştur. Böylece önyargılardan uzak, tecrübelerine dayalı bilgiler edinilmiştir.

Bilirkişi mülakatlarında mülakat uygulanılan ilk grup olan muhtar mülakatlarında kimi muhtarların mahallelerinde Suriyelilerle yerel halk arasında çıkan bazı problemlerden dolayı mahalle muhtarlarının Suriyelilere cephe alması, Suriyeliler hakkında görüş bildirmek istememesi verimli bir mülakat yapılmasını engellemiştir. Aynı şekilde kimi muhtarların da Suriyeliler konusunda benzer tepkiler göstermeleri ve önyargılı bilgiler vermeleri sağlıklı cevaplar alınmasını önlemiştir. Ancak kimi muhtarların Suriyelilerle etkin iletişimi sayesinde daha sağlıklı bilgiler elde edilmiştir. Aynı zamanda çoğu muhtarın Suriyelilerle ilgili verileri kayıt altına almaması ve diğer muhtarların da verileri tutmalarına rağmen paylaşmak istememelerinden dolayı bir muhtar (Yenigün Mahallesi) dışında hiç kimseden mahallesindeki mevcut Suriyeli sayısı ile ilgili net sayı alınamamıştır.

Bilirkişi mülakatlarının ikinci grubunu temsil eden emlakçılarla yapılan görüşmelerde emlakçı seçiminde emlakçıların Suriyeli müşterilerinin daha önce olmuş veya halen mevcut olması dikkate alınmıştır. Bu bağlamda rastgele seçilen emlakçılar içerisinde Suriyelilerin yine dil probleminden dolayı yerli emlakçılardan çok Suriyeli tanıdıkları aracılığı ile ya da Türkçe bilen Suriyeli bir komisyoncu aracılığıyla ev bulmaları yerli emlakçı bulunmasını güç kılmıştır. Bu da yerli emlakçı ararken zaman kaybına sebep olmuştur.

Resmi kurumlardan istatistiki bilgiler edinme kısmı da beklenildiği gibi olmamış ve başta GİGM olmak üzere ilçe kaymakamlığı, Kızılay ve Kızılay Toplum Merkezi, ilçe nüfus müdürlüğü ve mahalle muhtarlarıyla görüşülmüş ancak resmi sayılara ilişkin veri elde edilememiştir. Bunda da kurumlar arası iletişimsizlik, kurum içi personel iletişimsizliği ve kişi-kurumların konu ile ilgili yetersiz bilgiye sahip olmaları ve kimin bu bilgiye sahip

olduğu konusundaki fikir yetersizlikleri yanında kurumların bütünleşik, kapsayıcı ve düzenli veri toplamamaları bu verilere ulaşmada engel oluşturmuştur.

Kavramsal Çerçeve

En basit şekliyle “bir yerden bir yere taşınma” göç denilince akla gelen ilk tanımlardan biridir. Ancak farklı bilimsel disiplinler olarak ekonomi, sosyoloji, demografi, coğrafya, tarih, psikoloji, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve diğer bazı ilgili disiplinler göçle ilgili konulara farklı bakış açılarıyla değinirler (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 250). Uluslararası göçler ile ilgili olarak da “dünyanın dört bir yanında siyaseti ve toplumları yeniden şekillendiren ulusaşırı bir devrimin parçasıdır” (Castles ve Miller, 2003: 11) denilebilir. Bu tanımdan yola çıkarak ulusaşırı göçlerin dünya toplumlarını farklı yönlerden etkilediği hatta şekillendirdiği söylenebilir.

Göç tanımının bilimlere göre değişmesiyle birlikte göçün bir neden ya da bir sonuç olarak adlandırılması olası değildir. Çünkü göç toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin bir sonucu olarak ortaya çıkması itibariyle bir sonuç iken göçün kendisinin de toplumsal ve ekonomik dönüşümlere katkıda bulunan bir etken olması itibariyle de bir neden olmaktadır (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 250). Göç bir sebep veya sonuç olsun ya da olmasın göç alan (hedef ülke) ve göç veren (kaynak ülke) ülkeleri birçok yönden etkilemektedir.

Göçler en yaygın kullanılan ayrım ile ulusal göç ve uluslararası göç olarak sınıflandırılmakla birlikte geniş bir çeşitliliğe sahiptir. Bu iki göç sınıfı arasında ülkelerin yapısını birçok yönden ciddi şekilde etkileyen göç sınıfı olan uluslararası göçler kendi içerisinde çeşitleri değişkenlik göstermese de sebepleri itibariyle birbirinden ayrılmaktadır. En belirleyici olan ise kişilerin istekleri dâhilinde yapılan göçleri gönüllü göçler (Voluntary Migration) olarak adlandırırken kişilerin istekleri dışında mecbur kalmaları sonucu gerçekleştirdikleri göçlere de zorunlu göç (Forced Migration) denilmesidir (Tümertekin ve Özgüç, 2017). Zorunlu ve gönüllü yapılan göçler de etkisi bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Dünya siyasetini etkilemede oldukça büyük paya sahip zorunlu göçler bünyesinde savaşlar, doğal afetler gibi sebepleri barındırmaktadır. Zorunlu göçler dâhilinde bireysel veya kitlesel gerçekleştirilen ulusaşırı göçler bireysel yapılandan öte kitlesel gerçekleştiğinde hedef ülkede çeşitli etkilere sebep olmaktadır. Ülkelerin siyasi yapısını etkilemekle birlikte hukuk sistemini, ekonomisini, kültürel yapısını ve toplumu hatta ülkelerin güvenlik durumunu dahi etkilemektedir.

Suriye iç savaşının baş göstermesiyle başlayan uluslararası göç hareketleri başlangıçta küçük kitleler halinde başlamış ve kartopu gibi zamanla devasa boyutlara ulaşmıştır. Göç hareketlerine hazırlıksız yakalanan ülkeler tedbir almakta geç kalmaları ve geleceği kestirememeleri dolayısıyla çok yönlü olarak bu göçlerden etkilenmişlerdir. Bu durumdan en fazla etkilenen ve en çok Suriyeli barındıran Türkiye imzaladığı Cenevre Anlaşmasına coğrafi çekince ile katılmasından dolayı Suriyelilere mülteci statüsü vermemiş ve Suriyelilere farklı isimlerle hitap etmiştir. Burada da kullanılan kavramların ne anlama geldikleri verilmeye çalışılmış ve çalışma içerisinde de kronolojik olarak sıralanarak sebepleri açıklanmıştır.

Açık Kapı Politikası (Open-Door Policy): Din, mezhep ve etnik köken ayrımı yapmaksızın gelen göçmenlerin ülkeye girebilmesi.

Düzensiz Göç (Irregular Migration): Gönderen, transit eden ve alıcı ülkelerin düzenleme normlarının dışında gerçekleşen hareketler. Başka bir deyişle, göçmen, belirli bir ülkeye girmek, orada ikamet etmek veya çalışmak için göç düzenlemeleri uyarınca gerekli olan izin veya belgelere sahip değildir (IOM, Göç Terimleri Sözlüğü).

Entegrasyon (Integration): Göçmenlerin hem birey hem de grup olarak toplumun bir parçası kabul edildiği süreç olarak tanımlanmaktadır (IOM, Göç Terimleri Sözlüğü).

Geçici Barınma Merkezi (Temporary Refugee Center): Geçici koruma kapsamındaki yabancıların toplu olarak barınma ve iadelerinin sağlanması amacıyla kurulan merkezler (GİGM, 2015 Göç Raporu).

Geçici Koruma (Temporary Protection): Çatışma veya yaygın şiddet ortamlarından kitlesel olarak kaçıp gelen kişilere öncesinde bireysel statü belirleme işlemine tabi tutulmaksızın devlet tarafından geçici koruma sağlama konusunda geliştirilen düzenleme (IOM, Göç Terimleri Sözlüğü).

Göçmen (Migrant): Uluslararası ölçekte, göçmen terimi genellikle, bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve kişisel uygunluk sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar şekilde anlaşılmıştır (IOM, Göç Terimleri Sözlüğü). BM ise göçmeni yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden birey olarak tanımlar.

Mülteci (Refugee): “İrkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında

bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” (BMMYK, 1967 Ek Protokolü).

Sığınmacı (Asylum Seeker): Zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi (IOM, Göç Terimleri Sözlüğü).

Üçüncü Ülke (Third Country): Bir kişinin menşei ülkesi dışındaki ülke (IOM, Göç Terimleri Sözlüğü).

İkincil Koruma (Subsidiary Protection): Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; ölüm cezasına mahkum olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder (YUKK-Madde 63).

Şartlı mülteci (Provisional Refugee): Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statü (YUKK-Madde 62).

Zorunlu Göç (Forced Migration): Doğal ya da insan yapımı nedenlerden dolayı içerisinde yaşama ve refaha yönelik tehditleri de içeren bir zorlama unsuru bulunan göç hareketidir (IOM, Göç Terimleri Sözlüğü).

Kuramsal Çerçeve

Göç olgusu karmaşık bir yapıya sahiptir. Göç olgusunun karmaşıklığı, göçe yol açan etkenlerle de yakından ilişkilidir (Südaş, 2005: 12). Dünyada siyasal istikrarsızlıklar,

çatışmalar, savaşlar dünya dengelerinin bozulmasına sebep olmuştur. Özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşları dünya dengelerini altüst etmiş ve büyük çapta kitlesel göç hareketlerine yol açmıştır. Milyonlarca insanın yerinin değişmesiyle neticelenen bu olaylar dünya devletlerini derinden sarsmış ve önlenemez boyutlara ulaşmıştır. Savaşlar bittikten sonra ciddi nüfus kaybeden ülkelerin hem nüfuslarını artırmak için politikalar geliştirmesi hem de kaybettikleri nüfusun sonucunda ortaya çıkan iş gücü ihtiyacını da karşılamak için işgücü ithal etmeleri toplumsal ve ekonomik dengelerini yeniden kurmak için attıkları adımlardan olmuştur.

Dünya tarihinde göç etme sebepleri arasında en eski ve önemli faktör olan ekonomik sebeplerden kaynaklı oluşan büyük göç hareketleri yaşanmıştır. Bunlar içerisinde Sanayi Devrimi sonrası yaşanan iş gücü göçlerini örnek göstermek mümkündür. Yine bu bağlamda dünya sahnesinde en etkili olaylardan olup ülkelerin demografik yapılarını büyük oranda etkileyen olayların başında gelen İkinci Dünya Savaşı sonrası ülkelerin nüfus piramitlerinde ciddi bir değişim meydana gelmiştir. Bunun sonucuyla açığa çıkan iş gücü açığı yine bu ülkelerin sömürgelerinden ve diğer ekonomisi kötü durumda olan Avrupa ülkelerinden ithal edilen işçi nüfusla giderilmeye çalışılmış ve bu dönemde Avrupa ülkelerine büyük oranlarda işçi göçleri yaşanmıştır. 1989 yılına gelindiğinde SSCB'nin dağılması sonucu Rusya'nın ve SSCB'den ayrılan ülkelerin ekonomik bunalımları sonucu bu ülkelere özellikle Batı Avrupa'ya yönelik olarak büyük oranda göçler yaşanmıştır (Mutluer, 2003: 14).

Göçe sebep olan olaylar birden çok boyut barındırabilir. Savaşlar bunun en iyi göstergesidir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı ülkelerde siyasi istikrarsızlıklar yaşanmasına ve can güvenliğinin ortadan kalkmasına sebep olduğundan siyasal sınırlar değişmiş ve milyonlarca insanın göç etmesine sebep olmuştur. Aynı şekilde dünyada yaşanan diğer olaylar SSCB'nin Afganistan'ı işgali, Körfez savaşları, İran'daki rejim değişikliği, Taliban'ın Afganistan ve Pakistan'daki eylemleri, İsrail'in Filistinlilere uyguladığı yok etme politikası göç alan veya veren tüm ülkeleri derinden etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir. Son olarak 2010'da Arap Baharı olarak isimlendirilen olaylar neticesinde Tunus'ta başlayan iç karışıklık zamanla diğer Arap ülkelerine de sıçramış ve göç hareketlerine ivme kazandırmıştır. Arap Baharı'nın etkilerinin sıçradığı son ülke Suriye'de 2011 yılında patlak veren ve hâlen devam eden Suriye iç savaşı zamanla kitlesel göç hareketlerinde çığır açarak dünya ülkelerini ciddi şekilde etkilemiş ve etkilemeye de devam etmektedir.

Suriyeli Göçünün Göç Kuramları Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Suriyeli göçleri nedenleri, şekli, kapsamı ve sonuçları ile birden çok sistemi barındırmaktadır. Kişilerin yaşam hakkını kendisi ve ailesi için korumak amacıyla göç etmesi savaş, iç savaş, can güvensizliği, kuraklık, yalnızlık gibi nedenlerle (Abadan-Unat, 2018: 37) mülteci akınları, sığınmacılar, yerinden edilenler ve kalkınma kaynaklı yerinden edilenler (Castles, 2003; 13) şeklinde gerçekleşen göçlerde Suriyelilerin iç savaş ve güvensizlik sebebiyle göç etmesi **zorunlu göçler** içerisinde yer almaktadır. Birçok insanın aynı anda Türkiye'ye topluca göç etmesiyle de **kitlesel göçler** içerisinde değerlendirilmektedir. İç çatışmaların iç savaşa dönmesi sonucu insanların farklı ülkelere göç etmesiyle Suriyeli göçleri uluslararası göçler sınıfında yer almaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken noktalardan biri ise Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve Suriyelilere uyguladığı açık kapı politikasının sonucu olarak Suriyeli göçlerinin bu boyutta gerçekleşmiş olmasıdır. Göçün sürekliliği açısından ise, Türkiye'ye göç eden Suriyeliler sosyal ağlarını devam ettirerek Suriye'deki yakınlarının da Türkiye'ye göç etmelerinin önünü açarak **zincirleme göç** oluşturmaktadırlar.

Göç eylemi, içerisinde birden çok sebep barındırabilmektedir. Bu yüzden yaşanan bir göçü tek bir kuram ile açıklamak mümkün değildir. Güvenlik kaynaklı yaşanan Suriyelilerin Türkiye'ye yönelik göçlerini de bugüne kadar ortaya atılan tüm uluslararası göç kuramları içerisinde tek başına açıklayabilen bir kuramın var olduğu söylenemez. Var olan göç kuramlarının zorunlu göçlere yönelik geliştirilmemiş olması da bu durum üzerinde etkilidir. Ancak son yıllarda güvenlik kaynaklı yaşanan göçleri açıklayabilmek adına yeni kuramlar veya modeller de geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bunlardan bir kısmı bu zorunlu göçün nedenlerini açıklamaya yönelik iken, bir kısmı ise zorunlu göç sonrası gerçekleşen diğer gönüllü göçleri açıklamaya yönelik olmaktadır.

Suriyelilerin Türkiye'ye göç etme sebeplerini açıklamada **ulus-aşırı sosyal alanlar paradigmasından** yararlanılabilir. Ulus-aşırı sosyal alanlar paradigması, göçle birlikte ortaya çıkan toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkilerin söz konusu ülkelerin sınırları ötesinde/arasında ulus-aşırı bir dinamik alanın yaratıldığını iddia eder. Böyle bir yaklaşım, göçün sadece yapısal bir olgu değil, aynı zamanda yapı içerisinde yer alan bireylerin (göçmenlerin) kendi rasyonel tercihleriyle ve öznellikleriyle şekillenen bir olgu olduğunu bize hatırlatır (Kaya, 2009: 26). Türkiye'ye göç etmeleriyle ulusaşırı alanlar kuran Suriyeliler bu alanlar ile de göçün devamlılığını sağlarken bir yandan da ülkeleriyle olan

bağlarını da devam ettirmektedirler. Yine bu alanlar sayesinde ülkelerinde savaş bitse dahi ülkelerine geri dönüp dönmemeleri de yine kendi tercihleriyle şekillenebilecektir.

Sirkeci'nin (2012: 356-361) geliştirdiği **göç ve çatışma modeli** bir zorunlu göç örneği olan Suriyelilerin göçlerinin nedenini açıklamada önemli bir yer tutmaktadır. Bugüne kadar geliştirilen kuramlar göç etme sebeplerinde çatışmaya ve güvensizlik ortamına değinmezken bu model çatışmanın maddi (örneğin; silahlı çatışma, yoksulluk, işsizlik, kötü altyapı) ve maddi olmayan (örneğin; ayrımcılık, baskı, insan hakları ihlalleri, cezalandırılma korkusu, anadil sınırlamaları) güvensizlik unsurlarından dolayı insanların göç etmelerine sebep olabileceğine odaklanmaktadır. Aynı zamanda çatışmanın düzeyi, yoğunluğu, algılanan zarar ve yıpranma düzeyinin göçün hız ve tipini belirlediğinin altını çizmektedir. Böylece bu model göçün bir güvenlik arayışı olduğunu ileri sürmektedir. Suriye'de yaşanan çatışmaların göçlere sebep olması da bu modeli destekler niteliktedir.

Suriyeli göçlerinin nedenini açıklayabilen bir diğer kuram ise **kurumsal kuram**dır. Kurumsal kuramın ortaya attığı düşünceye göre göç etmek isteyenlerin sayısı ile hükümetlerin göçmenlere vereceği vize sayısındaki eşitsizlikler sonucunda gönüllü kurumlar ile özel kurumlar ortaya çıkmıştır. Bu kurumlardan biri de karaborsadır. Karaborsada göçmenlere kaçak yollarla ülkelere girme, varış yerlerine nakliye etme, sahte belgeler hazırlama veya düzenlenmiş evlilikler ile ülkeye girişini kolaylaştırma gibi hizmetler sunulmaktadır. Kar amacı gütmeyen gönüllü kuruluşlar ise danışmanlık, sosyal hizmetler, barınma, resmi dokümanları edinme konularında göçmenlere yardımcı olmaktadır. Zamanla kurumların göçmenlerce tanınmasıyla da göçmenlerin işgücüne katılmaları için gerekli olan anaparanın toplanması sağlanır (Massey vd., 2014; 30).

Kurumsal kuramda olduğu gibi Türkiye'nin savaşın başlarında açık kapı politikası uygulamasıyla yasa dışı kurumlar yok iken Türkiye'de yaşanan terör olayları sonucu sınırın güvenliğinin artırılması ile Türkiye'ye kaçak yollardan girişler artmıştır. Ortaya çıkan karaborsalar da yüksek meblağlar ile Suriyelilerin kaçak yollarla ülkeye girişlerini sağlamıştır. Karaborsalar bir yandan kurumsallaşırken bir yandan da yardım kurumları insani yönden ve diğer yönlerden Suriyelilere yardım etmeye çalışmaktadır. Türkiye'yi transit ülke olarak kullanan Suriyeliler arasında insan kaçakçıları yoluna başvurarak Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine gitmeye çalışan Suriyeliler kurumsal kuramda olduğu gibi illegal yolları kullanmaktadırlar. Can güvenliklerini hiçe sayan bu insan kaçakçılarının göçmenleri diğer ülkelere taşımak için göçmenlerden aldığı yüksek meblağlarla birçok

göçmen Avrupa ülkelerine taşınmıştır. Ancak kapasitesinin çok üstünde insan taşıyan botlar ile yüzme bilmeyenlerin olduğu bu yolculukta Akdeniz’de kaybolan ve boğularak ölenlerin oranları da bir hayli yüksektir (15.524) (BMMYK, 2018).

Suriyelilerin farklı ülkelere olan göçünde güvenliğin temel olmasının yanında bu kişiler göç ettikleri ilk ülkelerden farklı olarak başka ülkelere de göç etmeye devam edebilmektedirler. Bu durumu açıklayan ise güvenlik ortamı oluşturulduktan sonra Suriyeliler için diğer önemli buldukları ihtiyaçların var olmasıdır. Özellikle yakınları veya tanıdıkları ile sosyal ağlarını devam ettirmek istemeleri ve böylece göç edilen ülkedeki dezavantajları en aza indirmek istemelerinden dolayı göç hareketleri dinamik olarak devam etmektedir. Suriyelilerin göçlerinin devamlılığı noktasında da **ilişkiler ağı kuramı** öne çıkmaktadır. İlişkiler ağı kuramında diğer kuramlardan farklı olarak “zaman ve mekân” açısından uluslararası göçler incelenir (Abadan-Unat, 2017: 64). Ücret farklılığının önemini kaybettiği bu sistemde uluslararası göçün oluşmasında ağlar, yalnızca göçü sürekli kılan bir faktör olup göçün yönünü ve yoğunluğunu belirleyen faktör değildir. (Mutluer, 2003: 21). Bu da hedef ülkede göçmen işgücüne ihtiyaç olmadığı zamanlarda da göçün devamlı olmasını açıklamaktadır (Toksöz, 2006: 22).

Göçmen ağları göçmenler, eski göçmenler ve göçmen olmayan insanlar arasındaki bağı akrabalık, arkadaşlık ve paylaşılan toplumun kökleri aracılığıyla kurar (Massey vd., 2014; 28). Hedef ülke ile kurulan iletişim ağları ile göç etme kararı alan göçmenler hedef ülkedeki bağları ile iletişime geçerek göç masraflarını en aza indirmeye çalışırlar. Göç masraflarını ifade eden doğrudan masraflar (ulaşım, konaklama vb.), bilgi ve araştırma masrafları (zaman, para ve muhtemel işleri belirlemek için gerekli çaba), fırsat masrafları (iş ararken ve seyahat ederken gerekli gelir) ve psikolojik masraflar (kendi çevrenden ayrılıp yabancı bir çevreye taşınmanın psikolojik yükü) bu ağlar ile azalır (Massey, 1990; 8). Göçleri özendirici etkiye sahip bu ağlar zamanla toplumun tüm kesimlerini kapsamak için dışa doğru yayılır. Hükümetlerin izlediği aile birleşimi politikaları da göçmen ilişkiler ağlarını güçlendirmektedir (Abadan-Unat, 2017: 65).

Türkiye ve Suriye arasında yaşanan göç hareketlerinde, Suriye’de olup ailesi, çevresi, arkadaşları arasında daha önceden Türkiye’ye ve diğer ülkelere göç eden öncü göçmenler ile iletişim halinde olanlar bu ilişkiler ağı ile Türkiye’yi ve diğer ülkeleri tercih edebilmektedirler. Göçün maliyetlerini azaltmak ve riskleri en aza indirmek için ülkelerdeki ilişkiler ağını kullanan göçmenler ilişkiler ağı kuramının yansımalarıdır. Türkiye’nin açık

kapı politikası uygulaması ile göç etmek için yasa dışı kurumlara ihtiyaç duymadan ülkeye giriş yapan göçmenlerin göç masrafları az olmakla birlikte kamplarda yaşamayı tercih etmeyip kentlere göç eden %94 (GİGM, 2018) oranındaki Suriyelilerin yeni yaşamlarını kurmak için masrafları olmaktadır. Zamanla bir düzen oturtan bu göçmenlerin Suriye’de iletişim halinde oldukları kişilerin de bu ilişkiler ağı kanalı ile Türkiye’ye göç etmeleri kolaylaşmaktadır. Suriyelilerde ailecek göç etme durumunun yaygın olduğu görülmektedir. Bazı durumlarda daha önceden Türkiye’ye göç eden erkeklerin iş bulup düzen kurduktan sonra ailelerini yanlarına aldığı da görülmektedir. Türkiye’ye gelenlerin yaş gruplarına bakıldığında da erkek nüfus oranının (%54.2) kadın nüfusuna oranla (%45.2) fazla olması ve yine genç ve çocuk nüfus oranının (%96.7) yaşlı nüfus oranından (%3.3) fazla olması da bu durumu kanıtlar niteliktedir (BMMYK, 2018). Türkiye’de uygulanan politikalar ne olursa olsun göçmenler arasında ilişkiler ağı örülmeye devam ediyor.

Suriyelilerin Türkiye’ye göçü sonrası göçlerini açıklayan kuramlardan bir diğeri göç etme sebeplerini ekonomik kaynaklı olduğunu anlatan ekonomi kuramlarıdır. **Neoklasik ekonominin mikro kuramı** da Suriyelilerin Türkiye’ye göç etme nedenlerini açıklamada yetersiz kalsa dahi göçten sonraki süreçte Suriyelilerin meslek seçimlerinde, barınma ve konut seçimlerinde etkili olmaktadır. Ekonomik faktörlerin belirleyici olduğu göç hareketlerine yönelik geliştirilmiş bu kuramda göç etmede etkin olan bireyin kararıdır. Bireyler yeteneklerini en yüksek ölçüde kullanabilecekleri ve en yüksek kazanç sağlayabilecekleri alanlara göç ederler. Ancak burada bireyler göç etmeden önce belli bir birikime sahip olmayı ve gidecekleri ülkede yolculuk masrafları, barınma giderleri vb. sorunları da hesaba katmak zorundadırlar. Mutluer’in (2003:19) belirttiği gibi ekonomik geliri çok düşük insanlar göç etme kararını vermede de zorlanmaktadırlar. Bu yüzden belli bir birikime sahip bireylerde göç etme eğilimin fazla olduğu görülmektedir. Beklenen getirilerin farkının büyüklüğü uluslararasıdaki göç akışının boyutunu belirler. Bu yüzden hükümetler göçü öncelikle göç alan ve göç veren ülkelerdeki beklenen kazançları etkileyecek politikalarla kontrol ederler (Massey vd., 2014: 14-16). Çoğunluğunun aile kararı sonucu göç ettiği Suriyeliler içerisinde bireysel kararı sonucu ülke içerisinde göç eden Suriyeliler de bulunmaktadır. İstanbul’daki bekâr evlerinin sayısında artış olması da bunu doğrulamaktadır.

Yeni ekonomi kuramı Neoklasik ekonomi kuramlarına eleştiri olarak ortaya çıkmıştır. Bu yeni kurama göre göç etme kararları bireylerin tek başına aldığı kararlar değil

aksine birbiriyle bağlantılı insanlardan oluşan gruplar tarafından verilir. Burada amaç gidilecek ülkede riskleri en aza indirmek ve yüksek kazanç elde etmektir (Stark & Bloom, 1985: 173; Massey vd., 2014: 16).

Gelişmiş ülkelerde hane geliriyle ilgili riskler, kurumsallaşmış mekanizmalarla önlenmeye çalışılmaktadır. Bunlar mahsul sigorta programları, çiftçiye doğal afetler ve fiyat dalgalanmalarına karşı, işsizlik sigortası ise işçileri yapısal ekonomik değişmelere karşı korumaktadır (Abadan-Unat, 2017: 56). Ancak ülkeler arasındaki ücret farklılığı düzeltilse bilse bunun göç hareketlerini durduracağı söylenemez. Eğer göç veren ülkelerde diğer piyasalar mevcut değilse, kusursuz değilse veya dengesiz ise uluslararası göçü teşvik edici etkiler devam eder (Massey vd., 2014: 19). Bu yüzden bu teori aile içi faktörleri dikkate almamakla ve geleceğe fazlasıyla yönelmekle eleştirilmiştir (Faist, 2000; 8).

Yeni ekonomi kuramı da Suriyelilerin ülke içerisindeki göçlerini açıklamada yardımcı olmaktadır. Suriyeliler çoğunlukla aile kararı sonucu Türkiye'nin farklı şehirlerine göç etmekle kalmayıp Türkiye'den de başka ülkelere yine aile olarak göç etmektedirler.

Sonuç olarak, Suriyelilerin Türkiye'ye olan göçleri nedenleri, süresi ve oluş şekli ile zorunlu ve güdümlü göç kuramları ile açıklanabilir. Türkiye'ye daha önce gerçekleşen açık kapı politikasına bağlı göçlerden farklı olarak kalıcılık ihtimalinin yüksek olması nedeni ile göçmenlerin uyumu, ekonomik faaliyetleri, sosyal ve kültürel etkileşimleri itibari ile emek göç kuramları ile açıklanabilecek durumlar ortaya çıkmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

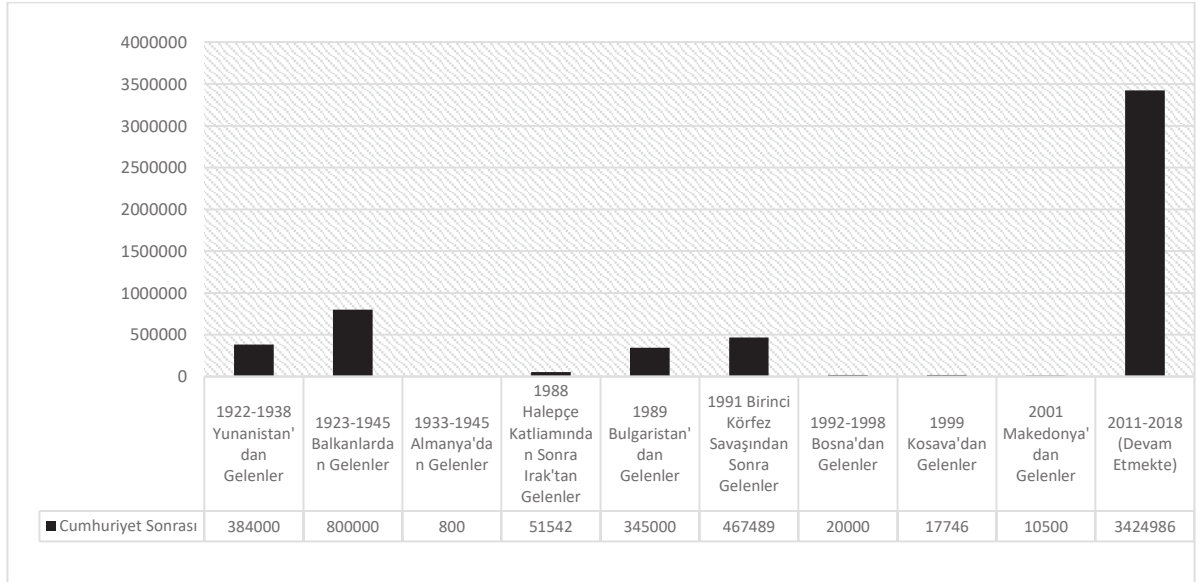
SURİYE KRİZİNİN YANSIMALARI

1.1. Türkiye'ye Uluslararası Kitlemel Göç Hareketleri

Türkiye tarih boyunca çeşitli küresel ve bölgesel siyasi, sosyal ve demografik değişimlerden dolayı göçmenlerin bir ülkesi olmuştur. Türkiye, uzak coğrafyalar kadar yakın çevresinden kaynaklı insan hareketliliğinin çeşitli şekillerine maruz kalmıştır (Kaya ve Kırac, 2016; 8).

Uluslararası kitlemel göç hareketlerine ev sahibi olan ülkeler arasında Türkiye de gelmektedir. Türkiye'nin siyasal, ekonomik, toplumsal ve demografik yapısını etkileyen Türkiye'ye yönelik uluslararası göç hareketleri arasında birçok olay gelmektedir. 1923 Türk-Yunan nüfus mübadelesi ile başlayan uluslararası kitlemel göçler günümüzde de devam etmektedir. En son yaşanan Suriye iç savaşı sonrası başlayan kitlemel göçler Türkiye'ye yönelik kitlemel göçler arasında en fazla göçmenin olduğu göç hareketidir. Şekil 1.1'de de görülebileceği üzere Cumhuriyet sonrası yaşanan göç hareketleri arasında Suriye'den gelen göçmenler büyük orana sahiptir.

Şekil 1.1 Cumhuriyet Sonrası Türkiye'ye Yönelik Kitlemel Göçler

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Oldukça karmaşık bir göç yapısına sahip Türkiye'ye modern zamanlardaki ilk mülteci (uluslararası hukukta yer alan tanıma göre) dalgasını 1979 İran Devrimi (Kaya ve Kırac, 2016; 8) sonrası ülkeye gelen bir milyona yakın kişi oluşturmaktadır. Sonrasında gerçekleşen mülteci dalgası ise 1988 yılında Irak'taki Halepçe katliamından sonra gerçekleşmiştir. Olaydan sonra Türkiye'ye 51,542 kişi sığınmıştır. Yine Irak'tan 1991 yılında çıkan Körfez Savaşlarından sonra 467,489 kişi Türkiye'ye gelmiştir (Kirişçi ve Karaca, 2015: 304-306). 1989 Bulgar Göçü ve devam eden yıllarda Balkanlardan gelenler ile Türkiye'deki göçmen sayısı gittikçe artmıştır. 2011'de de en son ve en büyük göç dalgası kayıtsız Suriyelilerle beraber yaklaşık 5 milyon kişi Suriye'den gelmiştir (GİGM, 2015). Türkiye'nin uluslararası alanda coğrafi çekince ile imzalamış olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesine göre tanımlanan mülteci kavramının kapsamına girenler içerisinde Türkiye'nin kabul ettiği 43 mülteci bulunmaktadır. Bunlar 27'si Yunanistan, 6'sı Bulgaristan, 6'sı Sırbistan-Karadağ, 3'ü Azerbaycan ve 1'i de Arnavutluk vatandaşı olan kişilerdir (Erdoğan, 2015: 45).

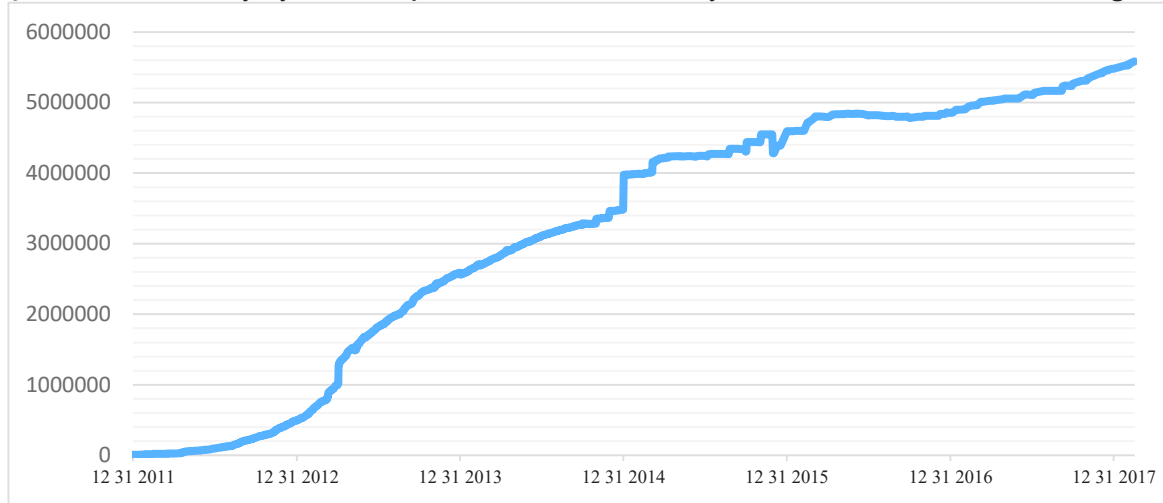
1.2. Suriye Krizi ve Dünya'daki Yansımaları

17 Aralık 2010'da Muhammed Buazizi adlı Tunuslu bir gencin kendini belediye binası önünde yakmasıyla başlayan "Arap Baharı" (Arab Spring) zamanla diğer Arap ülkelerine de sıçramıştır. Tunus'ta başlayan gösteriler Mısır, Libya ve diğer Arap ülkelerine de sıçramış ve rejim değişikliği ile sonuçlanmıştır. 15 Mart 2011'de Suriye'ye de sıçrayan Arap Baharının kıvılcımları Dera şehrinde başlayan çatışmalarla zamanla ülkede iç savaşa dönüşmüştür. Ancak diğer ülkelerden farklı olarak rejim değişikliği ile sonuçlanmayıp iç savaşa dönüşen bu olaylar günümüzde halen devam etmektedir.

Arap dünyasında başlayan hareketler Suriye'deki Baas partisinin yaklaşık 40 yıllık tek partili yönetimi, gelir dağılımındaki eşitsizlikler, basın ve ifade özgürlüğünün kısıtlanması, işkence, iç politika üreten mekanizmaların iflas etmesi gibi faktörlerle de birleşince ayaklanmaların baş göstermesi kaçınılmaz olmuştur. Bir de bu duruma rejimin sert müdahaleleri eklenince çatışmalar savaşa dönüşmüştür (Levent, 2012; 31).

15 Mart 2011'de savaşın başlamasıyla göç hareketleri de başlamıştır. Şekil 1.2'de de görüldüğü gibi BMMYK'nın verilerine göre sayıları savaşın başlangıç yılı olan 2011'de Suriye'ye komşu ülkelerde Suriyeli sayısı yaklaşık 8 bin dolaylarında iken bu sayı 24 Mayıs 2018 itibarıyla 5.654.581 kişiye ulaşmıştır.

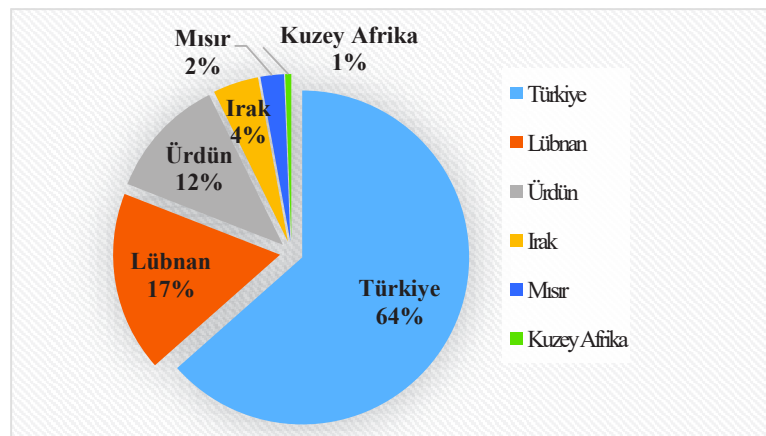
Şekil 1.2 Suriye'ye Komşu Ülkelerdeki Suriyelilerin Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: BMMYK (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>) Erişim Tarihi: 02.06.2018

IDMC'nin verilerine göre 31 Aralık 2017 tarihi itibarıyla Suriye'de yerinden edilenlerin sayısı 6,784,000'a ulaşmıştır. Bu sayının neredeyse tamamına ev sahipliği yapan komşu ülkelerde Suriyelilerin dağılımına bakıldığında Suriyelilerin yarısından fazlasına (%64) Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Türkiye'den sonra en fazla Suriyeli barındıran ülkenin Lübnan olduğu (%17) görülmektedir. Ürdün Suriyelilerin %12'sini, Irak %4'ünü, Mısır %2'sini barındırırken Kuzey Afrika geneli ise %1'ini barındırmaktadır (Şekil 1.3). Burada da Avrupa'nın ve diğer ülkelerin Suriyeliler konusunda yetersiz kaldığı görülmektedir.

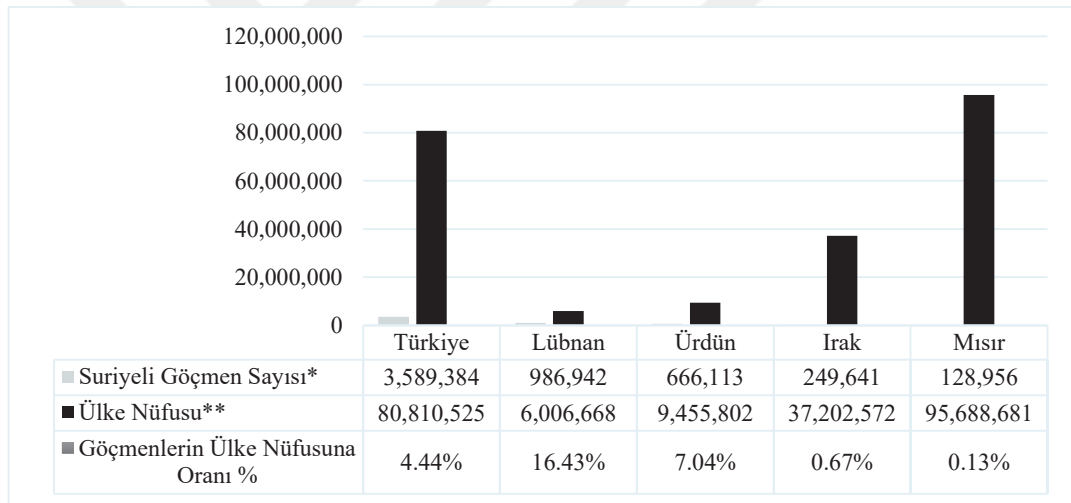
Şekil 1.3 Suriyelilerin Ülkelere Dağılımı (24.05.2018)

Kaynak: BMMYK (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>) Erişim Tarihi: 02.06.2018

Şekil 1.4'te Suriyelilerin komşu ülkelerdeki nüfuslarına oranları verilmiştir. %16,43 ile Suriyelilerin en fazla oranda bulunduğu ve nüfusu yaklaşık 6 milyon olan Lübnan'da Suriyeliler yaklaşık bir milyon civarına ulaşmışlardır. En düşük orana sahip Mısır'da ise % 0,13 ile toplam 128,956 Suriyeli bulunmaktadır. Ancak nüfusu 100 milyona yaklaşan Mısır gibi gelişmekte olan bir ülke için Suriyeli sayısı ülke için yük oluşturmaktadır. Türkiye ise oranları düşük olmasına rağmen toplam Suriyeli sayısı bakımından ilk sırada gelmektedir. Ancak Türkiye'nin de nüfusunun yüksek olması göz önüne alınırsa nüfusları yaklaşık 3,5 milyon civarında olan Suriyeli sayısı gelişmekte olan bir ülkenin kaldırabileceğinden fazla bir noktadadır. Şu da gözden kaçırılmamalıdır ki, Şekil 1.4'te verilen sayılar sadece kayıtlı göçmen nüfusunu göstermektedir. Kayıtsız Suriyeliler de hesaba katıldığında ülkelerin taşıdığı yükün bir hayli fazla olduğu ortaya çıkmaktadır.

Şekil 1.4 Suriyelilerin Ülke Nüfuslarına Oranları (24.05.2018)

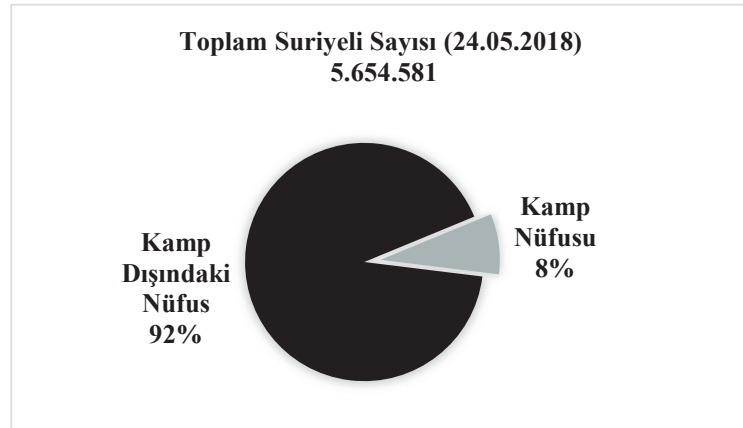

Kaynak: *BMMYK, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> Erişim Tarihi: 02.06.2018

**World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&type=metadata&series=SP.PO.P.TOTL> Erişim Tarihi: 02.06.2018

Komşu ülkelerden farklı ülkelere göç eden Suriyeliler de gittikleri ülkelerde ya kamplarda ya da şehirlerde kalmaktadırlar. Komşu ülkelerdeki kayıtlı Suriyelilerin yaşadıkları yerlere bakıldığında %92'sinin kentlerde sadece %8'inin ise kamplarda yaşadığı görülmektedir (Şekil 1.5). Bu da nüfusları hayli yüksek olan bu ülkelerde Suriyeliler tarafından en çok tercih edilen kentlerde farklı sorunları meydana getirecektir.

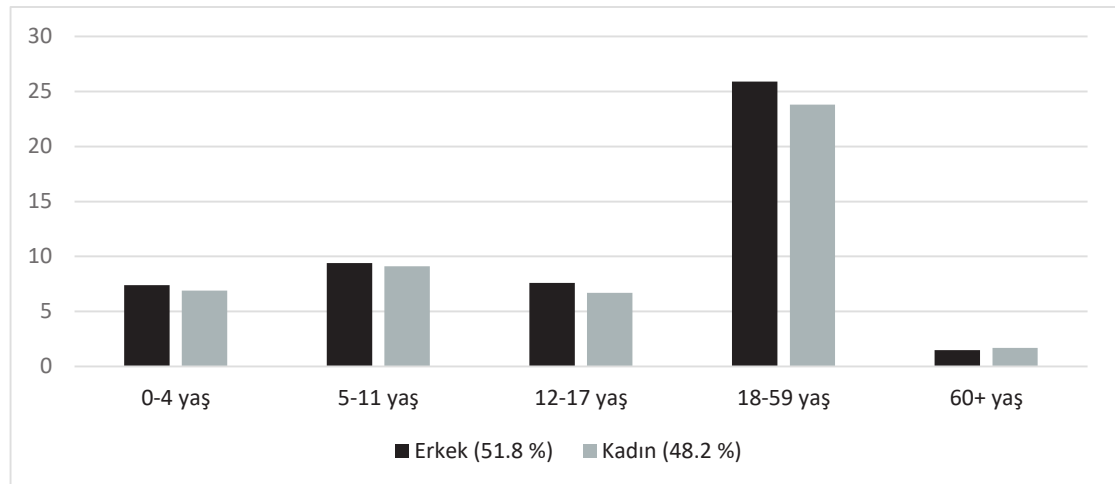
Şekil 1.5 Suriyelilerin Komşu Ülkelerde Kamp İçindeki ve Dışındaki Dağılımı (24.05.2018)

Kaynak: BMMYK (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>) Erişim Tarihi:02.06.2018

Yine bu göçmenlerin cinsiyet dağılımına bakıldığında erkek göçmen nüfusun (%51.8) kadın göçmen nüfustan (%48.2) fazla olduğu görülmektedir. Şekil 1.6'da yaş gruplarına bakıldığında ise 18-59 yaş (%49.7) arasının en büyük paya sahip olduğu ve 60 yaş ve üzeri grubun (%3.2) çok daha az bir paya sahip oldukları ortadadır. Ancak çocuk nüfusun da (%47.1) genç ve orta yaş nüfus kadar ciddi oranda göçe katıldıkları anlaşılmaktadır. Buradan da anlaşılabileceği üzere göç hareketlerine en çok genç-orta nüfusun ve çocukların katıldığı görülmektedir.

Şekil 1.6 Suriyelilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (24.05.2018)

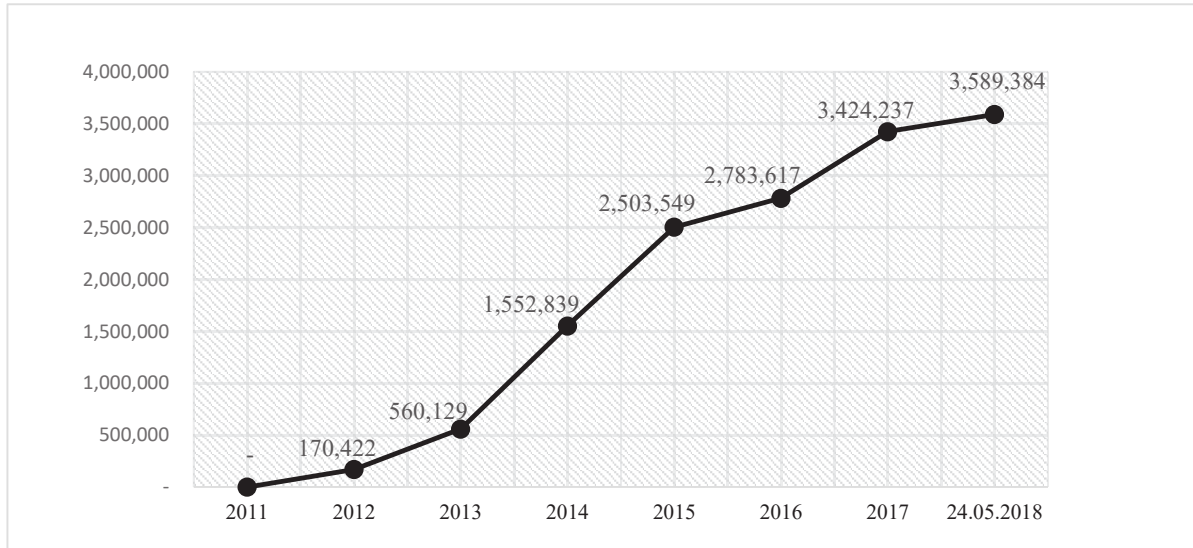
Kaynak: BMMYK (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>) Erişim Tarihi:02.06.2018

1.3. Suriye Krizinin Türkiye'ye Yansımaları

Türkiye tarihi itibarıyla komplike bir göç sistemine sahne olmuştur. Göç veren bir ülke olmasının yanında göç alan ve göç yolları üzerinde bulunmasından dolayı transit ülke olarak da kullanılmaktadır. Göç dinamiği yüksek olan Türkiye'nin nüfusu da hep bir artış halindedir. TÜİK'in açıkladığı 2017 verilerine göre 80,810,525'e yükselen Türkiye nüfusu Suriye iç savaşının başlamasıyla sınırdan geçen ve ülkeye giriş yapan Suriyelilere de ev sahipliği yapmaktadır. Başlangıçta sayıları az olan Suriyeliler zamanla milyonlara ulaşan sayılarda Türkiye'ye giriş yapmışlardır. Arap Baharının devamı niteliğindeki bu iç savaşın rejim değişikliği ile biteceğine inanan Türkiye Suriyelilere uyguladığı açık kapı politikası sonucu Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin kayıtlarının tutulmasını önemsememiştir. Ancak savaşın uzaması ve iç savaşın bir insanlık krizine dönüşmesiyle Suriyelilere yönelik yasal düzenlemeler yapmaya ve kayıt altına alınma süreçlerinin başlamasına karar vermiştir.

Şekil 1.7'de Türkiye'ye giriş yapan ve kayıt altına alınan Suriyelilerin sayıları gösterilmiştir. GİGM tarafından yayınlanan verilere göre 29 Nisan 2011 yılında 252 kişinin Türkiye'ye sığınmasıyla başlayan süreç bugün 2017 sonu itibarıyla 3,424,237 kişiye ulaşmıştır. Türkiye'de her geçen yıl sayıları katlanarak büyüyen Suriyelilerin Mayıs 2018'de 3,5 milyonu da aşması ile dünyada en fazla Suriyeli barındıran ülke Türkiye olmuştur.

Şekil 1.7 Türkiye'deki Suriyelilerin Yıllara Göre Sayıları

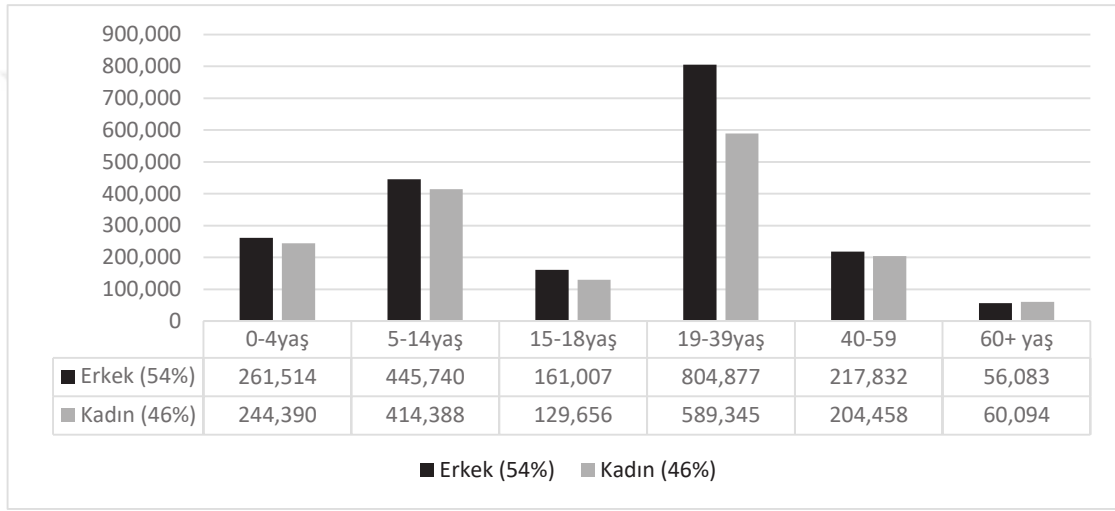

Kaynak: GİGM http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik
Erişim Tarihi:02.06.2018

Türkiye'ye gelen 3,5 milyon civarındaki Suriyelinin cinsiyet ve yaş dağılımlarına bakıldığında 24 Mayıs 2018 itibarıyla toplamının 1,947,053 olduğu erkek Suriyeli oranının

(%54) toplamının 1,642,331 olduğu kadın Suriyeli oranından (%46) fazla olduğu görülmektedir. Erkek ve kadın oranları içerisinde de en yüksek orana 19-39 yaş grubu sahiptir. 19-39 yaş arasındaki erkek nüfus oranı %41 iken kadın nüfus oranı ise %36'dır. 18 yaş ve altı nüfusun %46 olduğu göçmenler içerisinde çocuk nüfusun yüksekliği de Şekil 1.8'de dikkat çeken bir diğer durumdur. Ancak burada şunu da belirtmek gerekir ki, BM'nin 2010 verisine göre Suriyelilerin kendi ülkelerindeki doğurganlık düzeylerinin yüksek olması (Yüceşahin ve Sirkeci, 2018: 100), Suriyelilerin Türkiye'ye geldikten sonra da doğurganlık eğilimlerini geleneksel olarak Türkiye'de de devam ettirdiklerini göstermektedir.

Şekil 1.8 Türkiye'deki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı (24.05.2018)

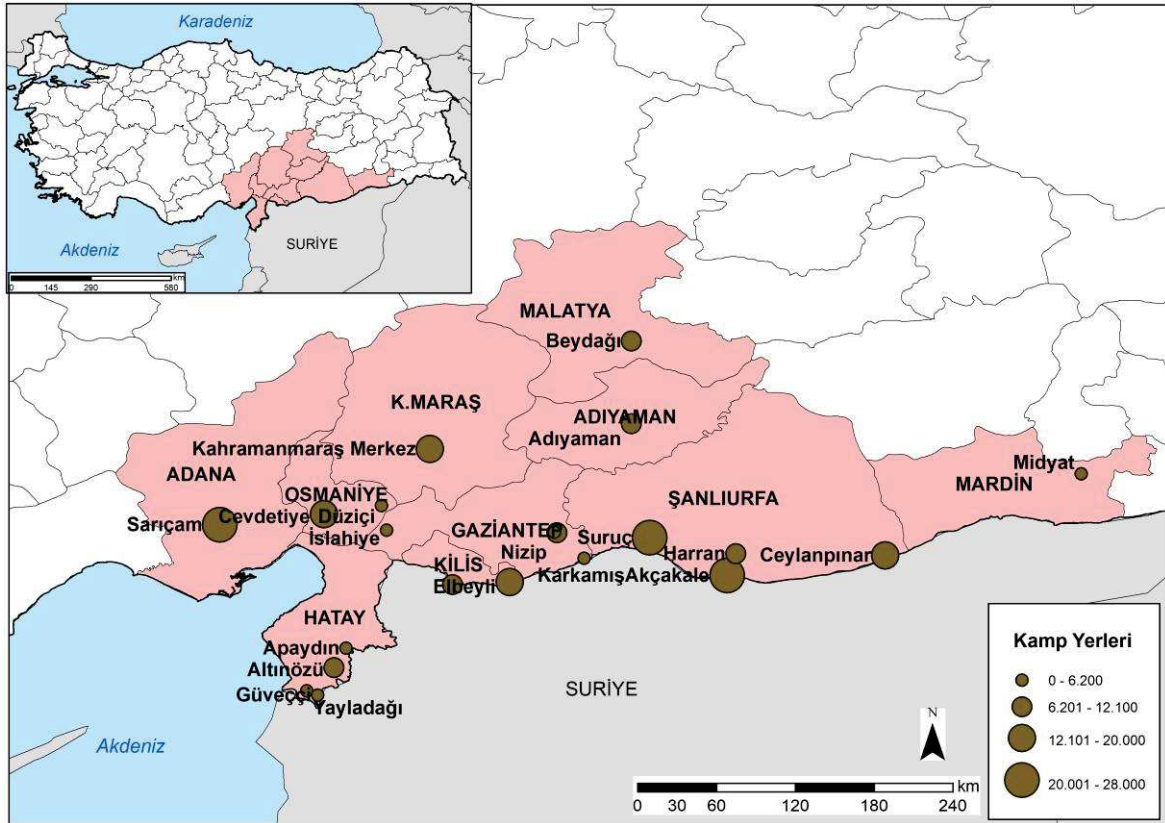

Kaynak: GİGM http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

Erişim Tarihi:02.06.2018

29 Nisan 2011'de Hatay'da ilk kampın kurulmasıyla başlayan süreç AFAD verilerine göre 2018 Mayıs ayında 10 ilde 25 kampa kadar yükselmiştir. Şekil 1.9'da Türkiye'nin sınır illerinde kurulan kamplar, kampların yerleri ve kamp nüfusları gösterilmiştir. 26,298 nüfusuyla kampta barınan Suriyelilerin en fazla olduğu il Adana olurken en az nüfusa sahip kampın olduğu iller ise 2,658 Suriyeli nüfusuyla Mardin-Midyat olmuştur.

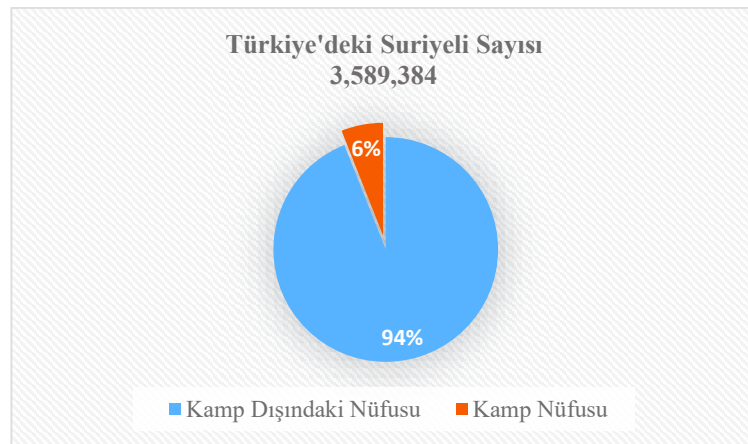
Şekil 1.9 Türkiye’deki Kamplar ve Suriyeli Nüfusları (24.05.2018)

Kaynak: AFAD verilerinden hazırlanarak elde edilmiştir.

Zamanla kamplarda yaşamak istemeyen Suriyeliler kamplardan ayrılarak kentlerde kendi imkânları ile yaşamaya başlamışlardır. Mayıs 2018’de Türkiye’deki toplam Suriyeli nüfusun %94’ü kentlerde yaşarken %6’sı ise kamplarda yaşamaktadır (Şekil 1.10).

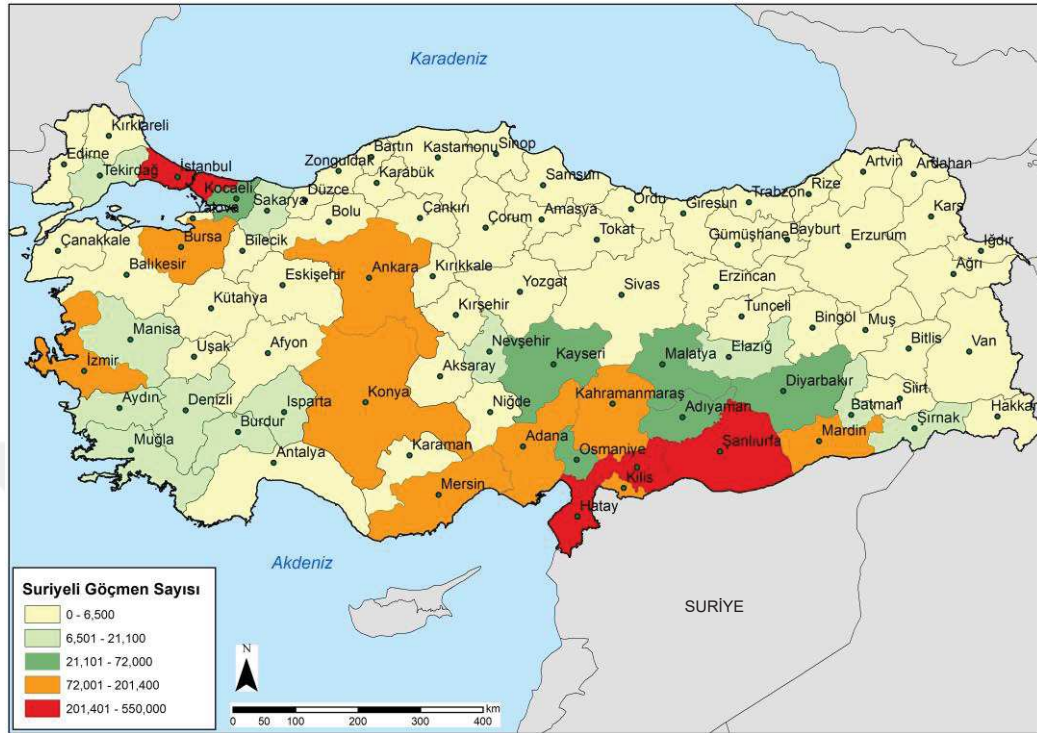
Şekil 1.10 Türkiye’deki Suriyelilerin Barınma Merkezi ve Dışındaki Dağılımı (24.05.2018)

Kaynak: GİGM http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

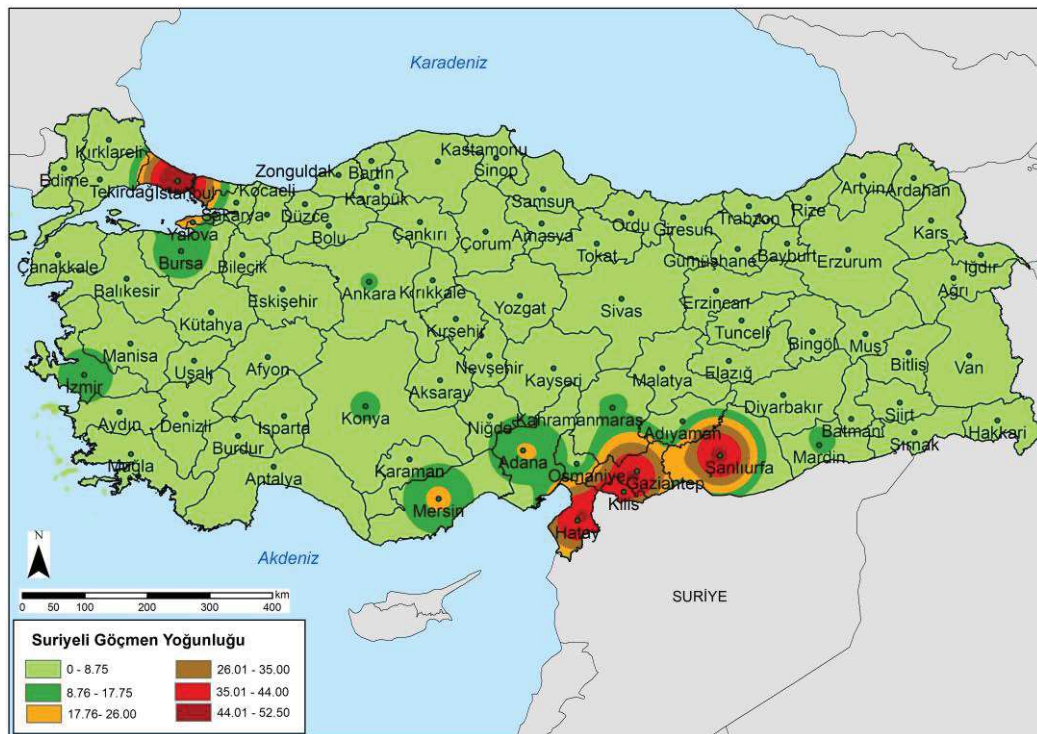
Erişim Tarihi:02.06.2018

Şekil 1.11 Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı (24.05.2018)

Kaynak: Veriler GİGM'den elde edilmiştir. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik Erişim Tarihi:02.06.2018

Şekil 1.12 Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Yoğunluğu (24.05.2018)

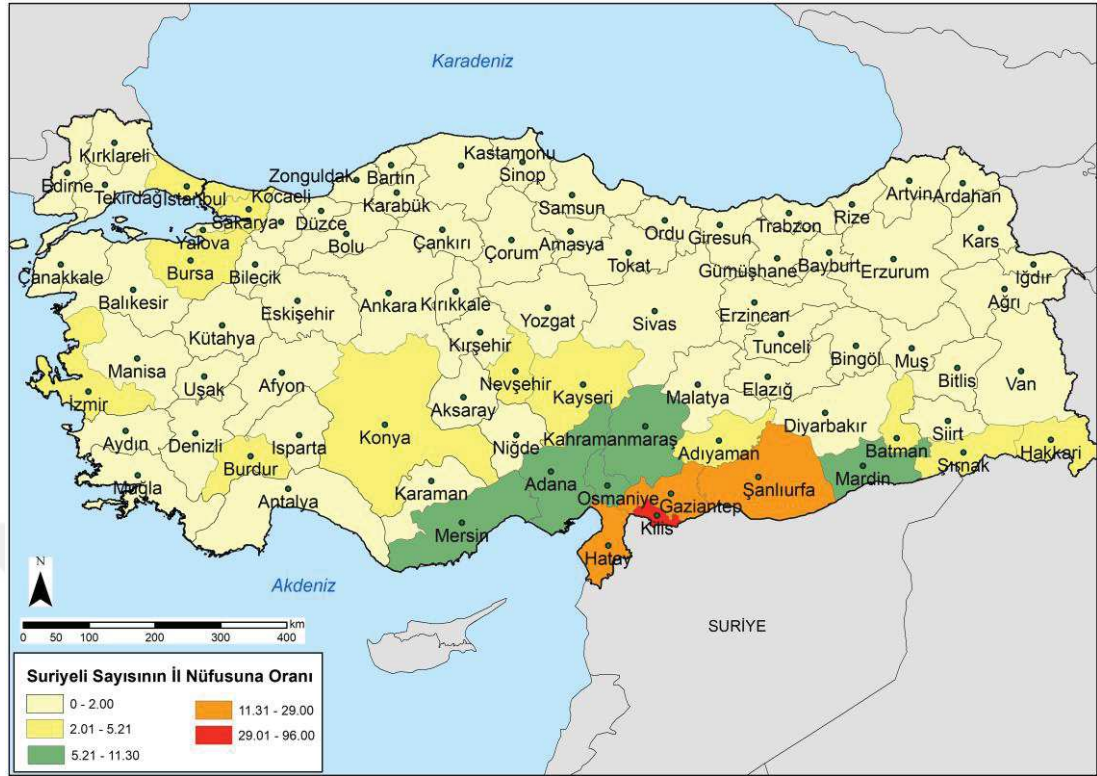
Türkiye'nin 81 iline de dağılan Suriyelilerin en fazla sayıda yaşadığı il 24 Mayıs 2018 itibariyle 560,959 Suriyeli ile İstanbul olurken en az Suriyelinin yaşadığı il ise 28 Suriyeli ile Bayburt olmuştur (Şekil 1.11).

Suriyelilerin yoğunlaştıkları yerlere bakıldığında sınır illerindeki yoğunluk göze çarpmaktadır. Şekil 1.12'ye göre Suriyelilerin sınır ya da sınıra yakın şehirlerde ve büyük şehirlerde yoğunluk gösterdikleri ortaya çıkmaktadır. Özellikle Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa ve İstanbul çevresinde yoğunlaşmalar artmaktadır. Bu şehirlerin yanı sıra Mersin, Adana, Mardin, Bursa, İzmir, Ankara ve Konya illerinde de Türkiye'nin diğer illerine kıyasla belirgin yoğunlaşmalar görülmektedir.

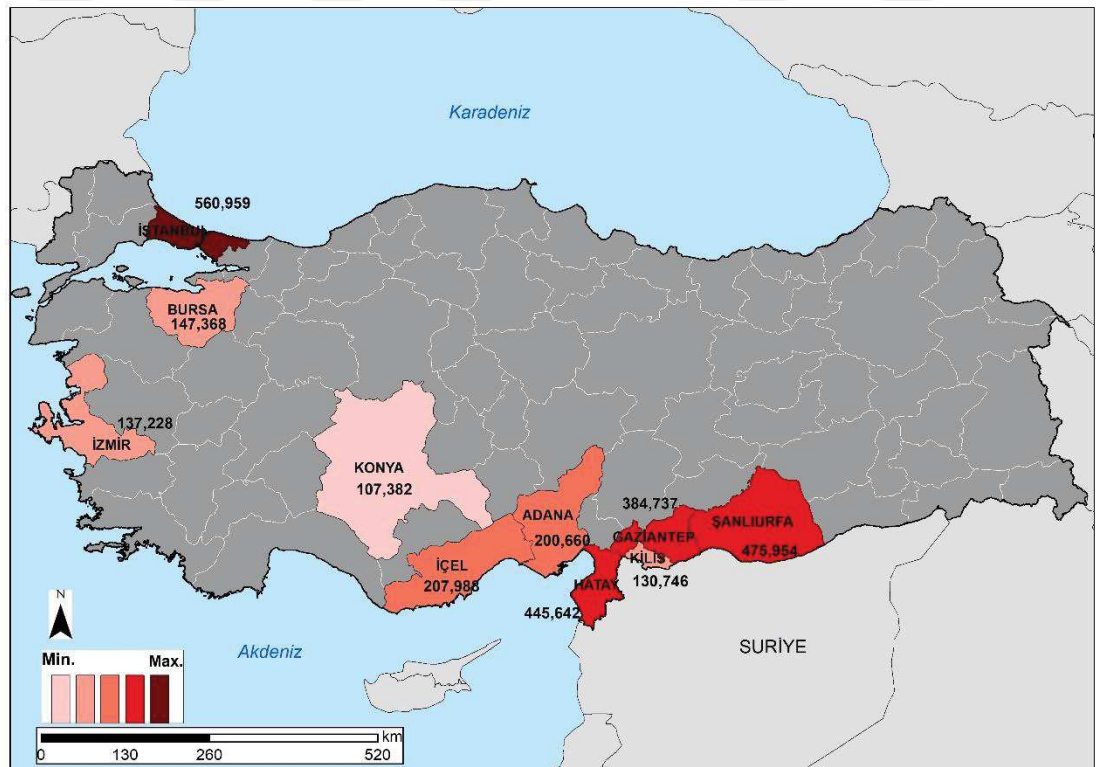
Suriyeli nüfusu il nüfuslarına oranlandığında ortaya farklı bir tablo çıkmaktadır. Bunun sonucunda oransal olarak en fazla Suriyeliye sahip il %95,91 ile Kilis olmaktadır. Ardından sırasıyla %28,29 ile Hatay, %23,97 ile Şanlıurfa, %19,18 ile de Gaziantep gelmektedir. Şekil 1.13'ten anlaşılacağı üzere oranlar sınır ve çevresinde yüksek iken sınırdan uzaklaştıkça oranlar da azalmaktadır. İstanbul'da ise bu oran %3,73'tür.

İlk 10 ile göre dağılımlarına bakıldığında 24 Mayıs 2018'de yayınlanan verilere göre ilk sırada gelen İstanbul Suriyelilerin en fazla bulundukları ildir. Türkiye'deki toplam Suriyeli nüfusunun %16'sı İstanbul'da yaşarken Şanlıurfa'da %13'ü, Hatay'da %12'si, Gaziantep'te %11'i, Mersin'de %6'sı, Adana'da %5'i, Bursa, İzmir ve Kilis'te %4'ü ve Konya'da ise %3'ü yaşamaktadır (Şekil 1.14).

Şekil 1.13 Suriyelilerin İl Nüfuslarına Oranları

Şekil 1.14 Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İldeki Dağılımı (24.05.2018)

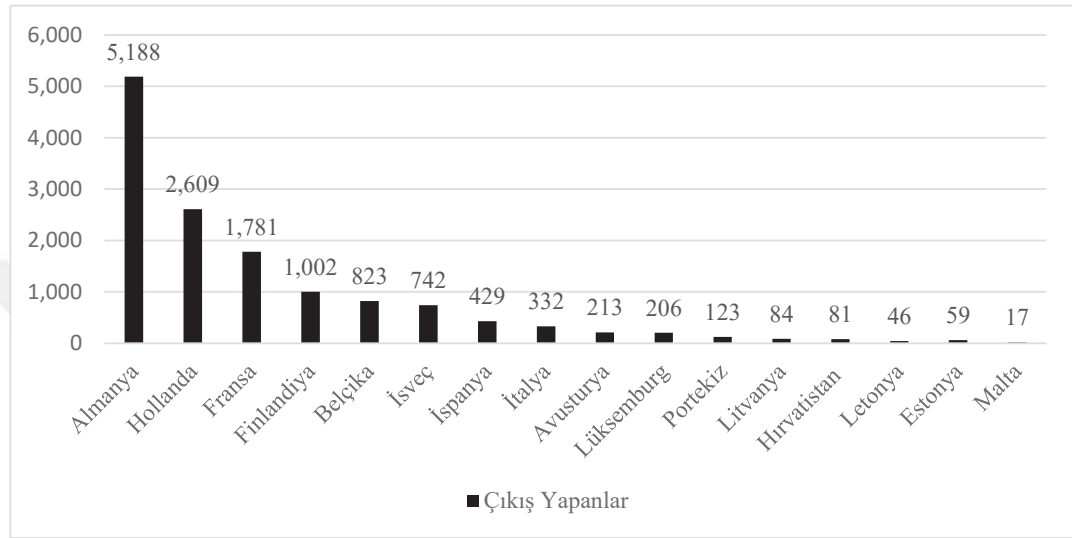

Kaynak: GİGM http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

Erişim Tarihi:02.06.2018

Türkiye'ye gelen her Suriyeli Türkiye'de kalmak için değil aynı zamanda Avrupa'ya geçmek için Türkiye'ye gelmektedir. 2011-2018 arasında Türkiye'den çıkış yapan Suriyeliler ilk sırada Almanya'ya giderken ardından Hollanda, Fransa, Finlandiya ve diğer Avrupa ülkelerine gitmektedir (Şekil 1.15).

Şekil 1.15 Ülkemizden Çıkış Yapan Suriyelilere İlişkin İstatistiki Bilgiler (24.05.2018)

Kaynak: GİGM http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik
Erişim Tarihi:02.06.2018

Türkiye kendisine sığınan Suriyelileri taraf olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesine göre üçüncü ülkelere yerleştirmek şartıyla kabul etmekte ve onlara mülteci statüsü vermemektedir. Bu nedenle Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar arasından üçüncü ülkelere yerleştirilen Suriyelilerin birçoğu üçüncü ülkeler tarafından kabul edilmeyi beklemektedirler. Tablo 1.1'de 2014-2018 yılları arasında GİGM tarafından paylaşılan verilere göre üçüncü ülkelere yerleştirilen Suriyelilerin sayıları ve yerleştirildikleri ülkeler gösterilmiştir. En fazla Suriyeli Amerika Birleşik Devletlerine üçüncü ülke olarak giderken toplamda ise, 13,700 Suriyeli tablodaki ülkelere yerleştirilmişlerdir.

Tablo 1.1 2014-2018 Yılları Arasında Suriyelilerin Üçüncü Ülkelere Yerleştirilmesi

Sıra Numarası	Ülke	Çıkış Yapanlar
1	Amerika Birleşik Devletleri	3.900
2	Avustralya	91
3	Avusturya	58
4	Belçika	46
5	Fransa	1
6	Hollanda	3

7	İngiltere	1.742
8	İsveç	168
9	İzlanda	13
10	Kanada (BMMYK)	3.517
11	Kanada (Doğrudan)	2.645
12	Lihtenştayn	18
13	Lüksemburg	46
14	Norveç	1.915
15	Romanya	43
16	Yeni Zelanda	4
	Toplam	13.700

Kaynak: GİGM http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

Erişim Tarihi:02.06.2018

1.4. Türkiye'nin Sığınmacı ve Mülteci Konusundaki Yasal Düzenlemeleri

İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa'da meydana gelen olaylar sonucunda yer değiştirmek ve göç etmek zorunda kalan binlerce insan için Birleşmiş Milletler bir araya gelmiştir. Bu doğrultuda 1951'de Mültecilerin Hukuki Durumuna ilişkin Sözleşme Cenevre'de 144 ülke tarafından imzalanmıştır. Türkiye'nin de taraf olduğu bu anlaşma ile “mülteci” ve “sığınmacı” kavramları tanımlanmıştır. 1951 Cenevre Anlaşması uluslararası hukukta sığınmacılar ve mülteciler için atılmış ilk adım olma özelliğini taşımaktadır.

1951 Cenevre anlaşması ile tanımlanan mülteci kavramına göre;

“1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanmayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi” dir.¹⁰

1 Ocak 1951'den sonra da meydana gelen mülteci ve sığınmacı hareketliliğinin uluslararası hukukta yer almaması bu kişilerin hukuki durumlarının belirsizliğine sebep olmuştur. 1951 Cenevre Konvansiyonu'nda tanımlanan mülteci kavramında yer alan “1

¹⁰ Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> Erişim Tarihi: 02.06.2018

Ocak 1951 öncesi” ve “Avrupa’da” ifadeleri küresel çapta yaşanan mülteci sorunlarına cevap olamadığından tekrar toplanan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği 1967’de 145 ülkenin katılımıyla Cenevre sözleşmesini yeniden düzenlemiştir. Bu bağlamda Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Ek Protokolü ile 1951 Cenevre Konvansiyonunda yer alan yer ve zaman ifadeleri bu ek protokol ile kaldırılmıştır. Böylece yeniden şekillenen mülteci tanımı ise şu hali almıştır:

*“Mülteci; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanmayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi”dir.*¹¹

1967’deki protokolün taraflarından olan Türkiye bu protokolü iki çekince ile imzalamıştır. İlki “Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye’de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz ”çekincesidir. Diğer çekince ise sürekli göç akımlarına maruz kalan Türkiye için “coğrafi çekince”dir (Erdoğan, 2015: 45). Bu çekinceye göre Türkiye sadece Avrupa’dan gelenleri diğer deyişle Avrupa Konseyi’ne¹² üye ülkelerden gelen kişileri “mülteci” (refugee) olarak kabul etmektedir. Avrupa dışından gelenler ise, Türk hukukuna göre “sığınmacı” (asylum seeker) olarak tanımlanmaktaydı. Ancak bu ifade 2014’te yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliği ile kaldırıldı. Bu ifade yerine “şartlı mülteci”, “ikincil koruma”, “geçici koruma” ifadeleri getirildi. Türkiye Avrupa dışından gelenleri sadece üçüncü ülkelere gitme talepleri için kabul etmektedir. Türkiye’nin coğrafi çekince ile sözleşmeyi kabul etmesinin sebebi ise, Türkiye’nin göç yolları üzerinde bulunması ve özellikle doğudan fazla göç alması etkilidir. Çünkü Türkiye’nin coğrafi çekinceyi kaldırması birçok mülteci akınına maruz kalacağı ve

¹¹ Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü, [http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C\(1\).p](http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C(1).pdf)df Erişim Tarihi: 02.06.2018

¹² Avrupa Konseyi’ne üye ülkeler: Almanya, Andorra, Arnavutluk, Azerbaycan, Belçika, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Çekya, Danimarka, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Karadağ, Letonya, Liechtenstein, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Makedonya, Malta, Moldova, Monako, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, San Marino, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan. Gözlemci ülkeler: ABD, Japonya, Kanada Meksika, Vatikan. http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi_.tr.mfa Erişim Tarihi: 02.06.2018

gelenleri mülteci olarak tanımlaması gerektiği anlamına gelmektedir ki, bu da yoğun bir göçmen akışına sahip Türkiye için ciddi sorunlara kapı açmak demektir.

Sığınmacı ve mülteci kavramları birbirleri ile karıştırılmaktadır. Mültecilik statüsü için başvuran ve başvurusunun kabul edilmesini bekleyen kişi olan “sığınmacı” olarak ifade edilmektedir. Sığınmacı statüsünün bireylere tanıdığı temel hak “geri gönderilmeme” (non-refoulement) ilkesidir (Dürgen, 2015; 45).

1951 Cenevre Sözleşmesi dışında Türkiye’nin maruz kaldığı yoğun göç dalgalarının özellikle 1991 Irak krizinin etkisiyle 1994’te bir yönetmelik yayınlanmıştır. İç hukuk bakımından kitlesel sığınma kavramına ve geçici koruma ile ilgili hükümlere bu yönetmelikte rastlanmıştır. “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”¹³ ile mülteci ve sığınmacı kavramları tanımlanmıştır. 2006’da son kez düzenlemesi yapılan bu yönetmeliğe göre “Avrupa’da meydana gelen olaylar sonucunda” ibaresi mülteciler için kullanılırken Avrupa dışından gelenler için sığınmacı tanımı yapılmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi, Türkiye coğrafi çekince hassasiyetini devam ettirmektedir. 1994 Yönetmeliğine göre mülteci ve sığınmacı kavramları şu şekilde açıklanmıştır:

“Mülteci; Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle tatbikata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışından bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı,

“Sığınmacı: ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle tatbikata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği

¹³ 1994 Türk Sığınmacı Yönetmeliği <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1994-Yonetmeliği.pdf> Erişim Tarihi: 02.06.2018

ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı,

“Münferit Yabancı: Tek bir kişi veya anne, baba ve reşit olmayan çocuklardan oluşan bir aileyi ifade eder. Bu tanımlara göre sığınmacı, mültecilik başvurusunda bulunan ve başvurusunun sonuçlarını bekleyen kişi olarak tanımlanmamakta, Avrupa dışında bir ülkeden gelen, güvenli üçüncü bir ülke bulana kadar kendisine geçici oturma izni verilen kişi olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan, 2015:47). Bu da Türkiye’nin artık bir transit geçiş ülkesi olmaktan ziyade bir hedef ülke olduğu algısının etkili olduğunu göstermektedir.

15 Mart 2011’de Suriye’de başlayan iç savaş neticesinde meydana gelen göç akımlarının Türkiye’ye yansması 29 Nisan 2011 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu tarihte Türkiye’nin Hatay sınırına gelen 252 Suriyeliden oluşan grup için Hatay’da ilk kamp kurulmuştur. Sonrasında artan göç hareketleri sonucu tedbir almak zorunda kalan ve aynı zamanda Avrupa Birliği uyum süreci kapsamında yeni düzenlemeler yapması gereken Türkiye bu doğrultuda ilk adımını 2013’te resmi gazetede yayınladığı 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile yapmıştır. Bu kanun ile birlikte kurulması planlanan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü uluslararası göç ve göçmenler ile ilgili tüm mevzulardan sorumlu bir kurum olarak bu işi daha önce yapan Emniyet Genel Müdürlüğünden devralmıştır.

Daha önce de bahsedildiği gibi YUKK ile “sığınmacı” kavramından vazgeçilmiş ve bunun yerine “ikincil koruma”, “şartlı mülteci” kavramları getirilmiştir. YUKK madde 61’de belirtildiği üzere mülteci tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“Avrupa ülkelerinde meydana olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.”

Bu tanımda yine coğrafi çekinceye yer verilmiştir. Hemen ardından gelen YUKK Madde 62’de sığınmacı kavramının yerini “şartlı mülteci” kavramının aldığı görülmektedir. Madde 62’ye göre şartlı mülteci şu ifadelerle tanımlanmıştır:

“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.”

Sığınmacı kavramı yerine getirilen şartlı mülteci kavramı da hem coğrafi çekinceyi barındırmakta hem de yine üçüncü ülkelere yerleştirilmek amacıyla bu kişilere statü verildiği belirtilmektedir. YUKK’ta yapılan yeni bir düzenleme de “ikincil koruma” kavramından ilk kez bahsedilmesidir. Şartlı mülteci tanımından hemen sonra yapılan bu tanıma göre ikincil koruma statüsünün kapsadıkları şunlardır:

“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşei ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a. Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,*
- b. İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,*
- c. Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayrım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak,*

Olması sebebiyle menşei ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.

Mülteci ve şartlı mülteci tanımları dışında kalanları kapsayan ikincil koruma kavramında göçmenin can güvenliği esas alınmış ve geri göndermeme (non-refoulement) ilkesinden hareket edilmiştir. Bununla birlikte kitlesel göç hareketlerinden dolayı tüm kitlesel göçmenler için YUKK’ta “geçici koruma” statüsünden bahsedilmektedir. Bu tanıma ise YUKK Madde 91’de şöyle yer verilmiştir:

“(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

(2) Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Özellikle Suriye iç savaşının uzun yıllardır devam ediyor olması ve bundan dolayı Türkiye'ye yönelik göç hareketlerinin de günbegün artmasından dolayı Suriyelilerin misafir olduğu düşüncesine dair umutlar yerini Suriyelilerle bir arada yaşama ve uyum sürecine bırakmıştır. Bu doğrultuda YUKK Madde 96'da uyum başlığı oluşturulmuş ve şu ifadelere yer verilmiştir:

“(1) Genel Müdürlük, ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir.

(2) Yabancılar, ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin temel düzeyde anlatıldığı kurslara katılabilir.

(3) Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri sistemlerle tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri Genel Müdürlükçe kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarıyla da iş birliği yapılarak yaygınlaştırılır.

YUKK Madde 91'de geçici koruma statüsünden bahsedilmiş ve görev-yetki alanlarının Bakanlar Kurulu tarafından düzenleneceği vurgulanmıştı. Bu kapsamda 22 Ekim 2014'te Resmi Gazete 'de Geçici Koruma Yönetmeliği¹⁴ yayınlandı. Böylece 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği de yürürlükten kaldırılmış oldu (Erdoğan, 2015: 54). YUKK'un

¹⁴ Geçici Koruma Yönetmeliği <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15.htm> Erişim Tarihi: 02.06.2018

91.maddesine dayandırılarak hazırlanan bu yönetmelikte geçici koruma “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma” olarak tanımlanmıştır. Madde 7’de de aksi kararlaştırılmadıkça, geçici koruma ilanının geçerliliğinden önce gelenleri kapsamayacağı belirtilmiştir. Böylece geçici koruma statüsü alanların geri gönderilemeyeceği de kesin bir şekilde Madde 6’da açıklanmıştır. Geçici korumanın ne kadar süreceği, ne zaman biteceği belirtilmemekle birlikte Madde 10 ve 11’de bu kararı verme yetkisinin Bakanlar Kurulu’nda olduğu ifade edilmiştir. Yine Madde 15’te de Bakanlar Kurulu’nun geçici korumayı sınırlandırabileceği ve durdurabileceği da eklenmiştir. Madde 22’de de geçici koruma statüsünde olanlara geçici koruma kimlik belgesi düzenlenir ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında yabancı kimlik numarası verilir ifadeleri yer almaktadır. Yabancı kimlik numarası verilenlerin de böylece Türkiye’de eğitim, sağlık ve diğer hizmetlere erişimlerinin de önü açılmış olmaktadır.

1.5.Suriyelilerin Hukuki Durumu

Suriyelilerin Türkiye’ye ilk geliş tarihi olan 29 Nisan 2011’de sayıları yaklaşık 300 olan Suriyeliler bugün ise resmi olmayan istatistiklere göre 5 milyon civarındadır. Suriyeliler ilk geldiğinde hazırlıksız yakalanan ve göçün boyutlarının bu dereceye ulaşacağını kestiremeyen Türkiye, Suriyelilere önce uluslararası hukukta karşılığı olmayan “misafir” olarak hitap etmiştir. Bu durum da Suriyelilerin statüsü ve yasal konumları konusunda sorun yaşanmasına sebep olmuştur. Sayıları zamanla artan Suriyeliler için Suriye’deki iç savaşın uzun süreceğinin anlaşılması ve bunun geç fark edilmesi sonucu başlangıçta kayıtları da alınmayan Suriyelilerin Türkiye için güvenlik sorunu oluşturmaya başlaması gündeme gelmiştir. Bu durumun patlak vermesi ise Hatay Reyhanlı’da ve Ankara’da yaşanan terör olayları ile olmuştur. Bu durumun etkisiyle Suriyelilerin kayıt altına alınması ileri sürülmüş ve çalışmalara başlanmıştır. Başlangıçta Suriyelilerin sözlü beyanları ile gerçekleşen kayıtlardan daha sonra Suriyelilerin gittikleri şehirlerde farklı isimlerle tekrar kayıt olmaları sorunu ortaya çıkınca sözlü beyandan vazgeçilmiş ve parmak izi alınarak kayıt alınmaya başlanmıştır.

Coğrafi çekinceden dolayı Türkiye’ye gelen Suriyelileri “mülteci” olarak tanımlamayan Türkiye savaşın uzamasıyla başlangıçta misafir olarak adlandırdığı

Suriyelileri daha sonraları farklı kavramlarla tanımlamıştır. Önceki bölümlerde “Türkiye’nin Sığınmacı ve Mülteci Konusundaki Yasal Düzenlemeleri” başlığı altında da açıklandığı üzere Türkiye’de uygulanan yönetmeliklerde tanımlanan mülteci, şartlı mülteci, sığınmacı, ikincil koruma kavramları ile Türkiye’ye sığınan kişilere hukuki statüleri verilmeye çalışılmıştır. İfadelerdeki karmaşa Türkiye’de siyasi söylemlere, medyaya, akademik yayınlara ve halk söylemlerine de yansımıştır. Çoğu yerde Suriyeliler için ifade edilen mülteci tanımı Türkiye’nin iltica hukukunda yer bulmamaktadır. Tam olarak olmasa da genel olarak misafir ifadesinden vazgeçilmesinden sonra yürürlüğe sokulan yönetmeliklerdeki bu tanımlar arasında Suriyeliler için önce sığınmacı ifadesi kullanılmıştır. Avrupa dışından Türkiye’ye iltica edenler için kullanılan bu ifadeden de vazgeçilmiş ve Suriyelilere daha önceden kullanılmayıp yeni bir ifade olan “şartlı mülteci” tanımı yapılmıştır. İfadeler değişse de Türkiye coğrafi çekinceye olan hassasiyetini her seferinde dile getirmiş ve yönetmeliklerde bu çekinceyi yansıtmıştır. Fakat şuna da dikkat çekmek gerekir ki uluslararası sözleşmelerle tanımlanan mülteci kavramına doğru gittikçe Türkiye’deki ifadeler evrimleşmektedir. Bu da Türkiye’nin ilerde coğrafi çekinceyi kaldırabileceği yönünde değişimin habercisi olarak yorumlanabilir. Bu çalışmada ise, Türkiye’nin Suriyelilerin statülerini tanımlamak için en son kullandığı ifade olan “geçici koruma altındaki Suriyeliler” veya “şartlı mülteci” ifadesi yerine kısaca “Suriyeliler” ifadesini kullanmak tercih edilmiştir.

1.6. Türkiye’deki Suriyelilerin Eğitim Durumlarının Değerlendirilmesi

24 Mayıs 2018 itibarıyla 5-18 yaş grubunda Türkiye’de yaşayan 1,510,791 Suriyeli çocuk bulunmakta ve bu çocuklar savaş başladığından beri eğitimden mahrum kalmaktadır. Türkiye barındırdığı bu çocuklar için yasal düzenlemeler yapmış, “kayıp bir kuşak” oluşmasını önlemeye çalışmıştır. Bu amaç doğrultusunda 22 Ekim 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliğinin 28.maddesinde düzenlemeler yapılmıştır:

“(1)Bu yönetmelik kapsamındaki yabancıların eğitim faaliyetleri, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) kontrolünde ve sorumluluğunda yürütülür. Bu kapsamda;

a) 54-66 aylık çocuklar öncelikli olmak üzere okul öncesi eğitim çağındaki 36-66 aylık çocuklara, okul öncesi eğitim hizmeti verilebilir.

b) *İlköğretim ve ortaöğretim çağındakilerin eğitim ve öğretim faaliyetleri, Milli Eğitim Bakanlığının ilgili mevzuatı çerçevesinde yürütülür.*

c) *Her yaş grubuna yönelik dil eğitimi, meslek edindirme, beceri ve hobi kursları talebe bağlı olarak düzenlenebilir.*

(2) *Geçici korumaların ön lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleriyle ilgili usul ve esaslar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenir.*

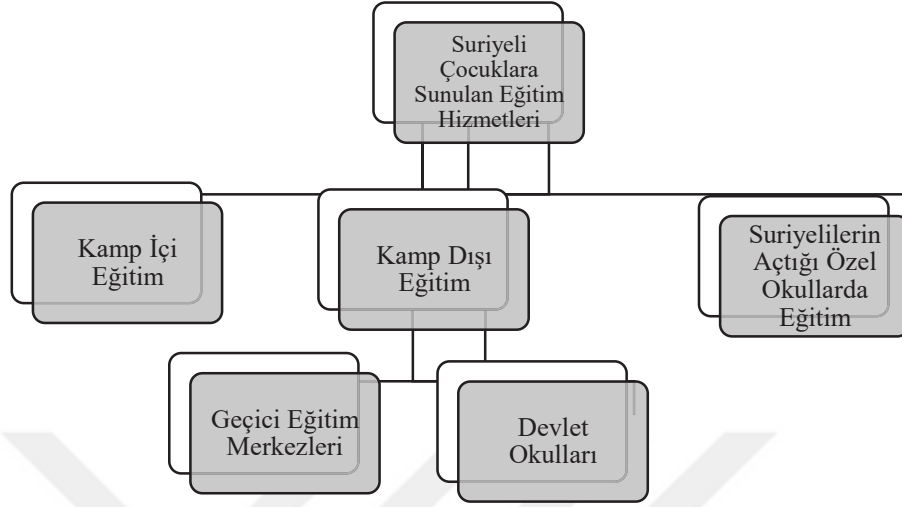
(3) *Bu yönetmelik kapsamında ülkemizde eğitim alan yabancılara, aldıkları eğitimin içeriğini ve süresini gösteren belge verilir. Farklı müfredatta eğitim alınmış ve belgelendirme yapılmış ise bu belgeler, Milli Eğitim Bakanlığı veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının ilgili birimleri tarafından değerlendirilir ve uygun bulunan seviyelere denklikleri yapılır.*

(4) *Bu yönetmelik kapsamındaki yabancıların eğitim faaliyetleriyle ilgili diğer usul ve esaslar, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenir.”*

Yasal düzenlemeyle de belirlenen Suriyelilerin eğitim durumları için çalışmalara başlanmış ve öncelikle kamp içlerinde geçici eğitim merkezleri kurulmuştur. Buralarda kamptaki çocuklara eğitim verilirken bir yandan da Türkçe öğrenmeleri sağlanmıştır. Ancak zamanla kamplarda yaşayan sayısının azalması ve bu kişilerin kamp dışında ve çoğunluğunun kentlerde yaşaması sonucu kamp dışındaki yerlerde de geçici eğitim merkezleri kurulmuştur. Şekil 1.16’da gösterildiği gibi üç farklı şekilde gerçekleştirilen eğitimlerle çocukların eğitimden mahrum kalmaları önlenmeye çalışılmıştır. Başlangıçta sadece Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) ile Suriyeli çocukların eğitimleri yürütülürken GEM’lerde kayıtlı olanların 2016-2017 yılında 1-5 ve 9’uncu sınıflarda Türk okullarına kaydedilmesi zorunluluğu getirildi. Sadece İstanbul’da 55 tane olan GEM bulunurken, buralarda okuyan çocukların da kademeli olarak devlet okullarına yönlendirilmeleri gerçekleştirildi.¹⁵ GE’ler dışında Suriyeli çocuklara devlet okullarına kayıt olmalarının da önü açılmıştır. Devletin sağladığı bu imkânlar dışında yerli ve yabancıların yatırımları ile de özel/uluslararası okullar açılmaya başlanmış ve zamanla yaygınlaşmıştır.

¹⁵<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/gecici-egitim-merkezlerine-4-yil-sure-40583490>
19.09.2017

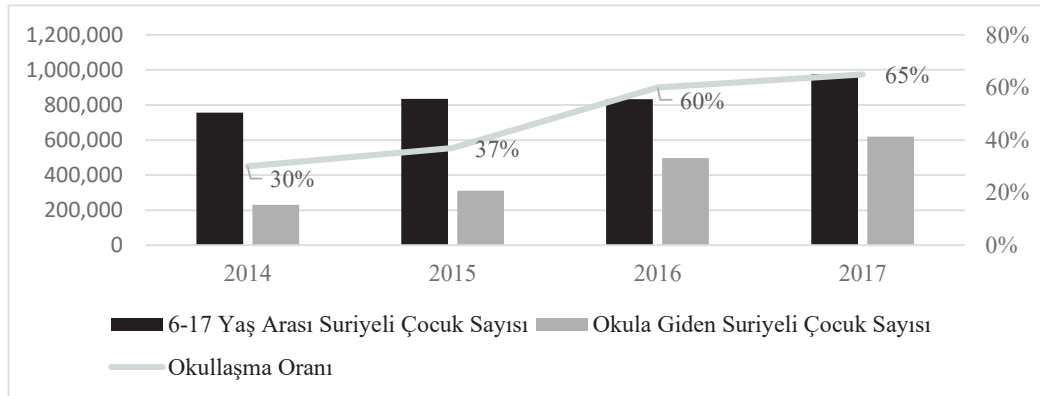
Şekil 1.16 Türkiye'nin Suriyelilere Sunduğu Eğitim Hizmetleri

Kaynak: SETA Raporu (Emin, 2016; 17)

Türkiye’de GİGM’in 24 Mayıs 2018 verilerine göre kayıtlı 3,589,384 Suriyeli bulunmaktadır. Bunların 1.656.695’i 18 yaş ve altındaki çocukların sayılarıdır. Türkiye’deki toplam Suriyeli nüfusun % 46,16’ünü oluşturan çocukların da okul çağındaki olanlarının oranı %32,1’dir. Bu da yaklaşık bir milyon çocuğa denk gelmektedir. Türkiye’deki toplam Suriyeli sayısının yaklaşık üçte biri kadardır. Şekil 1.17’ye bakıldığında Suriyeli çocuk nüfus içerisinde yıllara göre okula giden çocuk sayısının az olduğu görülmektedir. Bununla birlikte %60-65’lerde seyreden okullaşma oranının da yıllar içerisinde arttığı gözlenmektedir. Okullaşan Suriyelilerin de %65’i GEM’lere giderken %35’i ise Devlet okullarına gitmektedir. Ancak okula gitmeyen nüfus göz önüne alındığında okullaşma oranını artırmak için yapılması gerekenlere daha fazla odaklanılması gerekmektedir.

Şekil 1.17 Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Okullaşma Düzeyi

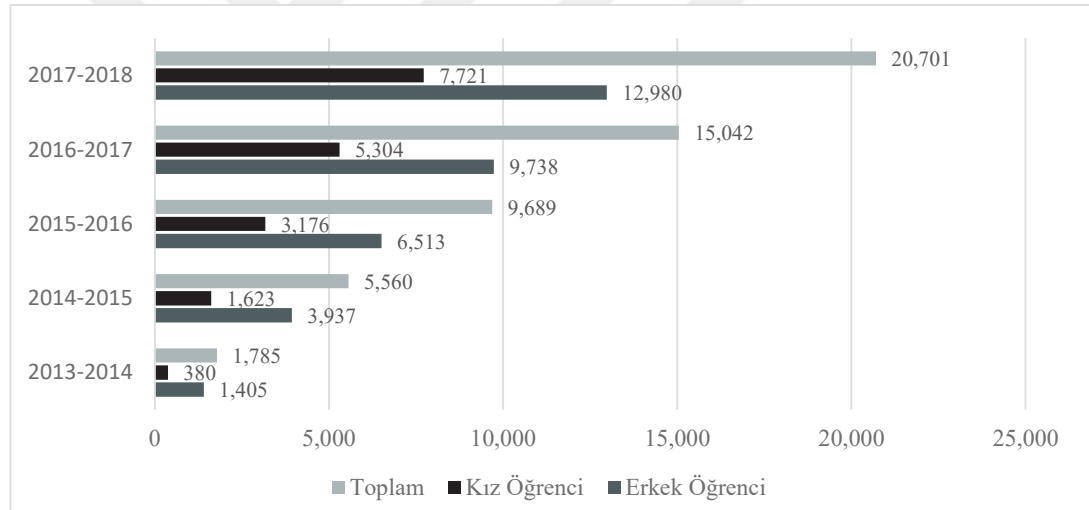

Kaynak: GİGM; SETA¹⁶; TBMM (2018)

¹⁶ <https://www.setav.org/suriyeli-cocuklarin-yillara-gore-egitim-verileri-ve-okullasma-oranlari/> Erişim Tarihi: 02.06.2018

Suriyeliler içerisinde yükseköğretim kurumlarında kayıtlı olanların sayısına bakıldığında, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında 1,785 Suriyeli öğrenci bir yükseköğretim kurumuna kayıt olmuştur. Bu dönemde sadece 380 Suriyeli kız öğrenci kayıt olmuştur. Yıllara göre artan Suriyeli öğrenci sayısı 2017-2018 döneminde 20,701 kişiye ulaşmıştır. Suriyeli kız öğrenci sayısında da bir atış yaşanmış ve 2017-2018 yılında 7,721 kişiye çıkmıştır (Şekil 1.18). Ancak erkek öğrenci sayısına oranla bir yükseköğretim kurumuna kayıtlı Suriyeli kız öğrenci sayısı oldukça azdır. Bununla birlikte Türkiye’de yaşayan toplam Suriyeli sayısı içerisinde de 18-24 yaş arası yaklaşık 600 bin kişi olduğu düşünülürse kayıtlı öğrenci sayısı ciddi derecede düşüktür. Şu anda kayıtlı olan öğrenciler, üniversite çağındaki öğrencilerin yalnızca % 3’ünü temsil etmektedir (Hohberger, 2017; 4). Ancak yıllara göre artış olması da Suriyeli genç nüfusun eğitime erişimleri konusunda umut vaat etmektedir.

Şekil 1.18 Türkiye Üniversitelerinde Yıllara Göre Kayıtlı Suriyeli Öğrenci Sayıları

Kaynak: YÖK, <https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi: 29.06.2018

Diğer ülkelerin öğrencilerinden farklı olarak Suriyeli öğrenciler geçici koruma statüsünde bulunmalarından dolayı harç ücretinden muaftırlar. YÖK’ün Genel Kurul’unda aldığı karara¹⁷ göre kendi ülkelerinde eğitimlerini bırakmak zorunda kalan Suriyelilere Türkiye’deki üniversitelere yatay geçiş hakkı tanınmış, yatay geçiş belgelerini tamamlayamayacak olanlara da özel öğrenci statüsü ile sınıra yakın şehirlerdeki 7

¹⁷YÖK Duyurusu,

http://yok.gov.tr/web/guest/duyurular?p_p_id=101_INSTANCE_4Zc45YfE6eNh&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_pos=1&p_p_col_count=2&101_INSTANCE_4Zc45YfE6eNh_delta=10&101_INSTANCE_4Zc45YfE6eNh_keywords=&101_INSTANCE_4Zc45YfE6eNh_advancedSearch=false&101_INSTANCE_4Zc45YfE6eNh_andOperator=true&p_r_p_564233524_resetCur=false&cur=110 Erişim Tarihi: 02.06.2018

üniversitede¹⁸ kayıt olma hakkı tanınmıştır. YÖK'ün yayınladığı istatistiklere göre Suriyeli öğrencilerin Türkiye'de kayıtlı olduğu üniversiteler arasında 2017-2018 yılında sayılarının en fazla olduğu üniversitelerde ilk sırada 1,986 kayıtlı öğrencisi ile Gaziantep Üniversitesi gelmektedir. Hemen ardından 1,217 kişi ile İstanbul Üniversitesi, 1,178 kişi ile Karabük Üniversitesi, 1,127 kişi ile Mersin Üniversitesi, 1,103 kişi ile Kahramanmaraş Üniversitesi, 1,102 kişi ile de Harran Üniversitesi yer almaktadır. Bu öğrenciler arasında da ön lisans ve lisans öğrencilerinin payı (%85) büyükken en az pay ise doktora yapanlara (%1,5) aittir.

1.7. Çalışma Hakları & Sağlık Hizmetlerine Erişim

Suriyelilerin uzun zamandır Türkiye'de bulunması ve çoğunun kentlerde yaşaması dolayısıyla yardım almadan geçinmek ve çalışma istekleri doğrultusunda Suriyelilere çalışma izninin verilmesi ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Suriyelilerin çalışma haklarına ilişkin düzenleme yine Geçici Koruma Yönetmeliğinin 29.maddesinde yapılmıştır:

“(1) Geçici korunanların çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlığın görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının teklifi üzerinde Bakanlar Kurulunca belirlenir.

(2) Geçici koruma kimlik belgesine sahip olanlar, Bakanlar Kurulunca belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi alanlarda (il, ilçe veya köylerde) çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurabilir.

(3) Yabancıların çalışamayacağı iş ve mesleklere ilişkin mevzuatta yer alan hükümler saklıdır.

(4) Geçici korunanlara verilen çalışma izinlerinin süreleri, geçici korumanın süresinden fazla olamaz. Geçici koruma sona erdiğinde, bu kapsamda verilen çalışma izni sona erer.

(5) Geçici korunanlara verilen çalışma izni, Kanunda düzenlenen ikamet izinleri yerine geçmez.”

Yönetmelikte dikkat çekilmesi gereken durum Suriyelilerin çalışabilmeleri için geçici koruma statüsü altında bulunması yani kayıtlı olması ve yabancı kimlik kartının bulunmasıdır.

¹⁸ Gaziantep Üniversitesi, Kilis 7 Aralık, Harran (Şanlıurfa), Mustafa Kemal (Hatay), Osmaniye Korkut Ata, Çukurova (Adana), Mersin Üniversiteleri

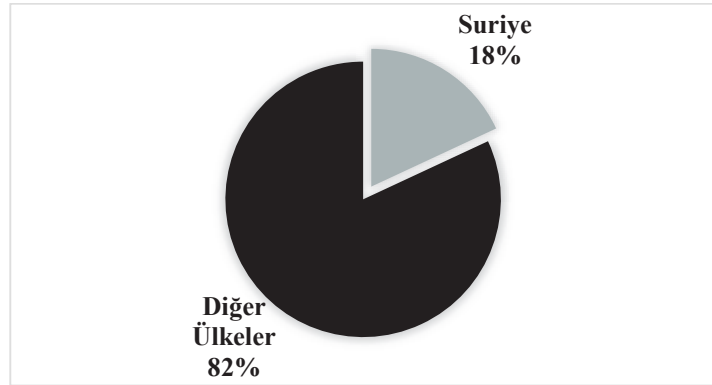
2014'te yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliğinin 29.maddesine dayandırılarak 15 Ocak 2016'da Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik”te¹⁹ Suriyelilerin çalışma koşulları ile ilgili hükümler açıklanmıştır. Yönetmelikte Suriyelilerin geçici koruma kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurabilecekleri (Madde 5) ve ikamet ettikleri illerde çalışma izni alabilmeleri halinde çalışabilecekleri (Madde 7) yazılmıştır. Bununla birlikte geçici koruma sağlanan yabancıların çalışma izni olmadan Türkiye’de çalışmaları ve çalıştırılmalarının da mümkün olmadığı kesin bir dille ifade edilmiştir. Buna uyulmadığında da ilgili hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir (Madde 4). Çalışma izni başvurularının değerlendirilmesi ile ilgili de 2003 yılında yayınlanan Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin²⁰ 13.maddesindeki ölçütler göz önüne alınmıştır ve sadece Türkiye vatandaşlarının çalışmasına izin verilen işler için yabancıların başvurularının değerlendirmeye alınmadan işlemiden kaldırılacağı vurgulanmıştır (Madde 6). İşverenlerin de Suriyeli işçi çalıştırmak isterlerse çalışan sayısına göre izin verilecek olup toplam çalışan sayısının ondan az olduğu işyerlerinde sadece bir yabancıya, ondan fazla olduğu işyerlerinde de birden fazla yabancı çalıştırılmasına izin verileceği de eklenmiştir (Madde 8). Suriyelilerin ucuz işgücü olarak kullanılmalarını da engellemek amacıyla yönetmelikte Suriyeli işçilerin ücretlerine değinilmiştir ve asgari ücretten az olamayacağı belirtilerek emeklerinin sömürülmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır (Madde 10).

2016'da yürürlüğe giren yönetmelik ile Suriyeliler çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurularda bulunmuşlardır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının yayınladığı 2016 istatistiklerine göre Türkiye’de çalışma izni başvuruları arasında çalışma izni verilen sayısı toplamda 73,560 kişidir. Bunlar arasında da en büyük pay Suriyelilere ait olup toplam 13,290 kişi ile başvuruların % 18’ini oluşturmaktadır (Şekil 1.19).

¹⁹ Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160115-23.pdf> Erişim Tarihi: 02.06.2018

²⁰ Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030829.htm> Erişim Tarihi: 02.06.2018

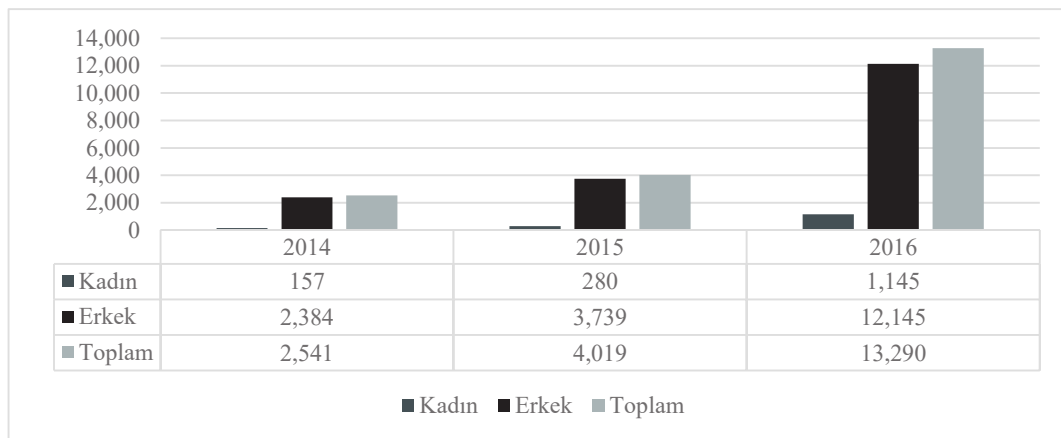
Şekil 1.19 2016'da Çalışma İzni Verilenler İçerisinde Suriyelilerin Payı

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
<https://www.csgb.gov.tr/uigm/contents/istatistikler/yabancicalismaizinleri/> Erişim Tarihi:
 26.05.2018

2014 Geçici Koruma Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesinden sonra Bakanlık tarafından çalışmasına izin verilen Suriyeli sayıları Şekil 1.20'de gösterilmiştir. 2014'te 2,541 kişinin başvurusu kabul edilmişken 2016'ya gelindiğinde bu sayı 13,290 kişiye ulaşmıştır. Şekil 1.20'de dikkat çeken bir diğer durum ise çalışma izni verilen Suriyeli sayısında kadın oranının erkek oranından oldukça az olduğudur. Bu da kadınların çalışma hayatına daha az katıldığını göstermektedir. Ancak kayıtsız çalışan insanların olduğu da düşünülürse bu sayılar değişebilmektedir. Dikkat çeken bir durum da çalışma çağında (15-64) olan Suriyeli sayısının 2,139,563 olmasına rağmen çalışma izni başvurusunda bulunan ve izin alan sayısının çok daha az olduğudur. Bu da kayıtsız olanların veya kaçak çalışanların sayısının fazla olabileceği düşüncesini akıllara getirmektedir.

Şekil 1.20 Çalışma İzni Alan Suriyelilerin Yıllara ve Cinsiyete Göre Dağılımları

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
<https://www.csgb.gov.tr/uigm/contents/istatistikler/yabancicalismaizinleri/> Erişim
 Tarihi:02.06.2018

Suriyelilerin sağlık hizmetlerine erişimleri konusunda farklı zamanlarda farklı düzenlemeler yapılmıştır. Başlangıçta kamp içindeki Suriyelilere ücretsiz sağlık hizmetleri verilirken Suriyelilerin sayısının artması ve kamp dışında yaşayan Suriyeli sayısının artmasıyla kamp dışındaki Suriyelilere de acil durumlar dışında kayıtlı olmaları şartıyla sağlık hizmetlerine erişim sağlanmıştır.

AFAD'ın belli aralıklarla yayınladığı "Suriye GBM Bilgi Notu" adlı 21 Mayıs 2018 tarihli raporda Suriyelilerin sağlık hizmetlerine dair veriler paylaşılmıştır. Bu verilere göre geçici barınma merkezlerinde çalışan 342 Türk doktor ve sağlık personeli, 246 Suriyeli doktor ve sağlık personeli çalışmaktadır. Raporda Türkiye geneline ait veriler de paylaşılmış olup Türkiye'de Suriyelilere 34,501,808 poliklinik hizmeti verilmiştir. Raporda açıklanan çarpıcı bir bilgi de, Türkiye'de 21 Mayıs 2018 tarihine kadar toplam 302,470 doğum gerçekleşmiş olmasıdır. Yine TBMM İnsan Haklarını İzleme Komisyonu alt birimi Mülteci Hakları Alt Komisyonu tarafından yayınlanan Mart 2018 tarihli Göç ve Uyum raporunda da belirtildiği üzere Türkiye'de 250,000'den fazla Suriyeli bebek doğmuştur (TBMM, 2018: 266).

Muayene ücretinden muaf olan geçici koruma altındaki Suriyeliler ilaç temin ederken de ilaç tutarının yalnızca %20'sini karşılamaktadır. Suriyelilerin ilaç faturaları AFAD tarafından ödenmekteydi. Ancak ödeme konusunda gecikmeler yaşanması²¹ sonucu faturaların artık Göç İdaresi tarafından ödenmesi konusunda protokol imzalandı.²² Ancak bu durum yerel halkın bundan rahatsızlığına ve uyum konusunda problemler yaşanmasına sebep olabilmektedir. Aynı şekilde muayene ücretinden muaf olmaları da hastanelerde ciddi yığılmalar olmasına ve çeşitli sorunlara kaynak oluşturmaktadır.

Geçici Koruma Yönetmeliği Madde 27'de sağlık hizmetleri alt başlığında GBM'nin içinde ve dışındakilerin Sağlık Bakanlığınca sağlık hizmetlerinin yürütüldüğü belirtilmiştir. Aynı zamanda tedavi ve ilaçlardan hasta katılım payı alınmaz ifadesi eklenmiştir. Sağlık hizmeti bedelinin AFAD tarafından karşılanacağı da yazılmış ancak bu hüküm yenilenerek daha öncede belirtildiği gibi Göç İdaresine devredilmiştir. Yine yönetmelikte çocuklara yönelik aşıların yapılmasından, aşı ile koruyucu sağlık hizmetleri sunumunun gecikmeksizin ve sürekli uygulanabilmesi için geçici korunanların kimlik beyanı ve tespiti yapılmasından,

²¹ "Eczacılar Suriyelilere ilaç vermeyecek", <http://www.milliyet.com.tr/eczacilar-suriyelilere-ilac-ekonomi-2263057/> Erişim Tarihi: 02.06.2018

²² "Suriyeli mültecilerin ilaç kaosu bitiyor" <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2018/02/08/suriyeli-multecilerin-ilac-kaosu-bitiyor> Erişim Tarihi: 02.06.2018

adres değişikliklerinin Sağlık Bakanlığına ivedilikle bildirilmesinden, aralarında madde bağımlılığı veya psikolojik sorunları olduğu tespit edilenlerin sağlık kurumlarına naklinden bahsedilmiştir. Bunlarla birlikte Suriyelilerin bu hizmetlerden faydalanabilmeleri için de geçici koruma kapsamında kayıtlı olması gerektiği vurgulanmıştır.

1.8. Suriyelilerin Türkiye’ye Etkileri

Göç toplumsal değişimin neden olduğu kolektif bir eylemdir ve hem göç alan hem de göç veren ülkedeki bütün bir toplumu etkiler (Castles ve Miller, 2008: 29). Türkiye de göçlere yoğun bir şekilde maruz kalan ülkelerden biri olarak bu göçlerden birçok alanda etkilenmektedir. Bu alanların başında da ekonomi gelmektedir.

Türkiye’ye yönelik yaşanan en büyük göç dalgası olan Suriyelilerin sayısı resmi istatistiklere göre yaklaşık 3,5 milyon iken resmi olmayan istatistiklere göre ise yaklaşık 5 milyon civarındadır. Uluslararası göç hareketlerinde kaynak ülke olması nedeniyle bir “güvensizlik ülkesi” olarak bilinen Türkiye, Suriyeli sayısı ile da bir güvenli ülke olmaktadır (Sirkeci, 2017; 22). En fazla etkiledikleri alan olan ekonomide Suriyelilerin Türkiye’ye maliyeti yetkililerin açıklamasına göre 2017 sonu itibarıyla 30 milyar doları aşmış durumdadır. Kamp içinde başta Suriyelilerin barınmaları, eğitimleri, sağlık durumları, gıda ihtiyaçları ve diğer tüm ihtiyaçlarına yönelik hizmetler ve bu hizmetlerde görevli tüm personellerin masrafları da Türkiye için mali yük oluşturmaktadır. Kamp dışında da barınma ihtiyaçlarını kendileri karşılayan Suriyelilerin eğitim, sağlık ve diğer hizmetlerine erişimlerinde de Türkiye yüksek maliyetlerde harcamalar yapmaktadır. Hizmetlerle birlikte Suriyelilerin göç ve uyum süreçlerine harcanan ödemelerle toplam sarf edilen maliyet 30 milyar doları geçtiği açıktır (TBMM, 2018: 270-271). Bunun yanı sıra toplumsal yapıda da değişiklikler görülmüş ve kira fiyatlarının artması, Suriyelilerin kaçak yollarla ucuz işgücü olarak çalıştırılmaları, ekonomik alanda en fazla görülen etkilerden olmuştur.

Suriyelilerin gelmesiyle emlak piyasasında görülen değişimler ev sahiplerinin belirlediği kira tutarını vermeyi kabul etmeleriyle ev sahiplerini memnun ederken Suriyeliler ise bu fiyatları karşılayabilmek için çocuklar da dâhil tüm aile fertleriyle çalışmakta ve birkaç aile birleşerek sayıları 10-20 kişinin bir arada barınmak zorunda kalmasıyla çözüm bulunmaktadır. Yeni bir gettolaşma sorununa neden olan bu uygulama yeni sorun alanları yaratmaktadır (TBMM, 2018: 285). Bir diğer durum ise, Suriyeliler arasında Türkiye’de bir yakını olmayan ve bekâr erkek veya kadınlardan oluşan bekâr evleridir. İstanbul’a gelenler

için ilk istasyon olma özelliği taşıyan bekâr evleri/odaları son zamanlarda sayıları artan Suriyeliler tarafından da tercih edilen barınma yöntemlerinden biridir (Şen, 2012; 219).

Suriyelilerin en belirgin etkisi yerleştikleri şehirlerdeki demografik yapıyı değiştirmeleri olmuştur. Bu değişim özellikle Suriye sınırına yakın Türkiye şehirlerinde yaşanmıştır. Suriyelilerin Türkiye'ye etkileri ile ilgili yapılmış bir çalışmada (Öztürkler ve Göksel, 2015) Suriyelilerin oransal olarak en fazla olduğu 9 ilde (Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Kilis, Adana, Mersin, Kahramanmaraş, Osmaniye, Mardin) incelemeler yapılmıştır. Çalışmalarda Suriyelilerin gelmesiyle yaşanan değişimler arasında Mersin dışındaki diğer şehirlerde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının yükseldiği, ev satışlarının ve kira fiyatlarının arttığı gözlenmiştir. Bununla birlikte bu şehirler göç alırken aynı zamanda bu şehirlerden önemli ölçülerde göç yaşandığı da kaydedilmiştir. Suriyelilerin sınıra yakın şehirler arasında en çok etkilediği şehirlerden biri de Kilis'tir. Kilis şehrinin nüfus dengeleri değişmiştir. Kilis'e yerleşen Suriyelilerin zamanla sayılarının artmasıyla Kilis'in kendi nüfusuna yakın oranda Suriyeli nüfusu oluşmuştur (Orhan ve Gündoğar, 2015). GİGM'nin paylaştığı verilere göre, Kilis'teki kayıtlı Suriyeli nüfusun Kilis nüfusuna oranı 2 Mayıs 2018 itibarıyla %95,91'dir. Neredeyse her iki kişiden birinin Suriyeli olduğu Kilis'te bu durum da çeşitli toplumsal değişim ve sorunları da beraberinde getirmektedir. Şehirde demografik kaygılar attığı gibi, iş ve gelir kaybı kaygıları da yaşanmıştır. Ev fiyatlarının artması yerel halk tarafından büyük bir sorun haline gelmiştir. Sınır şehirlerinden biri olması sebebiyle de sınırda yaşanan çatışmalar Kilis'te güvenlik kaygılarının da artmasına sebep olmuştur (Harunoğulları, 2016).

Göçmenlerin yerel halk ile uyumunu kolaylaştırmak için çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Ancak uyumu zorlaştıran faktörlerin başında gelen dil probleminden dolayı göçmenler gittikleri şehirlerde yerel halk ile sorunlar yaşamaktadır. Ancak dil problemi bazı şehirlerde özellikle etnik çeşitliliğe sahip olan Hatay, Gaziantep, Batman gibi şehirlerde daha az problem olmaktadır. Bu şehirler arasında özellikle Batman şehri Suriyeli Kürt/Ezidiler tarafından en çok tercih edilen şehir konumundadır (Kaypak ve Bimay, 2016).

Farklı dil, kültür ve yaşam tarzları uyum konusunu zorlaştırmakta ve yerel halkla sorunlara sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra çok eşliliğin ortaya çıkması ve bundan kaynaklı boşanmaların artması, kadın ve çocuk istismarının yaşanması, bazı şehirlerde etnik ve mezhepsel kutuplaşmaları körüklemesi ya da yaratması, çarpık yapılaşma gibi sorunlar Suriyelilerin toplumsal etkileri arasında yer almaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015; 16). Yine

bu süreçte en çok gündeme gelen konulardan biri de güvenlik sorunudur. Daha öncede bahsedildiği gibi Suriyelilerin göç hareketlerinin başlangıcında uygulanan açık kapı politikası sebebiyle şartsız bir şekilde herkesin ülkeye alınması güvenlik sorunlarının oluşturacağını akıllara getirmemişti. Ancak hem terör örgütleri tarafından sınır güvenliğinin tehdit altında olması hem de uygulanan açık kapı politikasından yararlanan terör örgütü mensuplarının ülkeye silah ve mühimmat sokması ile ülke güvenliğini tehdit altına alması Türkiye'nin Suriyelilere yönelik politikasında değişikliğe gidilmesine sebep olmuştur (Ağır ve Sezik, 2015; 118-119). Bu doğrultuda 2013'te Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde yaşanan saldırı sonucu güvenlik tartışmaları gündeme geldi ve sonrasında 2016'da Ankara'da yaşanan terör eylemleri sonrası da Suriyeliler konusunda güvenlik soruşturması yapıldıktan sonra Suriyelilerin kayıt edilmesi sonucuna varıldı.

Suriyeliler Türkiye'yi ekonomik, toplumsal ve siyasal alanlarda etkilediği gibi mekânsal olarak da etkilemektedir. Türkiye'nin 10 ilinde kurulan 25 kamp alanı bulunmakta, kamp içinde ve dışında geçici eğitim merkezleri ile yeni alanlar oluşturup mekân değiştirilmektedir. Kamp dışında kendi imkânları ile yaşamak isteyenlerden çadırlarda yaşayanlar olduğu gibi harabe yerlerde, parklarda ya da ev niteliği taşımayan dükkândan çevirme yerlerde, kömürlük olarak kullanılan penceresiz, havasız, rutubetli yerlerde yaşayanlarda mevcuttur. Bunun yanı sıra Suriyeliler kendilerinin işletmekte olduğu işyerlerinde çalışarak ya da işportacılık yaparak hem geçimlerini sağlamak hem de yeni mekânlar oluşturmaktadırlar.

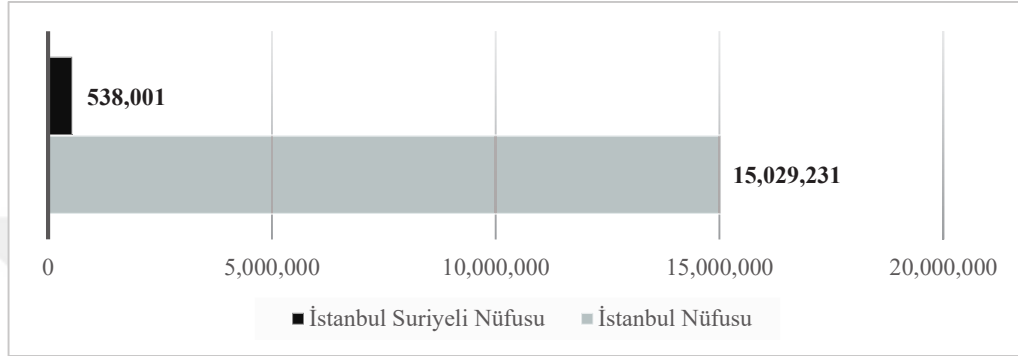
1.9. Suriyelilerin İstanbul İlindeki Demografik Dağılımları ve Etkileri

İstanbul, Türkiye şehirleri arasında her zaman bir çekim merkezi olmuştur. TÜİK'in 2017 ADNKS verilerine göre nüfusu 15,029,231 olan İstanbul, göç dinamiği yüksek olan bir ildir. 2008'de 374,868 kişi İstanbul'a göç ederken 348,193 kişi İstanbul'dan göç etmiştir. 2017'de ise 416,587 kişi İstanbul'a göç ederken 422,559 kişi İstanbul'dan göç etmiştir. Net göç hızı 2008'den (% 2,1) 2017'ye (% -0,4) düşmüş olsa da İstanbul nüfusu her geçen yıl artmaktadır.

Hem göç alan hem de göç veren metropoliten bir şehir olan İstanbul, GİGM'in verilerine göre 2017 itibarıyla Türkiye'de sayıları her geçen gün artan Suriyeliler tarafından da en fazla tercih edilen il olmuştur. Kayıt altına alınan Suriyeli nüfusun en fazla olduğu ilk 10 il arasında ilk sırada gelen İstanbul'da Suriyeli sayısı da GİGM tarafından yayınlanan

verilere göre 2017 sonu itibariyle 538,001 kişiye ulaşmıştır (Şekil 1.20). Suriyeli nüfusun İstanbul nüfusu içerisindeki oranı ise 3,58'dir. Sınır illeri ile kıyaslandığında oranı düşük olsa da Türkiye nüfusunun %18,6'sını oluşturan İstanbul gibi çok yüksek sayılarda nüfus barındıran bir şehir için oranlar da yüksek kalmaktadır. 2017 sonu itibariyle İstanbul'daki Suriyeli sayısı da Türkiye'deki toplam Suriyeli sayısının %15,7'sini kapsamaktadır.

Şekil 1.21 İstanbul Nüfusu ve İstanbul'daki Suriyeli Nüfusu (31.12.2017)

Kaynak: TÜİK, GİGM

Suriyelilerin İstanbul ilindeki yıllara göre sayılarına ilişkin veriler GİGM tarafından elde edilemediğinden sadece paylaşılan 2017 verisi, 8 Şubat 2018 ve 26 Nisan 2018 verileri çalışmaya eklenmiştir. Bununla birlikte İstanbul ile ilgili yapılmış çalışmalardan da 2015 (Kaya ve Kırac, 2016; 13) ve 2016'ya (Erdoğan, 2017; 13) ait veriler elde edilmiştir.

Tablo 1.2 Yıllara Göre İstanbul'un Suriyelileri

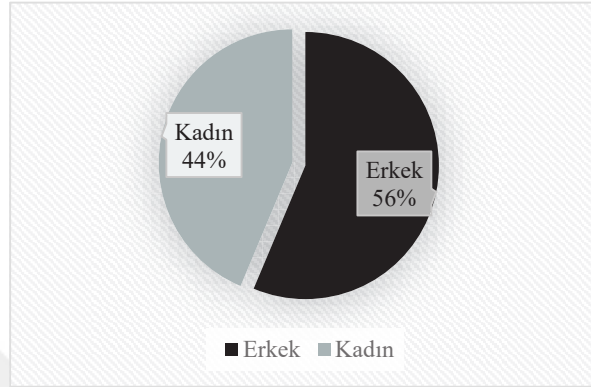
	Temmuz 2015	08.12.2016	31.12.2017	08.02.2018	26.04.2018
İSTANBUL	328,322	418,653	538,001	547,755	558,276

Çalışmada İstanbul iline ait Suriyeli verilerinde 8 Şubat 2018 tarihli veriler, Bağcılar ilçesindeki Suriyelilerin demografik verilerinin elde edildiği tarih olan 8 Şubat 2018 ile kıyaslama yapabilmek adına temel alınmıştır. 26 Nisan 2018 tarihine ait İstanbul'un Suriyelilerinin demografik özellikleri mevcut iken Bağcılar ilçesinin 26 Nisana ait verileri olmadığından sadece Tablo 1.2'de gösterilmiştir.

GİGM'den elde edilen verilere göre 8 Şubat 2018 tarihi itibariyle İstanbul'da yaşayan kayıtlı Suriyeli sayısı 545,755 kişiye ulaşmıştır. Bu göçmenlerin Şekil 1.22'de cinsiyet dağılımları gösterilmiştir. Buna göre İstanbul'da yaşayan Suriyelilerin %56 ile yarısından

fazlasını erkek göçmenler (304,425) oluşturmaktadır. Kadın göçmenlerin (238,330) oranı ise sadece %44 dolaylarındadır. Türkiye'deki durumla kıyaslandığında erkek göçmen oranının %54, kadın göçmen oranının %46 olması ile İstanbul'un hemen hemen Türkiye'yi temsil ettiği söylenebilir.

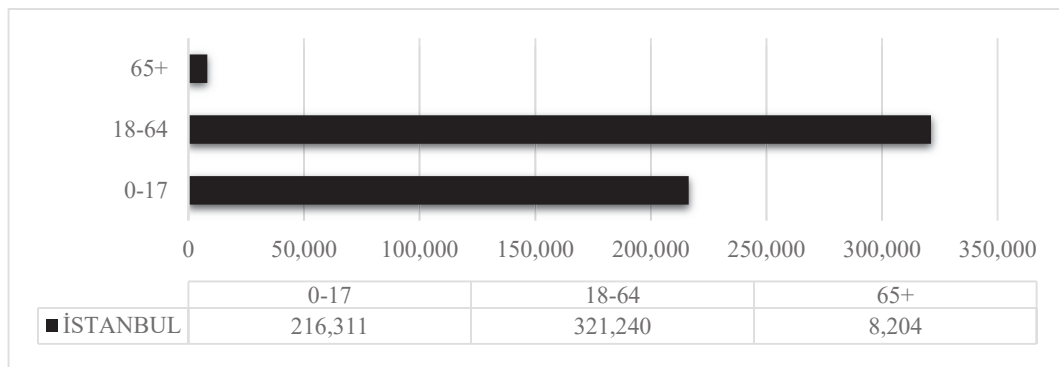
Şekil 1.22 İstanbul'daki Suriyelilerin Cinsiyet Dağılımları (08.02.2018)

Kaynak: GİGM'den elde edilen veriler doğrultusunda hazırlanmıştır.

İstanbul'daki Suriyeli nüfusun yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında Türkiye'ye benzer tablo karşımıza çıkar. Suriyeli nüfus içerisinde en yüksek paya %59 oranıyla çalışma çağındaki 18-64 yaş arası grup sahiptir. Çalışma çağındaki nüfustan sonra çocuk nüfusun da bir hayli çok olduğu dikkat çekmektedir. % 40 oranında Suriyeli çocuk nüfusa sahip İstanbul'da sadece %1 oranında da 65 yaş üstü nüfus bulunmaktadır. Buradan da yaşlı nüfusun İstanbul'u pek tercih etmediği görülmektedir. Zaten Türkiye'deki oranlarının %2 olduğu düşünülürse yaşlı nüfusun Türkiye'yi tercihlerindeki azlık dikkat çekmektedir.

Şekil 1.23 İstanbul'daki Suriyeli Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (08.02.2018)

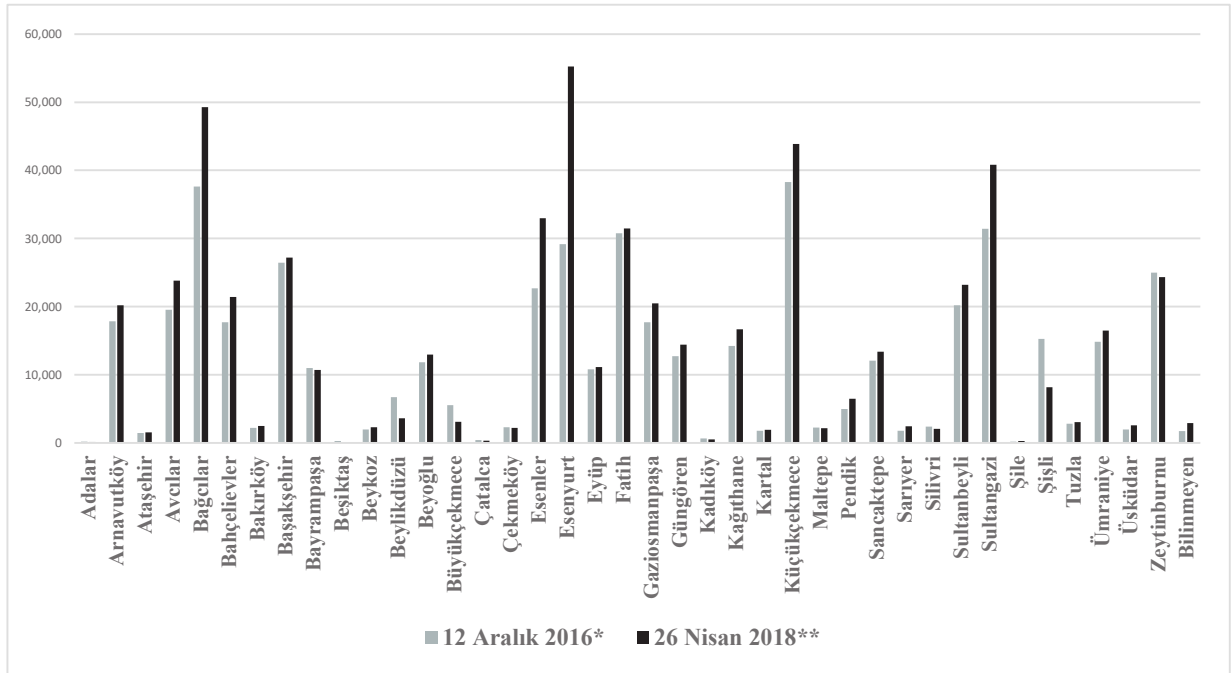

Kaynak: GİGM'den alınan veriler doğrultusunda hazırlanmıştır.

İstanbul'a çeşitli sebeplerle gelen Suriyeliler ilçelere de farklı sayılarda dağılmışlardır. Türkiye'deki Suriyeli nüfusun %15,7'sini oluşturan İstanbul'daki Suriyeliler 39 ilçenin tamamında yer alsalar da özellikle Esenyurt, Bağcılar, Küçükçekmece, Sultangazi, Başakşehir, Zeytinburnu, Fatih ilçelerinde toplanmaktadırlar. İstisnalar olsa bile, Suriyelilerin en fazla tercih ettikleri/barındıkları yerlerin yoksulluğun yaygın, muhafazakârlığın-dindarlığın belirgin, sosyal çevrenin dayanışma gösterdiği ve nispeten yaşamın daha ucuz olduğu bölgeler olduğu görülmektedir (Erdoğan, 2017: 31).

Şekil 1.24'te İstanbul ilçelerindeki Suriyeli sayıları gösterilmiştir. 20 binden fazla Suriyelinin bulunduğu ilçelerde ilk sırada Esenyurt (İstanbul'daki toplam Suriyelilerin %9,89'sini oluşturmakta) gelmektedir. Sonra sırasıyla Bağcılar (%8,83), Küçükçekmece (%7,56), Sultangazi (%7,31), Esenler (%5,91) Fatih (%5,63), Başakşehir (%4,87), Zeytinburnu (%4,36), Avcılar (%4,27) ve Sultanbeyli (%4,16) gelmektedir. Suriyeli nüfusun bin kişiden az olduğu İstanbul ilçelerinde ise ilk sırada Beşiktaş (%0,02) hemen ardından Adalar (0,03), Şile (%0,05) Çatalca (%0,6) ve Kadıköy (%0,09) gelmektedir. Bu sayılar aynı zamanda İstanbul'daki Geçici Koruma statüsündeki Suriyelileri kapsamaktadır. Ön kayıtlı olup güvenlik soruşturması sonucunu bekleyenler bu sayılara dâhil değildir. Bununla birlikte Geçici Koruma ya da ön kayıtlı statüsünü başka ilden alanların izinsiz olarak İstanbul'da olanları da dâhil edildiğinde İstanbul'daki Suriyeli sayısının 600 bini aştığı düşünülmektedir. Şekil 1.24'te iki farklı zamana ait Suriyelilerin İstanbul ilçelerindeki sayıları verilmiştir. Şekilden de anlaşılaacağı üzere, İstanbul ilçelerinde genel olarak Suriyeli sayıları artarken özellikle bazı ilçelerde bu artış diğerlerinden daha belirgin gözükmemektedir. En fazla artış yaşayan ilçelerin başında gelen Esenyurt 2016 yılında en fazla Suriyeli bulunduran 3. ilçe iken 2018'de yaşadığı artış ile ilk sıraya yükselmiştir. Bağcılar ilçesi ise en fazla artış yaşayan ikinci ilçe olmuştur. 2016'da 37,643 Suriyeli var iken bu sayı 26 Nisan 2018'de 49,289'a yükselmiştir. Ancak bunların arasında dikkat çeken bir ilçe daha görülmektedir. Esenler'de 2016'da 22,678 Suriyeli yaşarken 26 Nisan 2018'de 32,967 Suriyeli yaşamaktadır. Artış yaşayan ilçeler olduğu gibi Beşiktaş, Beylikdüzü, Şişli, Büyükçekmece, Kadıköy gibi ilçelerde de Suriyeli nüfusunda azalış görülmektedir.

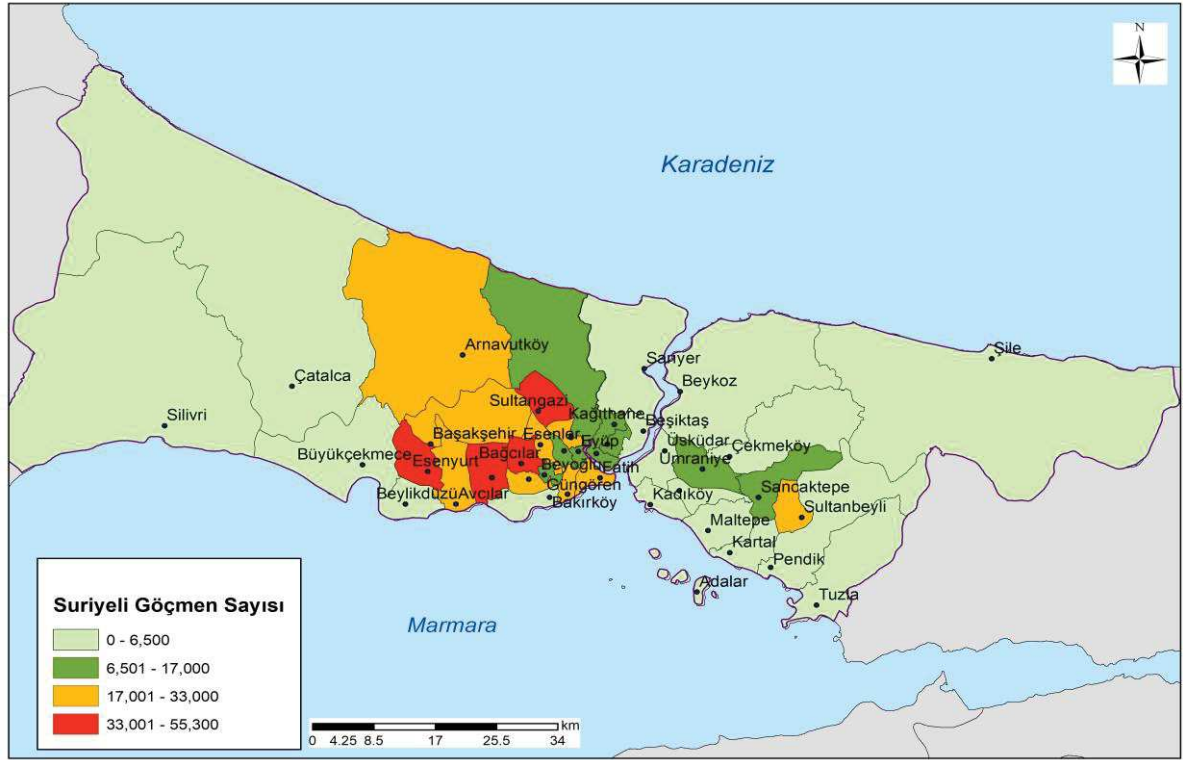
Şekil 1.24 İstanbul İlçelerinde Yaşayan Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Sayıları

Kaynak: (*)Erdoğan, 2017; 14-15, (**)GİGM'den alınan verilerle hazırlanmıştır.

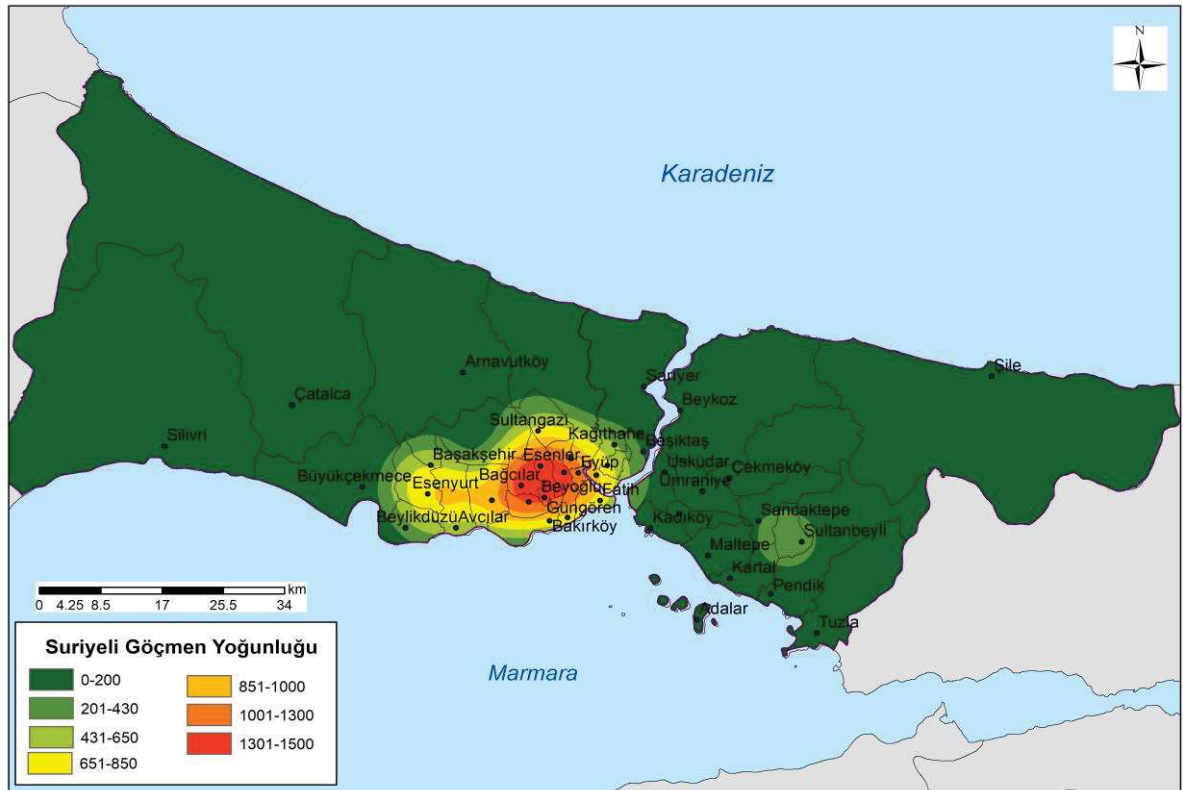
İstanbul'un 39 ilçesindeki Suriyelilerin dağılımına bakıldığında Şekil 1.25'te de görüldüğü gibi bir harita ortaya çıkmaktadır. Suriyeli nüfusu 33 binden fazla olan Esenyurt, Bağcılar, Küçükçekmece ve Sultangazi ilçeleri öne çıkarken bu ilçelerin sosyo-ekonomik olarak benzer özelliklere sahip olması dikkat çekmektedir. Avrupa yakasında çevre özelliği taşıyan ilçelerdeki (Büyükkçekmece, Çatalca, Silivri, Beylikdüzü) Suriyeli sayısının azlığı da bu ilçelerin hem merkeze olan uzaklıklarıyla hem de ekonomik seviyelerinin merkez ilçeler gibi yüksek olmasıyla açıklanabilir. Anadolu yakasında ise Sultanbeyli bu yakanın diğer ilçelerine göre daha fazla Suriyeli barındırmaktadır. Bunda da yine ilçenin ekonomik düzeyinin etkili olduğu söylenebilir.

Şekil 1.25 İstanbul İlçelerindeki Suriyeli Sayıları (26.04.2018)

Kaynak: İlçe verileri GİGM'den elde edilmiştir.

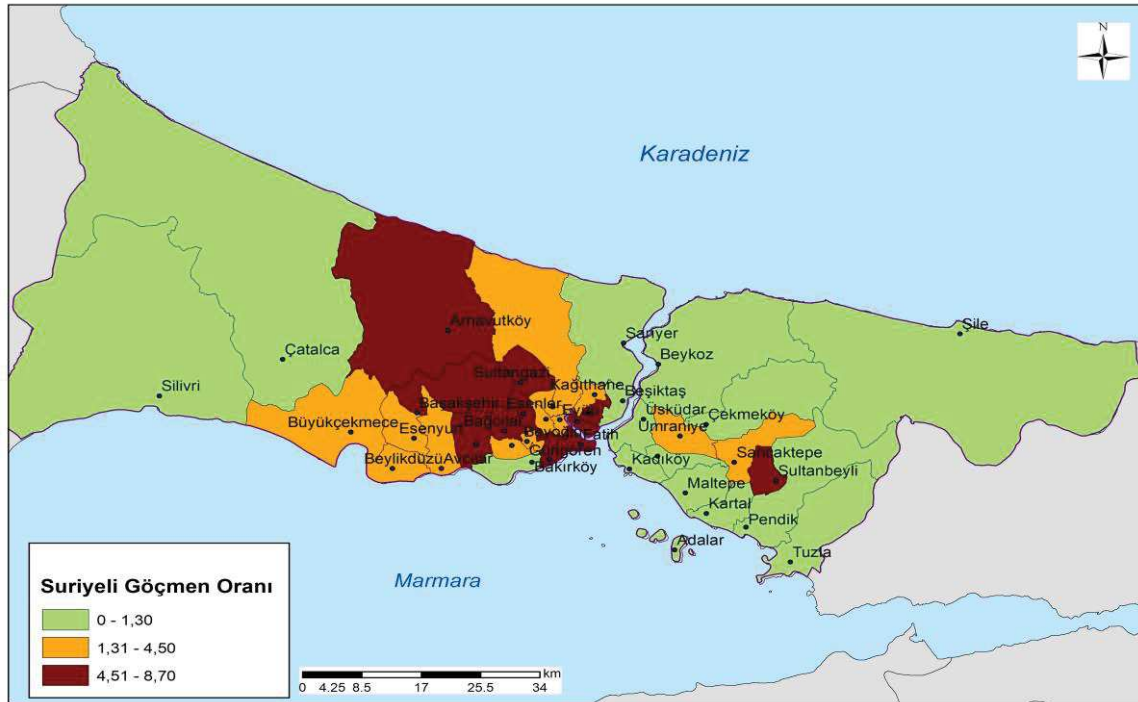
Şekil 1.26 İstanbul İlçelerindeki Suriyelilerin Yoğunluğu (26.04.2018)

Şekil 1.26’da Suriyelilerin İstanbul ilçelerindeki yoğunluk haritasına bakıldığında kilometrekareye bin kişiden fazla Suriyeli nüfusun düştüğü ilçeler İstanbul’un merkez ve merkez ilçelerinin çevrelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yine bir diğer nokta ise Suriyeli nüfusun tıpkı İstanbul nüfusunda olduğu gibi çoğunluğunun Avrupa yakasında kümelenmiş olduğu göze çarpmaktadır. %86’sının Avrupa yakasında yoğunlaştığı Suriyelilerin %14’ü ise Anadolu yakasında yoğunlaşmaktadır.

Suriyeli nüfusun en fazla olduğu ilçelerde ilk 10’da yer alanların nüfuslarına bakıldığında Suriyeli nüfusun ilçe nüfusu içerisindeki oranları ile sıralama tekrar değişmektedir. Buna göre Suriyeli nüfusun oransal olarak %4,5’ten yüksek olduğu ilçelerde ilk sırada Zeytinburnu (%8,47) gelmektedir. Ardından Sultangazi (%7,73), Arnavutköy (%7,72), Esenler (%7,25), Fatih (7,24), Sultanbeyli (%7,03), Başakşehir (%6,86), Bağcılar (%6,59), Esenyurt (%6,52), Küçükçekmece (%5,69) ilçeleri gelmektedir (Şekil 1.27). Hem sayıları bakımından hem de ilçedeki oranları bakımından Suriyelilerin en çok olduğu bu ilçelerde daha yüksek oranlarda Suriyeli barındırması, Suriyelilerin nispeten daha yoksul ve doğal olarak kaynakları az olan bölgeleri tercih ettiklerini göstermektedir. Bunun yanı sıra bu bölgeler göçmenlerin geçim kolaylığı ve muhafazakâr yapıları nedeniyle daha kolay uyum sağlayabilecekleri alanlar şeklinde yorumlanabilir (Erdoğan, 2017: 31).

Şekil 1.27 İlçelerdeki Suriyeli Nüfusun İlçe Nüfusuna Oranları (26.04.2018)

Kaynak: İlçe verileri GİGM’den elde edilmiştir.

İstanbul'daki Suriyeli çocukların eğitim durumlarına bakıldığında İl Milli Eğitim Müdürlüğünün paylaştığı verilere göre 2016-2017 döneminde İstanbul'daki GEM sayısı 55 iken buralarda okuyanların kademeli olarak devlet okullarına yönlendirilmesi sonucu GEM'lerde okuyan Suriyeli öğrenci sayısında değişimler olmuştur. 2015-2016 eğitim-öğretim yılında 45 bin olan Suriyeli öğrencinin 7 bini devlet okullarında okurken 38 bini GEM'lerde okumaktaydı. 2016-2017 dönemine gelindiğinde ise 55 bin Suriyeli öğrencinin 29 bini devlet okullarında 26 bini ise geçici eğitim merkezlerinde eğitim almıştır.²³ Bir yıl içinde devlet okullarına kaydırılan Suriyelilerin sayısındaki artış Suriyeli çocukların uyum süreçlerine ve Türk eğitim sistemine entegrasyonunda bir gelişme anlamına gelmektedir.

Suriyelilerin Türkiye'ye ekonomik, toplumsal ve mekânsal etkileri olduğu gibi İstanbul iline de birçok etkileri olmuştur. Kamplarda yaşamayıp ya da kampta hiç kalmadan çeşitli sebeplerle İstanbul'a gelen Suriyeliler birçok yönden ile etkide bulunmuşlardır. Bunlar arasında en belirgin olan mekânsal etkilerdir. İstanbul'da birçok yerde görünür olan Suriyeliler özellikle ekonomik düzeyleri düşük olanların barınma sorunu yaşamaları sonucu parklarda, harabe/izbe yerlerde ya da daha önceden ev olarak kullanılmayıp kendilerine kiralanmış niteliği oldukça düşük alanlarda yaşamlarını sürdürmektedirler (Yılmaz, 2013; 12). Geçimlerini sağlamak için de ya ücreti düşük işlerde çalışmaktadırlar ya da su, mendil satarak dilencilik yaparak geçinmektedirler (Doğan ve Karakuyu, 2016; 328). Özellikle çocukların bu işlerde çalışmaları sebebiyle de okula gitmek istemesine rağmen çalışmak zorunda kalan Suriyeli çocuk sayısı da yüksektir (Oral, 2016; 11). Ekonomik düzeyleri daha normal seviyelerde olanlar arasında da kendi işletmesini açanların dükkânlarına ve çevresine yerleştirdikleri reklamlar ile Arapça yazıların kullanımı ve yaygınlığı artmıştır. Sadece Suriyeliler tarafından değil yerel halk da Suriyelilerin anlayabilmeleri için dükkânlarına aynı zamanda yazdıklarının Arapçasını da eklemişlerdir. İstanbul'da, yabancılar özellikle Ortadoğu veya Afrika kökenliler tarafından sıkça tercih edilen Laleli-Beyazıt-Aksaray civarı Suriyeliler tarafından da yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Burada işyerlerini açan Suriyeliler çoğunluğu Arap olmak üzere yerli müşteriler tarafından da tercih edilmektedirler (Ataş, 2017: 74).

Türkiye'nin birçok şehrinde özellikle sınır şehirlerinde olduğu gibi İstanbul'da da Suriyelilerin gelmesiyle kiralar artmış, kayıt dışı istihdamda çalışan Suriyeli sayısında artış

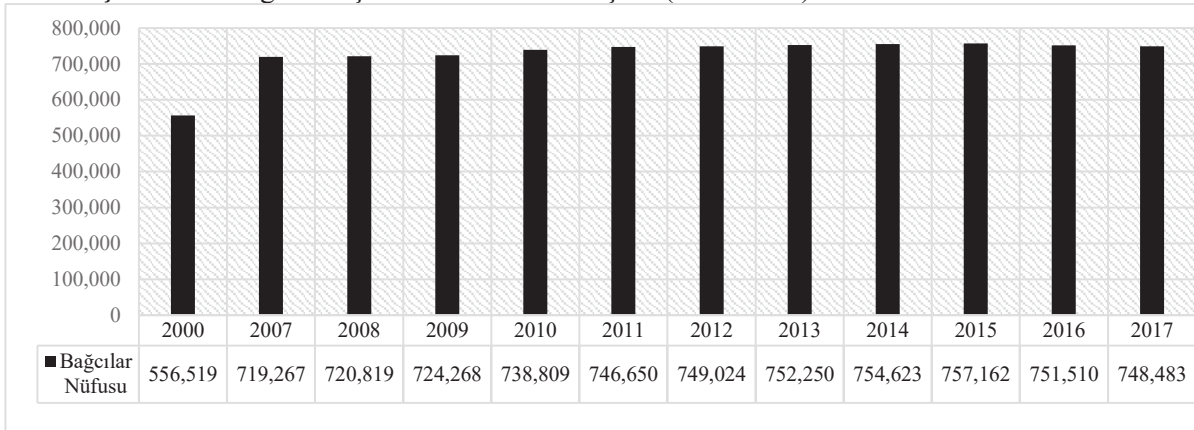
²³ <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/gecici-egitim-merkezlerine-4-yil-sure-40583490> Erişim Tarihi: 19 Eylül 2017

yaşanmış ve ucuz işgücü oluşturan Suriyelilerin daha çok tercih edilmesiyle yerel halkta işini kaybetme kaygısı oluşmuştur. Bununla birlikte son yıllarda İstanbul’da artan terör eylemleri sonucu İstanbul’da da güvenlik kaygısı artmıştır. Bu da yerel halk ile Suriyelilerin bütünleşme süreçleri önündeki en büyük engelleri oluşturmıştır. Suriyelilerin İstanbul’daki sayılarının artmasıyla da yerel yönetimlerde kayıt problemi ortaya çıkmış ve birçok belediye Suriyelilerin kayıtlarının tutulmasında yetersiz kalmıştır. Ancak bununla birlikte İstanbul ilçe belediyeleri arasında Sultanbeyli belediyesinde olduğu gibi kayıtların düzenli tutulduğu yerel yönetimler de olmuştur. Bazı kaynaklarda Sultanbeyli ilçesinde yaşayan Suriyelilerin neredeyse %95’inin Sultanbeyli belediyesinde kayıtlı olduğu söylenmektedir. Yerel yönetimlerce kayıtlarının tutulamamasındaki bir diğer sebep ise, Suriyelilerin dil bilmiyor oluşundan kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra kayıtlı olmanın durumlarını düzeltmediğini düşünenlerin olduğu ve çocuklarını ailelerine destek olmaları için çalıştırdıkları görülmüştür (Woods vd., 2016; 6).

1.10. Suriyelilerin Bağcılar İlçesi Üzerindeki Etkileri

İstanbul’un en kalabalık ilçelerinden biri olan Bağcılar ilçesi 1960’lardan sonra almaya başladığı göçlerle bugünkü halini almıştır. 1992’de Bakırköy’den ayrılarak bağımsız bir belediye olan ilçe, kuruluşundan sonra 2000 yılında gerçekleşen nüfus sayımında 556,519 kişi olan ilçe nüfusu TÜİK’in açıkladığı son verilere göre 2017 sonunda 748,483 kişiye ulaşmıştır (Şekil 1.28). 22 km² alanı ile km²’ye 34,022 kişinin düştüğü ilçenin İstanbul nüfusu içerisinde aldığı pay %5’dir.

Şekil 1.28 Bağcılar İlçesinde Nüfusun Gelişimi (2000-2017)

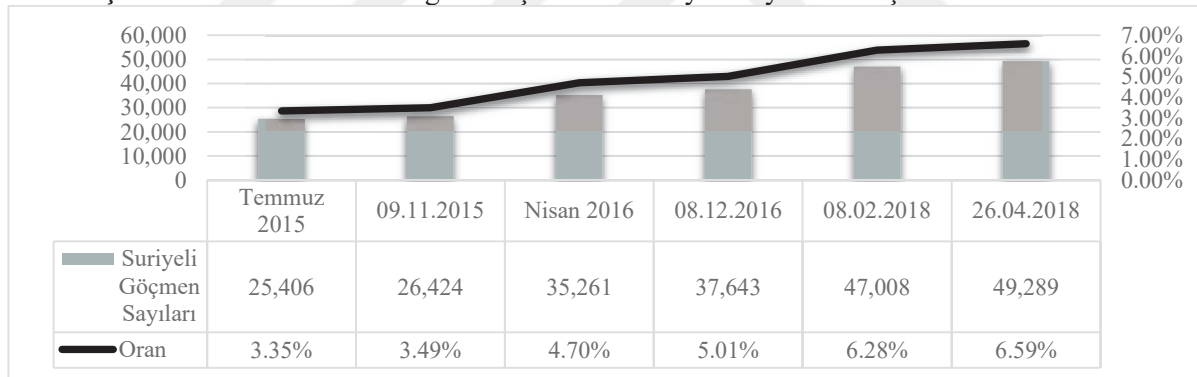

Kaynak: TÜİK

İlçe, nüfusuna rağmen göçmen almaya devam etmekte ve göçmenler tarafından da sıkça tercih edilmektedir. Son yıllarda Suriyelilerin de eklenmesiyle ilçe nüfusu daha da artmıştır. Yetkili kurumlardan veriler elde edilemediğinden ve Suriyelilerin yerel yönetim

tarafından kontrollü olarak kayıt altına alınmaması sebebiyle ilçedeki ve mahallelerindeki Suriyelilerin yıllara göre sayılarına ve demografik özelliklerine dair verilere ulaşılamamıştır. Sadece 8 Şubat ve 26 Nisan 2018 tarihlerine ait ilçedeki Suriyelilerin demografik verileri GİGM'den elde edilmiş olup diğer yıllara ait veriler daha önce yapılmış çalışmalardan (Erdoğan, 2017:36'dan 8 Aralık 2016 verisi) ve belediye başkanının açıklamalarından²⁴ (Nisan 2016 verisi) elde edilmiştir. Şekil 1.29'da gösterildiği gibi ilçede geçici koruma statüsüne sahip Suriyeli nüfus sürekli bir artış halindedir. Suriyeli nüfusa dair en erken Temmuz 2015 yılına ait veriye ulaşılabilmektedir (Kaya ve Kırac, 2016:19). 2015 yılında Bağcılar'da geçici koruma statüsünde 25,406 kişi olan Suriyeli nüfusu GİGM'den alınan 26 Nisan 2018 verilerine göre 49,289 kişiye ulaşmıştır. İstanbul'daki toplam Suriyeli nüfusun % 8,82'sini oluşturan Bağcılar'da Suriyeli nüfusun ilçe nüfusu içerisindeki oranı da 2015 yılında %3,35 iken Nisan 2018 itibariyle %6,59'a yükselmiştir. Km²'ye 2,240 Suriyelinin düştüğü Bağcılar'da Suriyeli nüfustaki bu artış Bağcılar'ın birçok mahallelerinde daha görünür hale gelirken Çınar Mahallesi gibi merkezi mahallelerde "Küçük Suriye" oluşturmuştur.²⁵

Şekil 1. 29 Yıllara Göre Bağcılar İlçesindeki Suriyeli Sayıları ve İlçe Nüfusuna Oranları

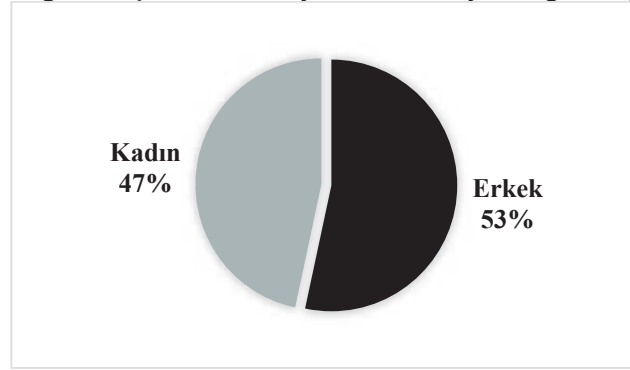

Bağcılar ilçesindeki Suriyeli nüfusun cinsiyet dağılımına bakıldığında, Şekil 1.30'da görüldüğü gibi, yine erkek nüfusun 47,008 olan toplam nüfusun yarısından fazlasını oluşturduğu görülecektir. Erkek nüfusun %53 (25,077) oranında olduğu Bağcılar'da Suriyeli kadın nüfusun % 47 (21,931) oranında olduğu GİGM tarafından verilen istatistikler sonucu elde edilmiştir. İlçedeki Suriyeli nüfusun cinsiyet dağılımlarının Türkiye ve İstanbul geneli ile benzer oranlarda olduğu da dikkat çekmektedir.

²⁴ <http://www.bagcilar.bel.tr/icerik/174/16456/cagirciegitimli-ve-meslek-sahibi-suriyelilere-ulasmaliyiz.aspx> Erişim tarihi: 15.04.2016

²⁵ http://www.yeniasya.com.tr/gundem/suriyeliler-bagcilar-da-kucuk-bir-suriye-kurdu_378956 Erişim Tarihi: 02.06.2018

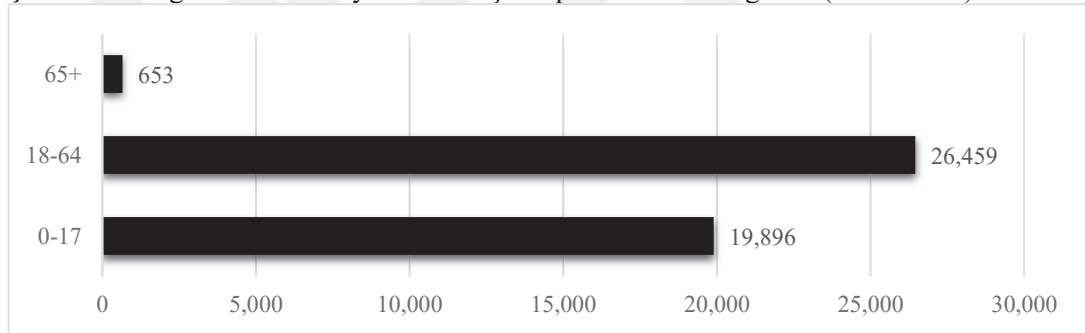
Şekil 1.30 Bağcılar İlçesindeki Suriyelilerin Cinsiyet Dağılımı (08.02.2018)

Kaynak: GİGM'den alınan verilerle hazırlanmıştır.

İlçedeki Suriyeli nüfusun yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında en büyük payı İstanbul'da olduğu gibi çalışma çağındaki nüfusun aldığı görülmektedir. 18-64 yaş grubu % 56 oranında bulunurken 0-17 yaş arası çocuk nüfus ise %42 oranında, 65 yaş üstü yaşlı nüfusu ise %2 oranında bulunmaktadır (Şekil 1.31).

Şekil 1.31 Bağcılar'daki Suriyelilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (08.02.2018)

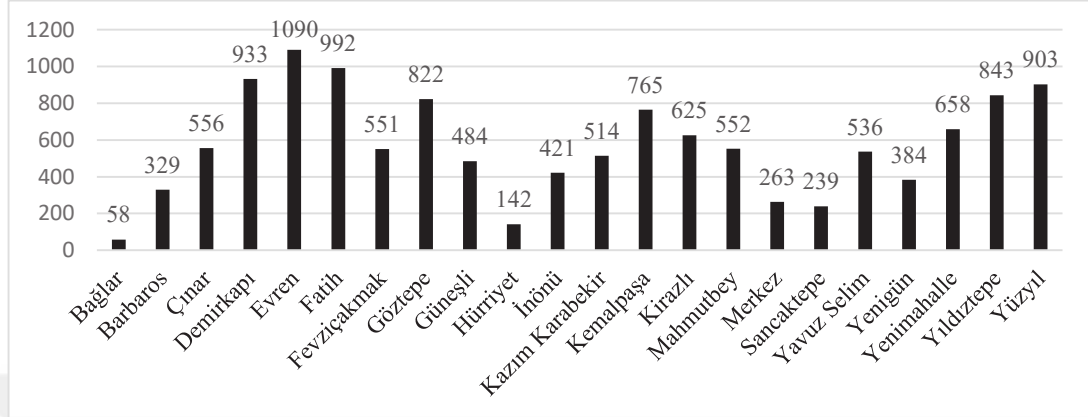

Kaynak: GİGM'den alınan verilerle hazırlanmıştır.

BSYDV'den alınan verilere göre Bağcılar ilçesinde vakıf bünyesinde kaydı bulunan Suriyeli sayısı 12,660 kişidir. Bunlar Kaymakamlık yardımı alabilmek için kaydı bulunan Suriyelilerdir. Şekil 1.32'de de görüldüğü gibi her mahalleden kaydın bulunduğu ilçede en fazla yardım talebinde bulunan mahalle 1090 kişi ile Evren Mahallesi iken en az yardım talebinin bulunduğu mahalle 58 kişi ile Bağlar mahallesidir. Bu durum üzerinde etkili olan ise mahallelerdeki toplam kayıtlı Suriyeli sayısı, mahallelerin sosyo-ekonomik düzeyleri ve mahallelerin arazi kullanımı ile ilgilidir. Örneğin, Bağlar Mahallesi orta-üst ekonomik düzeydeki insanların yaşadığı bir mahalle olması dolayısıyla kira fiyatları da Bağcılar'ın diğer mahallelerine göre biraz daha fazladır. Bundan dolayı Bağlar mahallesinde yaşayan Suriyeli sayısı diğer mahallelere göre daha azdır. Bağcılar ilçesinde yaşayan kayıtlı Suriyeli sayısına oranla Bağcılar Kaymakamlığı'ndan yardım alanların sayısı çok azdır. Bununla birlikte yetkili kurumlardan ilçe mahallelerinde kayıtlı Suriyeli sayılarına ilişkin veri elde edilemediğinden Bağcılar Kaymakamlığı'ndan yardım alanların sayıları Suriyelilerin

mahalle nüfusları ile kıyaslanamamıştır. İlçedeki bir diğer durum ise ilçede geçici koruma statüsü olmadan kayıtsız yaşayan veya İstanbul dışında başka ilde kaydı olan Suriyelilerin olmasıdır.

Şekil 1.32 Bağcılar İlçesi Mahallelerinde BSYDV’de Kayıtlı Suriyeli Sayıları (28.02.2018)

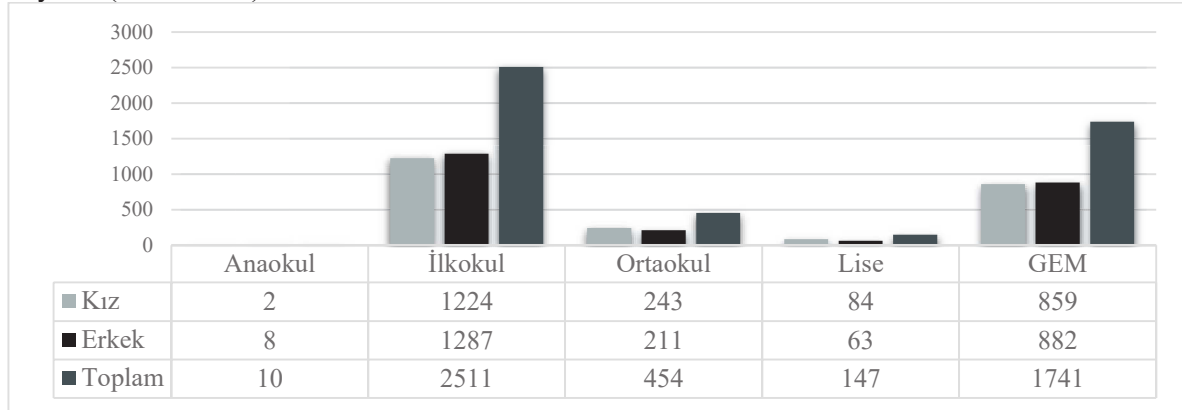
Kaynak: Bağcılar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Bağcılar ilçesinde kayıtlı Suriyeli nüfusun %42’sini (19,896) oluşturan çocuk nüfusun en az yarısının okul çağında olduğu düşünülürse Bağcılar’daki Suriyeli çocuklar için eğitim çalışmalarının yapılması önem kazanmaktadır. Bağcılar ilçesindeki Suriyeli çocukların eğitim sistemine dâhil olabilmeleri için 2015 yılında geçici eğitim merkezleri kuruldu. Bu geçici eğitim merkezleri ile Suriyeli çocukların hem Türkçe öğrenmeleri hem de yaşadıkları topluma adapte olmalarını kolaylaştırmak amaçlanmıştır. Ancak, geçici eğitim merkezlerinin geçici birer çözüm olması ve Suriyelilerin misafirliğinin uzamasını dikkate alarak Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegre olmaları için bu çocukların devlet okullarına başlamaları gerekli görülmüştür. Kademeli olarak devlet okullarına yönlendirilen geçici eğitim merkezlerindeki çocuklar, devlet okullarına kayıt yaptırabilmelerinin yolu yönetmelikle de açıldığından birçok Suriyeli öğrenci Bağcılar’daki devlet okullarına kayıt olmuştur. Bağcılar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan bilgilere göre Bağcılar ilçesindeki 144 devlet okulunun her birinde kayıtlı Suriyeli öğrenciler bulunmaktadır. Bununla birlikte 1,741’inin 5 geçici eğitim merkezinde²⁶ bulunduğu Bağcılar’da 3,122’si de devlet okullarında olmak üzere toplam 4,863 Suriyeli öğrenci kayıtlıdır (Şekil 1.33). Yaklaşık 10 bin okul çağında Suriyeli çocuğun bulunduğu düşünülürse, Bağcılar’da Suriyeli çocukların okullaşma oranı yarı yarıyadır. Bu da eğitime erişimleri için daha fazla çalışma yapılması gerektiği anlamına gelmektedir. Geçici eğitim merkezleri başlangıçta açıldığında bina temin edilmesi bu kurumu açacak kişilere

²⁶ Bağcılar ilçesinde GEM hizmeti veren okullar; Mahmutbey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, İçdaş İlkokulu, Aşkaleli İbrahim Polat O.O, Kırazlı İlkokulu, Tiryaki Hasan Paşa İ.O

bırakılmıştı. Bağımsız binalar olarak açılan GEM’ler daha sonra Milli Eğitim Bakanlığının aldığı kararla devlet okullarına taşınmış ve GEM’ler devlet okullarının himayesinde Suriyelilere hizmet vermeye başlamıştır. Eğitim kademelerine göre Suriyeli çocukların sayılarına bakıldığında ilkökul kademesindeki çocukların sayısal çokluğu dikkat çekmektedir. En az kayıtlı öğrenci anaokulunda olduğu, ilkökoldan sonra kayıtlı öğrenci sayısının azaldığı elde edilen bilgiler arasındadır.

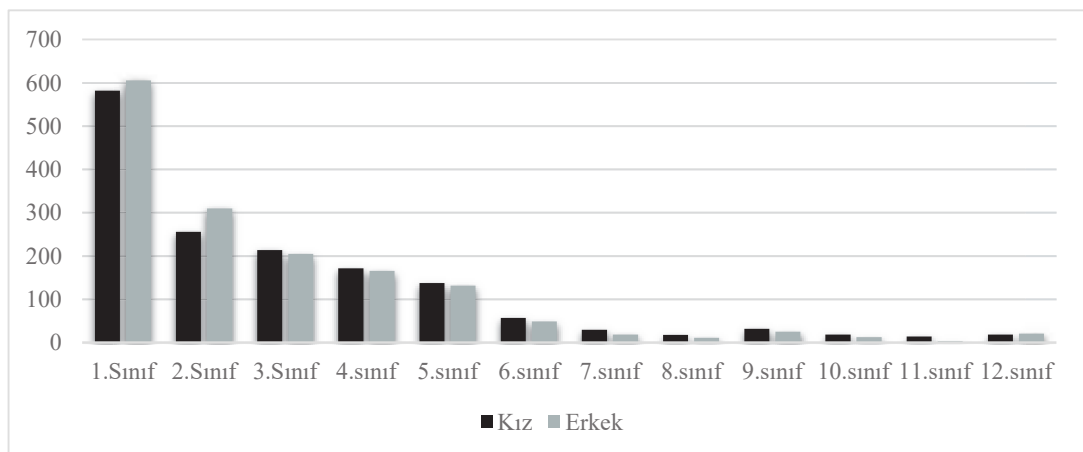
Şekil 1.33 Eğitim Kademelerine Göre Bağcılar İlçesindeki Okullarda Kayıtlı Suriyeli Sayıları (Nisan 2018)

Kaynak: Bağcılar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan verilerle hazırlanmıştır.

Sınıf seviyelerine göre öğrenci sayısına bakıldığında birinci sınıfta olan öğrencilerin diğer sınıftaki öğrenci sayılarından fazla olduğu görülmektedir. İlköğretim düzeyinde sınıf seviyesi arttıkça öğrenci sayıları azalmaktadır. Lise kademesinde ise 9 ve 12. sınıflardaki öğrenci sayıları 10 ve 11. sınıftakilerden görece daha fazladır (Şekil 1.34).

Şekil 1.34 Sınıf Seviyelerine Göre Okula Kayıtlı Suriyeli Öğrenciler (Nisan 2018)

Kaynak: Bağcılar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan verilerle hazırlanmıştır.

Okullaşan öğrenci sayısının az olması aynı zamanda çocuk işçiliğine de işaret etmektedir. Maddi durumları kötü olan ve İstanbul gibi metropoliten bir şehirde yaşamaya çalışan Suriyeliler maddi kazanç sağlamak için ailenin tüm bireyleriyle birlikte

çalışmaktadırlar. Bu durumun yaygın olduğu Bağcılar'da imalat sanayi içerisinde kayıt dışı istihdamın en yaygın olduğu sektör olarak tarif edilen tekstilde (Erol vd.,2017: 20) çalışmaktadırlar. Türkiye'nin doğusundan yoğun olarak aldığı göçlerle büyüyen Bağcılar ilçesi eskiden yerinden edilmiş Kürt kökenlilerde olduğu gibi, Suriyeliler de çoğunlukla tekstil atölyeleri ve inşaat işleri gibi kayıt dışı iş piyasalarında çalışmaktadırlar (Kaya ve Kırac, 2016: 19). İstanbul ilçeleri arasında İstanbul Sanayi Odası (İSO) ve İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçıları Birlikleri (İTKİB)'ne kayıtlı tekstil firmalarının en çok olduğu ilçe olan Bağcılar'da²⁷ tekstil firmaları hem kayıtlı olmayan Suriyeliler tarafından hem de kayıtlı olsa da iş bulamayan birçok Suriyeli tarafından tercih edilmektedir. Aynı zamanda aile bütçesine katkıda bulunmak için tekstilde çalıştırılan Suriyeli çocukların da sayısı diğer yaş gruplarından daha fazla olabilmektedir (Erol vd., 2017: 34). Bağcılar'da tekstil firmalarının yoğun olması ve Suriyelilerin daha çok tekstil atölyelerinde çalışması çevre ilçelerdeki Suriyelilere de iş imkânı sunmaktadır. Böylece Suriyelilerin Bağcılar ilçesindeki görünürlüğü bir hayli artmaktadır.

Bağcılar ilçesinde uyum süreci kapsamında yapılan bir diğer uygulama ise ihtiyaç sahibi Suriyelilere yapılan aylık nakdi yardımlardır. Kızılay bünyesinde başlatılan Kızılaykart SUY (Sosyal Uyum Yardımı) Hizmet Merkezleri²⁸ İstanbul'da Suriyelilerin en yoğun olduğu üç ilçede hizmet vermeye başlamıştır. İstanbul Avrupa yakasında sadece Fatih ve Bağcılar'da bu hizmet merkezi varken Anadolu yakasında ise Ümraniye'de bulunmaktadır. Kızılay Göç ve Mülteci Hizmetleri yetkilileri ile yapılan görüşmeler sonucunda veri elde edilemediğinden Bağcılar'da bu hizmetten kaç kişinin yararlandığına dair bilgi verilememektedir. Yine Kızılay tarafından Suriyelilere yönelik Türkçe öğretiminden dikiş-nakış kursuna kadar çeşitli eğitimlerin düzenlendiği ve aynı zamanda Suriyeli çocuklara yönelik UNICEF destekli psiko-sosyal yönden yardımcı olma odaklı çocuk dostu alanların da bulunduğu Kızılay Toplum Merkezleri İstanbul'da Fatih, Bağcılar ve Sultanbeyli'de açılmıştır. Kızılay Toplum Merkezi yetkililerinden alınan bilgilere göre kurslara katılan 17 bin Suriyeli bulunmaktadır. Diğer ilçelere de yakın olması sebebiyle çevre ilçelerden bu merkeze eğitim almaya gelen birçok Suriyeli bulunmaktadır. Bu da Bağcılar ilçesinde Suriyelilerin görünürlüğünü artıran bir diğer etkidir.

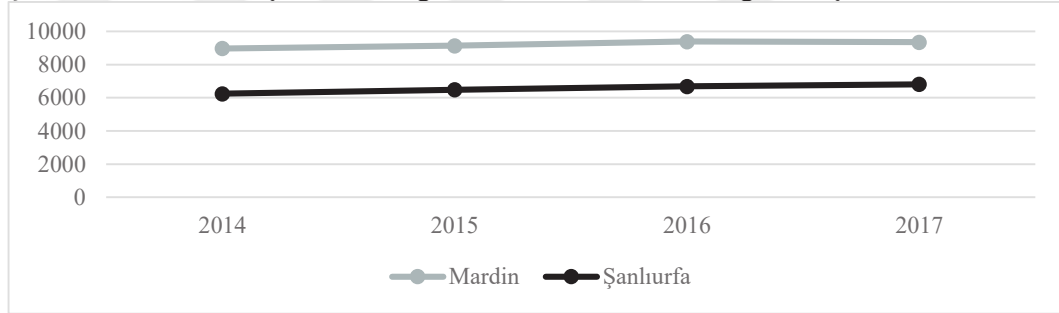
²⁷ Tekstil firmalarının yoğunlaştığı ilçeler: Bağcılar (386), Güngören (384), Bahçelievler (278), Bayrampaşa (207), Küçükçekmece (199), Esenyurt (197), Kağıthane (157), Zeytinburnu (148) <http://www.iso.org.tr/http://www.itkib.org.tr/tr/bilgi-merkezi-uyelik-uye-listeleri.html> Erişim Tarihi: 02.06.2018

²⁸ <http://kizilaykart-suy.org/TR/basvuru2.html> Erişim Tarihi: 02.06.2018

Suriyelilerin sağlık hizmetlerine daha kolay erişebilmeleri için Sağlık Bakanlığına bağlı göçmen sağlığı merkezleri açılmıştır. İstanbul İl Sağlık Müdürlüğünün verilerine göre İstanbul'da 18 ilçede²⁹ 20 göçmen sağlığı merkezi bulunmaktadır. Bağcılar ilçesi de bu 18 ilçeden biri olarak bünyesinde 1 adet göçmen sağlığı merkezi ile sağlık hizmetleri vermektedir. Bu göçmen sağlığı merkezlerinde hem Suriyeli hem de Türkiyeli doktorlar çalışırken tercüman da bulundurmaktadırlar. Bunun dışında Bağcılar'da Suriyeli doktorlar tarafından açılmış bir sağlık polikliniğinin var olduğu da bilinmektedir.

Suriyelilerin ilçeye olan demografik etkilerinden bir diğeri de Suriyelilerin gelmesinden sonra TÜİK 2017 verilerine göre ilçedeki farklı illerden göç eden insanların sayılarında genel olarak bir azalma meydana gelirken Mardin ve Şanlıurfa'dan göç eden yerli insanların sayısında artış olmasıdır (Şekil 1.35).

Şekil 1.35 Mardin ve Şanlıurfa Doğumluların Yıllara Göre Bağcılar İlçesindeki Nüfusları

Kaynak: TÜİK

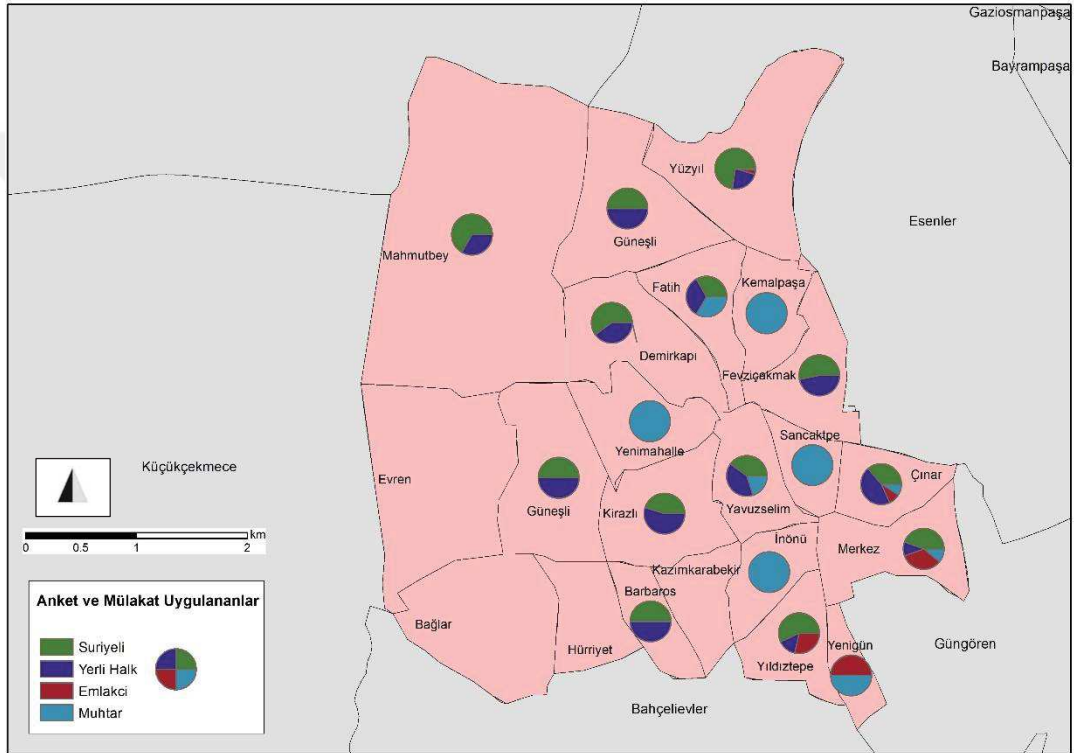
²⁹ Arnavutköy, Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Başakşehir, Beyoğlu, Esenler, Esenyurt(2 Adet GSM var), Gaziosmanpaşa, Güngören, Kağıthane, Küçükçekmece, Maltepe, Sancaktepe, Sultanbeyli, Sultangazi, Ümraniye (2 Adet GSM var), Üsküdar <http://ihs.istanbulsaglik.gov.tr/kurumsal/kuruluslar/gocmen-sagligi-merkezleri> Erişim Tarihi:28 Mart 2018

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

Suriyelilerin Bağcılar'daki etkilerinin araştırıldığı çalışmada 102 Suriyeli, 50 yerli, 10 emlakçı ve 10 muhtar ile anket ve görüşmeler yapılmış (Şekil 2.1), elde edilen bilgilerle Suriyelilerin ekonomik, toplumsal ve mekânsal etkileri incelenmiştir.

Şekil 2.1 Bağcılar İlçesinde Anket ve Mülakat Uygulananlar

Suriyeli Anket ve Mülakatı

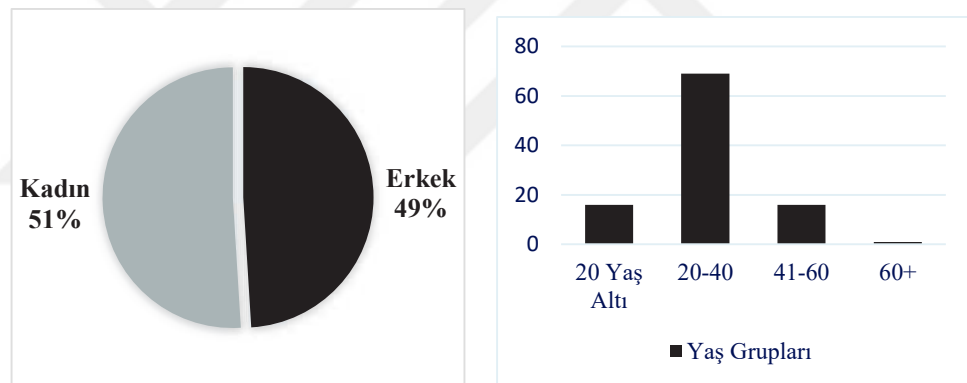
Suriyelilere yönelik hazırlanan 43 soruluk anket ve 9 soruluk mülakat formu ile Bağcılar'da yaşayan 18 yaş ve üzerindeki Suriyelilerin demografik özellikleri, yaşadıkları konutların nitelikleri, ekonomik hayatları ve çalışma koşulları, yerlilerle ve kurumlarla olan ilişkileri ölçülmüş ve yerlilerle uyumları da irdelenmiştir. 102 katılımcı ile 2017 yılının Eylül, Ekim ve Kasım ayları olmak üzere 3 ayrı süreçte gerçekleştirilen anket çalışmaları Çınar Mahallesi'ndeki göçmen sağlığı merkezinde, iki farklı tekstil atölyesinde, Suriyeliler tarafından açılan iki farklı okulda (anaokul ve ilkokul düzeyinde) ve bir marketin Suriyeli müşterileri ile gerçekleştirilmiştir.

2.1. Demografik Özellikler

2.1.1 Yaş ve Cinsiyet Özellikleri

Katılımcıların %51'ini (52 kişi) kadın göçmenler oluştururken %49'unu (50 kişi) ise erkek göçmenler oluşturmaktadır (Şekil 2.2). Araştırmacının cinsiyetinin etkisi olmadığı bu durum üzerinde erkek göçmenlerin gün içinde çalışıyor olmaları ve kadın göçmenlerin daha çok ev işleriyle ve çocuklarla ilgilenmesinden dolayı toplumsal hayatta daha görünür olmaları etkili olmuştur. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında ise en yüksek oran 20-40 yaş arasındaki grupta görülmektedir. Katılımcıların %67'sini 20-40 yaş grubu oluştururken %16'sını ise 20 yaş altı grubu ve 41-60 yaş grubu, %1'ini ise 60 yaş üstü grup oluşturmaktadır. Yaşlı nüfusun %2 oranında olduğu Bağcılar'da katılımcılar arasında da yaşlı nüfusun azlığı ilçenin genel durumunu yansıtmaktadır.

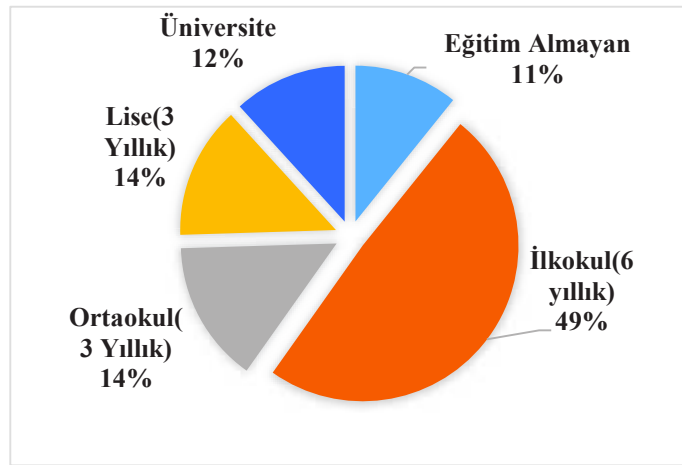
Şekil 2.2 Suriyeli Katılımcıların Cinsiyet ve Yaş Dağılımları

2.1.2 Eğitim Özellikleri

Bağcılar'da yapılan anket çalışmasının sonuçlarının da gösterdiği gibi ilçede yaşayan Suriyelilerin genel olarak eğitim seviyesinin düşüklüğü dikkat çekmektedir. Çoğunluğunu %49'luk pay (50 kişi) ile Suriye'deki eğitim sistemine göre 6 yıllık ilkokul mezunu oluştururken, Bağcılar'da katılımcıların %28'lik kısmını ise üçer yıllık ortaokul (15 kişi) ve lise mezunları (14 kişi) oluşturmaktadır. Şekil 2.3'e bakıldığında herhangi bir eğitim kademesine katılmayanların da payının yüksek olduğu görülmektedir. %11'inin (11 kişi) okuma-yazma bilmeyen veya herhangi bir eğitim mezunu olmayan kişilerden oluştuğu çalışmada %12'lik pay (12 kişi) ile üniversite mezunlarının da oranı göze çarpmaktadır.

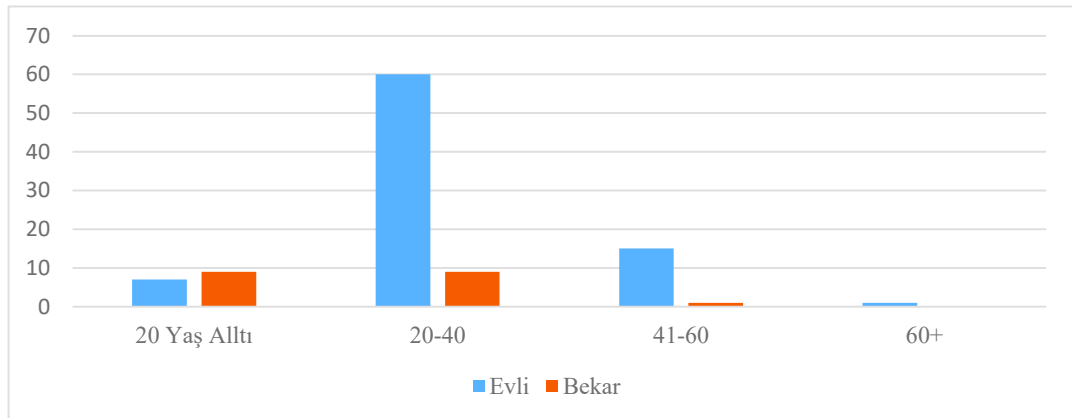
Şekil 2.3 Suriyeli Katılımcıların Eğitim Durumları

2.1.3 Medeni Durumları

Katılımcıların medeni durumlarının yaş gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında, %81'inin evli (83 kişi), %19'unun bekâr (19 kişi) olduğu bu çalışmada 20-40 arası yaş grubunun çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. 20 yaş altında da evli sayısının nispeten fazla olması Suriyeliler içerisinde erken evliliklerin var olduğunu göstermektedir (Şekil 2.4). Sahada yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bilgilere göre Suriyelilerde yaygın olarak evliliklerin erken yaşlarda yapıldığı ve ülkelerinde yasal evlilik yaşının 16 olmasından dolayı da 16 yaşından önce kişilerin önce nişanlandığı 16 yaşını doldurur doldurmaz da evlendirildikleri bilgisine ulaşılmıştır. Bununla birlikte evliliklerin daha çok akrabalık ve komşuluk ilişkilerine dayandığı ve görücü usulünün yaygın olduğu elde edilen diğer bilgiler arasındadır.

Şekil 2.4 Suriyeli Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Medeni Durumları

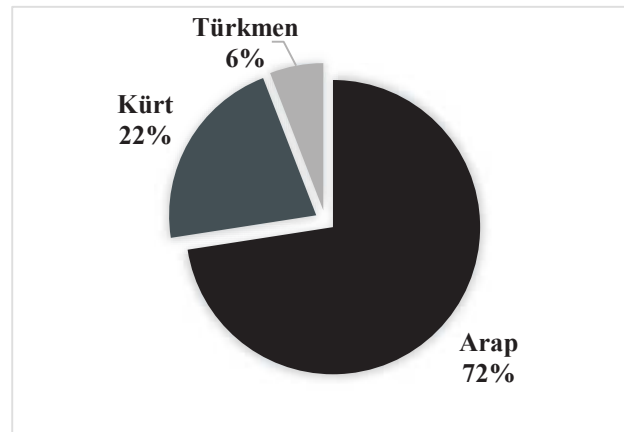

2.1.4 Etnik Köken Dağılımları

Etnik kökenlerin dağılımını belirlemede en önemli faktörlerden biri göçmenlerin yaşadığı yerin coğrafi konumudur. Konumu gereği en yakın ülkeyi tercih eden Suriyelilerden ankete katılanların çoğunluğunun Halep ilinden geldiği göz önüne alındığında %72'lik pay ile Arap kökenli olanların çoğunluğu oluşturması şaşırtıcı olmamaktadır. Yapılan çalışmalarda da göçmenlerin öncelikle coğrafi olarak en yakın ülkeyi tercih ettikleri (Orhan ve Gündoğar, 2015; 34) daha sonrasında ise ülke içerisinde şehir seçilirken etnik unsurların da göz önüne alındığı birçok çalışma ile gösterilmektedir (Kaypak & Bimay, 2016; 100). Şehir seçiminde etnik unsurların tek başına etkili olan bir faktör olmadığı da gözden kaçırılmaması gereken önemli bir unsurdur. Sahada elde edilen bilgiler sonucunda göçmenlerin şehir veya ilçe seçimlerinde birden çok faktör etkili olabilmektedir.

Arap kökenli göçmenlerden sonra en fazla orana Kürt kökenli göçmenler sahiptir. Bunda da yine Suriye'nin Kürt kökenlilerin yoğun olarak yaşadığı kuzey bölgesinden gelenlerin etkili olduğu söylenebilir. Katılımcıların %22'sini temsil eden Kürt kökenlilerden sonra ise %6 ile Türkmen kökenliler gelmektedir (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 Suriyeli Katılımcıların Etnik Dağılımları

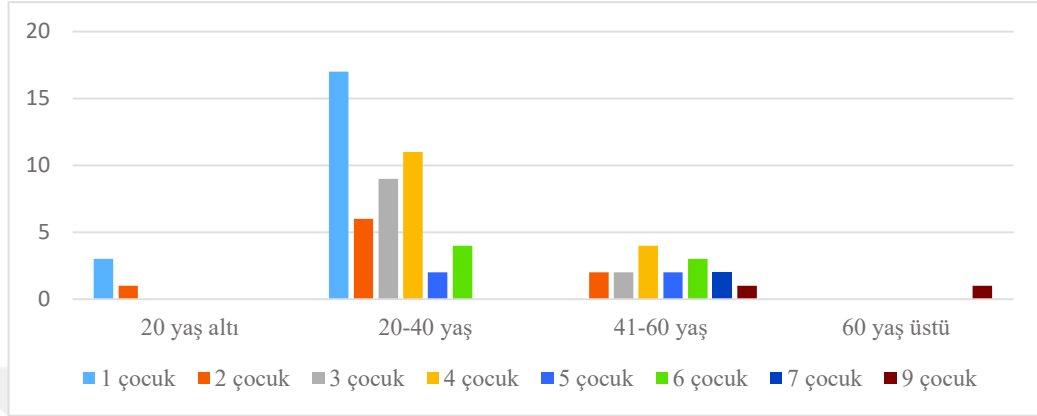

2.1.5 Çocuk Sayıları ve Yaşları

Suriyeli katılımcıların çocuk sayılarına yine yaş gruplarına göre bakıldığında %81'inin (83 kişi) evli olduğu katılımcıların 20-40 yaş grubunda 1 çocuk sahibi olanların sayısı birden fazla çocuğu olanlara göre daha fazla iken bu yaş grubunda maksimum çocuk sayısı 6'dır. 41-60 yaş grubunda ise en az 2 çocuk sahibi aile var iken en fazla 9 çocuk sahibi

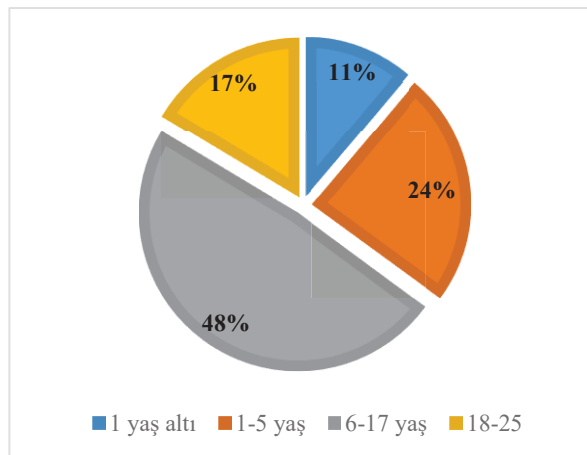
aileler vardır. Tüm yaş gruplarına bakıldığında ise 1 çocuk sahibi olan aile sayısı en fazla iken (20 kişi) ikinci en fazla olan grubu ise 4 çocuklu aileler oluşturmaktadır (Şekil 2.6)

Şekil 2.6 Suriyeli Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Çocuk Sayıları

Suriyeli bir ailede ortalama 3 çocuk varken katılımcıların çocuklarının yaş gruplarına bakıldığında 1 yaş altı yeni doğan grubunun çoğunlukta olduğu, bunu da 1-5 yaş arası grubun takip ettiği görülmektedir (Şekil 2.7). İki şekilden de katılımcıların Türkiye’de geçirdikleri süre göz önüne alındığında bu çocukların Türkiye’de doğumlarının gerçekleştiği görülmektedir. GİGM tarafından paylaşılan verilerde Türkiye, İstanbul ve Bağcılar’da kayıtlı Suriyeliler içerisinde çocuk nüfusun yüksek olması (~%40) da bu durumu kanıtlar niteliktedir. AFAD tarafından paylaşılan verilerde de Türkiye’deki hastanelerde gerçekleşen doğumlarda dünyaya gelen çocuk sayılarının fazla olması (302,470 Suriyeli bebek) bu ailelerin Türkiye’de kalıcılıklarının yüksek olabileceğine işaret etmektedir.

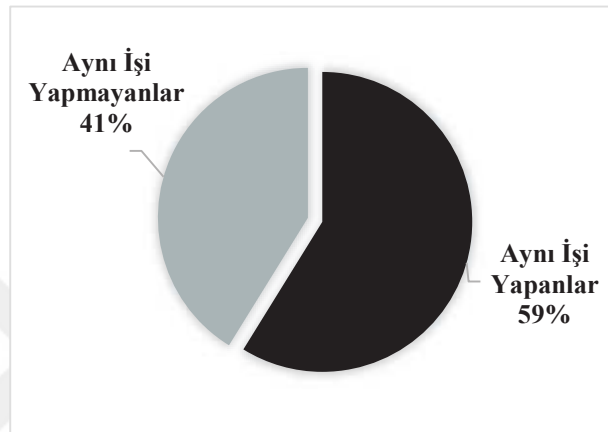
Şekil 2.7 Suriyeli Katılımcıların Çocuklarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

2.1.6 Suriye'deki ve Türkiye'deki Meslekleri

Suriyeli katılımcıların Suriye'deki mesleklerini Türkiye'de devam ettirme durumlarına bakıldığında Suriye'deki işini devam ettirenlerin oranının %59 oranında olduğu görülmektedir. Diğer %41 ise Suriye'deki mesleğinden farklı işler yapmaktadırlar(Şekil 2.8)

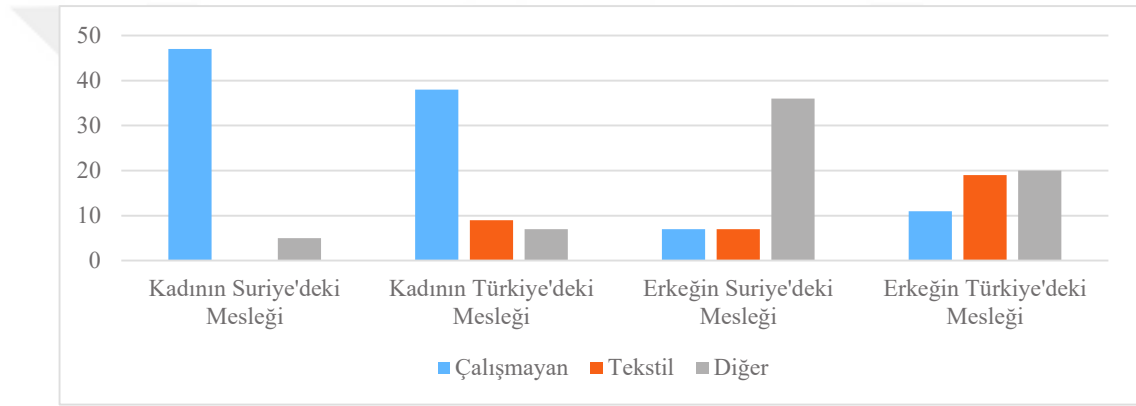
Şekil 2.8 Suriyeli Katılımcıların Suriye'deki Mesleğini Türkiye'de Devam Ettirme Durumları

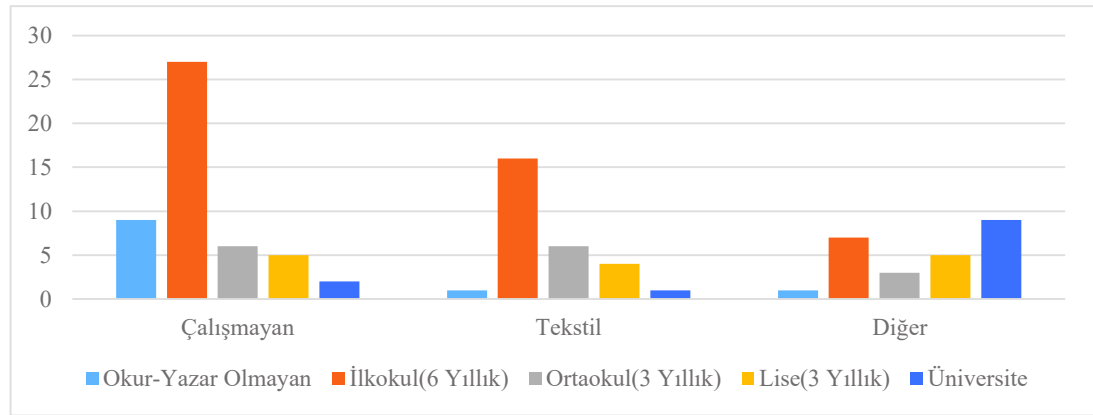
Suriyeli katılımcıların Suriye'deki ve Türkiye'deki mesleklerine ilişkin sorulan soruya verilen cevaplarda görülmüştür ki, Suriye'de iken çalışmayan kişilerin Türkiye'ye geldiklerinde çalışma hayatına katılımları artmıştır (Şekil 2.9). Cinsiyet durumuna göre bakıldığında Suriye'de iken çalışmayan kadınların bir kısmı Türkiye'ye geldiklerinde çalışmak durumunda kalmışlardır. Ancak yine de çalışmayan kadın sayısı yüksektir. Kadınların çalışma hayatında daha az olmasında ailelerin büyüklüğü ve çocuk sayısının fazlalığı ile birlikte ev içi işin eşitsiz bölüşümünün de etkili olduğu gözlenmiştir. (Erol vd., 2017: 34). Erkeklerde Suriye'de iken çalışmayanların sayısı Türkiye'ye geldiklerinde artmıştır. Sahada elde edilen bilgilere göre bu durum üzerinde Suriye'deki mesleklerini Türkiye'de de devam ettirmek isteyenlerin Türkiye'de iş bulamıyor olmaları gelmektedir. Eğitim seviyesinin de etkili olduğu bu durum üzerinde ilkökul ve lise mezunları için aynı mesleğini devam ettirme durumu üniversite mezunlarına göre daha yüksektir. Suriye'deki diplomalarının denkliklerinin Türkiye'de bulunmaması da bu oranları etkilemiştir (Şekil 2.10). Yine Suriye'de iken tekstil işinde hiç çalışmamış olan kadınların Bağcılar'a geldikten sonra tekstil sektöründe çalıştıkları görülmüştür. Erkeklerde de Suriye'de tekstil işinde çalışanların sayısı Türkiye'de artmıştır (Şekil 2.9). Bağcılar'da yaygın sektörün tekstil olması ve tekstil atölyelerinin çokluğu bu artış üzerinde etkili olan faktörlerdendir. Erkeklerde dikkat çeken bir diğer durum ise, Türkiye'de Suriye'deki mesleklerinden farklı

meslekler yapmaya başlamaları ve özellikle erkeklerin tekstil sektörüne geçişte artışın olmasıdır. Ancak çalışmayan erkekler arasında tekstil sektörüne girmek istemeyenlerin oranı da fazladır. Tekstil sektöründe iş bölümünde temel iki alandan bahsedilebilir. Bunlardan ilki üretimde kullanılan makineleri kullanan kişiler ve ortacı denilen makine kullananlara yardım edilen kişilerin yaptıkları işler şeklindedir. Makine kullanmayı bilmeyenlerin ortacı olduğu bu sistemde daha çabuk öğrenmelerinden dolayı çocuk işçilerin makineci olmasından dolayı yetişkin erkeklerin onlara yardım eden ortacı olmak istememelerinden kaynaklanmaktadır. Bu durum da ailelerde çocuk işçi sayısını artırmaktadır.

Şekil 2.9 Suriyeli Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Türkiye’deki ve Suriye’deki Mesleklerinin Karşılaştırılması

Şekil 2.10 Suriyeli Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Türkiye’deki Meslekleri

Katılımcıların eklediği cümlelerden birkaçı:

“Türkiye’de yaşam zor. Burada çalışmazsan aç kalırsın. Ama Suriye’de 10 kişilik bir ailede bir kişi çalışsa hepsine yetiyordu çünkü kuru gıda vs. hepsi çok ucuz orada.” (SE34, 27).

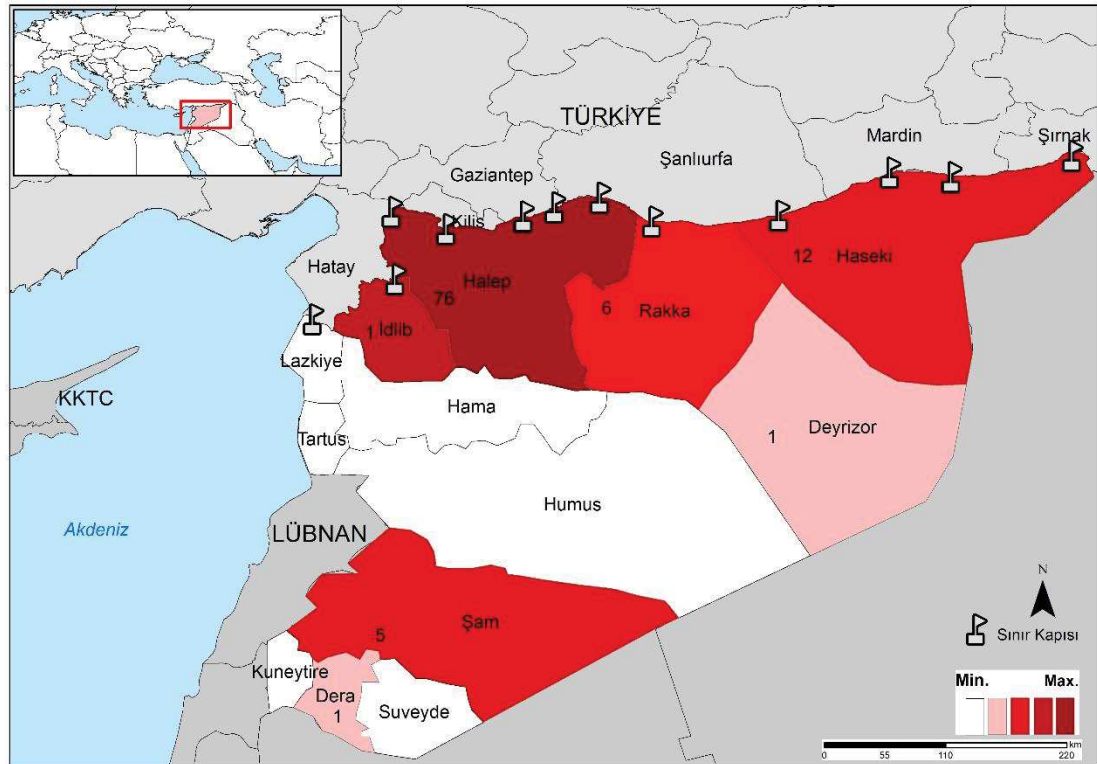
“Suriye’de okul okuyordum. Okumayı özledim. Burada okuyamıyorum, çalışmak zorundayım.” (SK13, 19).

2.2. Göç Güzergâhları

2.2.1 Suriye’de iken Yaşanılan İl ve Türü

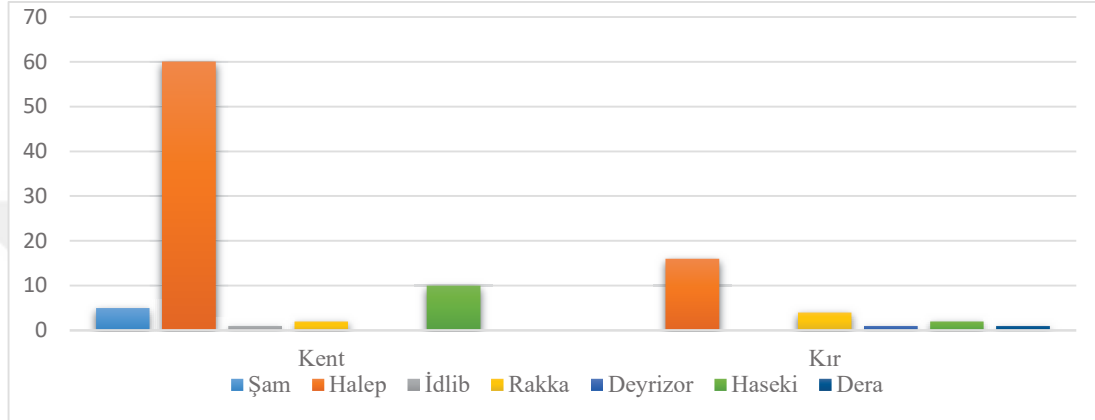
Katılımcılara sorulan “Suriye’de iken hangi şehirde yaşıyordunuz?” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında en fazla (%74) Suriye’nin Türkiye ile sınır yakınlığı olan Halep şehrinde gelenlerin olduğu görülmektedir. Halep şehrinde sonra en fazla (%12) Suriyelinin geldiği şehir ise bir diğer sınır komşusu olan Haseki şehridir. Şam şehri dışında Türkiye sınırından uzaklaştıkça ulaşılan katılımcı sayısı da azalmaktadır (Şekil 2.11). Aynı şehirden olanların göze çarpan derecedeki yoğunluğu görülen işçilerin akrabalık ya da hemşerilik üzerinden kurulmuş göçmen ağlarına sahip oldukları ve birbirine yakın yerlerden göç edenlerin yakın semtlerde oturarak aynı/yakın sektörlerde işyerlerinde çalıştıkları varsayımına kapı aralamaktadır (Erol vd., 2017: 35).

Şekil 2.11 Suriye Lokasyon Haritası, Suriyeli Katılımcıların Suriye’de Yaşadıkları Şehirlerin Dağılımı ve Türkiye ile Suriye Arasındaki Sınır Kapıları

Katılımcıların geldikleri şehirler türüne göre incelendiğinde kentlerden gelenlerin oranı %76 iken kırsal alanlardan gelenlerin oranı ise %24 olduğu görülmektedir. Bu şehirler arasında Halep'ten gelenlerin %79'u kentten gelirken %21'i köyden gelmektedir. İkinci en fazla grubu temsil eden Hasekelilerin ise %83'ü kentten gelirken %17'si ise kırsal alandan gelmektedir (Şekil 2.12).

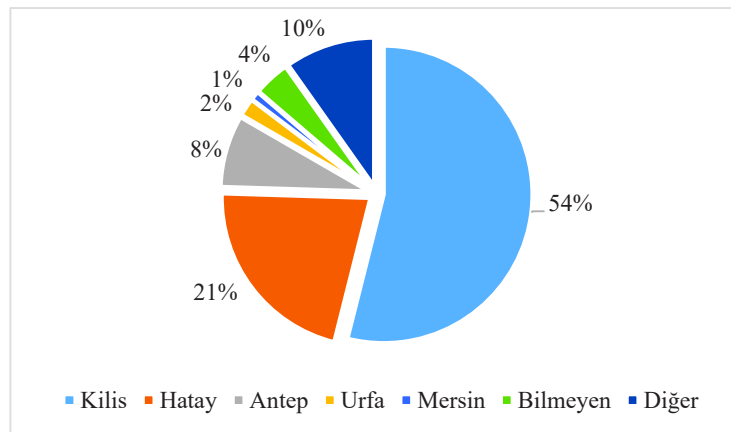
Şekil 2.12 Suriyeli Katılımcıların Geldikleri Şehirlerin Türüne Göre Dağılımları

2.2.2 Göç Güzergâhları

Türkiye'ye giriş yaptıkları şehirler göz önüne alındığında Kilis açık ara farkla ilk sırada yer almaktadır. Şekil 2.13'te de görülebildiği gibi Kilis'i sırasıyla Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa ve diğer şehirler takip etmektedir.

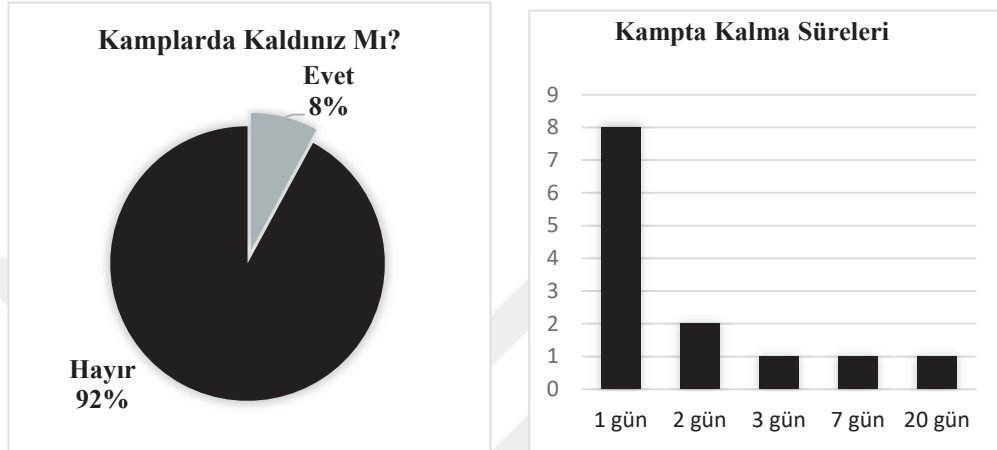
Şekil 2.13 Suriyeli Katılımcıların Türkiye'ye Giriş Yaptıkları Şehirler

Farklı şekillerde Türkiye'ye giriş yapan Suriyelilerin kamp katılımına bakıldığında Şekil 2.14'te de görüldüğü gibi katılımcıların %92'si kamplarda kalmamıştır. Kampta kalanların oranı ise %8'dir. Bu %8 içerisinde olup kampta kalanların kampta kalma

sürelerine bakıldığında en fazla 20 gün süre ile kamplarda kalınmıştır. Kalma süreleri incelendiğinde kampta kalan tüm katılımcıların 1 aydan daha kısa sürede kamplarda bulundukları tespit edilmiştir. Katılımcılara ek olarak kaldıkları kampın olduğu şehir ve kampın ismi de sorulmuş ancak katılımcıların bunu bilmedikleri öğrenilmiştir.

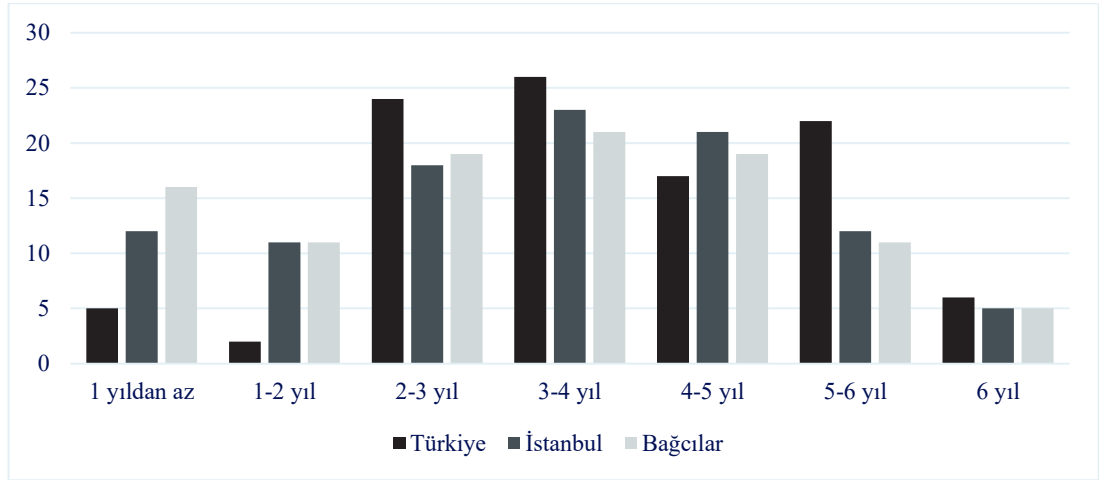
Şekil 2.14 Suriyeli Katılımcıların Kampa Kalma Durumları ve Kampta Kalma Süreleri

2.2.3 Türkiye’de, İstanbul’da ve Bağcılar’da Geçirilen Süre

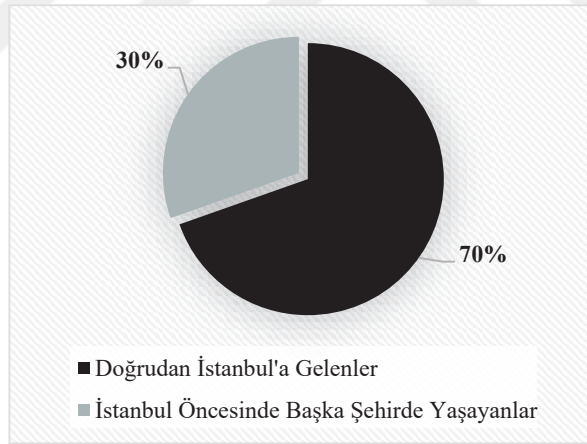
Bağcılar’da yaşayan Suriyelilerin Türkiye’de, İstanbul’da ve Bağcılar’da geçirdikleri süreler göz önüne alındığında Şekil 2.15 karşımıza çıkmaktadır. Şekil 2.15’te her üç yerde de 3-4 yıldır yaşayanların sayısı fazla iken çalışmanın yapıldığı yıl olan 2017’de ise 6 yıldır burada bulunanların sayısının diğer yıllardaki göçmenlere göre daha az olduğu görülmektedir. Ortalama olarak 3,5 yıldır, Türkiye’de bulunan Suriyelilerin savaşın başladığı yıl olan 2011’den itibaren Bağcılar’da yaşadıkları göz önüne alındığında bu göçmenlerin Türkiye’de geçirdikleri süre arttıkça kalıcılık eğilimleri de artmaktadır. Doğal artışlarının da devam etmesiyle Suriyelilerin kalıcılık eğilimleri her geçen gün kendisini daha yoğun hissettirmektedir (Erdoğan, 2017: 3).

Şekil 2.15 Suriyeli Katılımcıların Türkiye, İstanbul ve Bağcılar’da Geçirdikleri Süre

Türkiye’ye giriş yaptıktan sonra hangi şehirde yaşayacaklarına karar veren Suriyeliler içerisinde İstanbul’a doğrudan gelenlerin oranı %70 iken, İstanbul’dan önce başka şehirlerde yaşayanların ve İstanbul’u 2. veya 3.şehir olarak tercih edenlerin oranı ise %30’dur (Şekil 2.16).

Şekil 2.16 Suriyeli Katılımcıların İstanbul’a Geliş Durumları

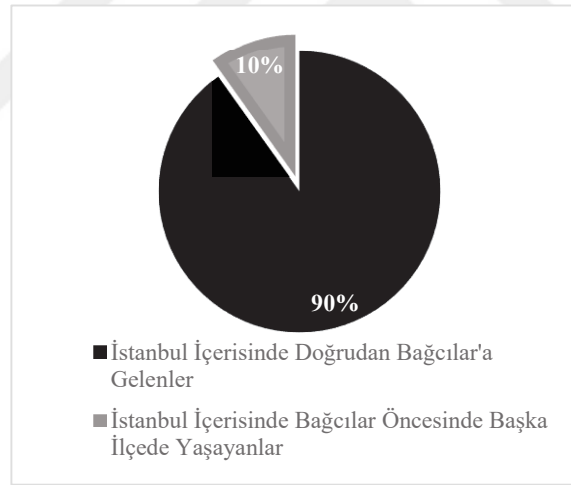

Katılımcıların %30’unun İstanbul öncesinde başka şehirlerde yaşadığı elde edilen bu soruda, katılımcıların İstanbul’a geldikleri şehirlere bakıldığında Tablo 2.1 elde edilmiştir. Bu şehirler arasında ilk sırada gelen Hatay sınırda yer alması dolayısıyla bu insanların başlangıç yeri olmuştur. Ancak zamanla Hatay’daki Suriyeli sayısının da artmasıyla bu insanlar buradan da göç etmiştir. İstanbul öncesi yaşanılan şehirler arasında Hatay’dan sonra Mersin’in geldiği verilen cevaplarla görülmektedir. Çoğunluğunun sınır şehri olmadığı bu listede büyük şehirlerin olması dikkat çekmektedir. İstanbul öncesi kalınan ikinci ve üçüncü şehirlerde yine İzmir’in var olması göze çarpmaktadır.

Tablo 2.1 Suriyeli Katılımcıların İstanbul Öncesinde Yaşadıkları Şehirler

	İlk Şehir	Süre	Kişi Sayı	2.Şehir	Süre	Kişi Sayısı	3:Şehir	Süre	Kişi Sayısı
İstanbul Öncesinde Yaşanılan Şehirler (31 Kişi)	İzmir	1 yıldan az	5	İzmir	1-2 yıl	3	İzmir	1-2 yıl	1
	Adana	1 yıldan az	2	Adana	1-2 yıl	1			
	Mersin	1-2 yıl	6	Adıyaman	1 yıldan az	1			
	Hatay		8						
	Muğla	1-2 yıl	1						
	Erzurum	1 yıldan az	1						
	Antalya	1 yıldan az	1						
	Kilis	1 yıldan az	1						
	Antep		5						
	Konya		1						

İstanbul'a gelen Suriyelilerin ilçe seçimlerinde Bağcılar'ın yerine bakıldığında katılımcıların %90'ının doğrudan Bağcılar ilçesine geldikleri görülmektedir. Sadece %10'unun Bağcılar öncesinde başka ilçelerde yaşadıkları elde edilen bulgular arasındadır (Şekil 2.17).

Şekil 2.17 Suriyeli Katılımcıların Bağcılar İlçesine Geliş Durumları

%10 gibi küçük bir oranın Bağcılar öncesi başka ilçelerde yaşadığı elde edilen bu çalışmada katılımcıların %2'si Fatih, diğer %2'si ise Zeytinburnu ilçesinde yaşamışken kalan %6'sı ise İstanbul'un Avrupa yakasında ve genellikle İstanbul'un merkezine yakın konumlarda oldukları dikkat çekmektedir. Bununla birlikte bu ilçelerin genel olarak ekonomik düzeylerinin yakın olduğu bilinmekle beraber alt-orta ekonomik düzeydeki ilçeler olduğu da göze çarpan bir diğer durumu oluşturmaktadır. Bağcılar öncesinde yaşanılan ikinci ilçede ise Esenyurt ve Güngören ilçeleri yer almakla birlikte bu kişiler Bağcılar'a doğrudan gelmeyen kişiler arasında %2'lik bir orana sahiptirler (Tablo 2.2).

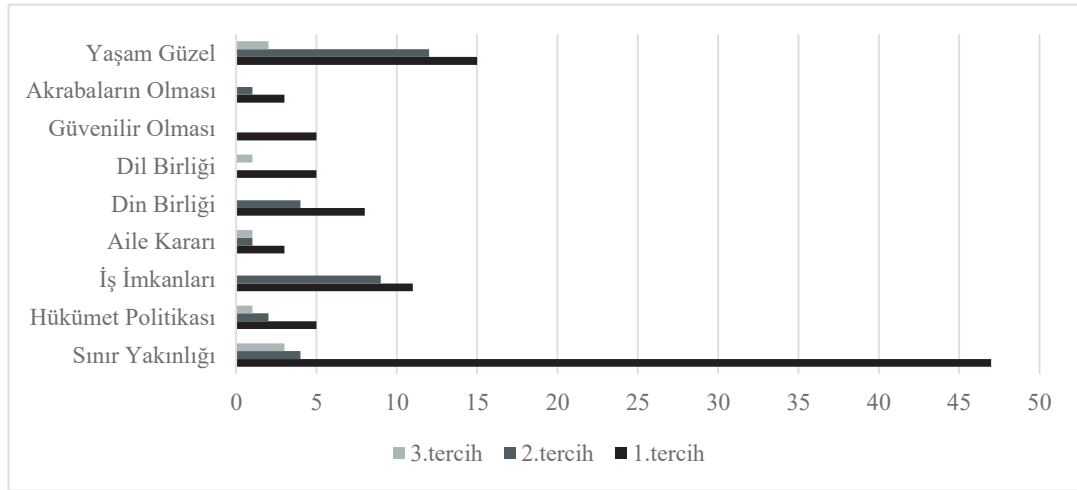
Tablo 2.2 Suriyeli Katılımcıların Bağcılar Öncesinde Yaşadıkları İstanbul İlçeleri

	İlk İlçe	Kişi Sayısı	Yüzde	İkinci İlçe	Kişi Sayısı	Yüzde
Bağcılar Öncesinde Yaşanılan İstanbul İlçeleri	Fatih	2	2.0	Esenyurt	1	1.0
	Esenyurt	1	1.0	Güngören	1	1.0
	Sultanbeyli	1	1.0			
	Sultangazi	1	1.0			
	Beylikdüzü	1	1.0			
	Zeytinburnu	2	2.0			
	Bahçelievler	1	1.0			
	Yenikapı	1	1.0			
	Toplam	10	9.8	Toplam	2	2.0

2.2.4 Türkiye, İstanbul ve Bağcılar'ı Tercih Etme Sebepleri

Katılımcılara yöneltilen “Türkiye’yi, İstanbul’u ve Bağcılar’ı Tercih Etme Sebepleriniz” sorusuna verilen cevaplar çok çeşitli olmakla birlikte bunlardan ilki olan Türkiye’yi tercih etme sebepleri öncelikli olarak ele alınmıştır. Verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen Şekil 2.18’e göre Suriyeli katılımcıların Türkiye’yi tercih etmelerinde en belirleyici faktör Türkiye’nin Suriye ile olan sınır yakınlığı gelmektedir. Katılımcıların %46’sı Türkiye’yi seçme nedenlerinde ilk tercih olarak Türkiye’nin sınır yakınlığını söylerken, %14’ü ise Türkiye’de yaşamın daha güzel olmasından dolayı Türkiye’yi seçtiklerini söylemiştir. Oranı yüksek olan cevaplardan bir diğeri ise Türkiye’de iş imkânlarının çok olması nedeni olmuştur. Verilen cevaplar arasında en düşük orana sahip olan sebep %3 ile Türkiye’de akrabalarının olması ve aile kararının etkili olması sebepleridir. İlk tercih sebebi olarak söylenenler arasında “dil birliği” göze çarpmaktadır. Bu cevabı verenlerin tamamı Türkmen kökenli Suriyelilerden oluşmaktadır. Bu da etnik ve kültürel sebeplerin ülke seçiminde etkili olabildiğini göstermektedir. Katılımcıların Türkiye’yi tercihlerinde etkili olan sebeplerde ikinci tercih olarak da Türkiye’de yaşamın daha güzel olması sebebi sunulmuştur. İkinci tercihlerde en fazla orana sahip bir diğer sunulan sebep ise yine iş imkânlarının çok olmasıdır. En az söylenen sebep ise, ailelerin kararı ve akrabaların olması denilmiştir. 3.tercih sunanlar arasında da en fazla oran %37 ile yine “sınır yakınlığı” olurken hemen ardından ise %25 ile “yaşam güzel” sebebi gelmiştir. Verilen cevaplara genel olarak bakıldığında “hükümet politikası” da dile getirilen tercih sebepleri arasında yer almıştır. Bu da “sınır yakınlığı” sebebi ile birlikte değerlendirildiğinde Türkiye’nin Suriyelilere uyguladığı açık kapı politikasının Suriyeliler tarafından benimsenip Suriyelileri Türkiye’ye gelmek için teşvik edici olduğu görülmektedir.

Şekil 2.18 Suriyeli Katılımcıların Türkiye’yi Tercih Etme Sebepleri

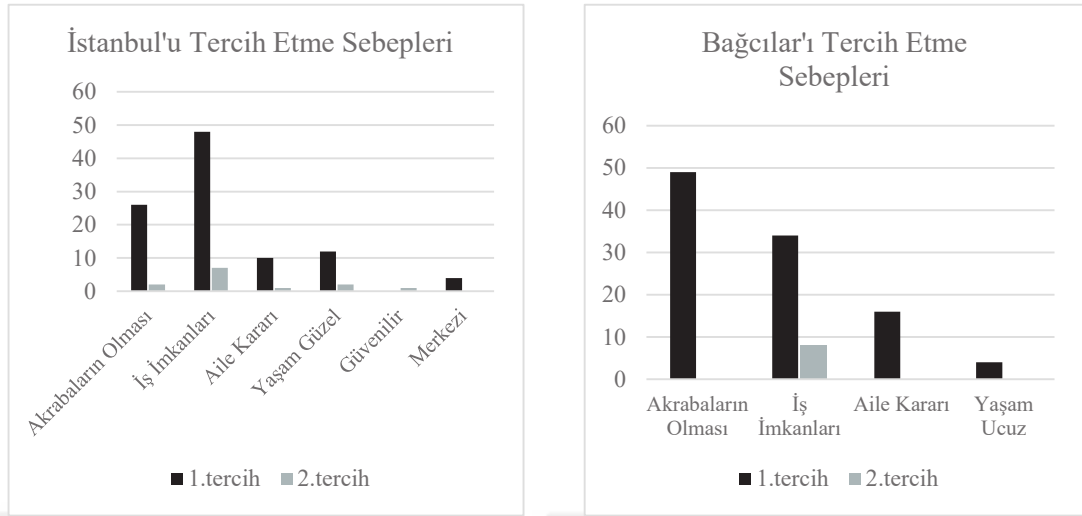

Katılımcılardan birinin Türkiye’yi tercih etmesiyle ilgili düşünülen notlardan biri:

“Abim, yengem ve çocuğu Finlandiya’ya gitti. Ama ben gitmek istemedim. Başka dinden olan insanlarla yaşayamam. O yüzden Türkiye’yi tercih ettim. Abimlerle görüştim. Onlar orada mutlu değiller.” (SE28, 24).

Katılımcıların İstanbul’u ve Bağcılar’ı tercih etme sebepleri irdelendiğinde İstanbul’u tercih etmelerinde ilk sırada İstanbul’daki iş imkânlarının çok olması (%48) gelirken akrabalarının olması(%26) ikinci en çok söylenen sebepler arasındadır (Şekil 2.19). Bu da Suriyelilerin İstanbul’u tercih etmelerinde en çok ekonomik sebeplerin etkili olduğunu gösterirken aynı zamanda ilişkiler ağı ile bağlarını devam ettirdiklerini ve böylece göç risklerini en aza indirmeye çalıştıklarını göstermektedir. İlişkiler ağı yoluyla gerçekleştirilen göçler İstanbul ilçelerinde de kendini göstermektedir. Suriyelilerin ilçe seçimlerinde maddi durumla birlikte o ilçelerde yakınlarının olması da tercihlerinde belirleyici olmaktadır. (Yılmaz, 2013: 11). Bağcılar ilçesini tercih etme sebeplerine bakıldığında da ilçede öncelikle akrabalarının olmasının tercihlerindeki en belirleyici faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Hemen ardından Bağcılar’daki özellikle tekstil sektörüne dayalı iş imkânlarının çok olması Suriyelileri Bağcılar’a çeken faktörlerden olmaktadır. Yine aile kararı faktörü ve Bağcılar’da yaşamın diğer ilçelere göre ucuz olması Suriyelilerin Bağcılar’ı seçmelerinde etkili olmuştur (Şekil 2.19). Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, tercihlerinde etkili olan sebebe aile kararı diyen kişilerin tamamının kadın olması da kadınların aile kararlarında etkili olmayıp aile erkekleri tarafından alınan kararlara uydukları kadın katılımcıların ifadelerinden çıkarılmıştır.

Şekil 2.19 Suriyeli Katılımcıların İstanbul ve Bağcılar'ı Tercih Etme Sebepleri

Katılımcılardan birinin yer tercihiyle ilgili ifade ettikleri:

“Burası Suriye’nin aynısı; kültürü, insanı, Müslümanlığı... İstanbul’a gelmeden önce İstanbul ile ilgili çok kötü şeyler anlattılar. Dediler ki hep kavga var buralarda, Suriyelilere kötü davranıyorlar. Ama geldik gördük ki böyle bir şey yok. İyi ki geldik elhamdulillah.”(SE7, 41).

2.3 Konut Nitelikleri

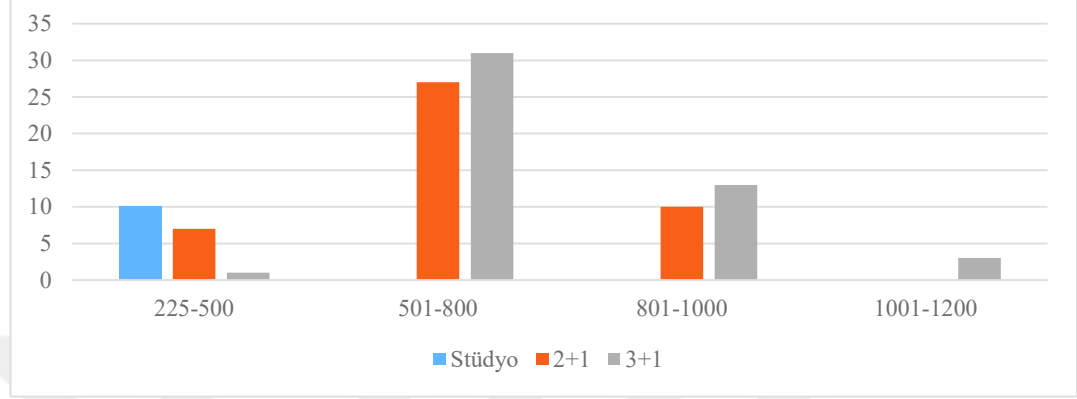
2.3.1 Kira Fiyatları, Evi Kullanan Kişi Sayısı, Ev Oda ve Kat Sayısı, Bina Kat Sayısı, Ev Isınma Şekli, Ev Aracısı

Katılımcıların konut bilgilerine dair sorulan sorularda kira ücretleri, yaşadıkları evlerin büyüklükleri, bir evde kaç kişi yaşadıkları, oturdukları evlerin kat sayısı ile binalarının kat sayısı, evlerinin ısınma şekli ve evi kimin aracılığı ile buldukları öğrenilmiştir. Verdikleri cevaplara göre katılımcıların ev büyüklükleri ile kira fiyatları kıyaslandığında stüdyo denilebilecek büyüklükteki tek odadan oluşan evlerde kalanlar 500 TL’nin altında bir kira öderlerken 2 veya 3 odalı evler için 500 TL ödeyenler de mevcuttur. Ancak katılımcıların belirttiğine göre tek odalı evler için minimum 225 TL ödeyenlerin evlerinin dükkândan çevirme evler olduğu ve içerisinde banyo, mutfak gibi kısımların sonradan eklendiği bilgisi edinilmiştir.

Evlerin oda sayısı arttıkça kira bedellerinin de arttığı gözlenirken Bağcılar ilçesinde evlerin kira bedelleriyle ilgili olarak ortalama 706.62 TL civarında olduğu söylenebilir. İstanbul’un birçok ilçesine göre fiyatların bu şekilde daha uygun olması Bağcılar ilçesini

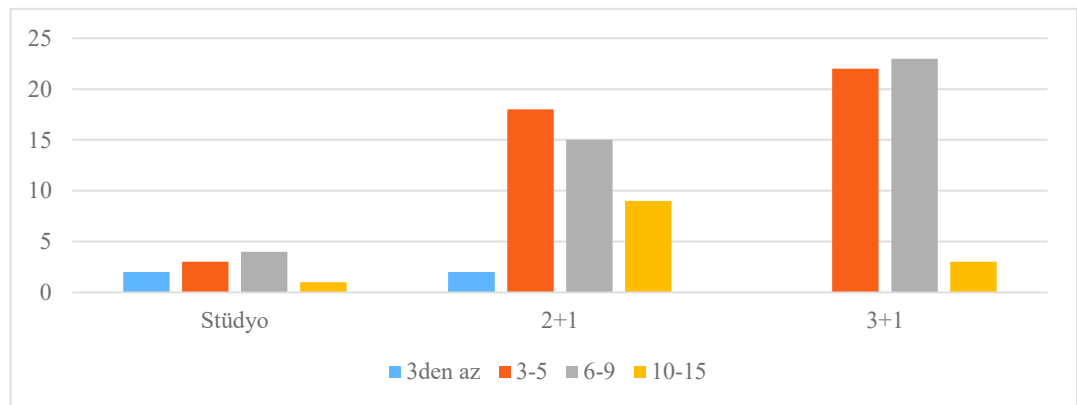
göçmenler açısından çekici kılmaktadır. Zaten İstanbul ilçelerindeki Suriyeli sayıları da dikkate alındığında Esenyurt 'tan sonra en fazla Suriyeli barındıran ikinci ilçenin Bağcılar olması bu durumu da destekler niteliktedir.

Şekil 2.20 Suriyeli Katılımcıların Ev Büyüklüklerine Göre Ev Kiraları (TL)

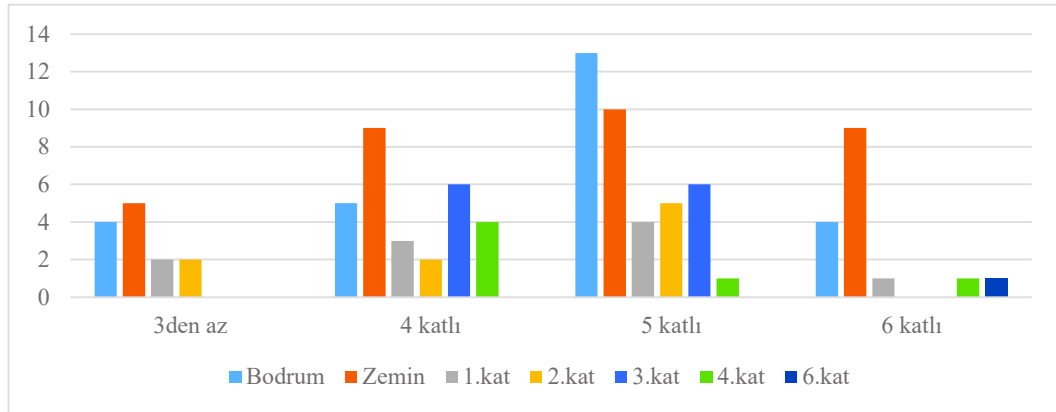
Ev büyüklükleri ile bir evde yaşayan kişi sayısı kıyaslandığında ev büyüklüğü arttıkça evde yaşayan kişi sayısında da artış yaşanmaktadır. %47'sinin 3+1 evlerde yaşadığı katılımcıların %10 kadarı da tek odalı evlerde yaşamaktadır (Şekil 2.21). Ortalama olarak bir evde 5.2 kişi yaşarken stüdyo tipi evlerde ortalama 6 kişi yaşamaktadır. Sahada yapılan araştırma sonucunda görülmüştür ki bir evde bu kadar çok insanın yaşıyor olmasında çocuk sayısının fazla olmasının etkisi büyüktür. Bağcılar ilçesindeki Suriyelilerin %42'sini oluşturan 0-17 yaş arası çocuk nüfusun oransal büyüklüğü de ailelerdeki çocuk sayısının çokluğunu göstermektedir.

Şekil 2.21 Suriyeli Katılımcıların Ev Büyüklüklerine Göre Evde Yaşayan Kişi Sayısı

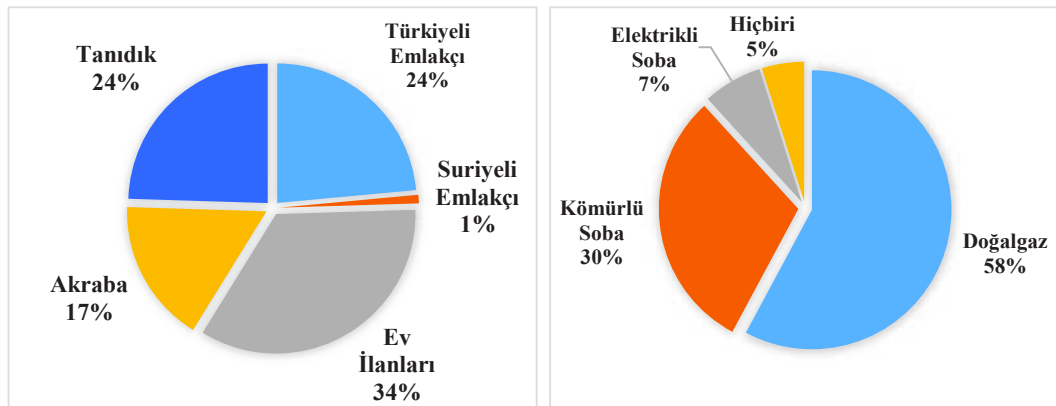
Katılımcıların oturdukları evlerin katları ile binalarının kat sayısı ilişkilendirildiğinde Suriyeliler ortalama 4 katlı binalarda ve ortalama 3.katta oturmaktadırlar. Evlerin kat sayıları bakımından bodrum katta oturanların oranı %26 iken zemin katta oturanlar ise %33 oranındadır. Özellikle 5 katlı binalarda bodrum katta oturanlar öne çıkmaktadır (Şekil 2.22).

Şekil 2.22 Suriyeli Katılımcıların Ev Kat Sayısına Göre Bina Kat Sayıları

Suriyeli katılımcıların ev bulma yöntemleri irdelendiğinde ilk başvurdukları yöntemin %41 ile akraba veya tanıdıklarının yardımlarıyla ev buldukları, %34'ünün de kendilerinin ev ilanlarını araştırması yolu ile ev buldukları tespit edilmiştir. Yakınlarının yardımına başvuranların oransal büyüklüğü ilişkiler ağının kullanımının yaygınlığını gösterirken göçmenlerin de göç risklerini en aza indirmeye çalışarak ilişkiler ağından yararlandıkları sonucunu doğurmuştur. Bunların dışında emlakçı ile ev bulmaya çalışanların da oranı hemen hemen yüksek olmakla birlikte Suriyeli emlakçıdan daha çok Türkiyeli emlakçılardan yararlandığı görülmektedir. Anket formunda yer alan bir diğer soru olan evin ısınma şekline ise katılımcıların yarısından fazlası doğalgaz cevabını verirken doğalgazdan sonra en fazla kullanılan ısınma şekli ise %30 ile kömürlü soba olmuştur. %7'sinin elektrikli soba kullandığı öğrenilirken %5'inin ise hiçbir ısınma yöntemi olmadığı ortaya çıkmıştır (Şekil 2.23).

Şekil 2.23 Suriyeli Katılımcıların Ev Aracıları ve Ev Isınma Türleri

2.3.2 Ev Sahiplerinin Suriyeli Kiracılarına Karşı Tutum ve Davranışları ve Ev Bulma Sürecinde Yaşanan Sorunlar

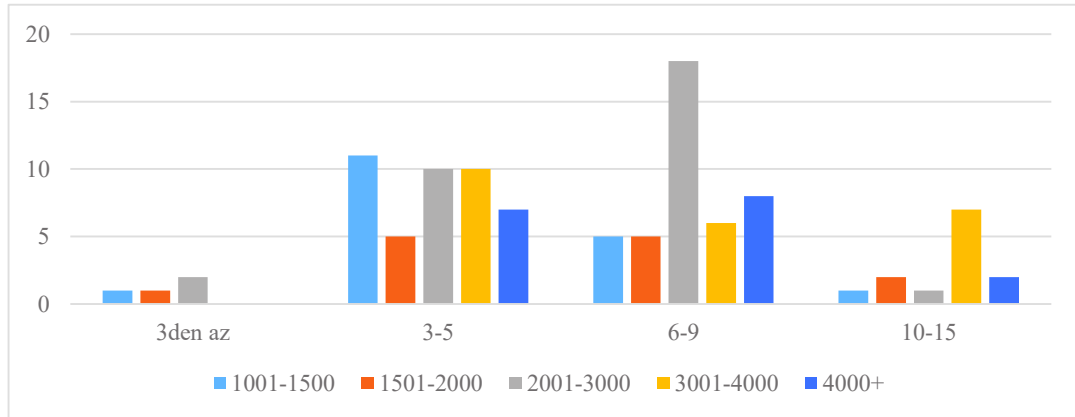
Suriyelilere ev sahipleriyle sorun yaşayıp yaşamadıkları ve ev sahiplerinden memnun olup olmadıkları sorulduğunda tamamı ev sahipleriyle sorun yaşamadıklarını ve ev sahiplerinden memnun olduklarını söylemişlerdir. Ancak ev bulma sürecinde genellikle karşılaştıkları sorun ev sahiplerinin Suriyelilere ev vermek istememesi olmuştur. Yerli ev sahiplerine bunun sebebi sorulduğunda Suriyelilerin kalabalık yaşamaları ve Suriyelilerin temizliğe önem vermeyen insanlar olmasından kaynaklandığını söylemişlerdir. Bazen de emlakçıların Suriyelilere ev bulmak istememesi gibi bir sorunla karşılaşanlar olduğu gibi ilk geldiklerinde bir yakınlarının yanında kalmak zorunda kaldıklarını sonrasında kendileri ayrı eve çıktıklarını da belirtmişlerdir. Bununla birlikte ev bulma sürecinde dolandırıcılık vakası yaşayanlar da mevcuttur. Yakınları aracılığıyla ev bulanlar ev bulma sürecinde sorun yaşamazlarken kendi çabalarıyla ev bulmaya çalışanlar genelde yerli ev sahiplerinin kapıları kapatmasıyla karşı karşıya kalmışlardır. Bununla birlikte emlakçı aracılığıyla ev arayanlar da evleri oldukça pahalı bulmuştur. Bunun da emlakçıların kira bedeli kadar komisyon istemesinden kaynaklandığı öğrenilmiştir.

2.4 Ekonomik Hayat

2.4.1 Suriyeli Ailenin Aylık Geliri, Ailede Çalışan Sayısı, Meslekleri ve Maaşları

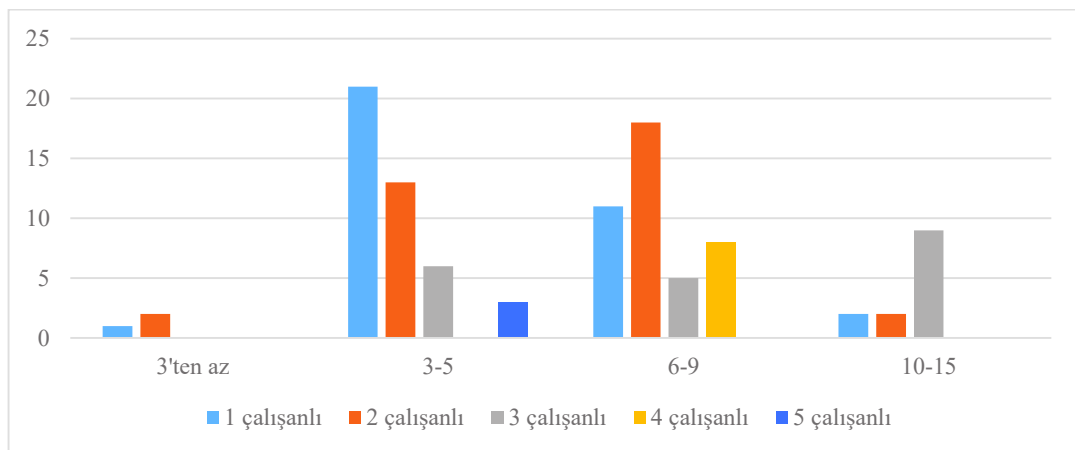
Suriyeli ailelerin bir evde yaşayan kişi sayısına göre aylık gelirlerine bakıldığında ortalama olarak hane başına 2500 lira düşerken ortalama hane büyüklüğü ise 5 kişidir. Genel olarak ailedeki kişi sayısı arttıkça gelirde de belirgin bir artış gözükmemektedir. Özellikle 6'dan fazla hane büyüklüğü olan ailelerde 2001-3000 lira gelire sahip aileler öne çıkmaktadır. Ancak hane büyüklüğünün 6'dan fazla olduğu ailelerde 2000 lira gelirin altında yaşayan ailelerin oranı da azımsanmayacak kadar çoktur (Şekil 2.24).

Şekil 2.24 Suriyeli Katılımcıların Hane Büyüklüğüne Göre Toplam Aylık Gelirleri

Hane büyüklüğüne göre bir ailede çalışan sayısına bakıldığında ortalama çalışan sayısı 2 kişidir. Toplamda ise 102 katılımcının ailedeki çalışan sayıları 212 kişidir. Elde edilen bilgiler arasında çarpıcı olabilecek nitelikteki bilgi ise Suriyeli aileler içerisinde aylık gelire katkıda bulunan çalışanlardan 12'sinin 18 yaş altı çocuklardan oluşmasıdır. Hane büyüklüğü 3-5 kişi arasında değişen ailelerde %49'luk oran ile ailede tek çalışanın olması göze çarpmaktadır. 6-9 kişi arasında değişen ailelerde ise %43'ünde 2 çalışan bulunmaktadır. En dikkat çekici olan ise 10-15 arasında değişen hane büyüklüğüne sahip aileler içerisinde sadece 3 çalışanın olduğu ailelerin oransal büyüklüğüdür (%69) (Şekil 2.25). Çalışabilecek yaşta olmayan çocuk sayısının fazla olması etkili olabilirken iş bulamayan Suriyelilerin çokluğu da bu oranları etkilemektedir.

Şekil 2.25 Suriyeli Katılımcıların Hane Büyüklüğüne Göre Bir Evde Çalışan Sayıları

Suriyeli katılımcıların mesleklerine ayrıntılı olarak bakıldığında en fazla tekstil sektöründe çalışanlar varken bu kişilerin maaşlarının 650 ile 2200 TL arasında değişiyor olması belirgindir. Tekstil sektöründe de bu kişilerin maaşları yaptıkları işe veya makineci/ortacı olmalarına göre değişmektedir. Tekstilden sonra en fazla katılımcının

yaptığı meslek ise kasaptır. Bu kişilerin maaşı da tekstilde olduğu gibi yine işteki pozisyonuna göre değişmektedir. Tüm mesleklere genel olarak bakıldığında ise en düşük maaş 650 TL olurken en fazla maaş ise 3000 TL olmaktadır (Tablo 2.3).

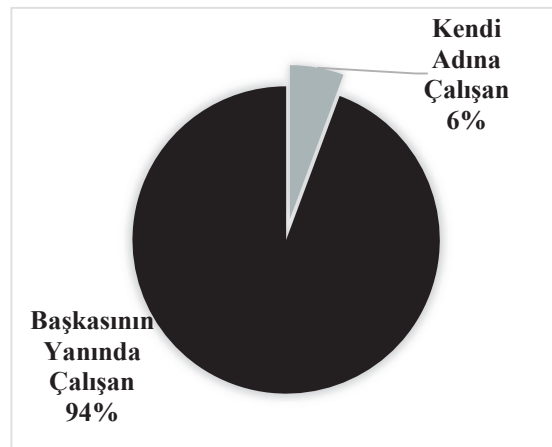
Tablo 2.3 Suriyeli Katılımcıların Mesleklerine Göre Aldıkları Maaşları

Meslek	Maaş Aralığı (TL)
Tekstil (28 Kişi)	650-2200
Doktor (2 Kişi)	3000
Ayakkabı 3 kişi	1400-2000
Kasap 4 kişi	1800-3000
Öğretmen 3 kişi	900-2000
İnşaat 1 kişi	1700
Şoför 1 kişi	1250
Danışman	1400
Suriyeli Okulu Müdürü	900
Hemşire	2000
Kaportacı	2000
Marangoz	1000
Terzi	1500
Elektrikçi	1200
Telefon Aksesuarları Satıcısı	1200
Kuru Temizleme	1500
Eczacı	1500
Toplam	53 kişi

2.4.2 Suriyeli Çalışan/İşveren Sayıları

Katılımcıların %52'sinin (53 kişi) aktif çalışan olduğu Bağcılar ilçesinde katılımcıların yalnızca %6'sı kendi adına çalışırken %94'ü ise bir işveren yanında çalışmaktadır (Şekil 2.26).

Şekil 2.26 Suriyeli Katılımcıların İşveren/Çalışan Olma Durumları

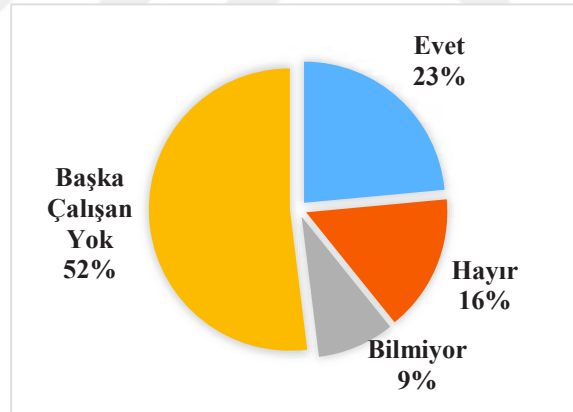
2.4.2.1 Suriyeli İşverenler ve İşçileri

İşyeri işleten 3 kişinin 1400-3000 arasında değişen aylık gelirlerine kıyasla işyeri için ödedikleri kira miktarı 1000 liradır. 3 işveren de ürünlerini bir şirket aracılığıyla tedarik ettiğini belirtmiştir. 3 işverenin de işçisi bulunmakla birlikte işçilerine ödedikleri maaşlar 1200-2400 TL aralığında değişmektedir. %94 oranındaki Suriyeli çalışanların tamamı işverenlerinden memnun olduğunu ifade etmiştir. Yalnız bir kişi maaş alamadığından dolayı bir kere problem yaşadığını belirtmiştir.

2.4.2.2 Suriyeli Çalışan Maaşlarının Yerli Çalışan Maaşları İle Kıyaslanması

Katılımcılara sorulan “Sizinle aynı statüdeki diğer çalışanlarla aynı maaşı mı alıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda bu soruya evet diyenlerin oranı %23 iken hayır yanıtını verenlerin oranı ise %16’dır. Diğer işçilerin maaşlarını bilmediklerini ifade edenler ise %9 oranındayken işyerinde tek çalışan olduğunu ve başka çalışan bulunmadığını ifade edenler ise %52 gibi yüksek bir orana sahiptirler (Şekil 2.27).

Şekil 2.27 Suriyeli Katılımcıların Yerli Çalışanlarla Aynı Maaşı Alma Durumları

2.4.2.3 Suriyeli Çalışanların Sigorta Durumları

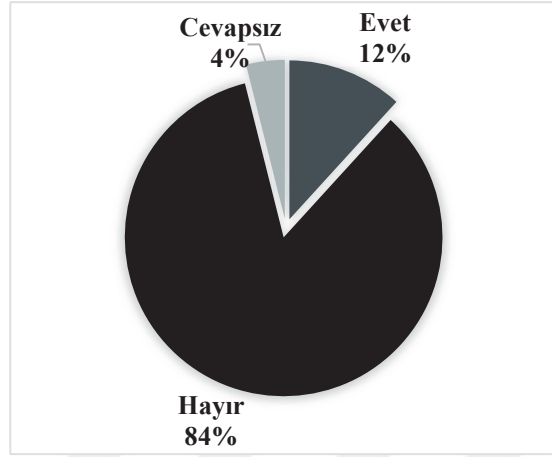
Suriyeli çalışanlar içerisinde sadece 2 kadın (Doktor, Türkmen kökenli tekstil çalışanı) ve 2 erkek (Doktor, Eczacı Teknisyeni) sigortalıdır. 1 Erkek Hemşire sigortasının başlayacağını beyan etmiştir. Kalan 97 kişinin ise sigortalarının olmadığı öğrenilmiştir.

2.5 Suriyelilerin Yerlilerle İlişkileri

Katılımcılara yöneltilen “Yerlilerle herhangi bir sorun yaşadınız mı?” sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda sorun yaşadıklarını belirtenlerin oranı %12 iken sorun

yaşamadıklarını ifade edenler ise %84 oranındadır. Bu soruya cevap vermeyenler ise %4 oranında kalmıştır (Şekil 2.28).

Şekil 2.28 Suriyeli Katılımcıların Yerlilerle Sorun Yaşama Durumları

Suriyeli katılımcılardan yerlilerle sorun yaşadıklarını ifade eden %12 oranındakilerin yerlilerle yaşadıkları sorunların neler olduğuna bakıldığında bu sorunların genelde bireysel olarak yaşanan problemler olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar arasında nispeten daha fazla tekrarlananı dolandırılmak olduğu sahada yapılmak istenen anket çalışmalarına Suriyelilerin verdikleri tepkiler doğrultusunda da gözlenmiş bir sonuçtur. Anket uygulayıcısının Türkiye kökenli olması ve bazı Suriyelilerin daha önce Türkler tarafından dolandırılmalarından dolayı anket çalışmasına olumsuz bakmışlar, yardımcı olmak istememişlerdir. Ancak tercümanın bulunmasından sonra tercümanın da Arap kökenli olması ve birbirlerini tanıyor olmaları Suriyelilerin anket ve mülakat çalışmasına olan çekinceli davranışlarını olumlu yönde değiştirmiştir.

Tablo 2.4 Suriyeli Katılımcıların Yerlilerle Yasadığı Sorun Konuları

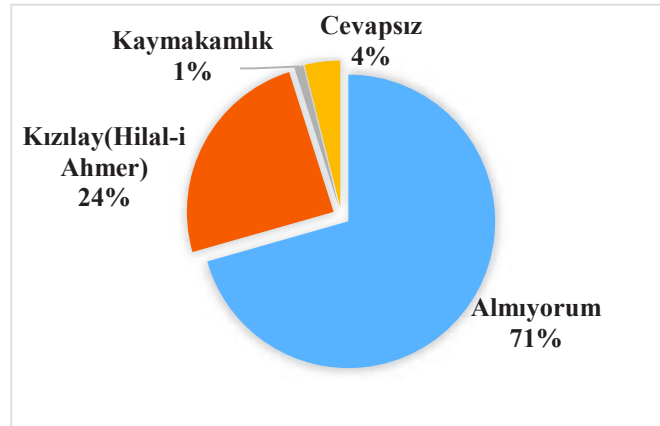
	Sıklık	Yüzde
Ev depozitosunu geri vermediler.	1	1.0
Dil anlaşmazlığı	1	1.0
Dolandırıcılık	2	2.0
Türk doktorlar ilgisiz ve bize iş vermiyorlar	1	1.0
İş şartları çok ağır	1	1.0
Kavga yaşandı.	1	1.0
Ülkemizi bıraktığımız için kızıyorlar.	1	1.0
Kötü görüyorlar bizi.	1	1.0
Kültürel Baskı (kıyafet-makyaj)	1	1.0
Maaş vermedi patronum.	1	1.0
Toptan ürün alırken parayı vermiyorlar.	1	1.0
Total	12	

2.6 Suriyelilerin Türkiye’deki Kurumlarla İlişkileri

2.6.1 Suriyelilerin Maddi Yardım Alma Durumları

Ortalama hane gelirinin 2500 TL olduğu Suriyeli ailelerin resmi kurumlardan yardım alıp almama durumlarına bakıldığında %71’inin Türkiye’deki herhangi bir kurumdan yardım almadıkları öğrenilmiştir. %24’ünün ise Hilal-i Ahmer olarak söyledikleri Kızılay’dan yardım aldıkları, sadece %1’inin Kaymakamlıktan yardım aldıkları görülmüştür. Bağcılar Kaymakamlığı’ndan yardım alanların oranı Bağcılar Kaymakamlığı’ndan elde edilen verilerle kıyaslandığında Bağcılar’daki toplam Suriyeli nüfusun %27’si (12,660 kişi) Kaymakamlıktan yardım almakta iken anket yapılan katılımcıların ise %1’i yardım almaktadır. %4’ü ise bu soruya cevap vermemiştir (Şekil 2.29).

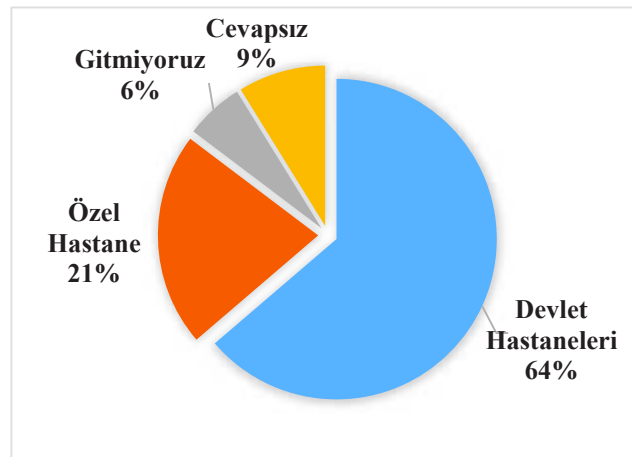
Şekil 2.29 Suriyeli Katılımcıların Yardım Alma Durumları

2.6.2 Suriyelilerin Sağlık Hizmetlerine Erişimi

Anket formunda sorulan bir diğer soru olan “Sağlığınızla ilgili durumlarda nereye başvuruyorsunuz?” sorusuna katılımcıların %64’ü İstanbul’daki ve özellikle Bağcılar ve çevre ilçelerin devlet hastanelerine başvurduklarını belirtirken %21’i ise özel hastanelere başvurduklarını ifade etmişlerdir. Özel hastanelere ücret ödemek zorunda kalmalarının yanında kimliklerinin de olmaması bu kişileri özel hastanelere mecbur bırakmıştır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, özel hastane olarak belirttikleri yerler arasında Suriyeliler tarafından işletilen ve Suriyeli doktorların bulunduğu hastane ya da poliklinikler mevcuttur. Suriyelilerin yaşadıkları problemlerin başında gelen sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları sorunlarının başlıca sebebi ise, Suriyelilerin kayıtsız oluşu ya da kayıtlı olanların da İstanbul dışında başka bir ilde geçici koruma statüsü kaydının bulunmasıdır (Woods vd., 2016; 15). Bu soruya hastanelere gitmiyoruz yanıtını veren %4’ünün de sebepleri bunlardır. Bunun dışında katılımcıların %9’u ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır (Şekil 2.30).

Şekil 2.30 Suriyeli Katılımcıların Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Durumları

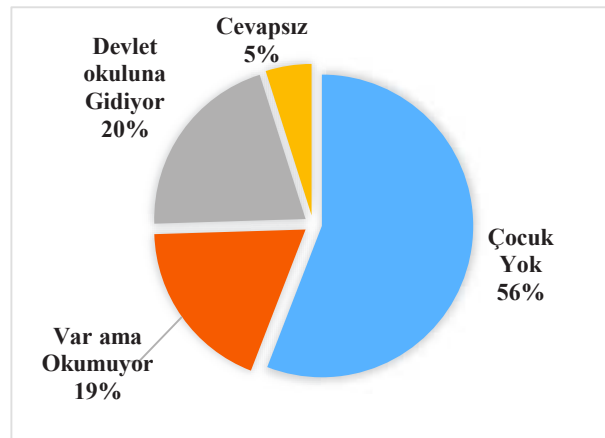

Suriyeli aileler çocuklarını ise çoğunlukla Bağcılar ilçesindeki tek göçmen polikliniği olma özelliğini taşıyan Çınar Mahallesi'ndeki Göçmen Sağlığı Polikliniğine götürdükleri katılımcılardan öğrenilirken göçmen polikliniğine yapılan ziyaretle de bu bilginin doğruluğu gözlenmiştir.

2.6.3 Suriyelilerin Okula Giden Çocuk Sayıları ve Çocukların Öğrenim Gördükleri Kurumların Türleri

Bağcılar ilçesinde elde edilen veriler doğrultusunda katılımcıların 6-17 yaş arasında olan toplam 91 çocuk içerisinde Türkiye'nin eğitim sistemine dâhil olanların oranı %47'dir. Okula devam eden oranının neredeyse yarı yarıya olduğu bu durum için iyi bir sonuç denilebilir ancak eğitim sistemine entegre olmayan bir bu kadar daha çocuk olduğu göz önüne alındığında eğitimle ilgili daha fazla iyileştirme yapmak gerektiği ortaya çıkmaktadır. %42'si ise okul çağında çocuklarının olduğunu ancak okula gönderemediklerini belirtmişlerdir. Bunun sebepleri arasında ise, ailenin maddi yetersizliği ilk sırada gelirken Suriyeli ailelerin sistemi bilmemelerinden kaynaklı işlem yapamamaları, dil bilmemeleri veya Türkiyeli yetkililerin yönlendirme yetersizlikleri gelmektedir. Tüm katılımcılara genel olarak bakıldığında ise %56'sının zaten okul çağında çocuğu olmadığı görülmektedir (Şekil 2.31).

Şekil 2.31 Suriyeli Katılımcıların Çocuklarının Okula Gitme Durumları

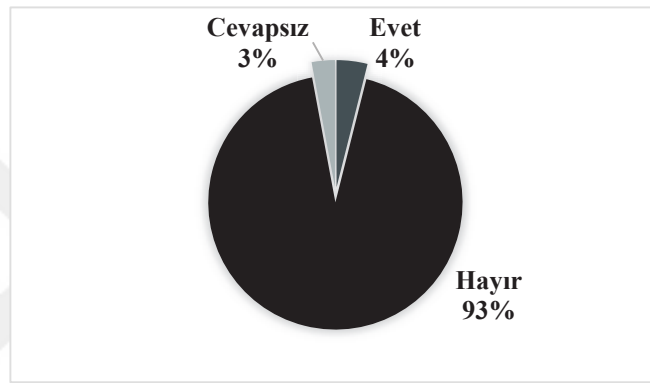

2.6.4 Vatandaşlık Başvurusunda Bulunma

Tüm katılımcılar arasında vatandaşlık başvurusunda bulunma durumları irdelendiğinde sadece %4'ünün vatandaşlık başvurusunda bulunduğu %93'ünün ise başvuruda bulunmadığı saptanmıştır. %3'ünün soruyu yanıtlamadığı bu çalışmada

vatandaşlık başvurusunda bulunanların azlığı dikkat çekerken bu oranın artması da zamanla beklenebilecektir (Şekil 2.32). Başvuruda bulunmayan oranındaki yüksekliğin sebeplerinden biri de bu kişilerin zaten kayıtsız olmalarıdır. Kayıtlı olup vatandaşlığa başvurmamayanlar ise ya Suriye’de savaş bitince ülkelerine geri dönmek istemelerinden ya da vatandaşlık başvurusunun nasıl yapıldığı veya buna hakkı olup olmadığını bilmediğinden kaynaklanmaktadır. Vatandaşlığa başvuranlar ise, Suriye’de savaş bitse dahi ülkesine geri dönmek istemeyenlerden oluşmaktadır.

Şekil 2.32 Suriyeli Katılımcıların Vatandaşlık Başvurusunda Bulunma Durumları

2.7 Suriyelilerin Ülkeleriyle Bağlantısı ve Türkiye’deki Gelecekleri

2.7.1 Suriyelilerin Yanında Olmayan Yakınları ve Onlarla Görüşme Durumları

Türkiye’ye gelip İstanbul’un Bağcılar ilçesine yerleşen bu katılımcıların Suriye’de yakınları kalıp kalmadığı ile ilgili sorulan soruya %13’ü Suriye’de bir yakınının kalmadığını belirtirken %79’u Suriye’de yakınları olduğunu ve whatsapp uygulaması üzerinden iletişim sağladıklarını belirtmişlerdir. Suriye’de yakınları olanların oransal büyüklüğü bu kişilerin Suriye’deki yakınlarının da ilişkiler ağı yolu ile Türkiye’ye gelebilme ihtimallerine işaret etmektedir. Bu da Suriye’deki iç savaş devam ettikçe Türkiye’deki toplam Suriyeli sayısının artabileceği anlamına gelmektedir. Katılımcıların sadece %6’sı Suriye’de yakınları olduğu halde onlarla iletişim kuramadıklarını ve görüşemediklerini ifade etmişlerdir. Bu soruya %2’si ise cevap vermemiştir (Şekil 2.33).

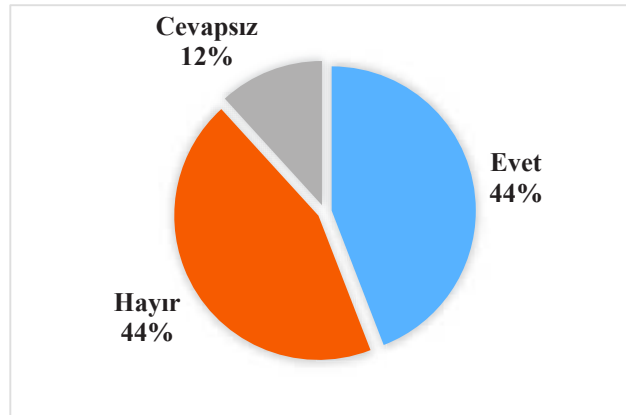
Şekil 2.33 Suriyeli Katılımcıların Suriye’deki Yakınlarıyla Görüşme Durumları

2.7.2 Suriye Savaşında Yakın/lar/ını Kaybedenlerin Sayıları

Katılımcılara yöneltilen “Suriye’deki savaşta bir yakınınızı kaybettiniz mi?” sorusuna katılımcıların %44’ü evet cevabını verirken diğer %44’ü ise hayır cevabını vermiştir. %12’si ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır (Şekil 2.34). Evet cevabını verenlerin de yaşadıkları ve maruz kaldıkları olaylardan dolayı Suriye’ye savaş bitse dahi dönmek istemeyecekleri düşünülebilmektedir.

Şekil 2.34 Suriyeli Katılımcıların Suriye’deki Savaşta Yakınlarını Kaybetme Durumları

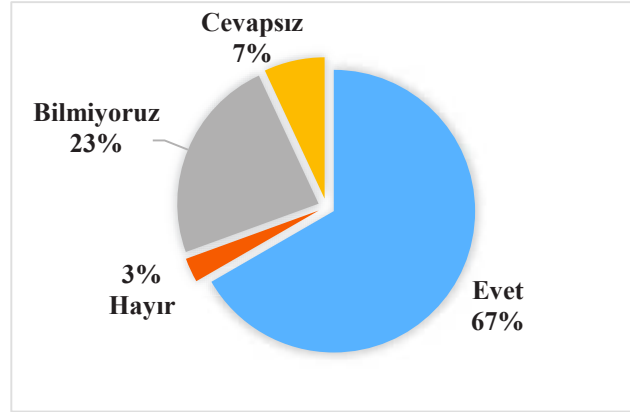

2.7.3 Suriye’ye Dönme Durumları

Bağcılar ilçesindeki Suriyelilerin kalıcılıkları ile ilgili sorulmuş olan “Savaş biterse Suriye’ye dönmeyi düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %67 gibi büyük bir oranı evet cevabını vermiştir. Çok küçük bir oranı (%3) ise hayır cevabını verirken kararsız kalan ve ne yapacaklarını bilmeyenler ise %23 oranındadır. %7’si ise bu soruya cevap vermemiştir

(Şekil 2.35). Savaş bitimiyle Suriye’ye geri döneceğini söyleyenlerin büyük orana sahip olduğu düşünülürse bu insanların Türkiye’de kalıcı olmayacakları düşünülebilir.

Şekil 2.35 Suriyeli Katılımcıların Suriye’ye Dönme Durumları

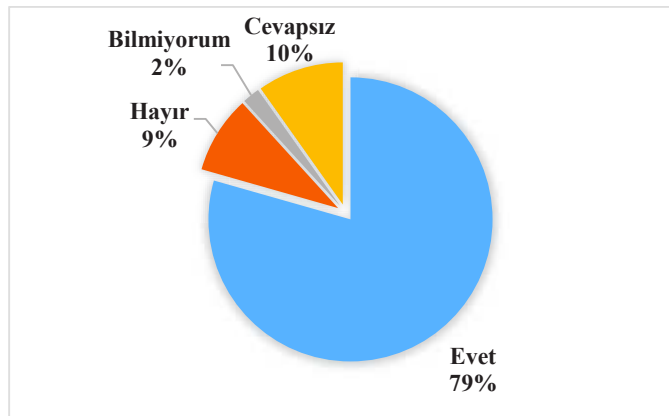
Katılımcılar arasında Türk eşi olan Suriyeli bir göçmenle de görüşülmüştür. Eşi ile aynı tekstil atölyesinde tanışıp evlenen bu kişinin forma düştüğü not ise şu şekildedir:

“Evet dönmek istiyorum ama eşim Türk olduğu için dönmem sıkıntı görünüyor.”
(SE31, 20 yaşında).

2.7.4 Türkiye’de Kalıcılıkları

Kalıcılıkları ile ilgili sorulan bir diğer soru “Savaş bitene kadar Türkiye’de mi kalmayı düşünüyorsunuz?” sorusuna ise %79 oranında evet cevabı verilmişken %9 oranında ise hayır yanıtı verilmiştir. Hayır yanıtını verenler de bu süreçte başka ülkelere gitmek istediklerini ifade etmişlerdir. %10 ise cevap vermeyerek bu soruyu atlamıştır (Şekil 2.36).

Şekil 2.36 Suriyeli Katılımcıların Savaş Bitene Kadar Türkiye’de Kalma Durumları

Bir katılımcının eklediği farklı cevaplardan bir tanesi ise şu şekildedir:

“Nerede iyi para alırsam oraya giderim.” (SE38, 27).

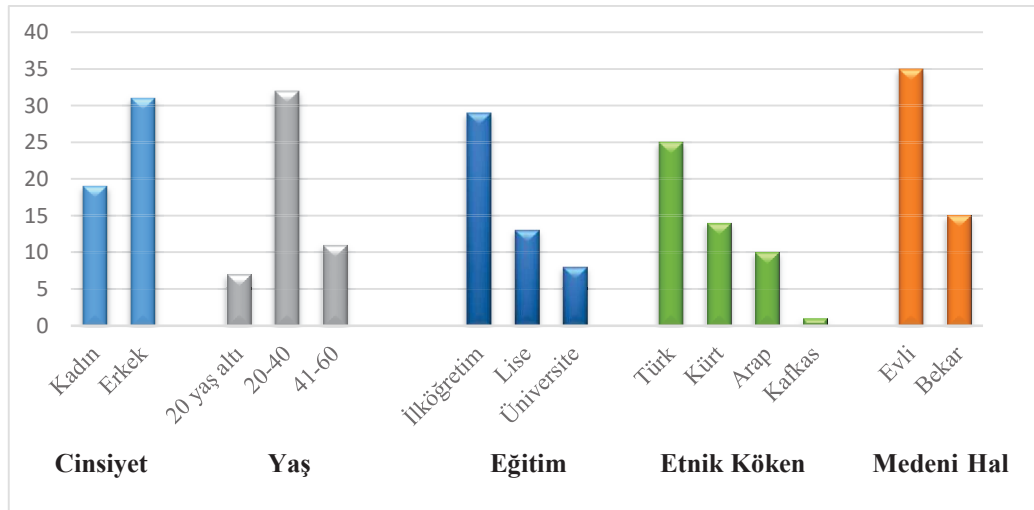
Yerel Halk Anket ve Mülakatı

Yerlilere ait demografik veriler ve Suriyelilerle ilgili soruların yer aldığı bölüm olmak üzere toplam iki bölümden oluşan anket ve mülakat formunda Suriyelilere uygulanan formda olduğu gibi 18 yaş ve üzerindeki erişkinlere uygulanmıştır. Yerlilere ait demografik veriler elde edilirken aynı zamanda yerlilerin Suriyeliler ile olan ilişkileri, Suriyeliler hakkındaki görüşleri ve toplumsal hayat içerisinde varsa Suriyeliler ile yaşadıkları problemler de öğrenilmeye çalışılmıştır. 50 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışma 2017 Eylül ve Kasım aylarında olmak üzere iki farklı zamanda uygulanmıştır. Katılımcılar seçilirken kişilerin Suriyelilerle doğrudan ilişki halinde olmalarına dikkat edilmiştir. Böylece mümkün olduğunca önyargılardan uzak doğru bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

2.1 Demografik Özellikler

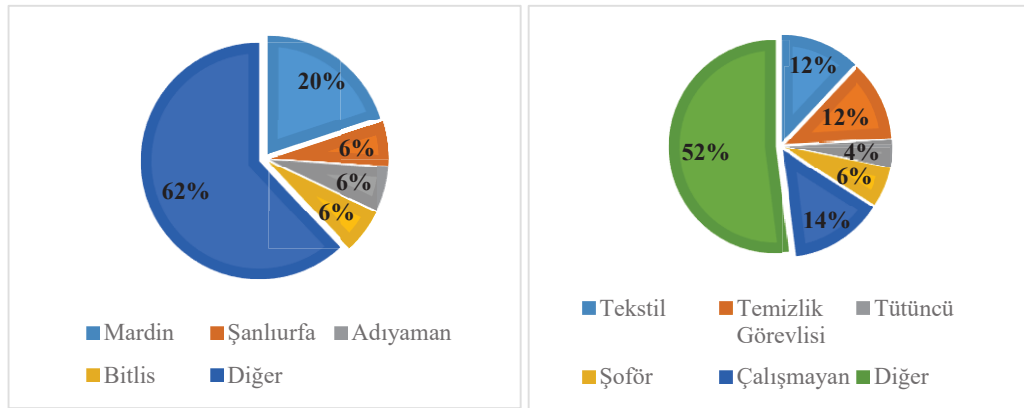
Yerli katılımcılara ait demografik veriler analiz edildiğinde katılımcıların %62'si erkek, %38'i ise kadınlardan oluşurken yine katılımcıların %14'ü 20 yaş altı bireylerden, %64'ü 20-40 yaş arası bireylerden, kalan %22'si ise 41-60 yaş arası bireylerden oluşmaktadır. Eğitim durumlarına bakıldığında ise %58'lik kısmını ilköğretim mezunları, %26'sını lise mezunları ve diğer %16'sını ise üniversite mezunları temsil etmektedir. Çoğunluğunun başta Karadeniz ve ardından Doğu Anadolu bölgesinden göçen insanların yaşadığı Bağcılar ilçesinde anket uygulanan bireyler arasında benzer şekilde %50'sini Türk kökenliler, %28'ini Kürt kökenliler oluştururken %20'sini ise Arap kökenliler ile %2'sini ise Kafkas kökenliler oluşturmaktadır. Katılımcıların %70'ini evli olanlar temsil ederken de %30'unu ise bekâr olanlar temsil etmektedir (Şekil 2.37).

Şekil 2.37 Yerli Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik özellikler alt başlığı altında sorulan diğer sorular içerisinde yerli katılımcıların memleketleri, meslekleri, Bağcılar'da yaşadıkları süre, kiracı/ev sahibi olma durumları, kiracı ise kira ücreti sorulmuştur. Sorulan sorular ile yerli katılımcıların verdikleri cevapların Suriyelilerle ilgili görüşlerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Sorulan sorulara ilişkin verilen cevaplar doğrultusunda Şekil 2.38 hazırlanmıştır. Memleketlerine ilişkin elde edilen veriler sonucunda katılımcıların %20'si Mardinli, %6'sı Şanlıurfa, Adıyaman, Bitlis kökenli olup kalan %62'si ise Türkiye'nin farklı şehirlerinden gelen kişilerden oluşmaktadır. Bu şehirlerin öne çıkmasında da anadili Arapça veya Kürtçe olanların dil ortaklığından dolayı Suriyelilerle iletişim kurmada diğer şehirlerden gelenlere göre daha başarılı olmalarıdır. Meslekleri ele alındığında da %12'sinin tekstil sektöründe olduğu, %12'sinin de temizlik görevlisi olarak çalıştığı bilinmektedir. Tekstil sektöründe olanlar işverenler olması dolayısıyla Suriyeli işçi çalıştırmaktadırlar. Temizlik görevlisi olanlar ise Suriyeli yatırımcılar tarafından Bağcılar'da açılan özel okul Al Fayez Okulunda çalışan kişilerdir. Katılımcıların %4'ü tütün satıcılığı yaparken %6'sı yine aynı özel okulda şoför olarak çalışmaktadırlar. %14'ünün çalışmadığı katılımcıların kalan %52'si ise farklı meslekleri icra etmektedir.

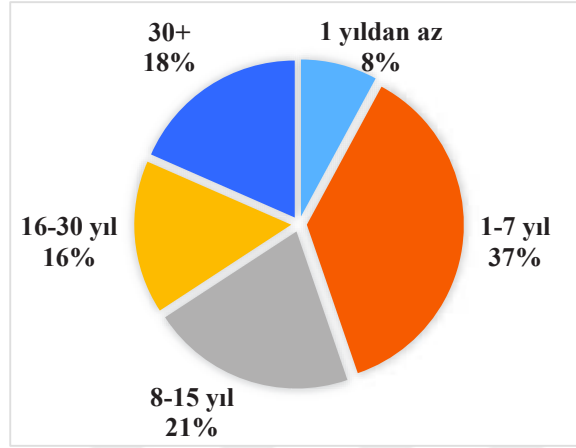
Şekil 2.38 Yerli Katılımcıların Memleketlerine ve Mesleklerine Göre Dağılımları

Yerli katılımcıların Bağcılar ilçesinde geçirdikleri sürele bakıldığında %8'i 1 yıldan az süredir, %37'si 1-7 yıl arasında, %21'i 8-15 yıl arasında, %16'sı 16-30 yıl arasında, %18'i 30 yıldan fazladır Bağcılar ilçesinde ikamet etmektedir. 0-7 yıldır Bağcılar'da ikamet edenlerin etnik kökenlerine bakıldığında %71'inin Arap kökenli olduğu görülmektedir. Buradan da anlaşılabileceği gibi Suriyelilerin gelmesiyle ilçeye göç eden Arap kökenli yerli halk Arapçalarını da kullanarak iş hayatına katılmışlardır. Diğer %29'u ise farklı şehirlerden

insanlar olup tayin/atama, eğitim gibi sebeplerle gelen insanlardan oluşmaktadır. (Şekil 2.39).

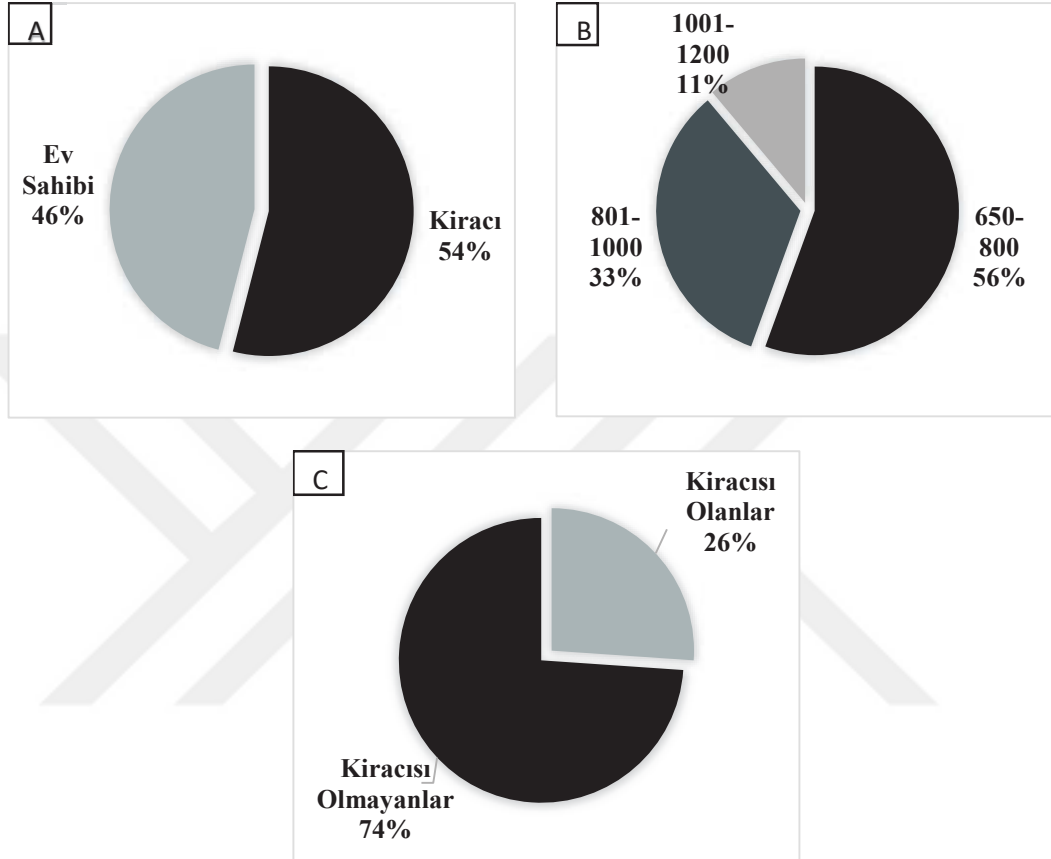
Şekil 2.39 Yerli Katılımcıların Bağcılar’da Geçirdikleri Süre

Katılımcılara ev sahibi veya kiracı olma durumları sorulmuş ve eğer ev sahibi ise Suriyeli kiracısı olup olmadığı, var ise Suriyeli kiracısından aldığı kira ücretinin Suriyelilerin kendilerinin belirttikleri kiralar ile uyuşup uyuşmadıkları ölçülmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte Suriyeli olmayan kiracısının da olup olmadığı sorulmuş ve böylece yerliye verilen kira bedeli ile Suriyeliye verilen kira bedelinin farklı olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Eğer katılımcı kiracı ise de ne kadar kira verdiği öğrenilerek yine Suriyeli kiracıların kira ücretleri ile kıyaslaması yapılmıştır. Böylece ev sahiplerinin kira konusunda Suriyelilerden yararlanıp yararlanmadıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan Şekil 2.40’da da görüldüğü üzere yerli katılımcıların %46’sı ev sahibi iken %54’ü ise kiracı durumundadır. Ev sahibi olan %46 oranındaki kişi içerisinde de kiracısı olanların oranı %26 iken bunların tamamı hem Suriyeli hem yerli kiracısı olanlardır. Hem Suriyeli hem yerli kiracısı olanlara da yerli ve Suriyeli kiracısına fiyat farkı koyup koymadığı sorulmuş ve ev sahibi katılımcıların tamamı buna evet cevabı vermiştir. Ne kadar fiyat farkı koyduklarına dair soruya ise evin niteliğine göre değişmekle birlikte genellikle 50 ile 100 TL arasında değişen fazladan kira aldıklarını söylemişlerdir. Bu %26’nın Suriyeli kiracılarından aldığı kira fiyatları ise 650 ile 800 TL arasında değişmektedir. Kiracısı olanların tamamı da Suriyeli kiracılarından memnun olduklarını dile getirmişlerdir. Bunda da en etkili olan faktörün Suriyeli kiracıların kiralarını düzenli olarak ve geciktirmeden ödemelerinin geldiğini ifade etmişlerdir. Yerli katılımcılar içerisinde kendisi kiracı olan %54’ün ödedikleri kira bedelleri de yine evin niteliğine göre değişmekle birlikte 650-1200 TL arasında değişmektedir.

%56'sının 650-800 TL arasında kira ödediği ilçede %33 801-1000 TL kira öderken %11 ise 1001-1200 TL kira ödemektedir.

Şekil 2.40 (A) Yerli Katılımcıların Ev Sahibi/Kiracı Olma Durumları, (B) Kiracıların Kira Bedelleri ve (C) Ev Sahibi olanların Kiracısı Olma Durumu

Suriyeli kiracısı olan bir yerli katılımcının Suriyeli kiracıları ile ilgili eklediği sözleri (YE, 45, Emekli):

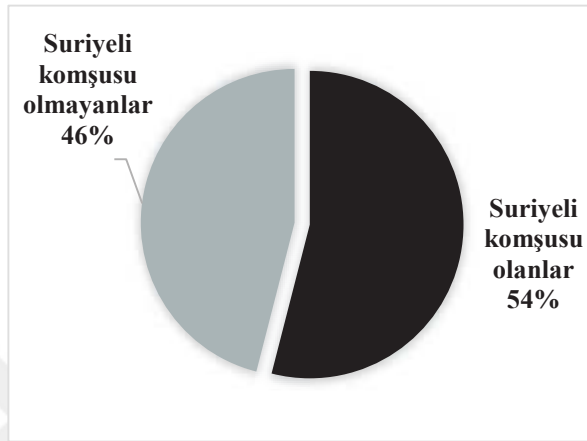
“Suriyeliler eve misafır geleceğini ev sahibine haber veriyorlar. Gözü tok insanlar azla yetiniyorlar ama Türkler öyle değil. Suriyeliler günü kurtaralım yeter diyorlar ama Türkler daha çok olsun istiyor. Suriyeliler kapılarını hiç kilitlemezler. Eski Osmanlı gibiler. Suriyeli kiracıma göre Türklerin komşuluk ilişkileri çok zayıf. Suriyelileri daha muhafazakâr görüyorum. Ama bununla birlikte Suriyelilerde çok eşlilik var. Hepsi birlikte bir evde kalıyorlar. Çocuklarını çalıştırıp kendileri çalışmayan çok var. ”

2.2 Suriyeliler İle İlgili Görüşler

Katılımcılara demografik verilerden hemen sonra Suriyeliler ile ilgili bilgiler sorulmuştur. Bunlardan ilki katılımcıların Suriyeli komşularının olup olmadığıydı. **“Suriyeli**

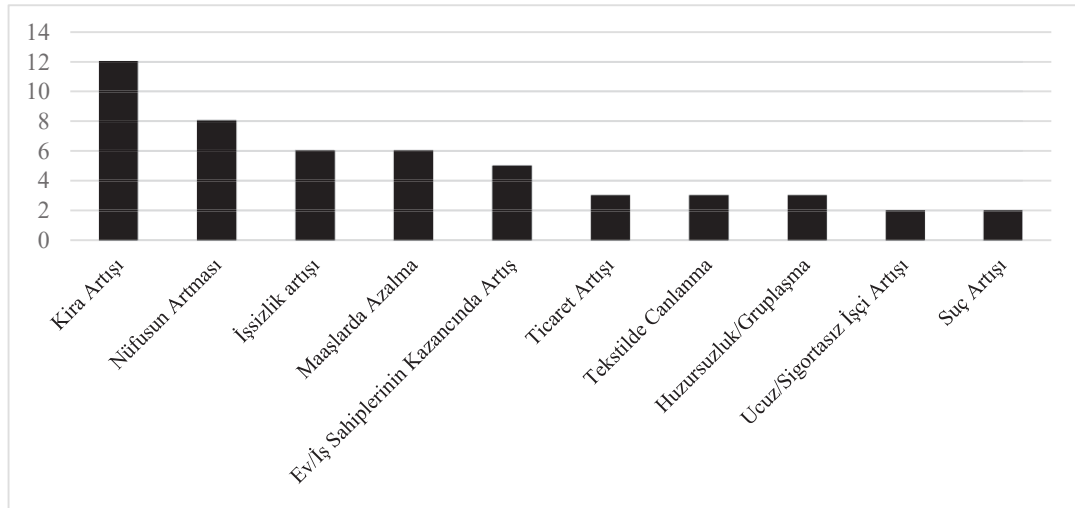
komşularınız var mı? Varsa onlardan memnun musunuz?” sorusuna Suriyeli komşusu olan %54’ün (Şekil 2.41) biri hariç tamamı memnun olduğunu ifade ederken memnun olmadığını ifade eden kişi ise bunun sebebini Suriyeli gençlerin akşam geç saatlerde sokakta yüksek sesle müzik dinlemeleri olarak göstermiştir.

Şekil 2.41 Katılımcıların Suriyeli Komşusu Olma Durumu

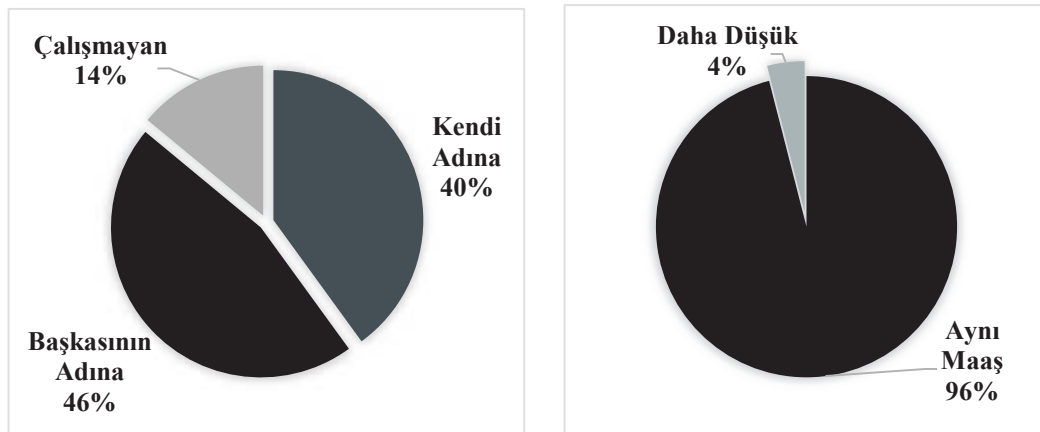
Katılımcılara yöneltilen **“Suriyelilerin gelmesiyle çevrenizde ne gibi değişiklikler oldu?”** sorusuna katılımcıların ilk dile getirdikleri değişim %23 ile kira fiyatlarının artması oldu. Hemen ardından %17 ile nüfusun artması olurken, %13’ü işsizliğin artması, %13’ü yerli çalışanların maaşlarının azalması, %10’u ev/iş sahiplerinin kazancının artması, %6’sı ticaret artışı, %6’sı tekstil sektörünün canlanması ve diğer %6’sı ise toplumsal huzursuzluğun ve gruplaşmanın artması olarak ifade etmişlerdir. Kalan %4’ü ucuz/sigortasız/çocuk işçi artışı ve %2’si ise suç artışı değişimlerinin olduğunu söylemişlerdir (Şekil 2.42).

Şekil 2.42 Yerli Katılımcılara Göre Yaşanan Değişimler

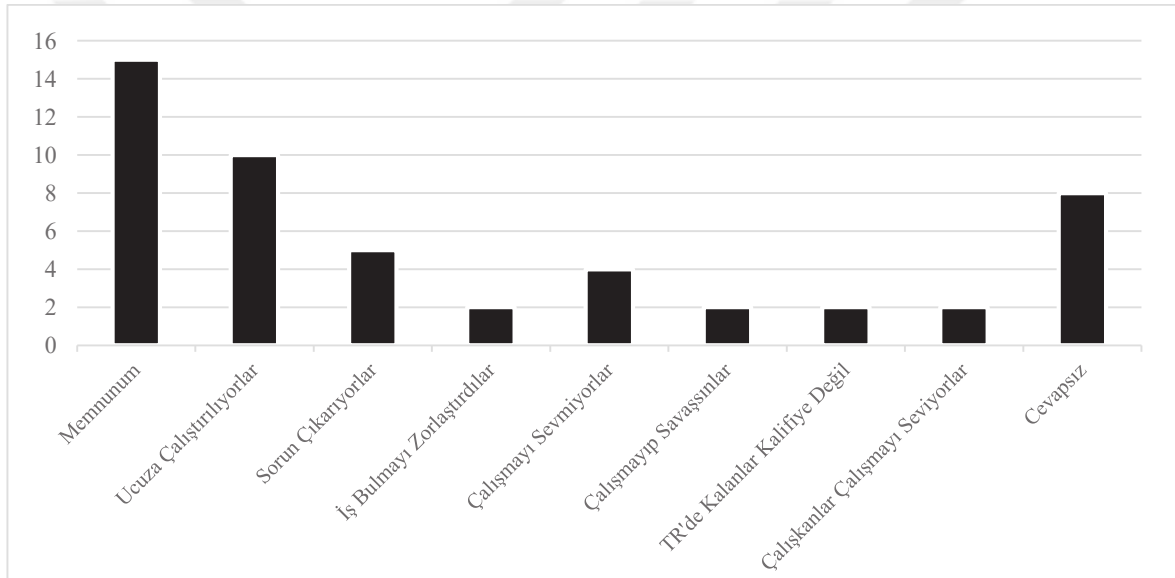
Katılımcılara yöneltilen bir diğer soru olan “**Kendi adınıza mı çalışıyorsunuz yoksa başkasının adına mı?**” sorusuna katılımcıların %40’ı kendi adına çalıştıklarını belirtirken %46’sı ise başkasının adına çalıştıklarını ve kalan %14’ü ise çalışmadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 2.43). Bu soruyu sormaktaki amaç ise kendi adlarına çalışanların yerli ve Suriyeli işçisinin olup olmadığını bulmak ve bu işçilere verdikleri maaşlar arasında ücret farkı olup olmadığını tespit etmektir. Başkasının adına çalışanların ise işyerlerinde Suriyeli çalışan olup olmadığı, varsa aynı statüdeki bu kişilerle aldıkları maaşların karşılaştırmasını yapmaktır. Böylece Suriyelilerin ucuz işçi olduğuna dair algının gerçekliğinin sorgulanması amaçlanmıştır. Elde edilen verilere göre kendi adına çalışan (%40) katılımcılar içerisinde tüm katılımcıların %12’sini oluşturan tekstil işiyle uğraşan kişilerin işyerlerinde hem yerli hem Suriyeli işçi bulunmaktadır. Bu kişilere yerli ve Suriyeli işçilerine aynı maaşı verip vermedikleri sorulmuş ve bu kişilerin tamamı evet yanıtını vererek işçiler arasında ayrım yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ancak aynı zamanda da Suriyelilerin geldikleri ilk yıllarda ucuza çalıştıklarını ama zamanla işten ayrılan yerli işçilerin yerine işçi bulmakta zorlanmalarından dolayı iş talebiyle gelen Suriyelileri işe aldıklarını söylemişlerdir. Bununla birlikte başka atölyelere Suriyeli işçilerini kaptırmamak için ara ara zam yaptıklarını ve şu anda yerli işçilerle aynı maaşı alacak şekilde maaşlarına zam yaptıklarını da ifade etmişlerdir. Başkasının adına çalışan %46 içerisinde de işyerinde Suriyeli işçi bulunan kişilerin oranı %48 iken bu kişilerden sadece %4’ü Suriyeli işçilerin kendilerinden daha düşük ücretlerle ucuza çalıştıklarını söylerken kalan %96 ise aynı maaşı aldıklarını söylemişlerdir.

Şekil 2.43 Yerli Katılımcıların Çalışma Durumu ve Yerli/Suriyeli Çalışanların Aynı Maaşı Alma Durumları

Formda yer alan bir diğer soru “Suriyeli çalışanlarla ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusu çalışan tüm katılımcılara yöneltilirken katılımcıların %30’u Suriyelilerin çalışmasından memnun olduklarını, %20’si Suriyelilerin ucuza çalıştırıldıklarından %10’u Suriyeli çalışanların sorun çıkardıklarından bahsetmiştir. %4’ü ise iş bulmayı zorlaştırdıklarından, %8’i Suriyelilerin çalışma saatlerinin fazlalığından dolayı çalışmayı sevmediklerinden, %4’ü Suriyeli erkeklerin çalışmayıp savaşmaları gerektiğinden, %4’ü Türkiye’de kalanların kalifiye olmamasından, diğer %4’ü ise Suriyeli çalışanların çalışkan olduklarından bahsetmiştir. Katılımcıların %16’sı ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır (Şekil 2.44).

Şekil 2.44 Yerli Katılımcıların Suriyeli Çalışanlarla İlgili Görüşleri

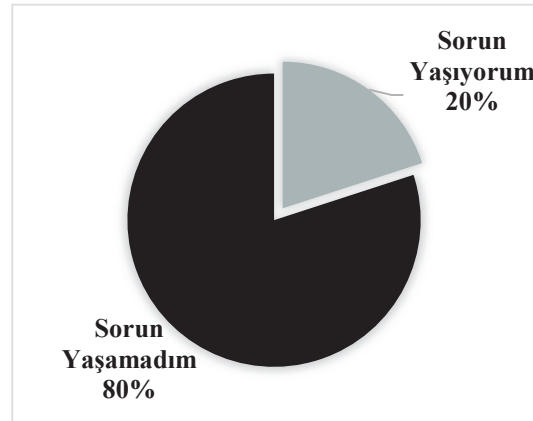

Suriyeli çalışanlarla ilgili düşüncelerini ekleyen bir yerli katılımcının sözleri (YE17, 29, Medikal):

“Kalifiye olan Suriyeliler Türkiye’de kalmadı. Onlar Avrupa’ya göç ettiler. Türkiye’de kalanlar ise kazanımı düşürdü. Elimizde kalanları da yardım amaçlı değil koz amaçlı tutuyoruz”

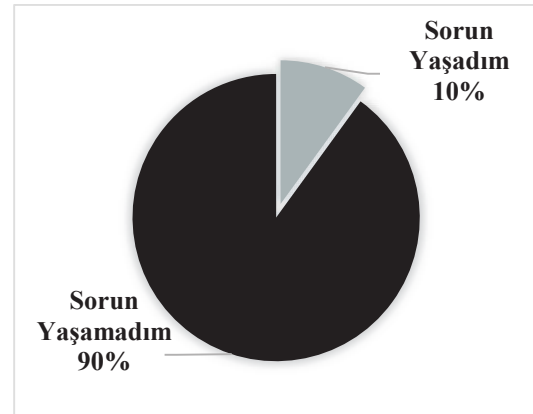
“Suriyelilerle sorun yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bunlar nelerdir?” sorusuna da katılımcıların %80’i hayır yanıtını verirken %20’si ise evet yanıtını vermiştir. Evet yanıtını verenlerin ise belirttikleri sorunların başında dil problemi (%80) gelirken hemen ardından ise temizlik (%10) ve dolandırıcılık (%10) yanıtları gelmiştir (Şekil 2.45).

Şekil 2.45 Yerli Katılımcıların Suriyelilerle Sorun Yaşama Durumları

“Suriyelilerin sağlık alanında sizinle aynı imkânlarla sahip olmasıyla ilgili neler düşünüyorsunuz? Bu konuda sıkıntı yaşadınız mı? Yaşadıysanız bunlar nelerdir?” sorusuna katılımcıların sadece %10’u bu konuda sıkıntı yaşadığını belirtirken %90’ı ise sorun yaşamadığını ve Suriyelilerin kendilerine tanınan imkânlardan faydalanmasının gerekli bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Sorun yaşayan %10 ise hastanelerde Suriyelilere öncelik tanındığını ve bu yüzden sıraya girmeleri gerekmemesinden yakınmışlardır (Şekil2.46).

Şekil 2.46 Yerli Katılımcıların Suriyelilerin Sağlık Hizmetlerinden Yararlanmalarıyla İlgili Görüşleri

Yerli katılımcılardan bir kişinin konuyla ilgili eklediği sözler (YK7, 37, Ev Hanımı):

“Komşusu açken tok yatan bizden değildir. Nihayetinde onlar da insan. Elbette imkânlardan faydalanması gerek.”

Bir başka katılımcı ise yaşadığı sorunu şöyle ifade etmiştir (YE1, 38, Çalışmıyor):

“Oğlumu hastaneye götürdüm, yatırdım. Onu buradan kaldır götür bizim hasta yatacak dediler.”

“Sizce İstanbul ve Bağcılar’daki Suriyelilerin olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?” sorusuna daha önce sorulan “Suriyelilerin gelmesiyle çevrenizde ne gibi değişiklikler oldu?” sorusuna benzer cevaplar verilmiştir. Ancak o soruya verilen cevaplardan farklı olarak kadın katılımcılar Suriyelilerdeki çok eşliliğin kendi evliliklerine zarar vereceğini düşünmelerinden dolayı Suriyelilerden rahatsız olduklarını, Suriyelilerin kötü şartlarda yaşıyor olması ve çocuklarının buna şahit olmalarından rahatsız olduklarını, çok çocuklu olmaları ve erken yaşta evlenmelerini, kılık-kıyafet olarak da ilçe görüntüsünü değiştirmelerini olumsuz etkiler olarak ifade etmişlerdir. Çok çocuklu olmaları ve kadınların fazla bakımlı olmaları yerli kadınların rahatsızlık duymalarına sebep olmuştur. Yerli kadınlarda aynı zamanda kocalarını Suriyeli kadınlara kaptırma kaygısı oluşmuştur. Bununla birlikte ekonomik katkılarının olmasını, üretimin artmasını, ticareti ve tekstil sektörünü canlandırmalarını, tekstil atölye sayısının artmasını, tekstilciler arasındaki rekabetin artmasını ve işçi açığını kapatmalarını olumlu etkiler olarak belirtmişlerdir. Olumlu etki belirtenlerin tamamı tekstil sahipleri, ev sahipleri ve Suriyelilerin alışveriş yaptığı Türk işletmecilerdir. Suriyelilerle aynı işyerinde çalışan yerli işçiler ise iş ve maaş kaygısından dolayı olumsuz görüş belirtmişlerdir. Ayrıca etnik olarak benzeşen kişilerde erkekler olumlu görüş belirtirken aynı etnik kökenli yerli kadınlar ise olumsuz görüş belirtmişlerdir.

Görüşlere ek olarak tekstil sahipleriyle anket dışında yapılan görüşme sonucunda bazı bilgiler elde edilmiştir. Bir tekstil sahibi (YE18, 43) Suriyeli çalışanları için *“olmasalardı olmazdık”* ifadesini kullanırken devamında *“Onlar olmasa atölyelerin çoğu kapanırdı”* diyerek eklemiştir. Bir başka tekstil sahibi (YE20, 30) ise *“Mecburiyetten Suriyeli çalıştırıyorum. Türkler çalışmak istemiyor.”* diye eklemiştir.

Yerli katılımcılardan bir kişinin Suriyelilerin olumlu/olumsuz etkileri ile ilgili görüşleri (YK3, 48, Hemşire);

“Suriyelilerin kötü şartlarda yaşıyor olmaları ve bunu çocuklarımızın görüyor olması korkunç. Suriyeliler içerisinde küçük yaşta evlenen birçok kız var. Bu kızlar çocuklara nasıl bakılır bilmiyorlar. Bu yüzden çocuklarda hastalıklar fazla. Emziren anne sayısı az. Çok çocuklular. 25 yaşında bir kızın 6 çocuğu vardı. Ya eğitimsizlikten ya da duyarsızlıktan bakım konusunda zayıflar.”

Bir başka katılımcının eklediği sözler ise şöyledir (YK9, 41, Nakışçı):

“Suriyeli genç erkeklerin burada değil ülkelerini savunmaları lazım. Kadın ve çocukların burada olması sorun değil.”

Bir diğer katılımcı ise şunları eklemiştir (YK12, 32, Tekstil çalışanı): *“Suriyeli yetişkin erkeklerin çalışmamasına kızıyorum. Kendileri çalışmayıp çocuklarını çalıştırıyorlar. “*

Bir başka katılımcı ise şunları ekledi (YE17, 29, Medikal):

“Farklı kültürlerden geldiler. Onlardan yararlanamadık. Arapça öğrenemedik. Yanlış politikalar yüzünden sorunlar çıktı. Bloklama ve kutuplaşma var. Üç milyon Suriyeliyi 81 ile dağıtabilirdik.”

Bağcılar’daki Emlakçı Mülakatı

Suriyelilerin gelmesiyle emlak piyasasındaki değişimlerle ilgili en doğru bilgilerin elde edilebileceği kişiler olan emlakçılarla da mülakat yapılmıştır. Toplam 8 sorudan oluşan ve farklı mahallelerden 10 emlakçıya uygulanan anket formunda emlakçılara Suriyeli kiracıların ev arama konusunda nelere dikkat ettikleri, yerli ev sahiplerinin Suriyeli kiracılara yönelik tutumları, Suriyelilerin gelmesiyle o mahallelerdeki ev kira fiyatları ile ilgili sorular sorulmuştur. Emlakçı seçiminde dikkat edilen en önemli faktör emlakçının daha önce bir Suriyeli müşterisinin olmasıydı. Bu sebeple rastgele seçilen emlakçıları bulmakta zaman kaybı yaşanmıştır. Daha önceki bölümlerde de bahsedildiği gibi Suriyelilerin ev arama kısmında %24’ünün Türk emlakçılardan yararlandığı tespit edilmişti. Bu doğrultuda Suriyelilerin ev bulma sürecinde sıkça yararlandığı emlakçılara yöneltilen sorulara bakıldığında öncelikle emlakçılara **“Suriyelilerin gelmesiyle ev piyasasında ne gibi değişiklikler oldu?”** sorusu sorulmuştur. Bu soruya emlakçıların tamamı ev kiralalarının arttığını belirtirken bu artışın 100-200 TL arasında olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca artık kiralanan ev bulmada zorlandıklarını ve Suriyelilerin ev satın alma talebiyle hiç gelmediklerini söylemişlerdir.

Emlakçılara yöneltilen bir diğer soru ise **“Suriyeliler ev seçiminde nelere dikkat ediyorlar?”** sorusu olmuştur. Yine emlakçıların tamamı Suriyelilerin ev seçiminde herhangi bir ölçüt gözetmediğini ve “Ev olsun yeter” mantığında olduklarını ifade etmişlerdir.

“Türk müşterilerinizle Suriyeli müşterileriniz arasında ne tür farklılıklar mevcuttur?” sorusuna emlakçıların yarısı (EM2, EM3, EM7, EM8, EM9) Suriyelilerin kiralalarını vaktinde ödeme konusunda Türklerden çok daha iyi olduklarını ve kiralalarını düzenli olarak tam vaktinde yatırdıklarından dolayı ev sahiplerinin kendilerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Ancak bununla birlikte tutulacak evde az kişi kalacaklarını

belirttikleri halde ev tutulduktan sonra birçok insanın aynı eve yerleşmesi gibi durumların da olduğunu altını çizmişlerdir. Ev sahiplerinin de kiracıyı evden çıkarmak istediğinde Suriyelilerin zorluk çıkarmadan evi hemen boşalttıklarını ancak Türklerin bu konuda daha esnek davrandıklarını eklemişlerdir. Emlakçıların diğer yarısı (EM1, EM4, EM5, EM6, EM10) ise iki müşterisi arasında bir fark olmadığını söylemişlerdir.

“Suriyelilerle anlaşmada sorun yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız buna nasıl bir çözüm ürettiniz?” sorusuna emlakçıların 4’ü (EM3, EM4, EM2, EM8) Suriyelilerin yanlarında mutlaka Türkçe bilen biri ile geldiğini belirtirken 3’ü (EM6, EM10, EM9) ise Arapça bildiğini veya bilen bir elemanlarının olduğunu, 2’si (EM1, EM7) anlaşmada sorun yaşamadığını belirtmiş 1 (EM5) emlakçı ise soruyu boş bırakmıştır.

“Suriyeliler kiraladıkları evlerde bir ya da birkaç aile birlikte mi yaşıyor?” sorusuna emlakçıların tamamı evet cevabı verirken 2 emlakçı (EM5, EM6) Suriyelilerin bir evde ortalama 10-12 kişi yaşadığını ve 16-17 çocuklu ailelerin olduğunu eklemişlerdir.

“Suriyelilerin belli mahallelerde/sokaklarda/binalarda toplanma eğilimleri var mı?” sorusuna emlakçıların biri (EM3) hariç hepsi hayır yanıtını verirken o bir kişi ise evet yanıtını verip Suriyelilerin yabancılık çekmemek için diğer Suriyelilere yakın evleri kiraladıklarını belirtmiştir. Evet yanıtını veren Çınar Mahallesi’ndeki bir emlakçı olmakla birlikte bu mahallede bazı sokaklarda Suriyelilerin görünürlüğünün diğer mahallelere göre yüksek olması dolayısıyla burası “Küçük Suriye” olarak adlandırılmaktadır. Çınar mahallesi muhtarının da verdiği bilgiler bu kanıyı doğrulamaktadır. İlişkiler ağının yoğun yaşandığı bu mahallede Suriye’den yeni gelenler de bu mahalledeki ilişkileri aracılığıyla bu mahalleye göç etmektedirler.

“Suriyelilere verilen evler ile yerlilere verilen aynı nitelikteki evlerin fiyatları hangi aralıklarda bulunmaktadır?” sorusuna emlakçıların tamamı Suriyeliye 50 ile 200 TL arasında bir fark konulduğunu belirtmişlerdir. 2+1 bodrum kattaki daire yerliye 600 liraya kiralanırken Suriyeliye 650-800 TL arasında değişen fiyatlara kiralandığını vurgulamışlardır.

“Ev sahiplerinin Suriyelilere karşı ne gibi tedirginlikleri ya da şartları var?” sorusuna ise ev sahiplerinin genelde Suriyelilere ev vermek istemediğini ancak yerli kiracı bulamadıklarından mecburen verdiklerinden bahsetmişlerdir (EM1, EM4, EM6). Aynı zamanda ev sahiplerinin en çok da Suriyelilerin kalabalık yaşamasından şikâyetçi olduklarını eklemişlerdir (EM3, EM1, EM7, EM2). Verilen bu bilgiler yerlilerle yapılan

mülakatlarda elde edilen verilerle birebir örtüşmektedir. Ev sahiplerinin Suriyeli kiracılardan en fazla şikâyet ettikleri nokta Suriyelilerin hijyene önem vermeyişleri, çok kalabalık olmaları ve az sayıda kişi kalacağını belirtmelerine rağmen eve yerleşen sayısının çok olması ancak Suriyeli kiracılardan memnun olmalarının da sebebi Suriyeli kiracıların kiralarını geciktirmeden günü gününe ödemeleri (EM5, EM10, EM1). Bunun sebebi emlakçılara göre Suriyelilerin ev sahiplerinin evlerinden çıkaracağı korkusu ve sınır dışı edilme korkusudur (EM7, EM8, EM9).

Ek olarak verilen bilgiler arasında Suriyeli bekâr erkeklerin iş hanlarındaki bekâr evlerinde yaşadıkları, bir odada 4 kişi kaldıkları ve oda başına 600 TL ödedikleri edinilen bilgiler arasındadır.

Bağcılar Mahalle Muhtarları Mülakatı

Bağcılar ilçesinde rastgele seçilen 10 mahalle muhtarı iki bölümden oluşan anket formu uygulanmıştır. İlk bölümde muhtarlara mahallelerindeki Suriyelilere ait demografik veriler sorulurken ikinci bölümde ise Suriyelilerin gelmesiyle mahallerinde yaşanan değişimlerle ilgili doğru/yanlış soruları yöneltilmiştir. Mahallelerdeki Suriyeli sayısının bilinmemesi ve yetkili kurumlardan elde edilememesi sebebiyle mülakat uygulanacak mahalle muhtarlıkları rastgele seçilmiştir. Muhtar mülakatlarının yapıldığı tarih olan Eylül 2017’de BSYDV’den henüz veri elde edilemediğinden mahallelerde Kaymakamlık yardımı alan sayısının çokluğuna göre mahalle muhtarları seçilememiştir. Aynı zamanda mülakat formunun ilk bölümünde yer alan sorularla ilgili kanun gereği mahalle muhtarlıklarının Suriyeliler ile ilgili kayıt tutma zorunluluğunun bulunmaması ve bundan dolayı mahalle muhtarlarının Suriyelilerle ilgili kayıt tutmamaları dolayısıyla mahalle muhtarlarından mahallelerindeki Suriyeli sayısına ilişkin veri elde edilememiştir. Kayıt tutan muhtarların ise verilerini paylaşmak istememeleri de veri elde edilememesinde ayrı yer almaktadır. Mahallelerindeki Suriyelilere ilişkin verilerin tahminden öteye geçmediği muhtar mülakatlarında mahalle muhtarlarından yerlilerin kendilerine Suriyeliler ile ilgili iletmış oldukları şikâyetler öğrenilebilmiştir. Böylece yerli mülakatında yerli katılımcıların belirttikleri sorunlar ile muhtarlara iletilen sorunlar arasında benzerlik veya farklılık olup olmadığı tespit edilebilmiştir.

İlk bölümden elde edilen bilgiler sonucunda muhtarların bağlı olduğu mahallelerin kuruluş yılları 1980’lere dayanmaktadır. Çoğunluğunun Karadeniz ve Doğu Anadolu

bölgesinden geldiği göçmenler ile ilçe oluşmuştur. Mahalle muhtarlarına Suriyeliler ile ilgili yöneltilen sorulara muhtarlar tahmini olarak cevap vermişlerdir. Muhtarların tahminlerine göre mahallelerindeki Suriyeli sayısı yaklaşık 1000-5000 arasında değişmektedir. Bununla birlikte Suriyelilerin eğitim seviyelerinin büyük oranda ilköğretim bir kısmının da lise mezunu olduğunu düşünmektedirler. Suriyelilerin mahallelerinde açtıkları işyerlerinin türlerine en çok market, gıda ürünleri, pastane, kuaför, kahve dükkânı, lokanta ve telefon aksesuarları satan dükkânlar olduklarını belirtmişlerdir. Suriyeli çocukların çalıştıkları işyerleri türlerine de en çok tekstil atölyesi cevabını verirken kısmen de çırak olarak esnafların yanlarında çalıştıklarını eklemişlerdir. Suriyelilere yönelik mahallelerinde herhangi bir etkinlik düzenlenmediğini belirten muhtarlar Suriyeliler için mahallelerinde kurslar açılmadığını ancak kursların Halk Eğitim Merkezlerinde ve Kızılay Toplum Merkezinde verildiğini söylemişlerdir. Suriyelilerin ödedikleri kira ücretleri için 500-1600 TL arası fiyat söylerlerken Suriyeli çocuklara verilen maaş konusunda da asgari ücretin altında maaş aldıklarını söylemişlerdir. Muhtarlardan edinilen en doğru ve kesin bilgiler içeren soruların başında ise “Suriyelilerin yerli halkla yaşadıkları sorunlar nelerdir?” sorusudur. İlk olarak dil problemine değinen muhtarlar yerlilerle Suriyeliler arasında dil probleminden kaynaklı anlaşmazlıkların çıktığını (M7, M2, M3) kültür çatışmasının yaşandığını (M10, M2, M8), Suriyelilerin hijyene önem vermediğini düşünen yerlilerin olmasından dolayı hijyenin de sorun oluşturduğu (M9, M5), Suriyelilerin yüksek sesle konuşmalarından dolayı yerlilerle sorun yaşadıklarını (M1, M8) belirtmişlerdir. Hatta gece geç saatlere kadar sokaklarda yüksek sesle konuşmaları (M1, M2, M5), Suriyelilerin evde perde kullanmıyor olması (M9, M2), kalabalık olmaları (M2, M5, M9), gruplaşmanın artması (M4) sorunları yerlilerin hep şikâyetle bulundukları sorunlardır. Suriyelilerin yaşam tarzını Türkiye’nin 10-15 yıl önceki hatta 50 yıl önceki geri kalmışlığına benzeten (M8, M2) muhtarlar da vardır. Suriyelilerin topluma uyum sağladığı konulara ise sadece giyim konusunu (M2) örnek vermişlerdir. Geleneksel giyen Suriyelilerin birçoğunun artık Türkler gibi giyindikleri muhtarlar tarafından gözlenmiştir. Bunun dışında bir uyum sağlandığını düşünen muhtar görüşü yoktur. İlk bölümde son olarak sorulan Suriyeliler geldikten sonra mahallenizde ne gibi değişiklikler oldu sorusuna ise muhtarlar kiraların arttığını (M2, M9, M4, M5, M3, M8), uyuşturucu kullanımının arttığını (M3, M9), çatışma ve huzursuzlukların arttığını (M9), suç sayısının arttığını (M9, M8, M10, M7), mahallenin demografik yapısını değiştirdiklerini (M9, M2), çevre kirliliği sorunlarının (M9, M10) arttığını belirtmişlerdir. Hatta bazı muhtarlar mahallelerinin yerli nüfusunda yaşanan azalmayı Suriyelilerin

gelmesine bağlayarak onların gelmesiyle zorlaşan yaşam şartlarından dolayı yerli nüfustan göçlerin başladığını (M1, M2) sözlerine eklemişlerdir.

İkinci bölümde ise muhtarlar mahallelerinde Suriyelilerin kirada oturduklarını, Suriyelilerin açtıkları işyeri sayısının her geçen gün arttığını (M8, M2, M9), birkaç aile birlikte yaşayan Suriyelilerin olduğunu (M8, M2, M9, M10, M6, M5), Suriyelilerin gelmesiyle ev kira fiyatlarında artış olduğunu, Suriyelilerin gelmesiyle mahallelerinde işsizliğin arttığını (M4, M10, M9), Suriyeli çocukların okula gitmeyip genelde tekstil atölyelerinde ucuza çalıştıklarını (M4, M6, M8, M10, M7, M2), Arapça kullanımının yaygınlaştığını (M4, M6, M10, M9) belirtmişlerdir. Suriyelilerin Türkçe öğrenmediklerini (M3, M4, M6, M10, M2), konut yapımının boş arsa olmadığından dolayı artamayacağını (M1, M2, M4, M5, M8) eklemişlerdir. Ek olarak Arap kökenlilerin daha sakin ancak Kürt kökenlilerin daha kavgacı olduğunu (M5), Suriyelilerde örgütlenmenin fazla olduğunu (M4), emniyet ve güven duygusunda azalma olduğunu (M10), Suriyelilerin mahallelerindeki okuma-yazma oranlarını düşürdüklerini (M1), madde kullanımının arttığını (M3, M9), bekâr evlerinin arttığını (M3) da belirtmişlerdir.

Fatih Mahallesi muhtarı ek olarak Suriyelilerin Bağcılar'ı tercih etmesini Bağcılar'ın Esenler otogara yakın olmasına ve kiraların Bağcılar'da diğer ilçelere göre daha ucuz olmasına bağlamıştır. Sancaktepe Mahallesi muhtarı mahallesindeki Suriyelilerin tekstil sektörünü canlandırıldığını ifade etmiştir. Yüzyıl Mahallesi muhtarı ise Suriyeli çalışanların verimli olmadığını, bunun da Suriye'deki çalışma saatleri (8 saat) ile Türkiye'deki çalışma saatleri (12 saat) arasındaki farka bağlamıştır. Çınar mahallesi muhtarı mahallesinde Arapça bilen Güneydoğu Anadolu bölgesinden göç etmiş mahalle sakininin çok olduğunu ve bu kişilerle Suriyelilerin iletişim halinde olduklarını belirtmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Suriyelilerin toplumsal, ekonomik ve mekânsal etkileri İstanbul ilinin Bağcılar ilçesi özelinde ele alınmıştır. Türkiye'ye gelişlerinden itibaren hangi göç güzergâhlarını izledikleri, başta Türkiye olmak üzere İstanbul ve Bağcılar'ı neden tercih ettikleri, tercihlerini etkileyen faktörleri, yerli insanlarla olan uyumlarının ve Türkiye'deki resmi kurumlarla ilişkilerinin Türkiye'de kalıcılık durumları ile incelenmesi amaçlanmıştır. Suriye'deki iç savaşın halen devam ediyor olmasının etkisiyle literatürdeki zenginlik göze çarpmaktadır. Suriyelilerle ilgili literatürün zenginliği ile Suriyelilerin farklı alanlardaki ve farklı şehirlerdeki etkilerinin incelendiği birçok çalışma olmasına rağmen ilçe düzeyinde yapılmış çalışmaların yetersizliği dikkat çekmektedir. Buradan hareketle hedeflenen amaçlar doğrultusunda Türkiye'nin ve İstanbul'un hem kendi nüfusu itibariyle hem de barındırdığı Suriyeli nüfusu itibariyle en kalabalık ilçelerinden biri olan Bağcılar ilçesi araştırma alanı olarak seçilmiştir. Resmi kurumlardan yararlanılarak elde edilen istatistiki veriler çalışma sahasından anket ve mülakat tekniklerinden elde edilen verilerle karşılaştırılmış ve değerlendirilerek sonuçlandırılmıştır.

15 Mart 2011'de Suriye'nin Dera şehrinde başlayan iç savaşın etkilerinin büyümesi sonucu başlayan göç hareketleri zamanla komşu ülkelere ve dünyaya yayılan dalgalar 29 Nisan 2011'de Türkiye'ye de ulaşmıştır. Bağcılar ilçesine ilk ne zaman geldikleri bilinmemekle birlikte bu göçlerin hem Türkiye'ye hem İstanbul'a ve Bağcılar'a yönelmesi farklı kuramlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Kuramsal çerçevede bahsedildiği gibi farklı kuramlarla açıklanmaya çalışılan Suriyeli göçleri, saha çalışmasından elde edilen verilerle desteklenmeye çalışılmıştır. Güvenlikten kaynaklanan bu göçlerin Türkiye'ye yansması zorunlu göçler kapsamında gerçekleşirken Türkiye içinde il değiştirmeleri hatta ilçe değiştirmeleri gönüllü gerçekleşmiştir. Uluslararası boyutta gerçekleşen ve zincirleme olarak devam eden zorunlu Suriyeli göçlerinde, ülkelerinde çıkan çatışmalar sonucu güvenliğin kalmaması ile Suriyeliler farklı ülkelere göç etmeye başlamışlardır. Bu durum göç ve çatışma modeli ile açıklanabilmektedir. Suriyelilerin daha çok coğrafi yakınlığından dolayı tercih ettikleri Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikasına rağmen kaçak yollarla ülkeye giriş yapan insanlar karaborsacılar aracılığıyla yüksek meblağlar ödeyerek ülkeye giriş yapmışlardır. Bu da kurumsal kuram ile açıklanmaktadır. Türkiye'ye girdikten sonra Suriyeliler sosyal ilişkilerini kullanarak farklı illerdeki akraba/yakınlarının/tanıdıklarının yanlarına göç etmişlerdir. İlişkiler açısından sonra en fazla etkili göç etme sebebi olan

ekonomik yetersizlikler de Suriyelilerin Türkiye içinde farklı illere göç etmelerine neden olmaktadır.

Suriye'den Türkiye'ye gerçekleştirilen göçlerin yapısına bakıldığında Suriye'nin Halep şehrinden gelenlerin yoğunluğu göze çarpmaktadır. Sınır yakınlığının etkili olduğu bu güzergâh göçlerinde bir diğer sınır şehri olan Haseki'den gelenlerin ikinci sırada olduğu görülmektedir. Türkiye'deki şehirlerin Suriyeli yoğunlukları göz önüne alındığında Suriye'nin farklı şehirlerinden gelen bu göçmenlerin ilk sırada İstanbul'u tercih ettikleri görülmektedir. GİGM'den alınan veriler doğrultusunda İstanbul içerisinde de en çok tercih ettikleri ilçelerde ilk sırada Esenyurt gelirken ikinci sırada Bağcılar ilçesi gelmektedir.

Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen göçlerde akrabalık ilişkileri ve tanıdıkların olması ilçe içerisinde göçmenlerin birbirlerine yakın yerlere göç etmesini etkilemektedir. İlişkisel yakınlığın var olmasından dolayı göçmenlerin birbirine yakın yerlerde konumlandıkları görülmektedir. Hatta bazen mahallelerdeki görünürlüklerini ciddi oranda artırmakta ve bazen de kümelenmelere sebep olabilmektedir. Bu durum sosyal ilişkilerin göç ettikten sonraki süreçte göçmenlerin göç risklerini en aza indirmek istemesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu ilişkiler sayesinde göçmenler göç ettikleri yerlerde hem yabancılık çekmemekte hem de ilçeye veya mahalleye uyumlarını kolaylaştırmaktadır. Ancak buna rağmen başta dil engeli gibi problemlerden dolayı Suriyeliler yerliler ile iletişime geçememekte ve bu da gruplaşmalara hatta kutuplaşmalara sebep olabilmektedir.

Bağcılar ilçesine göç eden Suriyelilerin eğitim seviyelerinin daha çok ilköğretim düzeyinde olması ilçenin eğitim seviyesiyle benzerlik gösterse de çok çocuklu olmaları ve etnik olarak Arap kökenlilerin yoğun olması sebebiyle Bağcılar ilçesinin demografik yapısını değiştirmektedir. Çalışma çağı nüfusundaki yoğunluk da gençlerin daha çok Bağcılar ilçesini tercih ettiklerini gösterirken çalışma çağı nüfusunun yoğunluğu ilçedeki iş durumlarını etkilemektedir. Yerlilerin genellikle tercih etmediği işlerde çalışan Suriyeliler bir yandan ilçedeki işçi açığını kapatırlarken bir yandan da yerlilerin yaptıkları işlerde de çalışarak yerlilerin daha az ücretle çalışmalarına sebep olmaktadır.

Suriyelilerin İstanbul içerisinde Esenyurt ilçesinden hemen sonra en fazla Bağcılar ilçesini tercih etmelerinde en önemli faktör bu ilçedeki sosyal ağlarının olmasıdır. Bununla birlikte Bağcılar ilçesinin İstanbul'un diğer ilçelerine göre daha ucuz olması ve İstanbul'un merkezine de yakınlığı sebebiyle Suriyelilerin Bağcılar ilçesinde yoğun olarak ikamet etmesinde etkili olmuştur. Aynı zamanda Bağcılar ilçesinde iş imkânlarının çok olması,

tekstil temelli işlerin yoğun ve işçi açığı yaşamaları, İstanbul'un üretim ve yaşam merkezlerine ilçenin yakın olması sebepleri de göçmenleri bu ilçeye çeken diğer faktörlerdendir. İlçede tekstil atölyesinin bolluğu Suriyelilerin gelmesiyle daha da artmış ve çevre ilçelerdeki Suriyelilerin de ekmek kapısı olmuştur. Özellikle Esenler ilçesinde ikamet edip Bağcılar ilçesindeki tekstil atölyelerinde çalışan Suriyeliler bulunmaktadır.

Bağcılar ilçesinde görüşme yapılan katılımcıların geniş ailelerden oluştukları görülmektedir. 5 kişilik ailelerin en fazla olduğu ilçede bir evde anne, baba ve çocuklar dışında ailenin diğer yakınları da aynı evi paylaşmaktadır. Evi kullanan kişi sayısındaki artış evin aylık gelirine yansımaktadır. Çocuklar da dâhil neredeyse tüm aile üyelerinin çalışması sonucu bir evin aylık kazancı genel olarak asgari ücretin üstünde olmaktadır. Gelirleri böyle olsa da Suriyelilerin Suriye'de yaptıkları meslekler ile Türkiye'de yaptıkları meslekler arasında fark oluşmuştur. Mesleklerini yapamayan bu insanlar Bağcılar ilçesinde yoğun olarak yapılan işlere yönelmişlerdir. Özellikle tekstil sektörünün canlı olduğu ilçede Suriyeliler gelir elde etmek için bu sektörde çalışmak durumunda kalmışlardır.

Bağcılar ilçesinde ve mahallelerinde ikamet eden Suriyeli sayıları kayıtsız yaşayan Suriyelilerin bulunmasından ve yetkili kurumların kayıt tutmada yetersiz kalmalarından dolayı toplam sayıları konusunda net bilgiler olmamakla beraber GİGM'e kayıt olan Suriyelilerin genel sayıları bilinmektedir. Sadece ilçe kayıtlarının tutulduğu bu veri tabanlarında mahalle verileri bulunmamakla birlikte Suriyeliler içerisinde Kaymakamlık yardımı almak isteyenlerin kayıtları ilçe kaymakamlıklarında bulunmaktadır. Bu veriler de mahallelerdeki Suriyeli sayılarıyla ilgili net bilgiler vermemektedir.

Bağcılar ilçesine gelen Suriyelilerin göç etme potansiyelleri düşük görülmektedir. Bağcılar ilçesine doğrudan gelip başka il ya da ilçede yaşamayanların oranının yüksekliğine bakıldığında bunu doğrulamaktadır. Doğrudan gelmeyip diğer il veya ilçelere gidenler de genellikle yine sosyal ağlarından dolayı ve ekonomik sebeplerle göç etmişlerdir. Doğrudan Bağcılar ilçesine gelenlerin genelini ailenin tümü olarak göç edenler oluşturmaktadır. Doğrudan göç etmeyip başka şehirde yaşayanların genelini de aile fertlerinden erkek üyenin önden gelip işini kurması ve bir düzen oturtuktan sonra ailenin diğer fertlerini yanına almasıyla gerçekleşmektedir. Bu kişiler zamanla tanıdıkları diğer Suriyelileri de bu ilçeye göç etmelerine teşvik etmektedirler.

Suriye'deki savaşın 7 yıldır devam ediyor olması sebebiyle Türkiye'de düzenlerini kuran bu insanların Türkiye'de kalıcılıklarının artacağı öngörülürken Bağcılar ilçesindeki

Suriyelilerin kalıcılıklarının düşük olduğu gözlenmiştir. Ülkelerine dönmek için savaşın bitmesini bekleyen bu insanlar bir gün ülkelerine dönebileceklerine dair umutlarını yaşatmaktadırlar. Ancak şu da bir gerçektir ki savaşın uzaması, Türkiye’de doğan çocuk sayısının bir hayli artması ve Suriyelilerin çocuklarını Türkiye’deki devlet okullarına kaydettirmeleri ve bu eğitim sistemiyle yetişen çocukların her geçen gün artması, çocukların Türkçeyi iyi öğrenmeleri gibi sebepler göz önüne alındığında bu misafirliğin kalıcılıkla sonuçlanacağı tahmin edilmektedir.

Suriyeliler Bağcılar ilçesindeki yaşama adapte olmak ve kültürlerini devam ettirebilmek için açtıkları dükkânlarda hem Arapça yazılarını kullanmaya devam etmişler hem de dükkân isimlerine geldikleri şehirlerin isimlerini vermişlerdir. Bu dükkânlarda kendi kültürlerine kendi mutfaklarına ait yemekleri, tatlıları, içecekleri satmaktadırlar. Çoğunlukla gıda üzerine açtıkları işyerlerinde bunu sürdürmektedirler. Müşterilerinin de sadece Suriyeliler olması dolayısıyla kendi insanların da yabancılık çekmemesini sağlarken bir yandan da kültürel bağlarını devam ettirmektedirler. Arap kökenli olup Türkiyeli olan insanların açtıkları dükkânlarda da benzer şekilde Suriyelilerin yemek kültürlerine ait ürünler satılmakla beraber tütün, nargile ve kahve dükkânlarındaki bolluk da dikkat çekici orandadır. Hem yerli hem de Suriyeli müşterileri olan bu yerliler Arapça bilmenin avantajından yararlanmakta ve çoğunluğu Suriyeliler olmak üzere müşterilerine göre ürünler alıp satmaktadırlar. Bu şekilde mekânları oldukça yoğun şekilde etkileyen Suriyeliler yaşadıkları çevreyi kendi geldikleri çevrelere benzetmeye çalışmaktadırlar. Giyim olarak da Suriye’deki giyim tarzlarını devam ettirenlerin yanında erkekler giyim tarzlarını değiştirerek ilçeye uyum sağlarken kadınlar ise giyim tarzlarından vazgeçmeyip devam ettirmektedirler.

Türkmen kökenli olanlar dışında çoğunluğunun Türkçe bilmiyor olması yerlilerle uyum süreçlerini zorlaştırmaktadır. Neredeyse yerlilerle hiç konuşmayan ve bu şekilde aynı ortamı paylaşan insanlar kendi aralarında gruplaşmaktadırlar. Birbirlerini tanımayan ve sadece uzaktan görmekle yetinen bu insanların gruplaşmaları da zamanla kutuplaşmalara sebep olabilmektedir. Yerlilerle Suriyeliler arasında zaman zaman yaşanan gerginliklerde her iki taraftan insanlar da yanlış davranmakta bu da bütünleşmenin önüne keskin sınırlar koymaktadır. Suriyeliler içerisinde sadece çocukların Türkçe öğrenmesi Suriyelilerin ihtiyaç duyduklarında çocukları aracılığıyla yerlilerle iletişim kurmalarına sebep olmaktadır. Ancak bu da işlerini halletmeleriyle sınırlı kalmaktadır. Türkçe bilmemelerinin yanında Türkiye’deki resmi kurumlarla da dil engeli yüzünden sorunlar yaşayan Suriyeliler çoğu

zaman kendilerine Türkiye’de tanınan haklardan habersiz kalmaktadır. Kayıtlı olmayanlar içerisinde bu durumun daha yaygın olması sebebiyle nereye kayıt olacakları, kimliklerini kaybettiklerinde ne yapmaları gerektiği, çocuklarını Türk okullarına nasıl kaydettirecekleri gibi en temel konular da bile zorlanmaktadırlar. Bu konularda zorlanan Suriyeliler sorunun çözümü yerine hiçbir şey yapmayıp bu sorunlarla yaşamaya devam etmektedirler. Aynı zamanda çocuklarını okula göndermeyen Suriyeliler kayıp bir neslin oluşmasına ön ayak olmaktadır.

Gittikleri yerlerde olduğu gibi Bağcılar ilçesinde de toplumsal, ekonomik, mekânsal etkilere sebep olan Suriyeliler yerli insanları da etkilemektedirler. Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılından bugüne Bağcılar ilçesinde açılan birçok işletme bazı alanlarda yoğunlaşmaktadır. Gıda, tütün, kahve ve nargile gibi ürünlerin satıldığı alanların yaygınlaşmasıyla bu işletmeleri açan insanların Suriye savaşının başladığı yıldan itibaren Bağcılar ilçesine taşınmış olmaları dikkat çekicidir. Çoğunluğunun Arap kökenli olduğu bu işletme sahipleri kendi memleketlerinde iş bulamayıp İstanbul’a gelmekte ve Arapça bilmenin avantajlarından yararlanmaktadırlar. Böylece Suriyeliler yerli halkın yaşamlarını etkilerken ilçenin demografik yapısını da değiştirmişlerdir.

Göç, veren yeri etkilediği gibi alan yeri de etkilemektedir. Suriye’deki iç savaştan kaçıp Türkiye’ye ve Türkiye’nin farklı şehirlerine göç eden bu insanlar gittikleri şehirleri demografik, ekonomik, toplumsal ve mekânsal olarak etkilemekte ve etkilemeye devam etmektedirler. Aynı zamanda yaşadıkları şehirlerden de etkilenen Suriyeliler geldikleri zamandan beri çeşitli problemler yaşamaktadırlar. Suriyelilerin yaşadıkları problemlerin temelinde dil bilmemeleri yatmaktadır. Anadilleri Arapça olan bu insanlar Türkçe bilmemenin dezavantajlarını yaşamaktadırlar. Yerli halkın da Arapça bilmemesi ortak bir iletişim dili kurulamamasına sebep olmaktadır. Üstüne kültürel farklılıklar da eklenince iletişim ihtimali kalmamaktadır. Ancak uyum süreçlerini hızlandırmak ve yaşamlarını kolaylaştırmak amacıyla Suriyeliler için birçok kurs açılmaktadır. Suriyeliler için açılan Türkçe kursları olmasına rağmen Suriyeliler ya bundan habersiz olmakta ya da Türkçe öğrenmeye ilgi göstermemektedirler. Bunda da bir gün ülkelerine geri döneceklerine dair inancın var olması yatmaktadır. Yerel halkın başlangıçta Suriyelileri tereddütsüz kabul ederken savaşın hâlâ devam etmesiyle misafirliğin uzadığı düşüncelerinin yaygınlaşması yerli halkın Suriyelilere karşı cephe almasına sebep olmuştur. Bu da yerel halkla Suriyeliler arasında bir bütünleşme sağlanmasının da önüne geçmektedir. Bu yüzden öncelikli olarak

Suriyelilerin yerel yönetimler, dernekler ve mahalle muhtarlıkları tarafından dil öğrenmeye daha fazla teşvik edilmesi gerekmektedir. Ancak bundan önce Suriyelilerin tamamının sıkı bir şekilde kayıt altına alınması gerekmektedir. İstanbul’da bazı belediyelerin bunu gerçekleştirmiş olduğu bilinmekle birlikte İstanbul’un 39 ilçesinde de yaşayan Suriyeliler için birçok belediye yetersiz kalmaktadır. Bununla birlikte Suriyelilerin de kayıt olması için teşvik edilmeleri gerekmektedir. Çalışma izni, sigorta, istedikleri şehirde sorunsuzca yaşayabilme gibi temel hakların herkes için geçerli olması gibi teşviklerle Suriyeliler kayıt olmaya ikna edilmelidir.

Suriyeli çocukların eğitim sistemine dâhil edilebilmeleri için Türkiye tarafından birçok gelişme sağlanmıştır. Yıllar içerisinde GEM sayısındaki azalma ve devlet okullarına kaydırılan Suriyeli çocukların sayısındaki artış da bunu destekler niteliktedir. Ancak okul çağında olup da okula gidemeyen ve çalıştırılan birçok Suriyeli çocuk bulunmaktadır. Yetkili kurumlar ve STK’ların ortak çalışmaları ile bu çocukların eğitim hayatına katılmaları sağlanmalıdır. Sıkı kontroller ile yapılması gereken bu durum için aynı zamanda okullardaki müdürler, öğretmenler ve hatta öğrenciler bilgilendirilmeli ve koordinasyon sağlanmalıdır. Böylece Suriyeli çocukların Türk toplumuna entegre olmaları sağlanırken bir yandan da kayıp neslin oluşmasının önüne geçilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, Nermin (2017). *Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Achilli, Luigi (2015). *Syrian Refugees in Jordan: A Reality Check*. Migration Policy Centre, EUI.
- Ağır, Osman; Sezik, Murat (2015). Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları. *Birey ve Toplum*, 5(9).
- Akalın, Aylin Tanay (2016). Türkiye ye gelen Suriyeli çocukların eğitim sorunları. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Akgül, Arif; Kaptı, Alican; Demir, Oğuzhan Ömer (2015). Göç ve Kamu Politikaları: Suriye Krizi Üzerine Bir Analiz. *A Journal of Policy and Strategy*, 1(2), 1-22.
- Akgündüz, Yusuf Emre; Berg, Marcel van Der; Hassink, Wolter (2015). The Impact of Refugee Crises on Host Labor Markets: The Case of the Syrian Refugee Crisis in Turkey.
- Aktaş, Aslı (2016). Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadın mülteciler: Kilis örneği. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Apak, Hıdır (2014). Suriyelilerin uyumu ve gelecek beklentileri: Mardin örneği. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Assida, Obaida (2016). The Economic and Social Impacts of Forced Migration: A Case Study of Syrian and Iraqi Forced Migrants in Samsun. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Ataş, Özgür (2017). Suriyeli Sığınmacıların İş Kurma Süreci LAleli-Beyazıt Çevresi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Atasoy, Ahmet; Demir, Hasan (2015). Suriyeli Sığınmacıların Kırıkhan'a (Hatay) Etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 457-470.
- Ayoub, Maysa; Khallaf, Shaden (2014). *Syrian Refugees in Egypt Challenges of a Politically Changing Environment*. Cairo: The Center for Migration and Refugee Studies.
- Aziz, Izaaddin A.; V.Hutchinson, Claire; Maltby, John (2014). Quality of life of Syrian refugees living in camps in the Kurdistan Region of Iraq. *PeerJ*, 2: e670.
- Beste, Alice (2015). *Education provision for Syrian refugees in Jordan, Lebanon and Turkey: Preventing a "Lost Generation"*. Policy Report Education Refugees Final.
- Biner, Özge; Soykan, Cavidan (2016). Suriyeli Mültecilerin Perspektifinden Türkiye'de Yaşam. *Çeşitlilik ve Stratejik Davalama Ağı Projesi*(2016).
- Castles, Stephen; Miller, Mark J.; (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri* (Çev. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut) (1. Baskı b.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, Stephen (2003). Towards a Sociology of Forced Migration and Social Transformation. *Global Refugees*, 37 (1), 13-34
- Cengiz, Deniz (2015). Zorunlu Göçün Mekansal Etkileri Ve Yerel Halkın Algıları: Kilis Örneği. *Turkish Studies*, 10(2), 101-122.

- Christophersen, Mona; Jing Liu, Catherine Moe; Tiltne, Age A.; (2013). Lebanese Attitudes Towards Syrian Refugees and The Syrian Crisis. *Fafo*.
- Danış, Didem (2016). KONFEKSİYON SEKTÖRÜNDE KÜRESEL BAĞLANTILAR: GÖÇMEN İŞÇİLER, SENDİKALAR VE KÜRESEL ÇALIŞMA ÖRGÜTLERİ. *Aternatif Politika*, 8(3), 562-586.
- Demirbaş, Hatice; Bekaroğlu, Ece Tathan; (2013). Evden Uzakta Olmak: Sığınmacıların/Mültecilerin Psikolojik Sorunları ve Alınacak Önlemler. *Kriz Dergisi*(21), 1-2.
- Demircioğlu, Sultana (2016). Türkiye ve AB bağlamında Suriyeli mülteci krizi. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Deniz, A. Çağlar; Ekinci, Yusuf; Hülür, A. Banu (2014). Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Dışlanma Mekanizmaları. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*(27), 17-40.
- Deniz, A. Çağlar; Hülür, A. Banu; Ekinci, Yusuf (2016). Göç, Strateji ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1077-1087.
- Deniz, Taşkın (2013). Suriye'nin Durumu, ABD-Rusya ve Türkiye'nin Tutumu. *Marmara Coğrafya Dergisi*(27), 314-332.
- Dermaux, Jolinde (2015). Networks at work – Syrians building up their life in Istanbul. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Develi, Erdem Selman (2017). 21. Yüzyılda Göç Olgusu: Uluslararası Göç Terilerinin Ekonomi Politikası. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, 1343-1353.
- Doğan, Büşra; Karakuyu, Mehmet (2016). Suriyelilerin Sosyo-ekonomik ve Sosyo-kültürel Özelliklerinin Analizi: İstanbul Beyoğlu Örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*(33), 302-333.
- Döner, Hayriye (2016). Suriyelilerle yaşanan sorunlar üzerine sosyolojik bir araştırma: Hatay ili örneği. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Dürgen, Betül (2015). Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu. Antalya: Yüksek Lisans Tezi.
- Düzgaya, Hıdır (2016). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların entegrasyonu ve istihdam politikaları. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Emin, Müberra Nur (2016). *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Temel Eğitim Politikaları*. İstanbul: SETA.
- Eraydın, Gülse (2017, Temmuz). Zaman Coğrafyası Aracılığıyla Suriyeli Kentli Mültecilerin Göç, Yerleşim Ve Günlük Yaşam Desenleri Ankara Önder Mahallesi Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi.
- Ercoskun, Burak (2015). Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Erdem, Canan (2017). Türkiye'ye göç eden Suriyeli gençlerin gelecek beklentileri: Malatya örneği. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Erdoğan, M. Murat (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Erdoğan, M. Murat (2017). *"Kopuş"tan "Uyum"a Kent Mültecileri Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği*. Marmara Belediyeler Birliği.
- Erdoğan, M. Murat (2017). *Suriyeliler Barometresi*. Ankara: HÜGO.
- Erdoğan, Murat; Ünver, Can (2015). *Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri*. Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu.
- Erol, Ertan; Akyol, Ayla Ezgi; Salman, Cemal; Pınar, Ezgi; Gümüşcan, İpek; Mısırlı, Kıvanç Yiğit; Mutlu, Pedriye (2017). *Suriyeli Emeği: İstanbul Tekstil Sektörü Araştırması*. İstanbul: Birleşik Metal-İş Yayınları.
- Faist, Thomas (2000). *The Volumes and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*. Oxford: Oxford University Press.
- Gençer, Remzi Mustafa (2016). Avrupa Birliği mülteci politikaları ve bu politikaların Arap Baharı sonrasında Suriyeli mültecilerin durumuna olan etkileri: Almanya, Birleşik Krallık ve İtalya örneği. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Gümüş, Burak; Eroğlu, Deniz (2015). Partial Integration of Syrian 'escapes' under the rule of Turkey's Justice and Development Parti (JDP). *Contemporary Arab Affairs*, 8(4), 469-487.
- Harunoğulları, Muazzez (2016). Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler ve Sorunları: Kilis Örneği. *Göç Dergisi*, 3(1), 29-63.
- Harunoğulları, Muazzez (2016). Suriyeli Sığınmacıların Kilis Şehrindeki Mekansal, Kültürel ve Ekonomik Etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45).
- Harunoğulları, Muazzez; Cengiz, Deniz (2014). Suriyelilerin Mekânsal Analizi: Hatay (Antakya) Örneği. *TÜCAUM-VIII Coğrafya Sempozyumu*, 23-24.
- Hohberger, Wiebke (2017). *Çalıştay Raporu: Suriyelilerin Türkiye'deki Yüksek Öğretim Sistemine Entegrasyonu*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi.
- İçduygu, Ahmet (2015). *Syrian Refugees in Turkey: The Long Road Ahead*. Transatlantic Council on Migration.
- İçduygu, Ahmet; Erder, Sema; Gençkaya, Ömer Faruk (2014). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere*. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- Karadeniz, Mine (2016). Kilis'te Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların İl Ekonomisine Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Karayel, Adnan (2016). Muğla'da ikamet eden Suriyeli sığınmacıların çalışma hakları (Sorunlar ve çözüm önerileri). *Yüksek Lisans Tezi*.
- Kariman, Selami (2015). Türkiye'ye Göç Eden Mültecilerin Sosyal Hayata Uyum Sürecinin İncelenmesi: Isparta Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Kaya, Ahmet Semih (2016). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların sorunları: Nizip örneği. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Kaya, Ayhan (2009). *Türkiye'de İç Göçler Bütünleşme mi Geri Dönüş mü? İstanbul Diyarbakır Mersin Örnekleri* (Vol. 11). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

- Kaya, Ayhan; Kıraç, Aysu (2016). *Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Istanbul*. İstanbul: Support to Life.
- Kaya, Mahmut (2015). Komşuda Misafirlik: Suriyeli Sığınmacılarca Kurulmuş Mülteci Derneklerinin Perspektifinden Türkiye'de Yaşamak. *International Journal of Social Science*(39), 263-279.
- Kaypak, Şafak; Bimay, Muzaffer (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1).
- Keskin, Seda (2014). Türkiye'nin Suriyelilere yönelik iltica politikası. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Kirişçi, Kemal; Ferris, Elizabeth (2015). *Not Likely to Go Home: Syrian Refugees and the Challenges to Turkey- and the International Community*. Center on the United States and Europe at Brookings.
- Kirişçi, Kemal; Karaca, Sema (2015). Hoşgörü ve Çelişkiler: 1989, 1991 ve 2011'de Türkiye'ye Yönelen Kitleli Mülteci Akınları. M. M. Erdoğan, & A. Kaya içinde, *Türkiye'nin Göç Tarihi: 14.Yüzyıldan 21.Yüzyıla Türkiye'ye Göçler* (s. 295-314). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Koç, Muzaffer; Görücü, İbrahim; Akbıyık, Nihat (2015). Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri. *Birey ve Toplum*, 5(9), 63-93.
- Koroutchev, Rossen (2016). The Syrian Refugee Crisis in Europe. *Journal of Liberty and International Affairs*, 1(1).
- Kultas, Emrah (2017). Türkiye'de Bulunan Eğitim Çağındaki Suriyeli Mültecilerin Eğitimi Sorunu (Van İli Örneği). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Levent, Hediye (2012). Suriye Krizinin Dinamikleri ve Aktörlerin Değerlendirilmesi. *Ortadoğu Analiz*, 4(44), 30-43.
- Lordoğlu, Kuvvet; Aslan, Mustafa (2016). En Fazla Suriyeli Alan 5 Kentin Emek Piyasalarında Değişimi: 2011-2014. *Çalışma ve Topluö*(2), 789-808.
- Massey, Douglas S. (1990). Social Structure, Household Strategies, and the Cumulative Causation of Migration. *Population Index*, 3-26.
- Massey, Douglas S.; Arango, Joaquin; Hugo, Graeme; Kouaouci, Ali; Pellegrino, Adela; Taylor, J. Edward (2014). Ulsulararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirmesi. (Çev. İbrahim Sirkeci) *Göç Dergisi*, 1(1), 11-46.
- Memiş, Hasan (2015). İç Savaş Nedeniyle Kilis'te Yaşayan Suriyelilerin OLUşturduğu Sosyo-Ekonomik Algılar Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52), 100-114.
- Mücaz, Meltem; Sandıklı, Büşra; Acar, Ceyda; Torun, Perihan (2015). *Zeytinburnu'ndaki Sığınmacıların Sağlık Durumu Raporu*. İstanbul: Bezmialem Vakıf Üniversitesi.
- Mutluer, Mustafa (2003). *Uluslararası Göçler ve Türkiye Kuramsal ve Ampirik Bir Alan Araştırması-Denizli/Tavas-*. Çantay Kitabevi.
- Önen, Cihan; Güneş, Gülsen; Türeme, Ali; Ağaç, Pınar (2014). Bir Mülteci Kampında Yaşayan Suriyelilerde Depresyon ve Anksiyete Durumu. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 223-230.

- Oral, Pelin (2016). *Türkiye'de Sığınmacı Çocuk Olmak*. İstanbul: Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Derneği (SKYGD).
- Orhan, Oytun; Gündoğar, Sabiha Senyücel (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*. Ankara: ORSAM; TESEV.
- Ostrand, Nicole (2015). The Syrian Refugee Crisis A Comparison of Responses by Germany, Sweden, the United Kingdom, and the United States. *Journal on Migration and Human Security*, 3(3).
- Özen, Beyza (2016, Haziran). İzmir'de Türk Çalışanların Suriyeli Çalışan Algısının Sosyal Psikolojik Analizi. *Yüksek Lisans Tezi*. Sabancı Üniversitesi.
- Özkarslı, Fatih (2014). Suriye'den Türkiye'ye Göç ve Suriyelilerin Enformel İstihdamı (Mardin Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*.
- Öztürkler, Harun; Göksel, Türkmen (2015). *Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme*. Ankara: ORSAM (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi).
- Popescu, Alexandra (2016). The EU "Costs" of the Refugee Crisis. *Europolity*, 10(1).
- Portes, Alejandro (1997). Immigration Theory for a New Century: Some Problems and Opportunities. *The International Migration Review*, 31(4), 799-825.
- Poyraz, Yasin (2012). Suriye Vatandaşlarının Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(2), 53-70.
- Reçber, Kamuran; Ayhan, Veysel (2013). Türkiye ile Suriye Arasındaki Krizin Hatay Bölgesi Üzerindeki Etkileri. *Alternatif Politika*, 5(3), 324-340.
- Seydi, Ali Rıza (2013). Türkiye'deki Suriyeli Akademisyen ve Eğitimcilerin Görüşlerine Göre Suriye'deki Çatışmaların Suriyelilerin Eğitim Sürecine Yansımaları. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(30), 217-241.
- Shuayb, Maha; Makkouk, Nisrine; Tuttunji, Suha (2014). *Widening Access to Quality Education for Syrian Refugees: The role private and NGO sectors in Lebanon*. Centre for Lebanese Studies.
- Sirkeci, İbrahim (2017). Bir Güvensizlik Ülkesi Olarak Türkiye'nin Mültecileri, Suriyeliler ve Türk Mülteciler. *Göç Dergisi*, 4(1), 21-40.
- Sirkeci, İbrahim (2012). Transnasyonel Mobilite ve Çatışma. *Migration Letters*, 9(4), 353-363
- Stark, Oded; Bloom, David E. (1985). The New Economics of Labor Migration. *The American Economic Review*, 75(2), 173-178.
- Stave, Svein Erik; Hillesund, Solveig (2015). *The Impact of the Syrian Refugee Crisis on the Labour Market in Jordan A Preliminary Analysis*. Jordan: International Labour Organization (ILO) and Fafo.
- Südaş, İlkey (2005). Türkiye'ye Yönelik Göçler ve Türkiye'de Yaşayan Yabancılar: Alanya Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Süleymanov, Abulfez; Sönmez, Pelin (2017). Suriyeli Çocukların Sosyo-Kültürel ve Sosyo-Psikolojik Sorunları: İstanbul Sultanbeyli Örneği. *Uluslararası Göç ve Çocuklar* (s. 145-157). İstanbul: Transnational Press London.

- Şen, Bülent (2012). Kentsel Mekan ve Göç İlişkinine "Barınak"tan Bakmak: Tarihsel Süreçte Erkek Göçmenlerin Barınma Mekanları. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 6(13-14), 177-200.
- Şensoy, Tahsin (2016). *Sığınmacıların İş Piyasasına Erişimleri*. Güvenlik Stratejileri Araştırma Merkezi.
- Taleb, Ziyad Ben; Bahelah, Raed; M.Fouad, Fouad; Coutts, Adam; Wilcox, Meredith; Maziak, Wasim (2015). Syria health in a country undergoing tragic transition. *International Journal of Public Health*(60(1), 63-72.
- Taşçı, Kamil (2013). Suriye Krizinin Türkiye Ekonomisine Etkisinin analizi 2011-2013.
- Temurçin, Kadir (2012). Bağcılar (İstanbul) İlçesi'nde Sanayinin Gelişimi ve Yapısı. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (26), 105-123
- Toksöz, Gülay (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tolay, Juliette (2013). Integration of Immigrants in Turkey.
- Tolay, Juliette (2014). *The EU and Turkey's Asylum Policies in Light of the Syrian Crisis*. Global Turkey in Europe.
- Tümertekin, Erol (1997). *İstanbul İnsan ve Mekan*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tümertekin, Erol; Özgüç, Nazmiye (2017). *Beşeri Coğrafya: İnsan-Kültür-Mekan* (17.Baskı b.). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tunç, Ayşe Şebnem (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- Turgut, Sırma Ramazanoğulları (2015). The influences of Syrian refugees on the cities of Turkey: Gaziantep case. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 691-698.
- Ünal, Serdar (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: "Öteki" Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- Uzun, Aytül (2015). Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*(1), 105-120.
- Vliet, Sam Van; Hourani, Guita (2011). *Refugees of the Arab Spring: The Syrian Refugees in Lebanon*. Lebanon: The Center for Migration and Refugee Studies.
- Watkins, Kevin; Zyck, Steven A. (2014). *Living on Hope, Hoping for Education. The Failed Response to the Syrian Refugee Crisis*. London: ODI.
- Woods, Aueven; Benvenuti, Bianca; Kayalı, Nihal (2016). *Çalıştay Raporu: İstanbul'daki Suriyeli Sığınmacılar*. İstanbul: Istanbul Policy Center.
- Yiğit, Tuğba (2015). Uygulamalar Ve Sorunlar Bağlamında Türkiye'de Sığınmacı Çocukların Eğitimi (Kırşehir Ve Nevşehir Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*.
- Yılmaz, Halim (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler İstanbul Örneği: Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler*. İstanbul: MAZLUMDER.

Yüceşahin, M. Murat; Sirkeci, İbrahim (2018). Suriyelilerin Demografik Yapısı. *Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği*, 93.

Zolberg, Aristide R. (1983). The Next Waves: Migration Theory for a Changing World. *The International Migration Review*, 23(3), 403-430.

İnternet Kaynakları

Bağcılar Belediyesi. “Çağırıcı: Eğitimli ve Meslek Sahibi Suriyelilere Ulaşmalıyız” <http://www.bagcilar.bel.tr/icerik/174/16456/cagiriciegitimli-ve-meslek-sahibi-suriyelilere-ulasmalyiz.aspx> Erişim tarihi: 15.04.2016

BMMYK. (2018, Şubat). *Mediterranean Situation*. Refugee Situations: <http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean> Erişim Tarihi: 02.06.2018

BMMYK. (2018, Şubat). *Regional Overview\Turkey*. Syria Regional Refugee Response: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224> Erişim Tarihi: 02.06.2018

Endeksa. (2017). İstanbul Bağcılar Demografi Verileri <https://www.endeksa.com/analiz/istanbul/bagcilar/demografi#ses> Erişim Tarihi: 02.06.2018

GİGM. (2015). *Geçici Koruma/Kitlesel Akinlar*. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_409_558_559 Erişim Tarihi: 02.06.2018

GİGM. (2018, Şubat). *Göç İstatistikleri/Geçici Koruma*. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik Erişim Tarihi: 02.06.2018

Hürriyet Gazetesi. “Geçici Eğitim Merkezlerine 4 yıl süre”. <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/gecici-egitim-merkezlerine-4-yil-sure-40583490> Erişim Tarihi: 19.09.2017

IDMC (2016). <http://www.internal-displacement.org/countries/syria> Erişim Tarihi: 26.05.2018

İTKİB. <http://www.itkib.org.tr/tr/bilgi-merkezi-uyelik-uye-listeleri.html> Erişim Tarihi: 02.06.2018

Kızılay (2018). <http://kizilaykart-suy.org/TR/basvuru2.html> Erişim Tarihi: 02.06.2018

Map Aktif. (2017). <http://ilceharitasi.com/BA%C4%9ECILAR/mahalle/100.YIL/40176> Erişim Tarihi: 02.06.2018

Milliyet Gazetesi. “Eczacılar Suriyelilere ilaç vermeyecek”, <http://www.milliyet.com.tr/eczacilar-suriyelilere-ilac-ekonomi-2263057/> Erişim Tarihi: 02.06.2018

Resmi Gazete (2016). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-11.htm> Erişim Tarihi: 26.05.2018

Geçici Koruma Yönetmeliği

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15.htm> Erişim Tarihi:

02.06.2018

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160115-23.pdf> Erişim Tarihi:

02.06.2018

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030829.htm> Erişim Tarihi:

02.06.2018

Sabah Gazetesi. “Suriyeli mültecilerin ilaç kaosu bitiyor”
<https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2018/02/08/suriyeli-multecilerin-ilac-kaosu-bitiyor> Erişim Tarihi: 02.06.2018

SETA Vakfı (2018). Suriyeli Çocukların Yıllara Göre Eğitim Verileri ve Okullaşma Oranları
<https://www.setav.org/suriyeli-cocuklarin-yillara-gore-egitim-verileri-ve-okullasma-oranlari/> Erişim Tarihi: 02.06.2018

TÜİK (2017). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> Erişim Tarihi: 02.06.2018

T.C. Dışişleri Bakanlığı (2018). Avrupa Konseyi ve Üye Ülkeler
http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi_.tr.mfa Erişim Tarihi: 02.06.2018

T.C. Sağlık Bakanlığı (2018). İstanbul Göçmen Sağlığı Merkezleri
<http://ihs.istanbulsaglik.gov.tr/kurumsal/kuruluslar/gocmen-sagligi-merkezleri>
Erişim Tarihi: 28 Mart 2018

Uluslararası Göç Örgütü (2009). Göç Terimleri Sözlüğü (edt. Bülent Çiçekli).
http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf, IOM.

World Bank (2018).
<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&type=metadata&series=SP.POP.TOTL> Erişim Tarihi: 26.05.2018

Yeni Asya Gazetesi. “Suriyeliler Bağcılar’da Küçük Bir Suriye Kurdu”
http://www.yeniasya.com.tr/gundem/suriyeliler-bagcilar-da-kucuk-bir-suriye-kurdu_378956 Erişim Tarihi: 02.06.2018

YÖK (2018). İstatistikler
http://yok.gov.tr/web/guest/duyurular?p_p_id=101_INSTANCE_4Zc45YfE6eNh&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_pos=1&p_p_col_count=2&_101_INSTANCE_4Zc45YfE6eNh_delta=10&_101_INSTANCE_4Zc45YfE6eNh_keywords=&_101_INSTANCE_4Zc45YfE6eNh_advancedSearch=false&_101_INSTANCE_4Zc45YfE6eNh_andOperator=true&p_r_p_564233524_resetCur=false&cur=110 Erişim Tarihi: 02.06.2018

Kurum Kaynakları

AFAD (2018). Suriye, Geçici Barınma Merkezi Bilgi Notu. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Erişim Tarihi: 02.06.2018

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2017). Yabancı Çalışma İzinleri İstatistikleri
<https://www.csgeb.gov.tr/uigm/contents/istatistikler/yabancicalismaizinleri/> Erişim Tarihi: 26.05.2018

GİGM (2018). Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme,
<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> Erişim Tarihi: 02.06.2018

Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü,
[http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C(1).pdf) Erişim Tarihi: 02.06.2018

Türk Sığınmacı Yönetmeliği <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1994-Yonetmeli.pdf> Erişim Tarihi: 02.06.2018

PRDU. (2012). *A Field Study Report The Case of Syrian Refugees in the Za'atari Refugee Camp, Jordan*. Post-War Reconstruction and Development Unit.

STK. (2013). *Göz Ardı Edilenler*. İstanbul: Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği; Eşit Haklar İçin İzleme Derneği.

STK. (2016). *Türkiye’de Sığınmacı Çocuk Olmak*. İstanbul: SKYGD; SivilDüşün; Açık Toplum Vakfı.

TBMM. (2018). *Göç ve Uyum Raporu*. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu.

UNICEF. (2013). *Syria’s Children: A lost generation?* . Crisis Report March 2011- March 2013.

YUKK. *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.

EKLER

Ek 1: Suriyeliler Anket ve Mülakat Formu

Cinsi yet	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Hali	Anadil	Etnik Köken	Çocuk Sayısı ve Yaşları	Suriye’deki Mesleğiniz	Türkiye’deki Mesleğiniz
K		☐ Okur-yazar değil	☐ Evli					
E		☐ İlköğretim	☐ Bekâr					
		☐ Lise						
		☐ Üniversite						
		☐ Lisansüstü						

1. Göç

- Suriye’de hangi ilde yaşıyordunuz?
- Suriye’de yaşadığınız yerin türü: Kent mi Kırsal mı?

Türkiye; -Giriş Yapılan Sınır Kapısı ve kullanılan yol: -Kampta kaldınız mı? Evetse hangi kampta, süresi: -Türkiye’de geçirilen süre:	İstanbul -öncesinde yaşanan şehir(ler), süreleri: -İstanbul’da geçirilen süre:	Bağcılar -öncesinde yaşanan ilçe(ler), süreleri: -öncesinde yaşanan mahalle(ler), süreleri: -Bağcılar’da geçirilen süre:
--	--	---

- Türkiye’yi tercih etme nedeniniz?
- İstanbul’u tercih etme nedeniniz?

- Bağcılar’ı tercih etme nedeniniz?

2. Konut Nitelikleri

- Oturduğunuz ev kira mı, sizin mi?
- Kira ise Kiranız ne kadar? Ev sahibinizin size karşı tutum ve davranışları nasıl?

- Evi kaç kişi/aile kullanıyorsunuz?
- Oturduğunuz evi kimin aracılığı ile buldunuz?
- Evinizin oda sayısı ve ısınma şekli (Soba, doğalgaz, diğer)?
- Oturduğunuz binanın kat sayısı ve sizin evinizin kat sayısı?
- Ev bulma sürecinde yaşadığınız sorunlar neler?

3. Ekonomik Hayat

- Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?

- Evinizin aylık geliri ne kadar?
- Ailede kimler çalışıyor? Hangi işlerde çalışıyorlar? Ne kadar kazanıyorlar?

- Kendi adınıza mı çalışıyorsunuz(a) yoksa birinin yanında mı(b)?
- (a1) işinizde aylık ne kadar kazanıyorsunuz?

- (a2)İşyerinizi nasıl buldunuz? Arama aşamasında ne gibi sorunlar yaşadınız?

- (a3)İşyeriniz kira mı, sizin mi? Kira ise ne kadar ödüyorsunuz?
- (a4)İşyerinizde sattığınız ürünlerinizi nasıl tedarik ediyorsunuz?
- (a5)Çalışanınız var mı? Varsa yerli mi Suriyeli mi? Ne kadar maaş veriyorsunuz?
- (b1)İşiniz ne? Maaşınız ne kadar?
- (b2)İşvereninizden memnun musunuz? Size karşı tutum ve davranışları nasıl?

- (b3) Diğer çalışanlarla aynı maaşı alıyor musunuz?
- (b4)Sigortanız var mı?

4. Yerlilerle İlişkiler

- Yerlilerle herhangi bir sorun yaşadınız mı? Yaşadıysanız hangi konularda bu sorunlar?

5. Türkiye'deki Kurumlarla İlişkiler

- Sizlerin Türk toplumuna entegre olmanızı kolaylaştırmak için neler yapıldı, yapılıyor? Yapılanlar ile ilgili neler düşünüyorsunuz?

- Herhangi bir yerden maddi yardım alıyor musunuz? Alıyorsanız bunlar neler?

- Sağlık konusunda ihtiyaçlarınızı nasıl gideriyorsunuz?

- Varsa çocuklarınız okuyorlar mı? Okuyorlarsa eğitimlerini nerede görüyorlar?

- Vatandaşlık başvurusunda bulundunuz mu?

6. Diğer Konular

- Yanınızda olmayan yakınınız var mı? Görüşme durumunuz var mı?
- Savaşta bir yakınınızı kaybettiniz mi? Yaralınız var mı?

- Savaş biterse Suriye'ye dönmeyi düşünüyor musunuz?
- Savaş bitene kadar Türkiye'de kalmayı düşünüyor musunuz?

Ek 2: Yerli Halk Anket ve Mülakat Formu

Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Hali	Etnik Köken	Çocuk Sayısı	Doğum Yeri/ Memleket	Mesleğiniz
K E		☐ Okur-yazar değil ☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü	☐ Evli ☐ Bekâr				

- Kaç yıldır Bağcılar'da yaşıyorsunuz?
- Eviniz kira mı, sizin mi? Kira ise ne kadar ödeme yapıyorsunuz?
- Sizin ise kiracınız var mı? Varsa ne kadar kira ödüyorlar?
- Suriyeli kiracınız var mı? Varsa ne kadar kira ödüyorlar? Onlardan memnun musunuz?
- Suriyeli komşularınız var mı? Varsa onlardan memnun musunuz?
- Suriyelilerin gelmesiyle ne gibi değişiklikler oldu çevrenizde?
- Kendi adınıza mı çalışıyorsunuz yoksa birinin yanında mı?
- Suriyeli çalışanınız var mı? Ne kadar maaş alıyorlar?
- Birinin yanında çalışıyor iseniz İşyerinizde Suriyeli var mı? Var ise sizinle aynı maaş mı alıyorlar?
- Suriyeli çalışanlarla ilgili neler düşünüyorsunuz?
- Okuyorsanız okulunuzda Suriyeli öğrenci var mı? Suriyeli öğrencilerin sizinle aynı okulda okumasıyla ilgili ne düşünüyorsunuz?
- Suriyelilerle sorun yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bunlar nelerdir?
- Suriyelilerin sağlık alanında sizinle aynı imkânlara sahip olmasıyla ilgili neler düşünüyorsunuz? Bu konuda sıkıntı yaşadınız mı? Yaşadıysanız nelerdir?
- Sizde İstanbul ve Bağcılar'daki Suriyelilerin olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?

Ek 3: Bilirkişi Mülakat Formu (Emlakçılar)

- Suriyelilerin gelmesiyle ev piyasasında ne gibi değışiklikler oldu?

- Daha önce Suriyelilere ev kiraladınız/sattınız mı?
- Ev seçiminde nelere dikkat ediyorlar?

- Türk müşterinizle Suriyeli müşterileriniz arasında ne tür farklılıklar mevcut?

- Suriyelilerle anlaşmada sorun yaşıyor musunuz? Bu soruna bir çözümünüz var mı?

- Tutulan/alınan evlerde bir ya da birkaç aile birlikte mi yaşıyor?
- Suriyelilerin belli mahallelerde/sokaklarda/binalarda toplanma eğilimleri var mı?

- Suriyelilere verilen evler ile yerlilere verilen aynı nitelikteki evlerin fiyatları hangi aralıklarda bulunmaktadır?

- Ev sahiplerinin Suriyelilere karşı ne gibi tedirginlikleri ya da şartları var?

Ek 4: Muhtarlar İçin Bilirkişi Mülakat Formu

Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Canan Külek'in yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak üzere yapılmaktadır. Anketin amacı "Suriyelilerin Bağcılar ilçesindeki mahallelerde toplumsal ve ekonomik mekânlar üzerine etkileri"ni incelemektir. Çalışmaya olan katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Aşağıdaki sorulara uygun yanıtlar veriniz.

• Mahallenizin kuruluş yılı/etnik durumu	
• Mahallenizde yaşayan Suriyeli sayısı ne kadardır?	
• Suriyelilerin eğitim durumu oransal olarak nasıldır?	
• Suriyeli çocukların çalıştığı işyeri türleri nelerdir?	
• Suriyelilerin açtıkları işyerlerinin türü nelerdir?	
• Suriyelilere yönelik yapılan etkinliklerin türü nelerdir?	
• Suriyeliler için açılan kursların türü nelerdir?	
• Suriyelilerin kira ücretleri hangi aralıktadır?	
• Suriyeli çocukların iş ücretleri hangi aralıklardadır?	
• Suriyeli ailelerin aylık geliri ne kadardır?	
• Suriyelilerin yerli halkla yaşadıkları sorunlar nelerdir?	
• Suriyelilerin topluma uyum sağladığı konular nelerdir?	
• Suriyeliler geldikten sonra mahallenizde ne gibi değişiklikler oldu?	

Aşağıdaki sorulara Evet/Hayır şıklarından birini işaretleyerek cevap veriniz.

Mahalle İsmi:	Evet	Hayır	Bilmiyorum
• Suriyeliler genelde kirada kalmaktadır.			
• Suriyelilerin açtıkları işyeri sayısı her geçen gün artmaktadır.			
• Mahallenizde Suriyeli Kürtlerin sayısı Suriyeli Arap sayısından fazladır.			
• Birkaç aile birleşerek bir evde yaşayan Suriyeli sayısı fazladır.			
• Mahallenizdeki Suriyelilerin maddi durumu genelde kötüdür.			
• Yerel halk Suriyelilerin gelmesiyle ev kira ve satın fiyatlarını artırmışlardır.			
• Suriyelilerin gelmesiyle mahallenizde işsizlik oranları artmıştır.			
• Suriyeli çocukların çoğu okula gitmeyi çalışmaktadır.			
• Suriyeli çocuk işçilerin sayısı oldukça fazladır.			
• Suriyelilerin çoğu Türkçe öğrenmişlerdir.			
• Suriyeli çocuklar çok ucuza çalışmaktadırlar.			
• Suriyeli çocuklar içerisinde okula gidenlerin sayısı fazladır.			
• Suriyeli çocuklar mahallenizde genelde tekstil atölyelerinde çalışmaktadırlar.			
• Suriyeliler ile birlikte Arapçanın kullanımı yaygınlaştı.			
• Konut yapımı eskiye nazaran arttı.			
• Suriyeliler için mahallemizde bir eğitim merkezi/okul bulunmaktadır.			

EK 5: AÇIKLAMALAR

Çalışma içerisinde anket ve mülakat sorularına cevap verenleri ifade etmek için kullanılan kısaltmalar aşağıda açıklanmıştır. (Ör: SE1, 19: Suriyeli Erkek 1 numara, 19 yaşında veya YE5, 34: Yerli Erkek 5 numara, 34 yaşında)

SE: Suriyeli Erkek

SK: Suriyeli Kadın

YE: Yerli Erkek

YK: Yerli Kadın

EM1: Merkez Mahallesi Emlakçı

EM2: Yenigün Mahallesi Emlakçı

EM3: Çınar Mahallesi Emlakçı

EM4: Merkez Mahallesi Emlakçı

EM5: Merkez Mahallesi Emlakçı

EM6: Yıldıztepe Mahallesi Emlakçı

EM7: Yüzyıl Mahallesi Emlakçı

EM8: Yüzyıl Mahallesi Emlakçı

EM9: Yüzyıl Mahallesi Emlakçı

EM10: Yıldıztepe Mahallesi Emlakçı

M1: Çınar Mahallesi Muhtarı

M2: Yüzyıl Mahallesi Muhtarı

M3: Yavuz Selim Mahallesi Muhtarı

M4: Fatih Mahallesi Muhtarı

M5: Yenigün Mahallesi Muhtarı

M6: Yenimahalle Muhtarı

M7: İnönü Mahallesi Muhtarı

M8: Sancaktepe Mahallesi Muhtarı

M9: Kemalpaşa Mahallesi Muhtarı

M10: Merkez Mahallesi Muhtarı

EK 6: FOTOĞRAFLAR

Şekil 1. Suriyeli Çalıştıran Bir Tekstil Atölyesi (Yüzyıl Mah. 2163 Sok. 25.11.2017)

Şekil 2. Suriyelilerin Çalıştığı Tekstil Atölyesinden Bir Görünüm (Yüzyıl Mah. 2165 Sok. 25.11.2017)

Şekil 3. Tekstil Atölyesinde Makineci Olarak Çalışan Suriyeli Çocuklar (Yüzyıl Mah. 2165 Sok. 25.11.2017)

Şekil 4. Yerli emlakçıların işyeri vitrinine yazdığı Arapça ev ilanları (Çınar Mah. 843 Sok. 26.11.2017)

Şekil 5. Suriyeli yatırımcılar tarafından açılmış uluslararası özel kurum (Yüzyıl Mah. 2132 Sok. 25.11.2017)

Şekil 6. Suriyelilere yönelik hizmetler veren Göztepe Mahallesi'ndeki Kızılay Toplum Merkezi (Şehit Mehmet Özcan Sok. 25.11.2017)

Şekil 8. Suriyeliler tarafından açılmış bir tatlı dükkânı (Yüzyıl Mah. 2141 Sok. 27.11.2017)

Şekil 9. Suriyeliler tarafından açılmış bir kozmetik dükkânı (Yüzyıl Mah. 2169 Sok. 27.11.2017)

Şekil 10. Bir tekstil atölyesi üzerinde Suriyeliler tarafından açılmış market ve telefon dükkânı (Yüzyıl Mah. 2145 Sok. 27.11.2017)

Şekil 11. Suriyeliler tarafından açılmış başka bir lokanta (Yüzyıl Mah. 2172 Sok. 27.11.2017)

Şekil 12. Suriyeliler tarafından sıkça açılan işyerlerinden olan bir kahve dükkânı (Yüzyıl Mah. 2175 Sok. 27.11.2017)

Şekil 13. Suriyeliler için hazırlanmış sokak işaretleri/yazıları (Yüzyıl Mah. 2163 Sok. 27.11.2017)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Külek, Canan
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : Amasya, 03.03.1993
Telefon : (286) 218-00-18
Faks :
E-mail : canankulek@comu.edu.tr

Eğitim

<i>Derece</i>	<i>Eğitim Birimi</i>	<i>Mezuniyet Tarihi</i>
Lisans	Fatih Üniversitesi	30.06.2015
Lise	Bağcılar İbni Sina Lisesi	18.06.2010

İş Deneyimi

<i>Yıl</i>	<i>Yer</i>	<i>Görev</i>
2016-	ÇOMÜ FEF	Arş. Gör.

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Külek C. , Özözen Kahraman S., "OVERCAPACITY OF LOWER-LEVEL MUNICIPALITIES IN METROPOLITAN REGION CASE OF BAGCILAR", ISGGG 2017 International Symposium on GIS Applications in Geography and Geosciences, ÇANAKKALE, TÜRKİYE, 18-21 Ekim 2017, pp.333-341